GYMNASTISKA

UNDERDÅNIGT

UTLÅTANDE OCH FÖRSLAG

ANGÅENDE

OMORGANISATION AF GYMNASTISKA CENTRALINSTITUTET

ÄFVENSOM RÖRANDE

ANSKAFFANDE AF NYA LOKALER FÖR DETSAMMA

AFGIFVET AF

DEN AF KUNGL MAJ:T DEN 8 APRIL 1910
FÖR ÄNDAMÅLET TILLSATTA KOMMITTÉ.

STOCKHOLM
IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG, 1912.

GYMNASTISKA

UNDERDÅNIGT

UTLÅTANDE OCH FÖRSLAG

ANGÅENDE

OMORGANISATION AF GYMNASTISKA CENTRALINSTITUTET

ÄFVENSOM RÖRANDE

ANSKAFFANDE AF NYA LOKALER FÖR DETSAMMA

AFGIFVET AF

DEN AF KUNGL MAJ:T DEN 8 APRIL 1910
FÖR ÄNDAMÅLET TILLSATTA KOMMITTÉ.

STOCKHOLM
IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG, 1912.

INNEHÅLL.

TILL KONUNGEN.

Genom nådigt beslut den 8 april 1910 uppdrog Eders Kungl. Maj:t åt en kommitté att efter verkställd utredning inkomma med underdånigt utlåtande och förslag angående omorganisation af gymnastiska centralinstitutet äfvensom

rörande anskaffande af nya lokaler för detsamma; och förordnades till ordförande i denna kommitté undertecknad von Friesen samt till ledamöter undertecknade Fürst, Johansson, Lieberath, Mörcke och Sellén.

Kommittén har hållit sammanträden in pleno från och med den 19 till och med den 25 maj 1910, från och med den 18 juli till och med den 27 augusti 1910, från och med den 7 till och med den 30 januari 1911, från och med den 15 juli till och med den 28 augusti 1911, från och med den 8 till och med den 27 januari 1912 samt den 6 och den 7 mars 1912. Dessutom hafva arbetsutskott af kommittén varit verksamma dels för redaktion af stadge- och statförslag med tillhörande utlåtande, dels ock för uppgörande af förslag till byggnadsprogram och granskning af utarbetadt byggnadsförslag.

Till Eders Kungl. Maj:t får kommittén härmed i underdånighet öfverlämna

förslag till stadgar för gymnastiska högskolan, förslag till stadgar för den med gymnastiska högskolan förenade sjukgymnastskolan, förslag till ändringar i statuterna för universiteten i Uppsala och Lund den 27 november 1908, förslag till ändringar i stadgan angående filosofiska examina den 1 november 1907, förslag till stat för gymnastiska högskolan och *förslag till stat för sjukgymnastskolan* jämte till dessa förslag hörande *utlåtande;* samt

utlåtande och förslag rörande anskaffande af nya lokaler för gymnastiska centralinstitutet.

Vid kommitténs tillsättande öfverlämnades till densamma följande hos Eders Kungl. Maj:t anmälda särskilda framställningar, nämligen

dels af direktionen öfver gymnastiska centralinstitutet den 24 januari 1908 om uppförande af nya byggnader för institutet, i hvilket ärende kungl. öfverintendentsämbetet afgifvit infordradt underdånigt utlåtande;

dels af nämnda direktion och af styrelsen för Aktiebolaget Idrottsparken angående dispositionen af den s. k. Idrottsparken vid Valhallavägen i Stockholm;

dels af kanslern för rikets universitet, med anledning af framställning från lärarkollegiet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet, den 24 februari 1909 angående utredning rörande bästa sättet för ordnande af undervisningen i sjukgymnastik, i hvilket ärende yttranden afgifvits af de medicinska fakul-

teterna och större akademiska konsistorierna i Uppsala och Lund, kungl. medicinalstyrelsen samt direktionen öfver gymnastiska centralinstitutet;

dels af sistnämnda direktion med anledning af en utaf chefen för II. arméfördelningen väckt fråga om anordnande af samaritkurser vid gymnastiska centralinstitutet;

dels af svenska lifräddningssällskapet om statsunderstöd till vissa af sällskapet anordnade kurser m. m., i hvilket ärende direktionen öfver gymnastiska centralinstitutet och kungl. öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk afgifvit infordrade underdåniga utlåtanden;

dels af nyssnämnda direktion med anledning af en utaf Riksdagens justitieombudsman gjord framställning i fråga om förord vid tillsättande af vissa tjänster;

dels af samma direktion om lönereglering för gymnastiska centralinstitutets lärare och andra befattningshafvare, om lönetillägg för desamma och om inrättande af ytterligare en lärarbefattning i friskgymnastik vid institutet;

dels ock af lärarkollegiet vid samma institut om tillfälligt lönetillägg för kollegiets medlemmar.

I den mån så af kommitténs uppdrag påfordrats och af kommittén pröfvats lämpligt, har kommittén tagit hänsyn till nu nämnda framställningar.

Kommittén har den 20 augusti 1910 gjort underdånig framställning om provisorisk lönereglering för gymnastiska centralinstitutets personal, därvid till Eders Kungl. Maj:t återställts ofvannämnda framställningar dels af direktionen öfver centralinstitutet om lönereglering för institutets lärare och andra befattningshafvare samt om lönetillägg för desamma, dels ock af lärarkollegiet vid institutet om tillfälligt lönetillägg för kollegiets medlemmar.

Vidare har kommittén den 25 augusti 1910 aflåtit underdånig framställning angående uppskof med besättande af gymnastiklärarplatser.

På grund af särskilda nådiga remisser har kommittén afgifvit underdåniga utlåtanden dels den 7 januari 1911 i ärende angående ifrågasatt lönereglering för gymnastikläraren och biträdande gymnastikläraren vid universitetet i Uppsala, dels ock den 25 januari 1911 i ärende angående ifrågasatt inrättande af en gymnastiklokal vid karolinska mediko-kirurgiska institutet m. m.

Till kommittén har Eders Kungl. Maj:t vidare remitterat *dels* öfverstyrelsens för rikets allmänna läroverk underdåniga skrifvelse den 25 februari 1909 angående undervisningsplan för gymnastik med tillämpningsöfningar vid de allmänna läroverken jämte till denna skrifvelse hörande handlingar, uti hvilket ärende direktionen öfver gymnastiska centralinstitutet i underdånighet yttrat sig, *dels* handlingarna angående ett af generallöjtnanten G. Uggla och öfversten C. E. Sundin utarbetadt förslag till ändrade bestämmelser för anställande af gymnastiklärare vid de allmänna läroverken, *dels* en underdånig framställning af Stockholms prästsällskap i fråga om tid för idrottsöfningar vid de allmänna läroverken, *dels* tre särskilda, af öfverstyrelsen, efter hörande af undertecknad Sellén i egenskap af gymnastikinspektör, till Eders Kungl. Maj:t öfverlämnade framställningar från föreningen G. C. I. beträffande gymnastikundervisningen vid statsunderstödda enskilda läroanstalter m. m., *dels ock* en underdånig framställning af Stockholms läkarförening angående utredning i fråga om ordnande af undervisningen i mekanoterapi, i hvilket ärende kanslern för rikets universitet, efter att hafva inhämtat yttranden från medicinska fakulteterna vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska institutets lärarkollegium, afgifvit infordradt underdånigt utlåtande. Härförutom hafva från kungl. ecklesiastikdepartementet till kommittén öfverlämnats *dels* ett uttalande af Värmlands läkarförening angående utbildning af sjukgymnaster, *dels ock* underdåniga framställningar från direktionen öfver gymnastiska centralinstitutet den 27 maj 1902, den 23 januari 1903, den 24 oktober 1904 samt den 18 november 1907 äfvensom från institutets lärarkollegium den 11 december 1908, alla dessa framställningar afseende aflöningsförhållanden m. m. vid institutet. Såsom yttranden i nu omförmälda ärenden åberopar kommittén innehållet i sitt härmed afgifna betänkande.

På grund af nådigt bemyndigande den 3 februari 1911 har kommittén för behandling af frågan om anskaffande af nya lokaler för gymnastiska ceninstitutet med sig adjungerat tjänstgörande arkitekten hos öfverintendentsämbetet T. A. Grut, hvilken utarbetat byggnadsritningar och därtill hörande kostnadsförslag.

Kommittén har af följande personer inhämtat råd och upplysningar i nedan angifna hänseenden, nämligen af öfverläraren vid Maria Magdalena församlings i

Stockholm folkskola C. Lidman rörande den fysiska uppfostran i folkskolorna, af folkhögskolföreståndaren E. Ingers rörande den fysiska uppfostran i folkhögskolorna, af professorn H. Wallengren rörande universitetsstudier såsom villkor för inträde i gymnastiska högskolan m. m., af föreståndarinnan för Djursholms samskola fröken Gerda von Friesen rörande fordringar för kvinnas inträde i gymnastiska högskolan m. m., hvarjämte kommittén rörande undervisning i psykologi och pedagogik, rörande möjligheten att i Stockholm i samband med något sjukhus anordna en sjukgymnastisk poliklinik, afsedd att under ledning af lärare vid sjukgymnastskolan upprätthållas med tillhjälp af studerande vid samma skola, samt rörande inredning af gymnastiksalar rådfört sig med fackmän på de olika områdena. Enligt uppdrag af kommittén hafva direktören C. O. T. Örtenblad och arkitekten W. Klemming verkställt värdering af den utaf gymnastiska centralinstitutet disponerade fastigheten.

Såsom sekreterare hos kommittén har tjänstgjort amanuensen i ecklesiastikdepartementet G. Cervin.

De af ofvan omförmälda, till kommittén inkomna handlingar, hvilka icke redan till Eders Kungl. Maj:t återställts, varda härmed öfverlämnade.

Underdånigst

SIXTEN VON FRIESEN.

CARL M. FÜRST. J. E. JOHANSSON. EBBE LIEBERATH.

B. B. E. MÖRCKE. N. F. SELLÉN.

/ *Gunnar Cervin.*

Stockholm den 7 mars 1912.

OMORGANISATION.

I. FÖRSLAG.

Förslag

till

stadgar för gymnastiska högskolan.

Allmänna stadganden.

§ 1.

Gymnastiska högskolan utgöres af dess ordinarie och extra ordinarie lärare och öfriga tjänstemän samt i dess matrikel inskrifna studerande. Till högskolan räknas ock vid densamma anställd betjäning.

§ 2.

Med högskolan är förenad en skola för utbildning af sjukgymnaster, för hvilken särskilda stadgar gälla. Dessutom kunna för särskilda ändamål vid högskolan anordnas gymnastiska utbildningskurser enligt därför i hvarje fall utfärdade bestämmelser.

§ 3.

Högskolan står under öfverstyrelse af kanslern för rikets universitet. I val af denne deltager högskolan på sätt i Kungl. Maj:ts nådiga statuter för universiteten i Uppsala och Lund närmare bestämmes.

§ 4.

Högskolans styrelse och förvaltning handhafvas af rektor och lärarkollegium, dess ekonomiska angelägenheter närmast af en förvaltningsnämnd, på sätt dessa stadgar bestämma.

Kanslern.

§ 5.

Det tillkommer kanslern:

att hafva öfverinseende öfver undervisningen och förvaltningen vid högskolan samt i dessa hänseenden utfärda nödiga instruktioner;

att vaka öfver att dessa stadgar och öfriga föreskrifter rörande högskolan efterlefvas;

att fastställa arbetsordning för högskolan;

att, då rektorsämbetet blifver ledigt, till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till ämbetets återbesättande;

att till Kungl. Maj:t afgifva utlåtande i ärende, som afser tillsättande af ordinarie lärarbefattning;

att förordna och entlediga assistenter och amanuenser samt de tjänstemän, som icke äro lärare;

att i visst fall, hvarom i § 14 förmäles, utse adjungerad ledamot i lärarkollegiet;

att i vissa fall, som i §§ 29, 30 och 31 närmare angifvas, bevilja tjänstledighet åt högskolans personal och förordna vikarier;

att, då rektor, lärare eller annan tjänsteman finnes hafva begått fel eller försummelse i ämbetet eller hafva visat vanvördnad mot öfverordnad, efter omständigheterna, erinra därom och anbefalla rättelse eller ock därjämte tilldela den felande lämplig varning samt, om han icke låter sig däraf rätta eller felet befinnes vara af svårare art, förordna om åtal vid domstol, hvilket i fråga om befattningshafvare, tillsatt af Kungl. Maj:t, anhängiggöres och utföres vid Kungl. Maj:ts och rikets Svea hofrätt, med befogenhet för kanslern att från tjänstens utöfning skilja den under tilltal ställda intill dess öfver honom blifvit dömdt genom laga kraftvunnet beslut; samt

att inom utgången af oktober månad hvarje år till Kungl. Maj:t öfverlämna i vederbörlig ordning uppgjord berättelse om högskolans verksamhet och förvaltning under det sist förflutna arbetsåret, räknadt från den 15 juni nästföregående år.

Rektor.

§ 6.

Kungl. Maj:t förordnar, på kanslerns förslag, en af professorerna vid högskolan att vara dennas rektor för en tid af tre år. Förordnandet kan förnyas.

§ 7.

Rektor vare, om han så önskar, frikallad från skyldighet att bestrida en del, högst hälften, af den till hans professorsbefattning hörande undervisning och examination; gifve dock sin önskan om sådan befrielse tillkänna i lärarkollegiet, som anmäler förhållandet hos kanslern.

§ 8.

Rektor skall utöfva närmaste vård och tillsyn öfver allt hvad som rör högskolan. Honom åligger tillse:

att undervisningen vid högskolan vederbörligen upprätthålles;

att matrikel föres öfver de studerande;

att lärare, öfriga tjänstemän och betjäning uppfylla sina skyldigheter;

att de studerande vinnlägga sig om flit och godt uppförande;

att högskolans byggnader, friluftsanordningar och inventarier (gymnastikmateriell, bibliotek och andra samlingar m. m.) behörigen vårdas och att fullständiga inventarieförteckningar föras; samt

att högskolans inkomster och utgifter ordentligt redovisas.

Rektor skall vidare:

vara ordförande inom lärarkollegiet;

efter vederbörande lärares hörande uppgöra förslag till arbetsordning, hvilket, sedan lärarkollegiet yttrat sig däröfver, underställes kanslerns pröfning;

granska dagböcker öfver föreläsningar och öfningar;

då skäl därtill förekommer, erinra lärare och öfriga tjänstemän om noggrant uppfyllande af deras tjänsteplikter och i svårare fall göra anmälan hos kanslern;

då studerande ådagalagt försumlighet eller mindre godt uppförande, tilldela varning, hvarom anteckning skall göras i särskild journal;

då han finner det skäligen kunna ifrågasättas, att någon af de officerare, hvilka kommenderats såsom studerande vid högskolan, gjort sig skyldig till sådan förseelse, som enligt strafflagen för krigsmakten den 7 oktober 1881 är att hänföra till disciplinmål, därom göra anmälan hos kommendanten i Stockholm, hvilken öfver ifrågavarande officerare äger enahanda bestraffningsrätt, som omförmäles i § 6 disciplinstadgan för krigsmakten den 16 juni 1899;

då lärarkollegiet beslutit, att såsom studerande kommenderad officer skall skiljas från högskolan, därom göra anmälan hos chefen för vederbörande försvarsdepartement;

då någon af betjäningen beträdes med opålitlighet, försummelse, olydnad eller annan förseelse, tilldela varning samt, om rättelse ej vinnes eller felet är af svårare beskaffenhet, därom göra anmälan hos lärarkollegiet; samt

årligen före september månads utgång till kanslern aflämna den i § 5 omnämnda berättelsen, till hvars uppgörande rektor äger påkalla biträde af lärare och öfriga tjänstemän.

§ 9.

Rektor skall vara vid högskolan boende. Kanslern äge dock, om han

pröfvar sådant utan olägenhet kunna äga rum, lämna rektor tillstånd att under ferietid bo utom högskolan i hufvudstaden eller dess närhet.

§ 10.

Rektor må ej utan kanslerns tillåtelse vistas utom hufvudstaden längre än sammanlagdt en vecka under hösttermin och två veckor under vårtermin samt likaledes två veckor under ferieperiod. När rektor aflägsnar sig från hufvudstaden, skall han därom göra anmälan till kanslern.

Lärarkollegiet.

§ 11.

Lärarkollegiet, hvilket utgöres af högskolans professorer, sammanträder efter af rektor utfärdad kallelse, som, så vidt ske kan, skall innehålla uppgift å de ärenden, hvilka vid sammanträdet skola förekomma. Ledamot må ej utan laga förfall från sammanträde uteblifva. Vid sammanträdena skall protokoll föras. Rektor eller hans ställföreträdare är ordförande. Lärarkollegiet är ej behörigt att fatta beslut, därest ej minst två ledamöter utom ordföranden äro tillstädes. Vid lika röstetal för olika meningar äger ordföranden afgörande rösten.

§ 12.

Tjänstledighet, som icke uttryckligen angifvits inbegripa jämväl frihet från skyldighet att deltaga i lärarkollegiets göromål, frikallar ej från sådant deltagande, så framt ej de skäl, på grund af hvilka ledigheten erhållits, utgöra laga förfall för fullgörande af äfven nämnda skyldighet.

§ 13.

Det tillkommer lärarkollegiet:

att hafva inseende och vård om högskolans vetenskapliga angelägenheter, upprätta ordningsstadgar, studieplan och formulär till dagböcker, afgifva yttrande öfver af rektor uppgjordt förslag till arbetsordning samt, där omständigheterna därtill föranleda, väcka förslag rörande undervisningen och högskolans öfriga angelägenheter;

att i frågor angående fysisk uppfostran inom landet ej mindre göra erforderliga framställningar till Kungl. Maj:t än äfven afgifva utlåtanden, som af vederbörande myndigheter infordras;

att efter framställning från filosofisk fakultet afgifva förslag å lämplig person att såsom sakkunnig biträda fakulteten vid bedömande af disputationsafhandling och att vid disputationsakt opponera, varande professor vid högskolan skyldig att åtaga sig sådant uppdrag;

att utfärda närmare bestämmelser för de i § 2 omförmälda gymnastiska utbildningskurserna;

att afgifva förslag i frågor om lärartjänsters äfvensom sekreterar-, kamrerar- och bibliotekariebefattningarnas tillsättande samt lärartjänsters upprätthållande under ledighet;

att tillsätta betjäning;

att på begäran af lärare utfärda betyg öfver tjänstgöring vid högskolan;

att efter granskning af enligt § 37 inkomna ansökningshandlingar bestämma, hvilka af de sökande skola antagas till studerande vid högskolan;

att taga den befattning med stipendiers utdelande, som i särskilda bestämmelser finnes föreskrifven;

att på grund af de studerandes vid i §§ 53 och 55 omnämnda repetitionsförhör och tentamina visade kunskaper samt deras ådagalagda praktiska färdighet och förmåga besluta, om de må fortsätta påbörjad kurs vid högskolan eller icke;

att, då studerande ådagalagt svårare försumlighet eller dåligt uppförande samt då studerande, som blifvit af rektor varnad, icke låtit sig däraf rätta, tilldela varning;

att, då studerande låtit förseelse af gröfre art komma sig till last eller då studerande, hvilken af kollegiet tilldelats varning, icke låtit sig däraf rätta, besluta om studerandes skiljande från högskolan;

att, då någon af betjäningen beträdes med förseelse, hvarför han af rektor anmäles, häröfver besluta, hvarvid kollegiet må kunna afstänga den felande från tjänstgöring för viss tid eller skilja honom från befattningen; samt

att inom sig utse en ledamot af förvaltningsnämnden.

§ 14.

Göres behof af adjunktion i ärende, som afser tillsättande eller upprätthållande under ledighet af lärartjänst, skall lärarkollegiet hos kanslern föreslå den eller dem, med hvilka förstärkning för ändamålet bör äga rum.

Erfordras adjunktion för andra ändamål, må rektor utse och tillkalla ledamot.

§ 15.

Den, som på förordnande till större eller mindre del uppehåller professors examinationsskyldighet, må i lärarkollegiet deltaga i öfverläggningar och beslut

om bedömande af de examina och därtill hörande prof, som hans förordnande omfattar, ändå att kollegiet äfven eljest vore fulltaligt. Är professorsbefattning ledig eller åtnjuter dess innehafvare tjänstledighet, hvarigenom han är befriad från att deltaga i kollegiets göromål, inträde vikarien såsom medlem af kollegiet vid behandlingen af frågor, som omedelbart beröra af honom företrädd vetenskaps intresse; dock må han icke utan särskild, vederbörligen meddelad adjunktion deltaga i behandling af ärende, som afser tillsättande eller upprätthållande under ledighet af lärartjänst.

Lärarbefattningars tillsättande.

§ 16.

Vid högskolan anställda lärare äro professorer, assistenter och amanuenser.

§ 17.

Professor utnämnes medelst fullmakt af Kungl. Maj:t på vederbörandes förslag.

Då professorsbefattning blifvit ledig, låte rektor ofördröjligen genom i allmänna tidningarna tre gånger införd kungörelse tillkännagifva, att till Kungl. Maj:t ställda ansökningar till befattningen skola före klockan 12 å trettionde dagen efter den, då kungörelsen första gången varit i tidningarna införd, till rektor ingifvas.

Äro två eller flera professorsbefattningar, hvilkas ämnen hafva nära sammanhang med hvarandra, på en gång lediga, må lärarkollegiet, innan åtgärder för tillsättandet vidtagas, kunna väcka förslag om uppskof med tillsättandet af någon eller några af dessa befattningar. Sådant förslag öfverlämnas till kanslerns afgörande.

Anmäler sig ej inom utsatt tid någon sökande till ledigförklarad professorsbefattning, låte rektor kungöra ny ansökningstid. Anmäler sig ej heller inom denna tid någon sökande, skall lärarkollegiet till kanslern afgifva förslag, huru i frågan lämpligen må förfaras, hvarefter kanslern öfverlämnar handlingarna jämte sitt utlåtande till Kungl. Maj:t, som beslutar i ärendet.

§ 18.

Sökande till professorsbefattning skall vid ansökningen foga·

a) behörigen styrkt meritförteckning, angifvande, jämte sökandens ålder, de omständigheter, hvilka han vill såsom befordringsskäl åberopa;

b) frejdbetyg;

c) bestyrkta afskrifter af betyg öfver aflagda examina;

d) vederbörligt tjänstgöringsbetyg, om sökanden varit i allmän tjänst anställd;

e) i tryck utgifna vetenskapliga arbeten samt öfriga handlingar, hvilka sökanden kan vilja åberopa till stöd för sin ansökning.

§ 19.

Sedan ansökningstiden gått till ända, skall, i händelse sökande anmält sig, lärarkollegiet ofördröjligen eller, om ansökningstiden utgått under ferier, omedelbart efter dessas slut utse minst tre sakkunnige i det eller de läroämnen, som den lediga befattningen omfattar.

Professor vid högskolan är skyldig att emottaga uppdrag såsom sakkunnig, så framt han ej till stöd för befrielse kan visa giltigt förfall. Såvidt ske kan, bör åtminstone en af de sakkunnige tagas utom lärarkollegiet.

Sedan de sakkunnige utsetts, skall rektor utan tidsutdräkt till dem öfversända ansökningshandlingarna.

§ 20.

Sökande, som inom utsatt tid anmält sig, äger att aflägga två offentliga föreläsningsprof, det ena öfver ämne efter eget val och det andra öfver något af de ämnen, lärarkollegiet en vecka förut meddelar, båda omfattande läroområdet för den tjänst, som sökes, äfvensom praktiskt prof.

Lärarprofven, till hvilka de sakkunnige kallas, äro offentliga och skola af lärarkollegiets medlemmar öfvervaras. De skola på af rektor bestämda dagar afläggas vid högskolan inom loppet af en månad efter ansökningstidens utgång, därvid ferietid dock ej medräknas.

Sökande, som det önskar, må efter lärarkollegiets pröfning kunna befrias från afläggande af ett eller flera af ofvannämnda prof.

§ 21.

Sedan lärarprofven blifvit aflagda, skola de sakkunnige, så snart ske kan, hvar för sig inkomma med skriftligt utlåtande om sökandes skicklighet till befattningen och, där flera sökande finnas, anställa jämförelse dem emellan.

§ 22.

Efter att hafva tagit kännedom om ansökningshandlingarna och de sakkunniges utlåtanden företager lärarkollegiet å dag, som vid föregående sammanträde blifvit bestämd, befordringsärendet till pröfning.

Därvid skall hvarje ledamot för sig afgifva yttrande om lärarprof, som

sökande aflagt, samt med hänsyn till åberopade vetenskapliga arbeten, nämnda prof och hvad i öfrigt kan om sökandes vetenskapliga skicklighet och undervisningsförmåga lämna tillförlitlig upplysning, bestämdt utlåta sig ej blott om, huruvida sökande anses skicklig till befattningen, utan äfven, där flera sökande finnas, om den enes företräde framför den andre samt därefter i följd af jämförelsen uppföra de sökande, som af honom pröfvas till befattningen skickliga, på förslag i den ordning, han anser dem förtjänta att nämnas till densamma, dock icke till större antal än tre.

Lärarkollegiet skall slutligen upprätta ett samfälldt förslag på det sätt, att omröstning anställes om hvart och ett af de tre förslagsrummen för sig med början på första rummet och vidare nedåt. Å hvart förslagsrum uppföres den sökande, som därtill erhållit flera röster än öfriga sökande hvar för sig. Hafva två eller flere erhållit lika röstetal, skiljes dem emellan af ordföranden, om så erfordras.

§ 23.

Samtliga handlingar i ärendet öfverlämnas därpå till kanslern, som insänder dem jämte sitt betänkande till Kungl. Maj:t.

§ 24.

Assistenter förordnas på lärarkollegiets förslag af kanslern för en tid af tre år. Förordnandet kan förnyas, för assistent i anatomi med ytterligare tre år hvarje gång, för öfriga assistenter högst två gånger med ett år hvarje gång.

Amanuenser förordnas på lärarkollegiets förslag af kanslern för en tid af högst tre år.

Öfriga tjänstebefattningar.

§ 25.

Öfriga tjänstemän vid högskolan äro en sekreterare, en kamrerare och en bibliotekarie. Dessa tjänstebefattningar tillsättas af kanslern efter lärarkollegiets förslag.

Till bibliotekarie kan lärare vid högskolan utses.

§ 26.

Det åligger sekreteraren:

att föra diarier öfver till rektor och lärarkollegiet inkommande handlingar;

att föra protokoll vid lärarkollegiets sammanträden;

att uppsätta, kontrasignera och afsända alla af rektor och lärarkollegiet beslutade skrifvelser;

att i öfrigt biträda rektor vid expeditionsföringen; samt

att vårda högskolans arkiv.

§ 27.

Det åligger kamreraren:

att uppbära högskolans kontanta medel, hvaraf han äger göra för högskolans behof erforderliga utbetalningar, dock endast efter skriftlig, af förvaltningsnämnden gjord utanordning;

att i öfverensstämmelse med af förvaltningsnämnden fastställd plan föra högskolans räkenskaper;

att verkställa förvaltningsnämndens beslut angående utlåning af högskolans och dess särskilda fonders medel samt tillse, att lån och räntor inbetalas vid förfallotiden;

att hvarje månad och i öfrigt, då det af rektor eller den af lärarkollegiet utsedde ledamoten i förvaltningsnämnden äskas, till deras granskning afgifva kassarapport enligt af rektor fastställdt formulär;

att i behörig tid till förvaltningsnämnden öfverlämna afslutade räkenskaper jämte fullständiga verifikationer för nästföregående år; samt

att i öfrigt verkställa hvad förvaltningsnämnden inom sin förvaltning uppdrager åt honom att ombesörja.

§ 28.

Det åligger bibliotekarien att vårda och förvalta högskolans bibliotek i enlighet med af lärarkollegiet meddelade föreskrifter.

Tjänstledighet, vikariat och afsked.

§ 29.

Tjänstledighet åt rektor må kunna af kanslern beviljas för högst 14 dagar under termin och högst 45 dagar under ferier. Tjänstledighet åt rektor för längre tid ankommer på Kungl. Maj:ts pröfning.

Tjänstledighet må kunna af rektor två gånger om året beviljas högskolans lärare och öfriga tjänstemän för högst en vecka i sänder; och åligger det honom att därvid tillse, att hinder för undervisningens och de öfriga göromålens gång icke uppstår.

Tjänstledighet åt lärare och öfriga tjänstemän för längre tid må af kanslern

beviljas, dock åt professor endast för sammanlagdt högst 90 dagar under hvarje arbetsår.

Tjänstledighet åt professor i sådana fall, där den icke kan af kanslern beviljas, ankommer på Kungl. Maj:ts pröfning.

Tjänstledighet åt betjäning ankommer på rektors pröfning.

§ 30.

Då kanslern beviljar rektor tjänstledighet, förordnar han tillika vikarie. Beviljas tjänstledigheten af Kungl. Maj:t, förordnar Kungl. Maj:t vikarie på kanslerns förslag.

Om rektor, utan att åtnjuta tjänstledighet, är af giltigt förfall hindrad att förrätta sitt ämbete, skall den i tjänsten äldste professor, som är därtill oförhindrad, uppehålla detsamma. Varar förfallet öfver en vecka, anmäles förhållandet för kanslern och förfares med vikaries förordnande såsom ofvan sägs.

Blifver rektorsbefattningen ledig, förordnas af kanslern vikarie att tjänstgöra, intill dess Kungl. Maj:t hunnit att i saken besluta.

§ 31.

Vikarier för lärare och andra tjänstemän förordnas vid inträffad ledighet och eljest, då så erfordras, af kanslern; åliggande det lärarkollegiet att i förekommande fall hos kanslern föreslå vikarie för lärare.

Vikarier för betjäning förordnas af rektor.

§ 32.

Afsked åt professorer meddelas af Kungl. Maj:t samt entledigande åt andra lärare och öfriga tjänstemän af kanslern.

Entledigande åt betjäning meddelas af lärarkollegiet.

De studerande.

§ 33.

Såsom studerande vid gymnastiska högskolan inskrifvas:

dels efter bifallen ansökning svenska män och kvinnor, som uppfylla nedan i dessa stadgar angifna fordringar,

dels ock från armén och marinen beordrade officerare.

§ 34.

För att kunna antagas eller beordras till studerande fordras att hafva en frisk kropp samt goda anlag och intresse för gymnastik äfvensom att ej hafva uppnått 30 års ålder.

För inskrifning vid högskolan fordras ock simkunnighet.

§ 35.

Under förutsättning att de i § 34 angifna fordringar äro uppfyllda, må behörighet att efter ansökning antagas till studerande vid högskolan tillkomma

man,

som aflagt gymnastisk-filosofisk examen

eller

som med sådana betyg, som erfordras för godkännande af gymnastisk-filosofisk examen, aflagt filosofisk ämbetsexamen i ämnesgrupp eller ämne, som skall ingå i gymnastisk-filosofisk examen, samt för öfrigt fullgjort hvad för afläggande af gymnastisk-filosofisk examen erfordras,

och *kvinna,*

som uppfyllt för man här ofvan angifna fordringar

eller

som genomgått den lägre obligatoriska kursen vid högre lärarinneseminariet i Stockholm eller af Kungl. Maj:t för ändamålet godkänd enskild seminariekurs samt därvid erhållit minst betyget med beröm godkänd i något af ämnena biologi (zoologi och botanik), fysik, kemi och matematik äfvensom minst betyget godkänd i de återstående af dessa ämnen,

eller

som dels med minst godkända betyg i ämnena biologi (zoologi och botanik), fysik, kemi och matematik aflagt studentexamen eller afgångsexamen från statens normalskola för flickor eller från med denna skola i fråga om de rättigheter, som afgångsbetyg medför, likställd läroanstalt, dels tillika från folkskolseminarium erhållit fullständigt afgångsbetyg för anställning som ordinarie folkskollärarinna;

skolande kvinna — om hon icke uppfyllt för man här ofvan angifna fordringar — visa, att hon vid vederbörande seminarium åtnjutit undervisning i gymnastik samt för färdighet i detta ämne i afgångsbetyg erhållit högre vitsord än godkänd.

§ 36.

För att officer vid armén eller marinen skall kunna beordras till studerande vid högskolan, fordras, förutom hvad i § 34 angifves, att han genom-

gått vid truppförband anordnad gymnastikkurs för subalternofficerare samt därvid ådagalagt lämplighet för fortsatt gymnastisk utbildning.

§ 37.

Ansökning att blifva antagen till studerande ställes till lärarkollegiet och skall före den 1 juni det år, då inträde önskas, vara till rektor ingifven. Sådan ansökning skall vara åtföljd af frejdbetyg, läkarbetyg enligt vederbörligen fastställdt formulär samt bestyrkta afskrifter af erhållna betyg äfvensom intyg om simkunnighet.

Sökande vare dock berättigad att fullständiga sina ansökningshandlingar intill den 1 oktober samma år.

§ 38.

Vid början af hvarje arbetsår skall af läkare, som af lärarkollegiet erhåller detta uppdrag, anställas undersökning af de studerandes hälso- och kroppstillstånd för utrönande, huruvida fortsatt deltagande i undervisningen må tillåtas. Sådan undersökning af enskild studerande kan, då så anses erforderligt, äga rum äfven på andra tider.

§ 39.

Det åligger studerande:

att med flit och uppmärksamhet begagna undervisningen;

att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som meddelas i dessa stadgar och i de af lärarkollegiet upprättade ordningsstadgarna; samt

att med aktsamhet handhafva högskolans undervisningsmateriell och andra tillhörigheter.

§ 40.

Studerande må icke utan rektors tillstånd vara frånvarande från föreläsningar och öfningar.

§ 41.

Med Kungl. Maj:ts särskilda begifvande må äfven främmande makts undersåte kunna vinna tillträde till högskolan.

Undervisning och examination.

§ 42.

Gymnastiska högskolan har att meddela en på vetenskaplig forskning grundad undervisning i fysisk uppfostran.

§ 43.

Arbetsåret börjar den 15 oktober och omfattar två terminer: den ena eller höstterminen från och med nämnda dag till och med den 22 december; den andra eller vårterminen från och med den 7 januari till och med den 15 juni. Den öfriga delen af året är ferier; dock kan undervisning vid högskolan under tiden för de sålunda bestämda ferierna pågå uti de i § 2 omförmälda gymnastiska utbildningskurserna.

Arbetsåret afslutas med offentlig uppvisning i de praktiska ämnena.

§ 44.

Undervisningen vid högskolan bestrides af:

1:o) en *professor i anatomi och histologi* med undervisningsskyldighet därjämte i deformitetslära;

2:o) en *professor i fysiologi* med undervisningsskyldighet därjämte i hälsolära och skolhygien;

3:o) en *professor i psykologi och pedagogik med särskild hänsyn till gymnastik* med skyldighet därjämte att leda och deltaga i undervisningen i lek och idrott;

4:o) två *professorer i friskgymnastik* med undervisningsskyldighet särskildt i rörelselära;

5:o) en *professor i friskgymnastik* med undervisningsskyldighet särskildt i fäktkonst och fäktlära;

6:o) en *assistent i anatomi,* tillika *prosektor;*

7:o) fem manliga *assistenter i friskgymnastik;*

8:o) tre kvinnliga *assistenter i friskgymnastik;* samt

9:o) tre *amanuenser,* däraf en vid anatomiska institutionen, en vid fysiologiska institutionen och en vid institutionen för rörelselära.

§ 45.

Lärarkollegiet äger att, då anledning därtill förekommer, väcka förslag om ändring i fördelningen af läroämnen mellan olika lärarbefattningar. Lika-

ledes må kollegiet kunna väcka förslag om närmare bestämmande af någon lärarbefattnings ämnesomfång eller af förhållandet mellan olika till befattningen hörande ämnen. Sådant förslag skall kanslern, efter att hafva införskaffat möjligen erforderlig ytterligare utredning i ärendet, med eget utlåtande öfverlämna till Kungl. Maj:t.

§ 46.

För anordnande årligen af kurs i första behandling af skador vid olycksfall träffas af lärarkollegiet öfverenskommelse med därtill lämplig person.

§ 47.

Professor är skyldig att hålla föreläsningar eller meddela annan undervisning, dock i medeltal för arbetsår räknadt ej utöfver 18 timmar i veckan, därest hans undervisning till större delen består i föreläsningar. Består undervisningen till större delen i praktiska öfningar, pröfve kanslern, efter lärarkollegiets förslag, i hvad mån medeltalet undervisningstimmar i veckan må höjas.

Därest för undervisningen tjänliga läroböcker ej finnas att tillgå, tillkommer det professor att utarbeta lärokurser i honom tillhörande ämnen.

Assistent är skyldig att biträda vid undervisningen i sitt ämne. Assistenten i anatomi är tillika skyldig att såsom prosektor handleda de studerande vid de dagliga dissektionsöfningarna.

Amanuens är skyldig att gå vederbörande professor till handa vid arbetena och undervisningen.

Samtliga lärare äro skyldiga att meddela undervisning i sina ämnen vid den med högskolan förenade skolan för utbildning af sjukgymnaster samt vid de kurser, som till högskolan förläggas, dock, under ferier, ej längre än sammanlagdt tre månader om året och ej längre än en månad om året utan särskild ersättning; åliggande det lärarna att i och för denna sin tjänstgöring ställa sig till efterrättelse för ifrågavarande skola och kurser särskildt utfärdade bestämmelser.

§ 48.

Öfver föreläsningar och öfningar skall vederbörande lärare föra dagbok, hvilken för hvarje föreläsning eller öfning upptager hvad som därvid blifvit föredraget eller genomgånget. Har undervisning ej ägt rum, antecknas anledningen i dagboken. Den sålunda förda dagboken öfverlämnas vid hvarje månads slut till rektor.

§ 49.

Undervisningen är ordnad i två årsklasser, hvardera med en manlig och en kvinnlig afdelning. Studerande, som icke under den tvååriga utbildningstiden förvärfvat fullgoda kunskaper, kan af lärarkollegiet erhålla tillstånd att under ytterligare ett arbetsår begagna sig af undervisningen.

§ 50.

Undervisningen bör vara så ordnad, att hvarje studerande erhåller 5—6 timmars undervisning dagligen med lämplig fördelning mellan teoretiska och praktiska ämnen. Högst tio hela dagar under hvarje arbetsår må af rektor anslås till friluftsöfningar.

§ 51.

För att de studerande må erhålla öfning i meddelande af undervisning i friskgymnastik åt olika åldersklasser, skall sådan undervisning lämnas dels, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande, åt lärjungar från allmänna läroverk i hufvudstaden, dels ock, i mån af särskilda öfverenskommelser, åt lärjungar från enskilda läroanstalter och folkskolor i hufvudstaden, åt trupp, tillhörande hufvudstadens garnison, samt i öfrigt åt personer, som därtill anmäla sig.

§ 52.

Vid högskolan skola finnas ett bibliotek, ett gymnastik- och idrottsmuseum samt andra för undervisningen erforderliga samlingar och institutioner.

Biblioteket skall för begagnande och utlåning hållas tillgängligt på tider och villkor, som af lärarkollegiet bestämmas.

Gymnastik- och idrottsmuseet, som omfattar äldre och nyare attiralj, modeller m. m., förestås af den utaf högskolans lärare, som lärarkollegiet därtill utser.

Högskolans öfriga samlingar och institutioner utgöras af:

anatomiska institutionen med anatomisal och anatomiska samlingar (föreståndare: professorn i anatomi och histologi);

fysiologiska institutionen (föreståndare: professorn i fysiologi);

psykologiska institutionen (föreståndare: professorn i psykologi och pedagogik med särskild hänsyn till gymnastik);

institutionen för rörelselära (föreståndare: den af professorerna i friskgymnastik med undervisningsskyldighet särskildt i rörelselära, som af lärarkollegiet därtill utses);

gymnastiksalarna (vårdare af den lösa friskgymnastikattiraljen: den af

professorerna i friskgymnastik med undervisningsskyldighet särskildt i rörelselära, som af lärarkollegiet därtill utses; vårdare af fäktattiraljen: professorn i friskgymnastik med undervisningsskyldighet särskildt i fäktkonst och fäktlära; föreståndare för gymnastiksalarna: den i tjänsten äldre af dessa vårdare); samt

friluftsanordningarna med attiraljen för lek och idrott (föreståndare: föreståndaren för psykologiska institutionen).

Inventarieförteckningar föras af vederbörande föreståndare.

Närmare bestämmelser om de olika samlingarnas och institutionernas omfång utfärdas i mån af behof utaf lärarkollegiet. Lärarkollegiet bestämmer ock om användningen af för bibliotekets och museets förkofran tillgängliga medel.

§ 53.

Vid slutet af hvarje lästermin eller oftare, därest så befinnes erforderligt, anställes på föreläsningstimme eller annan passande tid *repetitionsförhör* i teoretiskt ämne af vederbörande lärare, hvilken öfver hvarje studerandes därvid ådagalagda kunskaper gör särskild anteckning.

§ 54.

I afgångsexamen från gymnastiska högskolan ingå följande ämnen:

A. **Teoretiska.**

Anatomi och histologi, omfattande normal anatomi med åldersanatomi och histologi samt deformitetslära.

Fysiologi, omfattande allmän och speciell fysiologi samt hälsolära och skolhygien.

Psykologi och pedagogik med särskild hänsyn till gymnastik, omfattande jämväl gymnastikens historia och svensk skollagstiftning.

Gymnastisk rörelselära, omfattande allmän och speciell rörelselära.

B. **Praktiska.**

Friskgymnastik:

a) *Gymnastik i egentlig bemärkelse*, omfattande för kvinnor jämväl estetisk gymnastik.

b) *Fäktkonst* med fäktlära, (endast för män).

c) *Lek och idrott.*

Gymnastikundervisnings meddelande, afseende gymnastik i egentlig bemärkelse, estetisk gymnastik (endast för kvinnor), fäktkonst (endast för män) samt lek och idrott.

§ 55.

Examensbetyg i teoretiskt ämne bestämmes af vederbörande lärare vid *tentamen,* som anställes efter afslutad kurs.

§ 56.

Om studerande, hvilkens tentamen underkänts, anser, att tentamen bort af examinator godkännas, kan han, dock senast klockan 12 å andra söckendagen efter det tentamen försiggått, hos rektor begära tentamen inför lärarkollegiet, som utsätter tentamen att snarast möjligt äga rum och efter dess afslutande bestämmer det betyg, som skall den studerande tilldelas.

Tentamen inför lärarkollegiet skall alltid ske för öppna dörrar.

§ 57.

På grund af ådagalagd färdighet och förmåga vid öfningarna bestämmes vid dessas afslutande examensbetyg i praktiskt ämne af vederbörande lärare. Betyg uti gymnastikundervisnings meddelande bestämmes af läraren i gymnastik i egentlig bemärkelse efter samråd med lärarna i öfriga hithörande ämnen.

§ 58.

Öfver de studerandes insikter eller färdighet och förmåga i de särskilda examensämnena skola betyg gifvas med något af vitsorden: berömlig, med utmärkt beröm godkänd, med beröm godkänd, icke utan beröm godkänd, godkänd, icke godkänd.

§ 59.

Afgångsexamen från gymnastiska högskolan benämnes *gymnastisk ämbetsexamen.*

§ 60.

För att afgångsexamen skall godkännas, fordras, att den studerande erhållit minst betyget godkänd i alla de ämnen, som ingå i examen. Dessutom fordras, att den studerande med godkända vitsord genomgått den i § 46 omnämnda kursen.

De den studerande för afgångsexamen tilldelade betyg och vitsord föredragas inför lärarkollegiet och införas i dess protokoll. Bevis om godkänd examen meddelas den studerande genom utdrag af protokollet.

§ 61.

Den, som aflagt gymnastisk ämbetsexamen, äger att, till vinnande af högre betyg, efter fordringarna för nämnda examen undergå efterpröfning i ett eller flera af de i samma examen ingående ämnen.

Ej må någon mer än en gång undergå efterpröfning i ett och samma ämne.

Genom efterpröfning erhållet betyg medför samma rättigheter, som om det erhållits i gymnastisk ämbetsexamen.

I fråga om efterpröfning skall i tillämpliga delar gälla hvad angående pröfning i gymnastisk ämbetsexamen är eller varder föreskrifvet.

§ 62.

Den, som antagits till studerande vid högskolan efter att hafva fullgjort de i § 35 för *man* föreskrifna fordringar, skall efter aflagd gymnastisk ämbetsexamen för *gymnastices magister* förklaras.

Officer, som aflagt gymnastisk ämbetsexamen och inför lärarkollegiet företer i vederbörlig tentamen efter fordringarna för filosofisk ämbetsexamen erhållet betyg *antingen* om minst med beröm godkända insikter i ettdera af ämnena zoologi och botanik samt minst godkända insikter i det andra af dessa ämnen *eller* om minst med beröm godkända insikter i något af ämnena fysik, kemi, matematik och geografi, må äfvenledes för gymnastices magister förklaras.

Den ekonomiska förvaltningen.

§ 63.

Högskolans ekonomiska angelägenheter handhafvas närmast af förvaltningsnämnden, hvilken består af rektor såsom ordförande, en af lärarkollegiet utsedd ledamot samt kamreraren.

Högskolans kassor och fonder stå under gemensam ansvarighet af nämndens tre ledamöter.

Vid besluts fattande skall nämnden vara fulltalig, och är ledamot ansvarig för beslut, som af honom blifvit biträdt.

Förvaltningsnämnden har att granska inkommande räkningar och anordna medel till deras betalning, utanordna löner och anslag enligt stat eller andra föreskrifter, granska de redovisningar öfver uppburna förskott, som afgifvas

af föreståndarna för de särskilda samlingarna och institutionerna, besluta angående utlåning af högskolans och dess särskilda fonders medel samt angående indrifning af förfallna lån och räntor, minst en gång hvarje år granska säkerhetshandlingarna för utlånta medel samt tillse, att räkenskaperna i behörig tid och ordning uppgöras och aflämnas.

§ 64.

Mindre reparationer och tillgodoseende af oförutsedda smärre behof äger rektor besluta, för så vidt icke högskolans för sådana ändamål afsedda medel därigenom öfverskridas.

§ 65.

Af de uti högskolans stat uppförda anslag till i § 52 omnämnda samlingar och institutioner äga vederbörande föreståndare att för samlingarnas underhållande och förökande samt institutionernas behof uppbära förskott intill belopp och på sätt, som af förvaltningsnämnden bestämmes. Föreståndare är skyldig att, därest nämnden ej annorlunda bestämmer, vid årets slut till nämnden afgifva redovisning för sålunda uppburet förskott.

Betjäning.

§ 66.

De uti högskolans stat upptagna maskinist-, preparators-, vaktmästar- och eldarbefattningar tillsättas af lärarkollegiet, som tillika äger att fördela det betjäningen tillkommande arbetet mellan de olika befattningshafvarna.

Förslag

till

stadgar för den med gymnastiska högskolan förenade sjukgymnastskolan.

§ 1.

Sjukgymnastskolan utgöres af dess ordinarie och extra ordinarie lärare samt i dess matrikel inskrifna studerande.

Skolans ledning och förvaltning handhafvas under öfverstyrelse af kanslern för rikets universitet af gymnastiska högskolans rektor och lärarkollegium, på sätt stadgarna för högskolan i tillämpliga delar närmare angifva.

I alla frågor, som röra skolan, skall den nedan omnämnde professorn i sjukgymnastik ingå såsom medlem af lärarkollegiet; och tillkommer det honom att där föredraga dessa frågor.

§ 2.

Vid skolan särskildt anställda lärare äro dels en *professor i sjukgymnastik*, som skall vara svensk legitimerad läkare, tillika föreståndare för den till skolan särskildt hörande sjukgymnastiska institutionen med poliklinik, dels *assistenter* i samma ämne, dels ock en *amanuens*.

Beträffande *lärarbefattningars tillsättande* samt *tjänstledighet, vikariat och afsked* gälla i tillämpliga delar bestämmelserna i stadgarna för högskolan.

Förordnande för assistent kan förnyas med ytterligare tre år för hvarje gång.

§ 3.

Såsom *studerande* vid skolan kunna efter ansökning inskrifvas svenska män och kvinnor, som uppfylla i § 4 nedan angifna fordringar.

§ 4.

För att kunna antagas till studerande fordras att hafva en frisk kropp och att ej hafva uppnått 30 års ålder. Dessutom fordras för *man* att hafva aflagt studentexamen och för *kvinna* att hafva aflagt nämnda examen eller afgångsexamen från statens normalskola för flickor eller från med denna skola i fråga om de rättigheter, som afgångsbetyg medför, likställd läroanstalt.

§ 5.

Beträffande *ansökning att blifva antagen till studerande* vid sjukgymnastskolan äfvensom beträffande *läkarundersökning af studerande* tillämpas de i sådant afseende meddelade bestämmelserna i stadgarna för högskolan, dock att ansökningshandlingarna skola vara fullständigade före den 16 juni det år, då inträde önskas.

§ 6.

Studerande vid sjukgymnastskolan erlägger till statsverket en terminsafgift af 100 kronor, från hvilken dock obemedlad, som synes däraf vara förtjänt, må kunna befrias efter lärarkollegiets pröfning.

§ 7.

Beträffande *de studerandes åligganden* äfvensom möjlighet att erhålla *frihet från föreläsningar och öfningar* tillämpas hvad härom är bestämdt i stadgarna för högskolan.

§ 8.

Beträffande *undervisningens ordnande* gälla i allmänhet i tillämpliga delar bestämmelserna i stadgarna för högskolan. I fråga om uppdelningen på terminer af arbetsåret, hvars längd skall vara åtta månader, utfärdar kanslern bestämmelser efter förslag af lärarkollegiet. Tjänstgöringen vid poliklinik pågår jämväl under ferierna.

§ 9.

Undervisningen bestrides af:

1:o) en *professor i sjukgymnastik* med undervisningsskyldighet därjämte i sjukdomslära;

2:o) en manlig *assistent i sjukgymnastik;*

3:o) en kvinnlig *assistent i sjukgymnastik;* samt

4:o) en *amanuens* vid sjukgymnastiska polikliniken.

Skyldiga att undervisa i skolan äro dessutom följande högskolans lärare:

professorn i anatomi och histologi,
assistenten i anatomi,
professorn i fysiologi, hvilken det här jämväl åligger att undervisa i allmän rörelselära, samt
lärarna i friskgymnastik, i den mån de äro för friskgymnastiköfningarna erforderliga.

§ 10.

Beträffande *lärarnas undervisningsskyldighet* tillämpas bestämmelserna i stadgarna för högskolan, dock att professorn och assistenterna må vara årligen tillförsäkrade två månaders ledighet under ferier.

§ 11.

Undervisningen vid skolan är ordnad i två årsklasser. Studerande, som icke under den tvååriga utbildningstiden förvärfvat fullgoda kunskaper, kan af lärarkollegiet erhålla tillstånd att under ytterligare ett arbetsår begagna sig af undervisningen.

§ 12.

Undervisningen bör vara så ordnad, att hvarje studerande erhåller 5—6 timmars undervisning dagligen med lämplig fördelning mellan teoretiska och praktiska ämnen.

§ 13.

För undervisningens tillgodoseende meddelas sjukgymnastik dels åt lärjungar från hufvudstadens läroanstalter, dels ock vid för ändamålet särskildt inrättad poliklinik åt patienter.

§ 14.

Gymnastiska högskolans *bibliotek* skall vara för de studerande vid skolan tillgängligt på samma villkor som för högskolans studerande. Öfriga i stadgarna för högskolan omnämnda *samlingar och institutioner* för undervisningen skola, där så är erforderligt, stå till sjukgymnastskolans förfogande.

§ 15.

Beträffande *repetitionsförhör, tentamina* och *betyg* gälla i tillämpliga delar bestämmelserna härom i stadgarna för högskolan.

§ 16.

Afgångsexamen från sjukgymnastskolan benämnes *sjukgymnastexamen.*

I denna examen ingå följande ämnen;

A. *Teoretiska.*

Anatomi och histologi, omfattande normal anatomi och histologi.

Fysiologi, omfattande allmän och speciell fysiologi samt allmän rörelselära.

Sjukgymnastik, omfattande sjukgymnastik med massage, deformitets- och sjukdomslära samt mekanoterapiens historia.

B. *Praktiska.*

Sjukgymnastik, innefattande jämväl massage.

Friskgymnastik.

§ 17.

För att afgångsexamen skall godkännas, fordras, att den studerande erhållit minst betyget godkänd i alla de ämnen, som ingå i examen.

De den studerande för afgångsexamen tilldelade betyg och vitsord föredragas inför lärarkollegiet och införas i dess protokoll. Bevis om godkänd examen meddelas den studerande genom utdrag af protokollet.

§ 18.

Den, som aflagt sjukgymnastexamen, förklaras för *statsexaminerad sjukgymnast* och äger rätt att, i enlighet med nådiga ordningen för sjukgymnasters och sjukgymnastiska instituts verksamhet, af kungl. medicinalstyrelsen undfå *tillståndsbref* till yrkets utöfning.

§ 19.

Skolans *ekonomiska förvaltning* handhafves af gymnastiska högskolan på sätt och enligt grunder, som i stadgarna för denna angifvas. De räkenskaper, som röra sjukgymnastskolan, skola föras afskilda från högskolans räkenskaper.

§ 20.

Hvad i högskolans stadgar är bestämdt i fråga om föreståndares för institution rättighet och skyldighet rörande *förskotts* uppbärande och redovisning, gäller äfven föreståndaren för sjukgymnastiska institutionen.

§ 21.

Betjäningen vid gymnastiska högskolan är, enligt närmare föreskrifter af rektor, skyldig att tjänstgöra jämväl vid sjukgymnastskolan.

Förslag till ändringar
i
statuterna för universiteten i Uppsala och Lund
den 27 november 1908.

II.

Kanslern.

§ 4.

Kanslersämbetet är gemensamt för de båda universiteten, karolinska mediko-kirurgiska institutet samt gymnastiska högskolan. Kansler utnämnes af Kungl. Maj:t efter föregånget val, som förrättas å tid, hvilken Kungl. Maj:t bestämmer.

§ 5.

Kansler bör utses bland män, som genom sin samhällsställning i förening med nit för vetenskaplig odling kunna verksamt vårda och främja universitetens, institutets samt högskolans väl och studiernas sanna förkofran.

§ 6.

1. I val af kansler deltaga prokanslererna och de akademiska församlingarna vid de båda universiteten samt lärarkollegierna vid karolinska mediko-kirurgiska institutet och vid gymnastiska högskolan. Valmans utevaro hindrar ej valförrättningens företagande. Valförrättare, som har att till valet utfärda kallelse, är vid hvartdera universitetet prokanslern eller, vid förfall för denne, rektor samt vid karolinska institutet och vid gymnastiska högskolan rektor eller den hans ämbete förvaltar. Valet sker med slutna sedlar, upptagande namnet på den person, som anses till ämbetet lämpligast. Afgifna röster

uppräknas inför protokoll, som förses med underskrift af valförrättaren och två andra valmän. Protokollen från universitetet i Lund, karolinska institutet samt gymnastiska högskolan insändas därefter ofördröjligen till valförrättaren vid universitetet i Uppsala, hvilken har att sammanräkna rösterna och, med öfverlämnande af protokollen, hos Kungl. Maj:t anmäla valets utgång.

2. Anser Kungl. Maj:t — — — — — — — — — — — nytt val.

Förslag till ändringar

i

stadgan angående filosofiska examina

den 1 november 1907.

Allmänna bestämmelser.

§ 1.

Examina inom filosofisk fakultetet äro filosofisk ämbetsexamen, filosofie kandidatexamen, filosofie licentiatexamen, teologisk-filosofisk examen samt gymnastisk-filosofisk examen.

Åt den — — — — — — — — — — — doktorsgrad.

§ 2.

Examensämnen — — — — — — — — — — geografi.

Finner fakulteten, att jämväl andra ämnen böra få ingå som examensämnen i filosofisk ämbetsexamen, filosofie kandidatexamen, filosofie licentiatexamen eller gymnastisk-filosofisk examen, göre fakulteten härom framställning hos Kungl. Maj:t.

§ 3.

Fakulteten — — — — — — — — — — — tillgå.

Härförutom skall fakulteten årligen anordna dels en för filosofisk ämbetsexamen afsedd kurs i psykologi samt pedagogikens teori och historia, hvilken undervisningskurs ej får upptaga längre tid än en lästermin, dels ock, efter

samråd med lärarkollegiet vid gymnastiska högskolan, en för gymnastisk-filosofisk examen afsedd kurs i teoretisk och praktisk friskgymnastik.

Skulle — — — — — — —— — — förfara.

Kurs — — — — — — — — — — deltagit.

Därest — — — — — — — — — — öfningar.

§ 4.

Fakulteten skall till de studerandes ledning för de olika examina upprätta samt hos kanslern för pröfning och stadfästelse ingifva planer för studiernas ändamålsenliga bedrifvande. Dessa studieplaner, som skola utgå från en normaltid af högst sju lästerminer för filosofisk ämbetsexamen, fem lästerminer för filosofie kandidatexamen, två lästermier för teologisk-filosofisk examen och fyra lästerminer för gymnastisk-filosofisk examen, skola innehålla uppgift å kunskapsfordringarna i hvarje examensämne för betyget godkänd samt äfven för högre betyg, där sådant för examens godkännande erfordras. I sammanhang — — — — afläggas.

Studieplanerna skola härjämte meddela anvisningar och råd rörande ordningsföljden i studiet af hvarje ämnes särskilda delar äfvensom, beträffande filosofisk ämbetsexamen, teologisk-filosofisk examen och gymnastisk-filosofisk examen samt, där så anses tjänligt, jämväl beträffande öfriga examina, rörande den ordning, i hvilken de särskilda ämnena böra studeras och de för examen erforderliga prof fullgöras.

I redogörelsen — — — — — — — — — — — ämnen.

Studieplanen — — — — — — — — — fakulteten.

Före — — — — — — — — — — — — — stadfästelse.

§ 5—§ 8.

— —

— —

§ 9.

Då — — — — — — — — — antecknas.

Har — — — — — — — — — — namnunderskrift.

Anteckning i tentamensbok skall dessutom ske, då studerande genomgått i § 3 omförmäld kurs i psykologi samt pedagogikens teori och historia eller i teoretisk och praktisk friskgymnastik, äfvensom då för filosofie licentiatexamen ingifven afhandling af examinator godkänts.

När — — — — — — — — — förteckning.

§ 10—§ 21.

— —
— —

Filosofie licentiatexamen.

§ 22.

Behörighet att aflägga filosofie licentiatexamen tillkommer enhvar, som aflagt filosofisk ämbetsexamen eller filosofie kandidatexamen, äfvensom den, som blifvit förklarad för gymnastices magister och i gymnastisk ämbetsexamen erhållit betyget med beröm godkänd eller därutöfver i minst två af de teoretiska ämnena.

§ 23—§ 27.

— —
— —

Efterpröfning.

§ 28.

1. Studerande, som aflagt filosofisk ämbetsexamen, filosofie kandidatexamen, filosofie licentiatexamen eller gymnastisk-filosofisk examen, äger att efter fordringarna för den aflagda examen undergå efterpröfning såväl i ämne, som ej ingått i hans examen, som ock, till vinnande af högre betyg, i ämne, hvari han i examen blifvit pröfvad. Rätt att undergå efterpröfning efter fordringarna för filosofisk ämbetsexamen tillkommer ock den, som undergått sådan särskild pröfning, som i § 27 sägs.

Ej må — — — — — — — — — — — examen.

Genom efterpröfning — — — — — — — ägt rum.

2. I fråga om efterpröfning skall i tillämpliga delar gälla hvad angående pröfning i filosofisk ämbetsexamen, filosofie kandidatexamen, filosofie licentiatexamen och gymnastisk-filosofisk examen är eller varder stadgadt.

3. Ansökan — — — — — — — — — — — pröfningen.

§ 29—§ 32.

— —
— —

Gymnastisk-filosofisk examen.

§ 33.

Behörighet att aflägga gymnastisk-filosofisk examen tillkommer den, som vid aflagd studentexamen eller fyllnadspröfning till samma examen erhållit vitsord om minst godkända insikter i biologi, matematik, fysik och kemi; dock att för afläggande af gymnastisk-filosofisk examen i zoologi, botanik, matematik, fysik eller kemi icke erfordras att hafva i motsvarande eller samma ämne erhållit sådant vitsord, som nyss nämnts, därvid skall iakttagas, att dylikt vitsord i biologi erfordras, såvida icke ämnesgruppen zoologi och botanik ingår i gymnastisk-filosofisk examen.

§ 34.

Gymnastisk-filosofisk examen skall afläggas antingen i ämnesgruppen zoologi och botanik eller i något af ämnena fysik, kemi, matematik och geografi, den studerande obetaget att dessutom undergå pröfning i ett eller flera af fakultetens examensämnen.

Härjämte skall den studerande hafva nöjaktigt genomgått den i § 3 omförmälda kursen i teoretisk och praktisk friskgymnastik samt hafva under sammanlagdt minst tre terminer deltagit i friskgymnastiköfningar vare sig vid sistnämnda kurs eller vid de allmänna gymnastiköfningar, som äro anordnade vid universitet.

§ 35.

För att gymnastisk-filosofisk examen skall godkännas, fordras, att den studerande, jämte det han i öfrigt fullgjort hvad för examens afläggande erfordras, erhållit *antingen* minst betyget med beröm godkänd i ettdera af ämnena zoologi och botanik samt minst betyget godkänd i det andra af dessa ämnen *eller* minst betyget med beröm godkänd i något af ämnena fysik, kemi, matematik och geografi.

§ 36.

För gymnastisk-filosofisk examen skola gälla samma kunskapsfordringar i de särskilda ämnena som för filosofisk ämbetsexamen.

§ 37.

Ansökan om gymnastisk-filosofisk examen skall innehålla uppgift å det eller de ämnen, som skola ingå i examen; och skola vid ansökningen fogas:

1) intyg, att den studerande för den termin, under hvilken examen skall äga rum, är inskrifven såsom närvarande i den nationsförening, han tillhör;

2) betyg öfver aflagd studentexamen och, därest fyllnadspröfning till densamma i något ämne erfordras, intyg om däri meddeladt vitsord;

3) den studerandes tentamensbok;

4) intyg om vederbörligt deltagande i gymnastiköfningar; samt

5) en afgift af fem kronor för hvarje ämne, som skall ingå i examen.

Förslag

till

stat för gymnastiska högskolan.

Utgifter:

6 professorer à 7,500 kronor	kronor	45,000: —
1 assistent i anatomi, tillika prosektor, arfvode	»	4,500: —
5 manliga assistenter i friskgymnastik, arfvoden à 3,000	»	15,000: —
3 kvinnliga assistenter i friskgymnastik, arfvoden à 2,100	»	6,300: —
3 amanuenser, jämte fria bostäder med uppvärmning och belysning, arfvoden à 900 kronor	»	2,700: —
Högskolans rektor, arfvode	»	1,500: —
Till biträde för upprätthållande af en del af rektors undervisningsskyldighet, förslagsanslag, högst	»	3,000: —
1 sekreterare, arfvode	»	1,500: —
1 kamrerare, arfvode	»	1,500: —
1 bibliotekarie, arfvode	»	500: —
2 preparatorer, tillika vaktmästare, à 1,500 kronor	»	3,000: —
1 förste vaktmästare, tillika portvakt	»	1,500: —
1 manlig vaktmästare vid gymnastiksalarna	»	1,200: —
1 kvinnlig vaktmästare vid gymnastiksalarna	»	800: —
1 maskinist	»	2,000: —
1 eldare, tillika gårdsdräng	»	1,200: —
Till bestridande af undervisning i första behandling af skador vid olycksfall	»	500: —
Till läkarundersökningar	»	1,000: —
Till resestipendier för ordinarie lärare	»	800: —
Till stipendier åt studerande	»	4,000: —

Till vetenskapliga apparater, undervisningsmateriell, förbrukningsartiklar m. m.:

a) vid anatomiska institutionen	1,500 kronor		
b) » fysiologiska institutionen	1,500 »		
c) » psykologiska institutionen	200 »		
d) » institutionen för rörelselära	1,500 »		
e) » gymnastiksalarna med omklädningsrum och badafdelning	6,000 »		
f) » friluftsanordningarna (lek och idrott m.m.)	2,000 »		
gemensamt reservationsanslag		kronor	12,700: —
Biblioteket		»	1,000: —
Till utgifter för uppvärmning m. m.:			
Uppvärmning och ventilation		»	12,000: —
Belysning		»	7,500: —
Renhållning		»	12,000: —
Inventarier utom de särskilda institutionerna, mattor m. m.		»	3,000: —
Skrif- och tryckkostnader, telefonafgifter m. m.		»	2,000: —
Vatten		»	4,000: —
Diverse utgifter		»	1,000: —
		Summa kronor	152,700: —

Inkomster:

Ersättning af sjukgymnastskolan (för hyra, uppvärmning, sjukgymnastiska institutionens undervisningsmateriell m. m.) .... kronor 10,000: —

Anmärkningar:

a) Af professors aflöning äro 5,000 kronor lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar, af preparators samt förste vaktmästares aflöning äro 900 kronor lön, 450 kronor tjänstgöringspenningar och 150 kronor ortstillägg, af annan manlig vaktmästares samt eldares aflöning äro 700 kronor lön, 350 kronor tjänstgöringspenningar och 150 kronor ortstillägg, af kvinnlig vaktmästares aflöning äro 480 kronor lön, 240 kronor tjänstgöringspenningar och 80 kronor ortstillägg, af maskinists aflöning äro 1,200 kronor lön, 600 kronor tjänstgöringspenningar och 200 kronor ortstillägg.

b) Därest rektor i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall å rektors-

arfvodet afdragas 900 kronor årligen. Därest preparator, förste vaktmästare, annan manlig vaktmästare, kvinnlig vaktmästare, maskinist eller eldare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad och bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg icke utgå samt å lönen afdragas för preparator, förste vaktmästare, annan manlig vaktmästare, maskinist och eldare 100 kronor samt för kvinnlig vaktmästare 50 kronor.

c) Professor åtnjuter efter fem års väl vitsordad tjänstgöring ett ålderstillägg å lönen med 600 kronor, preparator, förste vaktmästare, annan manlig vaktmästare och eldare efter fem års väl vitsordad tjänstgöring ett ålderstillägg af 100 kronor och efter ytterligare fem års sådan tjänstgöring ett andra ålderstillägg likaledes af 100 kronor, kvinnlig vaktmästare efter fem års väl vitsordad tjänstgöring ett ålderstillägg af 75 kronor och efter ytterligare fem års sådan tjänstgöring ett andra ålderstillägg likaledes af 75 kronor, maskinist efter fem års väl vitsordad tjänstgöring ett ålderstillägg af 250 kronor och efter ytterligare fem års sådan tjänstgöring ett andra ålderstillägg likaledes af 250 kronor.

Förslag

till

stat för sjukgymnastskolan.

1 professor	kronor	7,500: —
1 manlig assistent, arfvode	»	3,000: —
1 kvinnlig assistent, arfvode	»	2,100: —
1 amanuens vid polikliniken, arfvode	»	1,000: —
Diverse utgifter	»	500: —
Ersättning till gymnastiska högskolan (hyra, uppvärmning, sjukgymnastiska institutionens undervisningsmateriell m. m.)	»	10,000: —
Summa	kronor	24,100: —

Anmärkningar:

a) Af professors aflöning äro 5,000 kronor lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar.

b) Professor åtnjuter efter fem års väl vitsordad tjänstgöring ett ålderstillägg å lönen med 600 kronor.

OMORGANISATION.

II. UTLÅTANDE.

Historisk öfversikt.

Per Henrik Ling, fäktmästare vid Lunds universitet, inlämnade den 29 januari 1813 till en år 1812 tillsatt undervisningskommitté ett underdånigt förslag med anhållan om kommitténs »förord hos Kungl. Maj:t för att vinna rättighet att i Stockholm undervisa i gymnastik, hvarvid såsom nödvändiga villkor för möjligheten att lämna denna undervisning, åt honom skulle af allmänna medel anordnas en lön på stat, erforderlig för hans nödiga utkomst, samt derjemte på allmän bekostnad upplåtas en till gymnastikens utöfning lämplig sal och bana med den för öfningarnes anställande erforderliga attirail».

Framställningen åtföljdes af en »prospektus», hvari Ling närmare utvecklade dels syftet med denna gymnastikinrättning såsom varande »att bilda lärare tjenliga att till landsorterne sprida denna slags undervisning», dels skälen, hvarför »ett gymnastiskt Seminarium borde upprättas just i hufvudstaden», dels huru han tänkte sig undervisningen ordnad och tidpunkten för dess början.

Redan den 1 februari 1813 var undervisningskommittén färdig med sitt underdåniga förord till Lings förslag och säger därom bland annat, att detsamma blifvit »af erfarenhet bestyrkt genom den framgång, hvarmed denne verkligen nya undervisningsmetod blifvit af Ling själf använd vid universitetet i Lund, vid gymnasium i Göteborg och skolan i Malmö».

Undervisningskommittén fick tillfälle att än en gång återkomma till Lings förslag. På riksmöte i Örebro år 1812 hade nämligen Rikets Ständer beslutit »Allmän Beväring» och på samma gång hos Kungl. Maj:t anhållit, »att sådana anstalter vid de Allmänna Uppfostringsverken måtte tagas, att öfning och skicklighet till denna nya medborgerliga bestämmelse må redan der kunna grundläggas».

I infordradt underdånigt utlåtande härom den 20 april 1813 yttrar undervisningskommittén bland annat följande: »Kroppens styrka, vighet och härdighet, tålamod att utstå mödor och besvärligheter, ett oförskräckt mod att trotsa faran, rådighet, då den inträffar, själens kalla, hastigt fattade och beständigt oafbrutna välde öfver alla beslut och deras verkställighet äro de egenskaper, hvilka, när de förenas med en rätt fosterlandskänsla, böra beredas hos ungdomen för att vinna det åsyftade ändamålet och för att, enligt orda-

lydelsen i Riksens Ständers till Eders Kongl. Maj:t aflåtne underdåniga skrifvelse, verka på National-lynnets förädling. I detta afseende känner till en början icke Comitén något tjenligare att föreslå, än gymnastiska Öfningar». Kommittén anhöll därför på nytt om Kungl. Maj:ts nådiga bifall till Lings anbud.

Redan den 29 april 1813 delgafs kommittén, att Kungl. Maj:t »funnit för godt bifalla, att gymnastiska Öfningar måge i Hufvudstaden få inrättas, särdeles till danande af sådane personer, hvilka kunna blifva skicklige att sedermera i Landsorterne införa så beskaffade öfningar».

Det till undervisningskommittén ställda nådiga bref, hvarigenom Ling erhöll uppdrag att inrätta ett gymnastiskt institut i hufvudstaden, är af den
1813. 5 maj 1813, och tillförsäkrades Ling däri »ett årligt arfwode, af Femhundrade Riksdaler att beräknas från och med instundande Junii Månad, samt derutöfwer tills widare Etthundrade Riksdaler årligen till hyra för de rum, der öfningarne anställas», hvarjämte Kungl. Maj:t, »efter Lings underdåniga förslag, till inköp af den behöfliga attirailen i ett för allt beviljat en Summa af Fyra Hundrade Riksdaler».

I början af juni 1813 flyttade Ling till Stockholm för att tillträda befattningen såsom fäktmästare vid krigsakademien på Karlberg och för att ordna sin gymnastikinrättnings igångsättande. Den första omsorg, som därvid mötte honom, var anskaffande af lämplig lokal för densamma.

En sådan erhöll han i ett hus, som var beläget i hörnet af Beridaregatan och Styckgjutaregränd, numera Beridarbansgatan och Hamngatan.

I denna fastighet hade varit inrymdt ett gammalt, Kronan tillhörigt styck- och kanongjuteri, som nedlagts år 1799, hvarefter självfva verksamheten flyttats till Marieberg på Kungsholmen.

Den gamla Styckgjutaregården, som den benämndes, hade ursprungligen tillhört en från Tyskland härstammande familj Meijer, som i midten af 1600-talet inköpt platsen och där anlagt ett styckgjuteri. Från far till son gingo därefter gården och styckgjutarkonsten i arf. Gjuteriet blef på 1700-talet utvidgadt äfven till ett kanongjuteri, till hvars maskineri Kronan försträckte medlen. Då familjen Meijer icke såg sig i stånd att inlösa detta, öfvertog Kronan år 1752 hela gården mot 50,000 daler silfvermynt och med villkor, att dåvarande »direktören G. Meijer samt hans arfvingar och efterkommande blefvo vid gjuteriet bibehållna, så länge de försvarligen förestodo verket, och att de fingo bebo och disponera Styckgjuterigården med alla våningsrum och tillhörigheter under förbindelse att gården med årliga reparationer underhålla».

I slutet af 1700-talet var familjen Meijer utdöd på svärdsidan, och ingen af dess släktingar befanns för tillfället lämplig och kunnig att förestå gjuteriet. Detta öfvergick då till »Öfverste-Lieutenanten Mechanicus» Carl Apelquist, hvilken af Kronan inköpte den gamla gården och gjuteriet för att öfverflytta detsamma till Marieberg. Köpet fick dock återgå, då de gamla maskinerna befunnos till stor del obrukbara och för små, hvadan den gamla Styckgjutaregården vid den tidpunkt, då Ling flyttade till Stockholm, ännu befanns vara Kronans egendom.

Salarna och boningsrummen i det ifrågavarande huset stodo då obegagnade, hvarför det ej tyckes hafva mött något hinder för Ling att »enligt serskilt öfverenskommelse» tills vidare få använda desamma. De befunno sig likväl i ett sådant skick, att de icke utan föregående reparation kunde användas. Reparationskostnaderna, som uppgingo till 124 riksdaler 16 skillingar, blefvo sedermera ersatta af Kronan, hvarom det heter i statsrådsprotokollet af den 25 maj 1814: »Slutligen har Uppfostrings-Committén i underdånighet anmält, att till de Rums iståndsättande i Styckgjutaregården, som Ling, enligt serskilt öfverenskommelse, fått sig upplåtne till sina gymnastiska öfningar, fordras en summa af 124 Rdr Banco, enligt bilagdt kostnadsförslag; och då det, likmätigt hvad Uppfostrings-Committén anfört, hvarken synes billigt att Ling enskilt betungas med denna kostnad, eller att Elevernas hälsa genom drag och förkylningar blottställes, helst då bland samma Elevers antal flera befinnas, som genom sin börd och vana vid ett ömare vårdadt lefnadssätt kunde deraf mera lida, underställer jag ock Eders Kongl. Maj:ts Nådiga välbehag, om icke samma summa till det anmäldta ändamålet måtte beviljas, samt i sådan händelse Protokolls-Utdrag derom till Finance-Expeditionen få afgå».

Först genom nådigt bref den 13 december 1815 blef den gamla Styckgjutaregården af Kungl. Maj:t öfverlåten till gymnastiska centralinstitutet och en summa af 9,800 riksdaler anslagen till iståndsättande af nödiga rum för institutet samt dess föreståndare och en biträdande lärare eller »substitut», om hvilkens anställande redan underdånig framställning var gjord.

Det var lyckligtvis ett icke ringa område, som sålunda upplåts åt gymnastiska centralinstitutet, icke mindre än inalles 9,350 kvadratalnar eller i nutida mått omkring 3,300 kvadratmeter. Detta område har också möjliggjort att tillgodose institutets utveckling under snart ett hundra år. — En af de gamla styckgjuterisalarna inrättades till »en mycket ansenlig sal med den gymnastiska appareljen» och en annan »till en mindre sådan afsedd för fäktöfningarna». Taket i salarna hade förut stödts med pelare, hvilka bibehöllos. Härifrån förskrifver sig tvifvelsutan det olämpliga bruket att bygga nya gymnastiksalar med dylika pelare, hvilket först på 1850-talet försvann.

Till institutet kommo äfven att höra stora gårdsplatser, hvilkas arealer tillsammans utgjorde icke mindre än i det närmaste 5,000 kvadratalnar eller i nutida mått omkring 1,760 kvadratmeter. För institutets räkning inrättades sålunda, utom inkörsgården och en trädgård, som redan förefunnos, en skjutbana och en ridhusgård.

Hufvudingången var från nuvarande Beridarbansgatan, utefter hvilken det egentliga boningshuset var beläget såsom än i dag med en gafvel mot Hamn-

gatan af 24 alnars bredd. Utefter denna senare funnos en mur och en mindre byggnad.

Sedan gården blifvit öfverlåten till gymnastiska centralinstitutet, gjorde Meijerska familjens släktingar anspråk på att på grund af de villkor, som Kronan medgifvit vid köpet, få bebo och disponera Styckgjutaregården samt började med Kronan en process, hvilken de likväl förlorade, dock först i sista instansen.

1814. Genom nådigt bref till undervisningskommittén den 25 maj 1814 fastställdes det första reglementet för gymnastiska centralinstitutet. Därom heter det bland annat sålunda: »— hafven I, efter inhemtadt utlåtande och förslag från Ling, utarbetat ett Reglemente, *som stadgar de skyldigheter,* hvilka komma att åligga, och de rättigheter, som i följe deraf böra tillhöra Ling och hans efterträdare i egenskap af Föreståndare för det i Stockholm inrättade Gymnastiska Institut, hvilket, så väl till skillnad från de öfriga, som med afseende å dess föremål, I ansett böra nämnas *Central-Institut,* och vid hvars organisation I noga fästat Eder uppmärksamhet på sambandet mellan detta Hufvud Institut och de öfriga, som från detsamma böra med Lärare förses».

Förslaget till reglemente för gymnastiska centralinstitutet var af följande lydelse:

»Föreståndaren wid Gymnastiska Central-Institutet, hwilken bör ega en fullkomlig och på Mechaniska, Osteologiska samt Myologiska grunder byggd kunskap i Gymnastiken och färdighet i de dertill hörande öfningar, hwarunder fäktning med Sabel och Värja, Voltigering på lefwande häst, samt Simning äfwen inbegripes, åligger:

1. Att dana skicklige Lärare till Gymnastikens utbredande i landet, så wäl för medborgare i allmänhet som för krigsståndet.

2. Att årligen gratis underwisa Tjugofem medellösa ynglingar. De som af denna fria underwisning önska att sig begagna, anmäla sig hos Central-Institutets Föreståndare, som uppgifwer en förteckning öfwer dem alla, jemte anmärkning hwilka han anser genom sin Physiska beskaffenhet och öfriga omständigheter mäst berättigade till denna förmån, äfwensom huruwida han funnit en eller flera genom sjukdom eller annan bewislig orsak kunna wara otjenlige eller ock genom känd förmögenhet oberättigade att härwid komma i fråga. Nämnde Förteckning aflemnas till den föredragande för allmänna Uppfostringswården, som öfwer utnämnandet inhämtar Kongl. Maj:ts Nådiga wilja och befallning.

3. Ingen må kunna till offentlig Lärare i Gymnastiken någonstädes antagas utan att wara försedd med ett af Central Institutets Föreståndare utfärdadt Betyg, så wäl om sin skicklighet i alla här främst upräknade öfningar, som om en fullkomlig sedlighet, samt utan att derjemte å offentliga öfningsställen hafwa undergått Theoretisk och Practisk Examen i närwaro af Fem

Pröfningsmän, hwaraf 3:ne såsom Militairer utses af Kongl. Maj:ts tjenstgörande General Adjutant i Stockholm samt 2:ne kunnige män genom Föredraganden för Allmänna Uppfostringswården tillkallas.

4. Betygen om skicklighet bör Föreståndaren utan betalning utfärda; Så wäl åt Institutets Elever, som äfwen, efter anställd undersökning åt sådana, som, utan att der hafwa blifwit inöfwade, åstunda att till Lärare i någon af Gymnastikens delar, blifwa wid något af Rikets underwisningswerk antagne.

5. Till förekommande af skador, bör under lärotimmarne en sträng ordning iakttagas och sådane Elever afskiljas, som med utslag eller andra krämpor af smittsam art finnas behäftade.

6. Föreståndaren bör hafwa uppseende öfwer Gymnastiken wid Kongl. KrigsAcademien och alla de Lärowerk inom hufwudstaden, der den redan blifwit införd eller framdeles införas kan; och böra Eleverna minst twänne gånger om året på hwart ställe offenteligen wisa sin färdighet; hwartill dagar af Föreståndaren utsättas och i allmänna tidningarne kungöras. Kongl. Maj:ts tjenstgörande General Adjutant i Stockholm, Presidenten i Kongl. Krigs Collegium och Föredraganden för Allmänna Uppfostringswården böra antingen sjelfwe eller genom Ombud nämnde Proföfningar öfwerwara.

7. Föreståndaren bör till Kongl. Maj:t genom Expeditionen för Allmänna Uppfostringswården ingifwa årlig öfwersigt af Gymnastikens tillstånd wid hwart Lärowerk inom Hufwudstaden, upfattad i Tabeller öfwer Elevernes namn, öfningstid och färdighet, fördelte i fyra Classer, nemligen: Begynnare, Förswarlige, Skicklige och utmärkt Skicklige; Och böra ofwannämnde Proföfningar blifwa grunden för dessa upgifter.

8. För att tillse huru Gymnastiken befrämjas i landsorterne bör Föreståndaren hwart år i Maji och Junii Månader besöka Rikets högre och lägre Lärowerk på det sätt, att hans resa det ena året ställes till Södra, andra året till den Wästra och tredje året till Norra delen af Riket. Det åligger honom att till Allmänna Uppfostringswårdens Expedition härom inlemna en noggrann berättelse, åtföljd af intyg från Rectorn wid hwart Lärowerk, som witsordar, att Central Institutets Föreståndare granskat de Gymnastiska öfningarne derstädes.

9. Under resan bestås Föreståndaren skjutspenningar för 2:ne hästar, samt Tractamente swarande mot hwad i mat och hushyra skäligen bör kunna åtgå.

10. Föreståndaren bör under sin resa gratis upgifwa planer till Gymnastiska Inrättningar, der sådana saknas, och sitt yttrande i sådane mål till Expeditionen för Allmänna Uppfostringswården inlemna med bifogadt Kostnadsförslag.

11. Central Institutets Föreståndare åligger att, uppå erhållen Remiss, till Allmänna Uppfostringswårdens Expedition ingifwa yttrande i anledning af de berättelser, som Rectorerna wid alla Lärowerk böra om Gymnastikens tillstånd derstädes årligen till nämnde Expedition aflemna.

12. Då nya åtgärder till de Gymnastiska Inrättningarnes utwidgning eller förbättring finnas nödiga, äger Föreståndaren att Förslag derom till Expeditionen för Allmänna Underwisningswården ingifwa.

13. Den lön och öfrige förmåner, som Föreståndaren af Staten åtnjuter, ålägger honom att wara i hufwudstaden all den tid, som han icke anwänder till ofwannämnde årliga resor.

14. I den händelse Föreståndaren har någon serskild tjenstbefattning wid Kongl. Krigs Academien eller annorstädes, bör den Semestre, han wid nämnde tjenst åtnjuter, lämpas efter den för hans resa i landsorterne bestämde tid.

15. Gymnastiska Central Institutets Föreståndare bör äga sig till biträde en Substitut, som under de honom anbefallde besigtningsresor i landsorterne ersätter hans ställe i hufwudstaden och då sjukdom afbryter Föreståndarens werksamhet, upfyller alla de honom åliggande pligter. Denna bör af Staten njuta en mot hans befattning swarande aflöning och må ingen annan till denne tjenst komma i fråga, än den hwilkens skicklighet blifwit widtsordad af Institutets Föreståndare, under hwars upseende han omedelbarligen bör stå.

16. Denna Substitut åligger att under hela året i hwarje wecka gifwa minst 6 timmars fri underwisning för de offentliga Lärowerk, hwartill Föreståndaren efter noggrann pröfning finner lämpligast anwisa honom.»

Det föreslagna reglementet fann Kungl. Maj:t i allmänhet vara till ändamålet afpassadt och biföll, hvad uti §§ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 11 och 12 blifvit föreslaget, likväl med följande jämkningar och förändringar, nämligen:

1:o) att antalet af »sådane Lärare-ämnen, som på samma tid vid Gymnastiska Central-Institutet undervisas, må ej öfverstiga 10»;

2:o) att § 2 borde »börjas sålunda: Att dessutom årligen gratis undervisa etc.»;

3:o) »att till undervisning och öfning för Gratialisterna komma att användas 4 timmar samt i samma ändamål för de till Lärare-ämnen utsedde Elever 8 timmar i veckan»;

4:o) att »Hvad i 3 § förekommer rörande 5 pröfningsmän, af hvilka 3 borde utses af Vår tjenstgörande General-Adjutant, så enär Gymnastiken har en ovedersäglig tillämpning ej mindre till Navigationen än till Krigsöfningar till lands, finne VI i nåder för godt, det bör Vår General-Adjutant för Landt-Arméen utse 2:ne och Vår General-Adjutant för Flottorna den 3:dje af desse

pröfningsmän; och hafve VI beträffande hvad i öfrigt i denna § förekommer, och som kan röra Rikets Universiteter i nåder för godt funnit inhemta Academiæ-Cantzlerernes underdåniga yttranden»; samt

5:o) att vid § 6 anbefalldes »den ändring, att vid de omnämnde tillfällen, då Elevernes färdighet skall undersökas, icke Presidenten i Krigs-Collegio, utan i hans ställe, Tjenstgörande General-Adjutanten för Flottorna må vara närvarande».

»Vidkommande 8, 9, 10, 13, 14, 15 och 16 §§, så enär dessa §§ egenteligen hafva afseende å Resor, hvilka Central-Institutets Föreståndare komme att göra till öfriga Gymnastiska Instituter», och »då för närvarande icke ens från alla Läroverk inkommit fullständiga underrättelser, i hvad skick den Gymnastiska undervisningen befinnes, och tiden ännu icke är inne, då sådana besigtningsresor kunna anställas och löna kostnaden, så» fann Kungl. Maj:t »för godt uppskjuta pröfningen af dessa §§, intill dess den Gymnastiska undervisningen i hela Riket kommit i behörig gång».

Frågan om aflönadt biträde eller »substitut» åt Ling fick icke sin lösning förr än genom ett nådigt bref den 11 september 1816, däri det bestämdes, att substitutet »med de honom redan beviljade Bonings-Rum i Gamla Styckgjutaregården skulle undfå 200 Rdr B:co om året, för att vinna en för dess behof tillräcklig aflöning, i förening med de extra Inkomster, han kunde påräkna».

I samma nådiga bref anslogos dessutom »100 Rdr till utfodring af en Voltigeringshäst».

Anslagen till gymnastiska centralinstitutet, hvilka till en början utgingo af besparingarna å dåvarande tredje hufvudtiteln (»Militaire- och Försvars-verken»), höjdes år 1823 med 200 rdr till en andre »medlärare», därvid alla anslagen, tillhopa 1,000 rdr, uppfördes å dåvarande fjärde hufvudtitelns (»Clereci- och Läroverkens») stat.

Enligt hvad som framgår af nådiga brefven den 21 december 1825, den 20 december 1826, den 19 december 1827 och den 22 januari 1829, fann Kungl. Maj:t för godt att för dessa år anslå af extra utgiftsmedel 600 rdr banko såsom arfvoden åt Lings medlärare, af hvilka Lings närmaste man fick titeln »Öfverlärare».

Med år 1829 kan man säga, att första skedet i gymnastiska central-institutets historia är afslutadt. Lings arbetskraft var nu bruten, och han fann sig nödsakad att öfverlämna den hufvudsakliga arbetsbördan till sin närmaste man, öfverläraren L. G. Branting. Dessutom blef år 1830 en väsentlig förändring och förbättring i institutets stat beviljad. Det kan därför vara skäl att kasta en återblick på gymnastiska centralinstitutets verksamhet under de dittills gångna åren.

Man har visserligen med stöd af officiella handlingar lätt kunnat följa de yttre dragen af institutets utveckling, men man saknar i stort sedt nödiga dokument för att klargöra det inre arbetet inom detsamma. Det finnes likväl ett par af Ling undertecknade tidningsartiklar i »Journalen» n:r 29 och n:r 30, den 4 och den 6 februari 1826, som i mycket kan gifva en antydan om, hur arbetet var ordnadt. Artiklarna, hvilkas rubrik lyder: »Svar på de frågor en Anmärkare i Journalen n:o 22 gjort rörande Gymnastiska Central-Institutet», äro af stort intresse. De gifva en föreställning om, hur institutets verksamhet hade utvecklat sig under de gångna 13 åren. Sålunda framgår däraf bland annat, att 42 personer sedan år 1813 vid institutet hade begagnat eller ännu begagnade undervisningen i bestämdt syfte att blifva lärare. — Af dessa hade 12 blifvit anställda vid svenska läroverk och 4 vid regementen; 15 andra voro spridda, och hade några af dessa fortsatt undervisningen, de öfriga icke; 9 arbetade ännu vid institutet; en svensk officer var anställd i Kristiania och en norsk i Trondhjem.

Af artiklarna framgår också, att de första åren ingen »ville bestämma sig till gymnastiklärare, oaktadt Chefen i Eckles. Exp. i tidningarne annonserade Institutets tillvaro och syfte», samt att slutligen Ling lyckades att mot löfte om andel i »lektionspengarne», hvilka småningom tilltogo, inlocka obemedlade ynglingar därtill.

Sedan år 1813 säger sig Ling dessutom hafva »uträknat och afgifvit ritningar till nära 50 gymnastikbyggnader och appareljer» inom landet.

Ling klagar i dessa tidningsartiklar öfver »svenska läroverkens långsamhet att åtlyda Konungens befallning om gymnastikens införande». I 1807 års skolordning hade nämligen påbjudits inrättandet af gymnastikanstalter vid skolorna, där ungdomen kunde under lofstunderna öfva sig. I nästföljande skolordning af år 1820 var påbudet skärpt därhän, att gymnastiken blef obligatorisk; och heter det i denna skolordning, att »där, hvarest gymnastiska inrättningar finnas, ingen af ungdomen må undandraga sig de gymnastiska öfningarna, så framt han ej af Collegium pröfvas dertill vara af naturen alldeles oskicklig».

Angående gymnastiklärares kompetens, gymnastiköfningarnas plats på skolschemat, gymnastiklektionernas längd och huru ofta de borde förekomma, därom fanns i skolordningen ingenting bestämdt. Den enda bestämmelse, som Kungl. Maj:t utfärdat om gymnastiklärares antagande, förekom i gymnastiska centralinstitutets icke offentliggjorda reglemente af 1814. Man kan således ej undra, om vid läroverken antogos andra personer än sådana, som voro utexaminerade från gymnastiska centralinstitutet. Kungl. Maj:t fann sig emellertid föranlåten att uti cirkulär den 14 november 1822 meddela eforalstyrelserna kompetensfordringarna till gymnastiklärarbeställning.

Rörande gymnastiklektionernas längd och förekomst i öfrigt vid läroverken kan i korthet i detta sammanhang nämnas, att intill år 1866 begagnades allmänt en hel timme 2—4 gånger i veckan. På »tvingande anledningar» förkortades de år 1859 i nya elementarskolan till »dagliga halftimmar». Genom Kungl. Maj:ts beslut år 1866 bestämdes dagliga gymnastiklektioner af *minst* en halftimmes längd, hvilket beslut ännu äger gällande kraft. En kommitté 1868, bestående förnämligast af krigsmän, föreslog *ovillkorligen alla dagar en hel timme* för friska. En annan kommitté 1862, bestående till största delen af läkare, tillstyrkte blott villkorligen gymnastik *dagligen* för hvarje frisk gosse. Ytterligare minskning föreslogs af skolkommittén 1872, hvaremot direktionen för gymnastiska centralinstitutet inlade protest.

Tiden för elevernas antagande under detta skede af gymnastiska centralinstitutets utveckling var icke fastställd. De anlände vid olika årstider, dock synnerligen under vinterns lopp. Antalet var i början, såsom Ling själf antyder, ringa; de flesta voro civila af olika befattningar, unga skollärare, studenter och andra. Om någon ådagalade synnerlig flit och anlag, bereddes honom vanligen snart tillfälle att erhålla en liten inkomst vid institutet såsom biträde vid undervisningen därstädes. Ling sökte vid flera tillfällen förgäfves utverka ett anslag till understöd åt de civila eleverna. Blott undantagsvis erhöll någon ett mindre understöd på grund af föreståndarens synnerliga förord.

De från armén till institutet kommenderade officerarna fingo »ett särskildt arfvode», hvilket bidrog att göra denna kommendering eftersökt. — Frånvaron af något ordnadt understöd för de civila eleverna återigen minskade alltmera antalet af dessa, tills omsider i slutet af 1830-talet förekom en lärokurs, i hvilken icke någon civil lärjunge deltog.

Ling hade redan tidigt sökt fästa uppmärksamheten inom armén på sin gymnastiska metod, men lyckades endast långsamt vinna beaktande för densamma. Åren 1810 och 1819 företog han »demonstrationer» af sitt system på Bonarps hed inför militära auktoriteter. År 1820 inlämnade han till den »stora reglementskommittén» ett »förslag om gymnastikens nytta och nödvändighet för soldaten i allmänhet», däri han påpekade »nödvändigheten att individuellt utbilda liniesoldaten». Det af denna militära kommitté utarbetade reglemente upptog emellertid hvarken någon gymnastik eller fäktning.

Lings verksamhet som fäktmästare vid krigsakademien, i hvilken egenskap han tjänstgjorde till år 1825, bidrog dock att så småningom sprida intresse och kunskap om gymnastiken och fäktningen ut till armén, hvilket också visade sig däri, att allt flera unga officerare sökte att blifva antagna till elever vid gymnastiska centralinstitutet.

År 1832 kommenderades officerare från armén »att vid Centralinstitutet inhämta undervisning i Apparelj- och Militärgymnastik för att sedermera vid regementena såsom instruktörer tjenstgöra», och genom generalorder den 7

september 1833 ålades institutet att »utom de i reglementet för Institutet redan fastställda läroämnen äfven lämna offentlig undervisning i fristående gymnastik, i anatomi och bajonettfäktning» i enlighet med föreståndarens närmare bestämmelser.

Att det militära elementet bland institutets elever så småningom blef det förhärskande, gjorde, att skolornas flesta gymnastiklärarplatser och äfven lärarplatserna vid institutet besattes med militärer, hvarför Kungl. Maj:t bestämde, att »officerare vid armén, hvilka äro vid Gymnastiska Centralinstitutet anställde såsom lärare, kunna ej fritagas från bevistande af Regementernas vapenöfningar, utan påräknas de vanligen till sistberörda tjenstgöringsskyldighet hvartannat år».

1830. Såsom nämnts, kan af flera orsaker sägas, att med år 1830 ett nytt skede inträder för gymnastiska centralinstitutet. Rikets Ständer vid 1828—30 års riksmöte insågo vikten af ett ökadt anslag för institutet, hvilket anslag bestämdes enligt nådiga bref den 31 december 1829 samt den 23 januari och den 27 mars 1830 till 2,000 rdr banko att fördelas af direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk, under hvars öfverinseende institutet ställdes.

Enligt direktionens räkenskaper för år 1830 skedde fördelningen sålunda:

Föreståndaren	600 rdr banko
(Däraf 100 rdr banko till utfodring af en voltigehäst.)	
Öfverläraren	1,000 » »
Två underlärare à 200 rdr banko hvardera	400 » »
	2,000 rdr banko

Denna fördelning vidtogs helt visst på Lings eget initiativ. Anledningen härtill får nog sökas dels däri att Ling på grund af nedsatt arbetsförmåga icke fann sig kunna sköta och leda det praktiska arbetet vid institutet så, som han med sina stora fordringar på sig själf ansåg denna verksamhet böra handhafvas, dels däri att han ville anslå mera tid för sitt gymnastiska författarskap.

En andra underlärarplats hade tillkommit.

På sin dödsbädd dikterade Ling en skrifvelse, ställd till Kungl. Maj:t och Rikets Ständer med anhållan, att de måtte understödja den gymnastiska undervisningsanstalt, han upprättat. Han säger däri bland annat följande: »Nu gör döden slut på min verksamhet och allt hvad jag gjort skulle som en bubbla med tiden försvinna, derest icke Kungl. Maj:t och Riksens Ständer upptaga en döendes bön och på allt sätt understödja Institutets utveckling efter den plan, som jag uppgjort. De få Lärare, som kunna fortsätta min sanna gymnastiska Idée, äro blott två af de nära hundrade, som jag sökt bilda till gymnaster, och dessa två äro sjukliga. Om de gå

bort, innan andra hunnit bildas, så är Institutet förloradt till sin sanna betydelse. Institutet måste snart understödjas; annars är det för sent.»

Den ene af de lärare, som Ling härmed afsåg, var Branting, och efter Lings död den 5 maj 1839 utnämndes också denne till hans efterträdare som föreståndare för institutet.

Med fästadt afseende på gymnastiska centralinstitutets nytta för arméns utbildning uti vapenföring till följd af den »åt officerare från alla regementen lämnade undervisning» samt under villkor att Stockholms gymnasieungdom lämnades kostnadsfri pedagogisk gymnastik blef vid 1840—41 års Riksdag, enligt nådigt bref den 11 september 1841, statsanslaget höjdt till 4,400 rdr banko. *1841.*

Detta anslag fördelades sålunda:

Föreståndaren	1,600: —	rdr	banko
Öfverläraren	800: —	»	»
Tre lärare à 400 hvardera	1,200: —	»	»
Till expenser	500: —	»	»
Voltigehäst	133: 16	»	»
Vaktmästare	166: 32	»	»
	4,399: 48	rdr	banko

Här hade således tillkommit ytterligare en lärare samt en vaktmästare.

Detta är första gången ett särskildt anslag till expenser uppföres på institutets stat. Före år 1840 användes skolornas (Clara skolas och Elementarskolans) afgiftsmedel, utgörande tillsammans 425 rdr banko om året, till bestridande af expenser för appareljens underhåll, till ved, ljus, anatomiska behörigheter m. m.

Därefter fördelades dessa medel så, att däraf äldste läraren, hvilken bestridde gymnasiets undervisning, uppbar 125 rdr, lärarne för Elementarskolan, Clara skola och Jakobs skola hvardera erhöllo 66 rdr 32 sk., till vaktmästaren anslogs 50 rdr och till slitning, lampolja, ljus m. m. 50 rdr.

Några bestämmelser angående den disciplinära myndigheten öfver de från armén och flottan till gymnastiska centralinstitutet beordrade officerarna synas icke hafva förefunnits under första skedet af institutets verksamhet. Genom generalorder den 18 oktober 1848 bestämdes emellertid, att kommendanten i Stockholm skulle hafva »öfverinseende jemte bestraffningsrätt» öfver dessa officerare. Åtgärden var tydligen af behofvet påkallad, enär institutet vid denna tid stod under öfverinseende af Stockholms stads undervisningsverk och föreståndaren var en civil person. *1848.*

Genom nådigt bref den 17 november 1848 erhöll öfverläraren en tillökning i sitt arfvode af 200 rdr banko samt beviljades dessutom till ytterligare en lärare i praktisk gymnastik 300 rdr banko och till en gymnastiklärarinna 133 rdr 16 sk. banko. Gymnastiklärarinnans uppgift var endast att vid institutet biträda vid kvinnliga patienters behandling med

sjukgymnastik och leda skolflickors gymnastikundervisning — några kvinnliga elever funnos ännu icke vid institutet. Gymnastiska centralinstitutets stat kom således att från detta år upptaga ett belopp af 5,033 rdr 16 sk.banko.

Genom nådigt bref den 20 mars 1858 höjdes institutets stat till 12,000 rdr rmt.

Staten fick härigenom följande utseende:

Föreståndaren, tillika professor i gymnastikens grunder	3,300
Två öfverlärare, däraf en i sjukgymnastik och en i pedagogisk gymnastik, hvardera à 1,500	3,000
Två lärare à 750 hvardera	1,500
Två lärare à 600 hvardera	1,200
Två lärarinnor i sjuk- och pedagogisk gymnastik à 450 hvardera	900
En vaktmästare	525
En voltigehästs underhåll	375
Till expenser	1,200
Rdr rmt	12,000

Ökningen af antalet lärarplatser utgjordes sålunda af en öfverlärare och en lärarinna. Anmärkningsvärdt härvid är, att de båda öfverlärarna fingo hvar sitt särskilda arbetsområde sig anvisadt, den ena den pedagogiska gymnastiken, den andra sjukgymnastiken, således en början till en arbetsfördelning, som några år senare skulle blifva fullständigt genomförd. Förut hade undervisningen i de olika grenarna af gymnastiken icke varit strängt åtskild. Sjukgymnastiken, som under Brantings tid synes hafva vid institutet bedrifvits i mycket såsom privat affär, kom därunder att utvecklas och omhuldas på bekostnad af den pedagogiska och den militära gymnastiken.

Institutets lärare erhöllo dock, såsom redan förut antydts, större inkomster än de i staten upptagna genom att, med användande af institutets lokal och redskap, meddela sjukgymnastisk behandling åt personer, som däraf voro i behof, samt privat undervisning i friskgymnastik och fäktning åt skolor och enskilda.

»Med afseende å den svårighet som möter att vid Elementarläroverken erhålla fullt skickliga gymnastiklärare» anslogos dessutom 2,000 rdr rmt »att användas till minst 6 stipendier åt de personer, utom militärståndet, hvilka genomgå lärokursen vid Gymnastiska Central-Institutet i ändamål att bildas till gymnastiklärare vid Elementarläroverken».

Elevantalet vid denna tid utgjordes af omkring 15—20 kommenderade officerare, hvilka åtnjöto traktamente, samt några få civila stipendiater. Kvinnliga elever saknades fortfarande.

Efter år 1830 hade lärotiden vid gymnastiska centralinstitutet blifvit närmare bestämd till ett undervisningsår, som tog sin början den 1 oktober och slutade den 1 april med 14 dagars afbrott vid jultiden. Man hade småningom funnit, att på denna korta tid eleverna icke medhunno att inhämta tillräckliga kunskaper för att rätt verka som gymnastiklärare på egen hand ute i landet. Dessutom fann man, att institutets organisation icke i öfrigt

svarade mot tidens kraf på effektivitet, hvilket tog sig uttryck i enskilda motioner vid 1856—58 års riksdag.

Så väckte lektorn A. F. Sondén år 1856 i prästeståndet en motion, hvilken i hufvudsak innefattade, *att* tillsynen öfver gymnastiska centralinstitutet måtte uppdragas åt en direktion, inom hvilken olika intressen blefve representerade, *att* på en sådan direktions eller en särskild kommittés förslag ett reglemente för centralinstitutet måtte utfärdas, *att* undervisningen vid centralinstitutet skulle reformeras, *att* betygen från centralinstitutet blefve så affattade, att man däraf kunde finna, om vederbörande erhållit tillfredsställande utbildning, samt *att* sjukgymnastiken, som förut varit ett »arcanum», måtte blifva legaliserad vid institutet.

Inom ridderskapet och adeln väckte nyssnämnda år friherre C. H. I. von Vegesack en motion, ur hvilken kommittén tillåter sig att göra nedanstående utdrag, alldenstund i denna motion — således för mer än 50 år sedan — uttalas behjärtansvärda tankar om vårt folks fysiska uppfostran.

Uti ifrågavarande motion gör friherre von Vegesack gällande, »att man vid organiserandet af våra allmänna läroanstalter, om icke helt och hållet förbisett, dock icke fästat tillräckligt afseende vid en upfostringsgren, som nu mer än någonsin torde påkalla så väl menniskovännens som lagstiftarens omtanka och behjertande; detta är den *fysiska upfostran*». Härefter fortsätter motionären: »Att själs- och kroppskrafterne eller det andeliga och materiella hos menniskan äro tvenne elementer, som ehuru vidt skiljda till verkningar och ändamål, dock står till hvarandra i det intimaste förhållande och under hela lefnaden utöfva på hvarandra en ständig vexelverkan är ett förut kändt factum. — Ingen sjelfständig verksamhetsförmåga kan existera såvida icke dessa begge krafter normalt och beständigt secundera hvarandra. I våra efter intelektuel bildning törstande tider, då man äflas att nära nog sätta boken i hand på barnet i kolt, och sedan i upfostringsväg gör till sin upgift, att på minsta möjliga tid inarbeta högsta möjliga kunskapsmått, då man under de år då ungdomens fysiska utveckling skall försiggå, binder den nästan uteslutande vid boken och studerkammaren, ålägga barnet blott tankeansträngning från bittida om morgonen till sent på aftonen, så frågas, hvad skall följden blifva af detta jägtande efter bara visdom, denna konstlade och tvingade trängtan efter själsmognad, tvärt emot all naturlag? Svaret är icke svårt att finna. Ett tillbakasättande i det unga slägtets fysiska utveckling, ett undergräfvande af dess arbetskraft, en förslappning i dess förmåga till handling och verksamhet, tvenne så nödvändiga egenskaper för en nations existens och förkofran. En blick inom våra upfostringsinrättningar skall snart öfvertyga om sanningen häraf; der finner man den bokliga fliten som oftast uttryckt på bleka kinder och genomvissnade kroppskrafter.

Mest framstående är dock detta inom fruntimmerspensionerne, hvilka blifvit lämnade utan all kontroll från Statens sida, och som samt och synnerligen modellerat sina skolschema efter Statens läroverk.» Vidare yttrar motionären, »att några verksamma medel bör från Statens sida vidtagas till förekommande af detta snart nog öfverhandtagande onda som, om det får fortfara, en gång skall beröfva Svenska nationen dess förut utmärkande egenskaper: *kraft* och *ihärdighet,* och därutaf upkommande förmåga att uthärda mödor och ansträngningar.» I motionen föreslås hufvudsakligen, *att* utom gymnastiska centralinstitutet två gymnastikinrättningar borde finnas inom hufvudstaden, en i staden inom broarna och en på södermalm, hvilka inrättningars föreståndare skulle aflönas af staten mot skyldighet för föreståndarna att vid sina inrättningar kostnadsfritt leda gymnastiköfningar för alla inom nämnda stadsdelar befintliga läroanstalter, äfven »flickpensioner», *att* en dylik gymnastikinrättning äfven skulle upprättas i hvar och en af rikets universitets- och stiftsstäder, *att* »föreståndaren för dessa instituter må hafva sig ålagdt, att i de städer, der folkskolelärare-seminarier finnas, åt eleverne vid desamma lemna fri undervisning i pædagogisk och militärgymnastik, och att för dessa elever må blifva föreskrifvet, som ett oeftergifligt vilkor, att vid afslutad lärokurs vid seminarium äfven vara försedde med fullt nöjaktige betyg från gymnastikföreståndaren i staden», *att* folkskollärarna å landet skulle vara skyldiga att, då väderleken tilläte vistande under bar himmel, öfva barnen i gymnastik samt *att* föreståndaren för centralinstitutet skulle vara skyldig att utan särskild ersättning emottaga och låta undervisa elever, som anmälde sig till genomgående af lärokursen därstädes, hvarjämte föreståndaren skulle åt eleverna utfärda betyg öfver olika skicklighet och kunskapsmått.

Med anledning af dessa motioner ingingo Rikets Ständer den 20 februari 1858 till Kungl. Maj:t med underdånig skrifvelse, i hvilken begärdes:

»1:o att en sådan förändring uti nu gällande Skol-stadga måtte vidtagas, att ändamålet med en utvidgad gymnastisk undervisning och öfning kan vinnas;

2:o att tillsynen öfver Gymnastiska Central-Institutet må ofördröjligen uppdragas åt en Direktion, uti hvilken icke blott män med pedagogiska insigter, utan äfven militärer och läkare ingå såsom ledamöter;

3:o att, sedan en så bildad Direktion eller ock en Kommitté af sakkunnige män förslag afgifvit, för Gymnastiska Central-Institutet må utfärdas ett nådigt reglemente, hvarigenom

a) föreståndarens samt öfriga lärares och lärarinnors åligganden så regleras, att tillräcklig både theoretisk och praktisk undervisning i pedagogisk, militärisk och medicinsk gymnastik samt i nödiga hjelp-vetenskaper meddelas åt de elever, som blifva antagna till att danas till lärare i en eller flera af dessa gymnastikens grenar;

b) institutet berättigas att äfven med gymnastisk sjukvård sig befatta, mot förbindelse att årlig rapport om denna sin verksamhet till Sundhets-Kollegium ingifva;

c) föreståndaren tillförbindes att för utexaminerade elever utfärda betyg, innehållande uppgift i hvilken eller hvilka af gymnastikens ofvannämnde grenar den examinerade eger den underbyggnad och skicklighet, att han kan den på egen hand utöfva; och slutligen

4:o att gymnastik-inrättningarne vid rikets elementar-läroverk böra, i den mån de blifva ordnade, underkastas offentlig kontroll, på det sätt, som må finnas leda till ändamålet, utan att medföra onödig kostnad.

Härjemte, och på det att en önskvärd gymnastisk undervisning må kunna meddelas åt den qvinliga delen af det uppväxande slägtet, hafva Rikets Ständer ansett sig böra i underdånighet hemställa, att, i sammanhang med utfärdandet af ett nytt reglemente för Gymnastiska Central-Institutet, E. K. M:t i nåder täcktes tillse, huruvida en afdelning af detta Institut kunde anordnas serskildt för bildande af gymnastiklärarinnor.»

Till följd af denna skrifvelse tillsatte Kungl. Maj:t den 17 juli 1858 en kommitté för utarbetande af »förslag till Reglemente för Gymnastiska Central-Institutet samt till ordnande af den gymnastiska undervisningen i Riket, enligt de grunder, Rikets sednast församlade Ständer uti skrifvelse den 20 nästlidne Februari underdånigst antydt».

Denna kommitté afgaf sitt betänkande samt det anbefallda förslaget den 14 oktober 1859, men Kungl. Maj:t förordnade, att kommittén ånyo skulle sammanträda och inkomma med ett nytt underdånigt förslag. Den till större delen af andra personer sammansatta kommittén afgaf sitt underdåniga betänkande och förslag den 18 november 1862.

Branting hade året förut eller år 1861 begärt och erhållit afsked från sin befattning vid institutet, och fäktmästaren vid Lunds universitet G. Nyblæus hade blifvit antagen till t. f. föreståndare.

Den 8 januari 1864 utfärdades »Kongl. Maj:ts nådiga Stadga för Gymnastiska Centralinstitutet», hufvudsakligen i öfverensstämmelse med kommitténs förslag. Härigenom blef kursen för manliga elever tvåårig, hvarjämte inrättades en kurs för kvinnliga elever, denna likaledes tvåårig. Institutet organiserades på tre afdelningar, den pedagogiska, den militära och den medicinska, med en öfverlärare och en lärare för hvarje afdelning samt med extra lärare till nödigt antal. Ehuru undervisningen försiggick på dessa tre afdelningar, var dock större delen af ämnena gemensam för alla eller två af afdelningarna. Genomgången lärokurs inom den pedagogiska eller militära afdelningen medförde kompetens till gymnastiklärarbefattningar vid läroverken och genomgången lärokurs inom medicinska afdelningen kompetens till utöfvande

1864.

af sjukgymnastyrket under vissa villkor och under tillsyn af läkare. Vid brist på kompetente sökande kunde de, som genomgått endast ett års kurs vid institutet antagas till gymnastiklärare vid de lägre läroverken och folkskolorna. Angående kvinnlig elev, som genomgått institutet, föreskrefvo stadgarna icke särskildt hvilken kompetens, som erhölles. I praxis torde vid denna tid de kvinnliga eleverna så godt som uteslutande ägnat sig åt sjukgymnastiken. Institutet sattes nu för första gången under en *direktion*, bestående af en ordförande och tre ledamöter, af hvilka en militär, en ledamot af skolstyrelse eller skollärare och en läkare, hvarjämte tillkom en sekreterare och redogörare. — Till föreståndare skulle en af öfverlärarna förordnas.

Vid 1862—63 års riksmöte aflämnades till Rikets Ständer »Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående anslag till Gymnastiska Centralinstitutet» af den 15 maj 1863, och äskades däri 167,178 rdr 84 öre för ny- och ombyggnader å institutets innehafvande tomt samt ett årligt anslag på 31,400 rdr rmt.

Det föreslagna byggnadsanslaget beviljades, men det begärda årliga anslaget nedsattes med 2,000 rdr eller till 29,400 rdr rmt, däraf 2,000 rdr afsågos till stipendier för institutets civila elever.

Den nya staten för gymnastiska centralinstitutet fastställdes af Kungl. Maj:t den 4 mars 1864 sålunda:

a) Aflöning.

Öfverläraren å Pedagogiska Afdelningen, lön	Rdr	4,000
D:o » Militära d:o , »	»	4,000
D:o » Medicinska d:o , »	»	3,000
Arfvode åt den af Öfverlärarne, som innehar Föreståndarebefattningen	»	400
Anmärkning. Derest Öfverläraren å Militära afdelningen innehar annan allmän befattning, skall hans lön vid Institutet minskas med ett mot aflöningen vid den andra befattningen svarande belopp, dock icke till lägre än 3,000 Rdr.		
En lärare, den äldste, lön	»	2,200
En d:o , lön	»	2,000
En d:o , den yngste, lön	»	1,800
En lärarinna, lön	»	1,000
En d:o , »	»	800
Extra lärare och lärarinnor till det antal Direktionen bestämmer, tillhopa	»	3,000
Sekreteraren och Räkenskapsföraren hos Direktionen, arfvode	»	750
Vaktmästaren, lön	»	550
Portvakten, lön	»	350

b) Öfriga omkostnader.

Underhåll och remontering af en häst för voltigeöfningarne	»	500
Ved och lysning med gas	»	2,000
Underhåll af materialier och samlingarne samt diverse utgifter	»	1,050
Summa	Rdr	27,400.

Med införande af denna nya stat följde vissa personalomflyttningar bland lärarna. Föreståndare blef nu t. f. föreståndaren, dåvarande majoren G. Nyblæus.

Till jämförelse med institutets nuvarande elevantal, 141, kan vara af intresse att anföra elevantalet år 1863, hvilket utgjordes af:

Elever från armén och flottan	25
» » norska armén	2
Civila elever	3
Summa	30.

I den första kvinnliga kursen vid institutet, hvilken tog sin början år 1864, deltogo 4 elever.

Enligt nådigt bref den 24 april 1863 angående användande och fördelning af de afgifter, hvilka erlades af dem, som begagnade gymnastiken vid gymnastiska centralinstitutet, medgaf Kungl. Maj:t, att desamma efter vissa grunder fingo fördelas mellan institutets lärare, sedan 300 rdr rmt om året blifvit afsatta för tillfälliga utgifter.

Genom nådigt bref den 29 maj 1874 tillerkändes institutets lärare och tjänstemän ett dyrtidstillägg å 20 % af deras aflöningars belopp, hvilket tillägg utgick, tills institutets i hufvudsak ännu gällande stat af den 30 maj 1879 trädde i kraft. *1879.*

Denna stat hade ursprungligen följande innehåll:

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Summa kronor.	
En öfverlärare	3,500	1,500	5,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor.
Två dito	7,000	3,000	10,000	
Anmärkningar: a) Om öfverlärare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall, så länge denna förmån kvarstår, lönen minskas med 600 kronor. b) Därest öfverläraren på militära afdelningen innehar annan allmän befattning, skall hans lön vid institutet minskas med ett mot aflöningen vid den andra befattningen svarande belopp, dock icke till lägre belopp än 3,000 kronor.				
En lärare	2,200	800	3,000	
En dito	2,000	500	2,500	
En dito	2,000	500	2,500	
En lärarinna	1,200	300	1,500	
En dito	1,200	300	1,500	
Anmärkning: Om lärarinna i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall, så				

länge denna förmån kvarstår, lönen minskas med 300 kronor.			
Arfvode åt föreståndaren	—	—	400
Dito åt sekreteraren och räkenskapsföraren	—	—	900
Arfvoden åt extra lärare	—	—	3,000
Till stipendier åt elever	—	—	2,000
En vaktmästare, utom fri bostad	—	—	800
En portvakt, utom fri bostad	—	—	500
Anslag till ved, ljus, materiell, samlingar m. m.	—	—	3,550
Summa	—	—	37,150

Den nya staten medförde således icke någon ökning i de ordinare befattningarnas antal.

År 1884 väckte ordföranden i direktionen förslag om anordnande vid institutet af en särskild instruktörskurs i gymnastik och fäktning för armén.

Detta förslag ledde visserligen icke till något beslut för tillfället, men då detsamma utan tvifvel i viss mån gaf uppslag till den omorganisation, som vidtogs genom den nu gällande stadgan af den 13 juli 1887, kan det icke sakna sitt intresse att här taga del af några af förslagsställarens synpunkter.

Han säger bland annat, att af de omkring 20 manliga elever, som årligen intogos vid gymnastiska centralinstitutet, utgjordes vanligen 18 af i tjänst varande officerare från armén och flottan. Dessa kommenderades till institutet för att efter den 2-åriga kursen fylla regementenas behof af lärare och instruktörer i gymnastik. Ofta hördes dock klagan, att dessa 16 à 18 från institutet årligen utexaminerade gymnaster icke vore tillräckliga att fylla behofvet af gymnastiklärare vid armén. Orsaken härtill torde egentligen hafva varit, dels att dessa utlärda gymnaster under exercistiden användes till andra befattningar, hvarigenom de förhindrades att tjänstgöra som lärare och instruktörer vid gymnastikundervisningen, dels att kommenderingen till gymnastiska centralinstitutet ej vore frivillig, utan stundom träffade individer, som saknade intresse för denna lärarverksamhet och därför snarast möjligt undandroge sig densamma, dels kursens långvarighet, som medförde ekonomiska olägenheter samt hos många fruktan för de långa teoretiska studierna. Antalet årligen utexaminerade gymnaster kunde således ej motsvara efterfrågan vid armén, hvars officerare dock toge så stort utrymme vid gymnastiska centralinstitutet, att endast 2 platser af de 20 kunde disponeras för civila inträdessökande. Detta vore obestridligen en olägenhet, då den svenska gymnastiken vunne allt mera utbredning både inom och utom landet. Någon tillökning i antalet af de antagna sökande kunde knappast låta sig göra af brist på utrymme och lärarkrafter. Förslagsställaren ansåg dock ej alldeles nödvändigt, att officerarna, för att kunna tillfredsställande leda truppens dagliga gymna-

stiköfningar, genomginge båda årskurserna vid gymnastiska centralinstitutet, utan gjorde han gällande, att första årets kurs skulle vara tillräcklig för utbildandet af en god *instruktör*. Funnes sedan vid hvarje regemente en eller ett par officerare, som genomgått 2-årig kurs, kunde dessa, då så erfordrades, leda och bestämma undervisningen.

Genom nådig remiss den 5 november 1886 erhöll direktionen öfver gymnastiska centralinstitutet befallning att, med hufvudsaklig ledning af ett yttrande från medicinalstyrelsen den 24 maj samma år, inkomma med förslag till ny stadga.

Detta medicinalstyrelsens yttrande var å sin sida föranledt af en underdånig skrifvelse från direktionen öfver gymnastiska centralinstitutet den 14 april 1882 med vissa förslag till ändringar i 1864 års stadga, afseende hufvudsakligen en förbättrad utbildning af de s. k. sjukgymnasterna samt möjlighet för medicine studerande att genomgå en förkortad kurs vid institutet.

Det stadgeförslag, som direktionen med anledning af ofvan nämnda uppdrag lät utarbeta, ligger till grund för nu gällande stadga af den 13 juli 1887. *1887.*

Genom denna stadga förändrades undervisningen sålunda, att utbildningen ej mera skulle ske på tre olika afdelningar utan i särskilda kurser enligt nedanstående grunder.

Ny *manlig* kurs påbörjas årligen. Äfven underofficerare från armén kunna nu enligt stadgan kommenderas till institutet, hvilket ej var fallet enligt 1864 års stadga. Så har emellertid på sista åren icke skett, ty tvifvelsutan har man insett, att underofficerarna ej hafva de teoretiska förutsättningarna för att följa undervisningen vid institutet. Genomgående af *instruktörskursen*, som omfattar ett undervisningsår, medför kompetens till gymnastiklärarbefattningar vid lägre allmänna läroverk eller folkskolor; genomgående af *gymnastiklärarkursen*, som omfattar två undervisningsår, af hvilka det första användes till genomgående af instruktörskursen, medför kompetens till gymnastiklärarbefattningar vid alla läroverk; och genomgående af den *sjukgymnastiska kursen*, som förutsätter afslutad gymnastiklärarkurs och omfattar ytterligare ett år, medför rätt till antagandet af titeln gymnastikdirektör och till legitimation såsom sjukgymnast.

Ny *kvinnlig* kurs påbörjades först endast hvarannat år, men år 1900 blefvo äfven dessa kurser årliga, sedan Riksdagen för ändamålet beviljat erforderliga medel på extra stat. Undervisningskursen för kvinnliga elever, hvilkas praktiska öfningar äro mindre omfattande än de manligas, anordnas så, att både gymnastiklärarinne- och sjukgymnastkursen kunna genomgås på två år. För de kvinnliga eleverna är sålunda kombinationen mellan frisk- och sjukgymnastik gifven. Genomgången gymnastiklärarinnekurs medför kompetens till gymnastiklärarinnebefattningar vid kvinnliga läroanstalter.

Genom den nya stadgan förändrades i någon mån bestämmelserna rörande den disciplinära myndigheten öfver de militära eleverna. Bestraffningsrätten skulle visserligen fortfarande tillkomma kommendanten i Stockholm, men den militära öfverläraren vid institutet skulle hafva rätt att anbefalla försumlig militär elev arrest, dock med skyldighet att hos kommendanten anmäla förhållandet.

Såsom exempel på institutets omfattning i enlighet med dessa stadgar må anföras, att dess undervisning för arbetsåret 1911—12 försiggår på nedanstående sex kurser, nämligen: en sjukgymnastkurs med 16 elever, en kurs för läkare och medicine studerande med 3 elever, en gymnastiklärarkurs med 30 elever, en instruktörskurs med 33 elever, en äldre kvinnlig kurs med 30 och en yngre kvinnlig med 29 elever, summa 141 elever.

En nödvändig utvidgning af institutets lokaler har efter den nya stadgans tillkomst ägt rum, hvilket möjliggjordes genom ett af Riksdagen år 1894 för detta ändamål beviljadt anslag af 80,000 kronor.

Den disciplinära myndigheten öfver de militära eleverna fråntogs kommendanten i Stockholm genom år 1898 i institutets stadga gjorda ändringar. Bestraffningsrätten utöfvas nu af ordföranden i direktionen, därest denne är militär, och eljest af den militära ledamoten i direktionen.

Oaktadt en väsentlig ökning i institutets arbete, såsom af det ofvan sagda framgår, blifvit införd, har 1879 års stat förblifvit oförändrad med det enda undantag att en ytterligare lärarbefattning med den lägre aflöningen tillkommit från och med år 1902.

Det för uppehållande af gymnastiska centralinstitutets verksamhet utgående anslaget på extra stat har från och med år 1909 utgjort 7,650 kronor, att användas med nedanstående belopp till följande ändamål, nämligen:

till förhöjning af anslaget till arfvoden åt extra lärare	kronor	5,400
» förhöjning af anslaget till ved, ljus, materiell, samlingar m. m.	»	1,450
» aflöning åt extra vaktmästarbiträde	»	800

År 1911 har Riksdagen vidare

dels medgifvit, att tillfällig aflöningsförbättring för år 1912 må kunna tillkomma följande befattningshafvare vid gymnastiska centralinstitutet med nedannämnda belopp:

öfverlärare 1,000 kronor, däraf 500 kronor lön och 500 kronor tjänstgöringspenningar;

lärare 1,000 kronor, däraf 500 kronor lön och 500 kronor tjänstgöringspenningar;

lärarinna 500 kronor, däraf 250 kronor lön och 250 kronor tjänstgöringspenningar; samt

vaktmästaren och portvakten hvardera 200 kronor;

dels för bestridande af berörda aflöningsförbättringar på extra stat för år 1912 anvisat ett förslagsanslag af högst 8,400 kronor;

dels ock godkänt följande villkor för åtnjutande af ifrågavarande aflöningsförbättringar,

att tjänstinnehafvare, som erhållit tillstånd att med sin tjänst vid gymnastiska

centralinstitutet förena militär beställning, icke må tillgodonjuta aflöningsförbättring, hvarom nu är fråga,

att i öfrigt, frånsedt föreningen af föreståndarbefattningen vid institutet med öfverlärartjänst därstädes, tjänstinnehafvare icke må med den tjänst, för hvilken aflöningsförbättring utgår, förena annan tjänstebefattning, allmän eller enskild, såframt ej, hvad angår öfverlärare, Kungl. Maj:t och, hvad angår annan tjänstinnehafvare vid institutet, direktionen, uppå därom gjord framställning och efter pröfning, att ifrågavarande tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid institutet, finner befattningen kunna få tills vidare mottagas och bibehållas, samt

att öfverlärare eller lärarinna, som i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall, utöfver det för denna förmån i gällande stat för institutet bestämda afdrag å lönen, vidkännas ytterligare sådant afdrag med, öfverlärare 300 kronor och lärarinna 150 kronor.

Till slut må anföras, att föreståndaren G. Nyblæus afgick år 1887 samt att föreståndare därefter varit professorn L. M. Törngren till år 1907, öfversten V. G. Balck till år 1909 samt professorn N. F. Sellén från sistnämnda år.

Allmänna synpunkter.

Det torde vara allmänt erkändt, att gymnastiska centralinstitutet väl fyllt uppgiften att vara en hufvudhärd för undervisning i gymnastik enligt det svenska, Lingska systemet. Den utbildning, som vid centralinstitutet beredes de blifvande svenska gymnastiklärarna, saknar för visso sin motsvarighet i hvarje annat land. Åt de från centralinstitutet utgångna gymnastiklärarna skall ock det vitsord lämnas, att de på ett förtjänstfullt sätt sökt fullgöra sin viktiga uppgift att i gymnastik och andra kroppsöfningar undervisa den åt dem anförtrodda ungdomen. Deras arbete har också varit af ovedersäglig nytta.

Trots detta kan man icke säga, att den fysiska uppfostran står särdeles högt hos vår befolkning i allmänhet. Systematiskt drifna gymnastiköfningar ingå icke såsom en länk i flertalets uppfostran. Dylika öfningar förekomma i själfva verket endast vid de högre läroanstalterna samt vid armén och marinen. Man har icke ännu förmått att göra den fysiska uppfostran till en hela folkets egendom. Att så är förhållandet, framgår kanske tydligast genom jämförelser med vårt grannland Danmark, där gymnastiken är under utveckling på en bredare folklig grund än hos oss. Under det att i Sverige officerarna varit gymnastikens egentliga målsmän och gymnastiken hufvudsakligen bedrifvits i de högre skolorna, blef i Danmark gymnastiken, efter att först hafva haft en underordnad ställning med underofficerare såsom ledare, omhändertagen och omhuldad i folkhögskolorna. Sedan den genom dessa i vid omfattning förts fram till folkskolorna, har den på senare tid mer och mer fått fast fot inom de högre läroanstalterna. — Beträffande organisationen af den fysiska uppfostran i Danmark, särskildt vid folkskolorna, hänvisas till en af kommitténs ledamot professor Fürst afgifven berättelse öfver en af honom på uppdrag af kommittén företagen studieresa i Danmark (Bilaga 1).

Det torde emellertid numera inom vårt land hafva ingått i det allmänna medvetandet, att både manlig och kvinnlig ungdom är i behof af gymnastik med däri innefattade lek och idrott samt att fördelen af dylika kroppsöfningar bör komma alla samhällsklasser till godo. Man har mera allmänt börjat inse, att den fysiska uppfostran bör gå hand i hand med den intellektuella, ej stå

efter denna. Den fysiska uppfostran är i främsta rummet ett medel att gifva kroppen en harmonisk utveckling. Jämte det att den är af vidtomfattande betydelse för människans lifs- och arbetsmöjligheter, har den många andra viktiga uppgifter att fylla. Den bidrager i väsentlig mån till att framkalla och utveckla vissa för danandet af en sund karaktär viktiga själsegenskaper, såsom självbehärskning, oförskräckthet och uthållighet. Öfning i att behärska muskelverksamheten är ett medel att utveckla och stärka nervsystemet, och på detta sätt befordras äfven viljestyrkan. För den studerande ungdomen innebära systematiskt ordnade kroppsöfningar en hälsosam motvikt mot det stillasittande och ensidigt intellektuella arbetet, som obestridligen ofta menligt inverkar på ungdomens kroppsliga och allmänna utveckling. En stor ekonomisk betydelse har för visso ock den fysiska uppfostran, ty den, som fått sin kropp väl utvecklad, har därigenom vunnit ökad möjlighet att försörja sig genom kroppsligt arbete. I det moderna samhället, i stad såväl som på landsbygd, utvecklas människan ej alltid under normala naturliga förhållanden, hvarför den fysiska uppfostran härvid skall vara det kompensatoriska medlet att understödja kroppen i utvecklingsarbetet i fysiologisk riktning. Den fysiska uppfostran har alltså att söka åt kroppen gifva bättre förmåga af behärskning, större motståndskraft vid sjukdomar och olycksfall, ökad arbetsförmåga samt uthållighet vid ansträngning, allt viktiga faktorer, då förutsättningarna för den arbetande människans ekonomi skola beräknas.

En stor betydelse har den fysiska uppfostran genom att hos landets ungdom väcka och vidmakthålla ett sådant intresse för kroppsöfningar, att ungdomen under sin lediga tid drages till dylik sysselsättning i stället för till dryckeslag och förstörande laster, i hvilkas spår ej sällan brottslighet följer. Vi hafva redan i vårt land vunnit erfarenhet af friluftslekarnas och idrottens goda verkningar i socialt hänseende. Dessa grenar af den fysiska uppfostran hafva också den stora fördelen, att de framför andra förena nytta med nöje och därför i allmänhet af ungdomen omfattas med sympati.

Den intellektuella uppfostrans mål är i de flesta fall ett utbildningsarbete, som syftar mot speciella arbetsplatser inom samhället. Den fysiska uppfostran har däremot ett gemensamt mål — allas hälsa och kraft. För att väckas till att sträfva för detta mål måste man hafva klart för sig, att en frisk kropp är ett nödvändigt villkor för att man skall kunna tillgodogöra sig hvad lifvet bjuder.

Arbetet för fysisk uppfostran måste numera blifva af allra största sociala vikt för det moderna samhället, då det i densammas egen natur ligger den betydelsefulla uppgiften att sammanföra de olika samhällsklasserna till gemensamma kroppsöfningar och möjligen därmed förenade täflingar.

Att vi i vårt land ursprungligen haft och delvis ännu hafva en ovanligt

kraftig folkstam, är säkert, men vi veta också, huru hårdt människosläktet nu till dags anstränges och i framtiden måste än mera ansträngas i sammanhang med den ständiga, ofantliga utvecklingen i tekniskt, ekonomiskt och samfärdsligt hänseende. Hjärnarbetet hos vissa klasser sättes också numera på hårdare prof än förr. Med sträfvandet att i konkurrensen nå största möjliga arbetsproduktion följer nödvändigheten af speciell d. v. s. ensidig kroppsutbildning, och nattarbetet bidrager till att öka rubbningarna i människans normala kropps- och själslif. Då man därjämte tager hänsyn till, att detta allt träffar ej blott männen, utan äfven kvinnorna, de egentliga bärarna af vårt släktes framtid, måste man inse, att känslan af självbevarelsedrift fordrar ökade åtgärder för utvecklingen af folkets fysiska uppfostran. Att tidigt och systematiskt stärka kroppen för den hårda striden för tillvaron, att väcka lusten till kropps- och friluftsöfningar såsom motvikt mot stillasittande sysselsättning och hjärnarbete samt att kompensera det ensidiga kroppsarbetet, är den fysiska uppfostrans stora uppgift, och däri ligger dess nödvändighet för folkstammens bestånd och landets lycka.

När vi nedlägga betydliga kapital på vår jords odling, våra bergs brytning, våra råmaterialiers bearbetning och vårt folks intellektuella uppfostran, få vi ej förglömma, att allt detta mister i värde, om vi därvid förspilla hälsa och krafter. De som skola bruka jorden, de som skola bryta bergen, de som skola bearbeta råmaterialierna, de som skola öfverhopa sina hjärnor med minnesbilder och sträfva att ställa dessa i beroende af hvarandra, det är folket självt, landets människomaterial. Skyddas ej detta genom en rationell fysisk uppfostran mot förstörelse och förbrukning, då är det illa bevändt med landets lycka och framtid.

Huru skall nu den fysiska uppfostran, för hvilken vi i vårt land äga en så gammal och god grund, kunna höjas så, som fosterlandets framtid kräfver? Kommittén har funnit, att detta kan och bör ske genom

1) *en högskola, som har till uppgift att meddela en på vetenskaplig forskning grundad undervisning i fysisk uppfostran,*

2) *samgående mellan den fysiska och den intellektuella uppfostran samt beredande af gynnsamma förhållanden härför vid samtliga läroanstalter,*

3) *sakkunnig inspektion och*

4) *höjande af det allmänna intresset för den fysiska uppfostran.*

[E]n högskola för fysisk [u]ppfostran.

Liksom de kunskaper, hvilka erfordras hos personer, som handhafva den intellektuella uppfostran vid de högre läroanstalterna, förvärfvas vid universitet eller därmed likställda högskolor, så böra ock de blifvande gymnastiklärarna inhämta de för meddelande af fysisk uppfostran erforderliga kunskaperna och färdigheterna vid en högskola.

Gymnastiska centralinstitutet är visserligen för närvarande en sådan högskola, i det att därstädes utbildas de för läroanstalterna och för krigsmakten erforderliga gymnastiklärarna, men institutet bedrifver dessutom verksamhet, som ej är af beskaffenhet att tillkomma en högskola. Institutet utbildar nämligen äfven s. k. gymnastikinstruktörer för armén och marinen, hvilka instruktörers gymnastiska kunskaper näppeligen torde kunna benämnas högskolebildning. Vidare ägnas vid institutet mycken tid åt sjukgymnastiken. Af de civila elever — manliga såväl som kvinnliga — hvilka vinna inträde vid institutet, torde flertalet redan från början ingalunda hafva för afsikt att i framtiden använda sina krafter i den fysiska uppfostrans tjänst, utan fastmera rikta in sina studier på att förvärfva god insikt i sjukgymnastiken. Särskildt har det visat sig, att en mycket hög procent af de civila manliga eleverna helt och hållet ägnat sig åt sjukgymnastiken, ofta bedrifven i utlandet, där yrket varit mera ekonomiskt gifvande. För att råda bot på ofvan angifna missförhållanden äro ändringar i centralinstitutets organisation nödvändiga. Institutet bör enligt kommitténs åsikt ombildas till en högskola, som uteslutande har utbildning af dugliga lärare i fysisk uppfostran till mål, så att dess uppgift just blir den, som af Ling afsågs i hans ofvan omförmälda »prospektus».

Samgående mellan fysisk och intellektuell uppfostran samt beredande af gynnsamma förhållanden härför vid samtliga läroanstalter.

Den intellektuella och den fysiska uppfostran böra vara jämnställda med hvarandra. Man får således icke anse den fysiska uppfostran motsvara endast ett speciellt ämne, utan bör densamma betraktas såsom likvärdig med hela den öfriga uppfostran. Men då måste det också fordras, att lärarna i fysisk uppfostran blifva jämnställda med lärarna i de s. k. läroämnena icke blott i fråga om aflöning och tjänsteställning, utan äfven och framför allt med afseende å utbildningen för sitt kall. Jämte det att den fysiska uppfostran bör anses likvärdig med den intellektuella, bör den äfven ställas i organiskt sammanhang med denna. Ämnet gymnastik, hvilket bör omfatta allt hvad som hör till fysisk uppfostran, får ej intaga någon särställning inom skolarbetet, och gymnastikläraren får ej stå utanför det egentliga lärarståndet. Gymnastikläraren och hans arbete måste vara ett led i det hela och väl passa in däri.

Vid de allmänna läroverken och de därmed jämförliga enskilda läroanstalterna kan detta icke anses vara fallet enligt den nuvarande organisationen. Facklärarna i gymnastik äro nämligen för närvarande ensidigt utbildade för det dem tillkommande ämnet. Såsom därför är att vänta, visa dessa lärare i allmänhet icke något större intresse för de delar af ungdomens uppfostran, hvilka icke direkt höra tillsammans med gymnastiken. Till att så är förhållandet bidrager förnämligast den omständigheten att ifrågavarande lärare, hvilka i all-

mänhet äro officerare, mestadels icke äro i tillfälle att ägna sig uteslutande åt lärarverksamheten, enär de innehafva lärarplatserna endast såsom bisysslor vid sidan af andra tjänster. Detta inverkar dessutom särskildt menligt på gymnastikundervisningen vid läroverken därigenom att de gymnastiklärare, som äro officerare i aktiv tjänst, under väsentlig del af läsåret äro af militär tjänstgöring hindrade att uppehålla sina gymnastiklärarbefattningar. För öfrigt torde säkerligen vara att befara, att arméns anspråk med afseende å ifrågavarande gymnastiklärares militära tjänstgöring komma att i en nära framtid stegras.

Det är tydligen ej fördelaktigt, att personer, åt hvilka ungdomens fysiska uppfostran anförtros, i viss mån stå utom skolan. För att afhjälpa denna olägenhet måste man vidtaga vissa förändringar, främst i fråga om dessa lärares utbildning. De nuvarande gymnastiklärarna hafva, sedan de i regeln utbildats till officerare och såsom sådana tjänstgjort en längre eller kortare tid, vid gymnastiska centralinstitutet erhållit en utbildning, hvilken gör dem kompetenta till gymnastiklärarplatser vid läroverken. I främsta rummet har dock denna utbildning afsett att tillgodose krigsmaktens behof af högre gymnastisk utbildning åt en del officerare. Utbildningen till gymnastiklärare har dessutom i talrika fall förbundits med utbildning för sjukgymnastyrket, hvilket förhållande väl medför den fördelen att gymnastiklärarna kunna förskaffa sig ökade inkomster, men också den olägenheten att dessa lärare, äfven om de icke äro officerare, lätt komma att betrakta gymnastiklärartjänsterna såsom bisysslor. Den vid gymnastiska centralinstitutet erhållna utbildningen har visserligen i och för sig varit god, men har dock saknat det mått af allsidighet, som är önskvärd för ungdomens uppfostrare. Denna brist kan afhjälpas endast genom ökad vetenskaplig och pedagogisk utbildning — en utbildning, som med fördel kan i viss omfattning förvärfvas före inträdet i den gymnastiska högskolan. Det bör därför tillses, att de personer, som för att utbildas till skolungdomens lärare i fysisk uppfostran antagas till studerande vid den gymnastiska högskolan, före inträdet därstädes i berörda hänseende erhållit en vida bättre utbildning än nu nästan undantagslöst är fallet. Då dylik utbildning lämpligast förvärfvas genom studier vid universitet, torde det böra för inträde vid den gymnastiska högskolan fordras vissa vid universitet aflagda prof. Dessa böra helst omfatta sådana ämnen, som utgöra en ändamålsenlig förberedelse till studierna vid den gymnastiska högskolan. Under vistelsen vid universitetet böra de ifrågavarande studerandena äfven ägna någon tid åt studiet af fysisk uppfostran, hvilket åtminstone delvis bör ske vid särskilda kurser. Vid högskolan böra de studerande erhålla en mera vetenskapligt allsidig utbildning för sitt blifvande kall såsom lärare i fysisk uppfostran än nu lämnas vid centralinstitutet. På

det att de utbildade gymnastiklärarna, äfven sedan de blifvit anställda vid läroverken, skola bibehålla sitt intresse för ungdomens allsidiga uppfostran, böra de deltaga äfven i den intellektuella ämnesundervisningen. Kompetens härtill skola de hafva erhållit genom sina ofvannämnda universitetsstudier, hvilka således skola omfatta sådana ämnen, hvari undervisning meddelas vid läroverken. Ett dylikt deltagande i den intellektuella undervisningen från gymnastiklärarnas sida är önskvärdt också med hänsyn till orimligheten af att ålägga en person full daglig tjänstgöring, innefattande uteslutande undervisning i gymnastik och andra kroppsöfningar. Få torde nämligen i längden kunna med tillräcklig energi fullgöra dylik tjänstgöring utan att blifva öfveransträngda. Om däremot en del af gymnastiklärarnas tjänstgöring finge fullgöras genom undervisning i intellektuella ämnen, skulle en välbehöflig omväxling i arbetet beredas dem.

För den händelse de lärare, som skola undervisa i gymnastik, blifva på ofvan angifvet sätt beträffande utbildning och undervisningsskyldighet likställda med de lärare, hvilkas tjänster omfatta uteslutande intellektuella ämnen, torde därmed följa, att de förra böra erhålla enahanda aflöningsförmåner, som tillkomma de senare. I allmänhet böra de vid de allmänna läroverken anställda lärarna med undervisningsskyldighet i gymnastik erhålla adjunktstjänster med därtill hörande aflöningsförmåner, men det vore säkerligen nyttigt, om inom landet kunde upprättas äfven lektorsbefattningar i gymnastik. Dessa senare befattningar skulle genom sina bättre aflöningsförmåner kunna för dem, som hafva särskildt intresse för fysisk uppfostran, utgöra en lockelse till att förskaffa sig högre vetenskaplig utbildning. Lektorsbefattningarnas antal kunde till en början lämpligen bestämmas till en i hvarje stift samt dessutom en i hvar och en af städerna Stockholm, Göteborg och Malmö. Beträffande undervisningsskyldigheten för lektor eller adjunkt i gymnastik torde de nu i detta afseende för lektorer och adjunkter gällande bestämmelserna kunna bibehållas oförändrade.

Vid de högre allmänna läroverk, som hafva ett större antal lärjungar, torde det behöfva anställas två eller flera högskolebildade gymnastiklärare. Emellertid kan det komma att inträffa fall, då den eller de vid ett läroverk anställda ordinarie lärarna i gymnastik icke kunna medhinna att jämte undervisning i intellektuellt ämne meddela gymnastikundervisning åt alla lärjungar vid läroverket, under det att tillräcklig anledning ej finnes att inrätta ytterligare en lärarbefattning i gymnastik. I dylika fall bör man enligt kommitténs åsikt använda sig af biträdande gymnastiklärare. Såsom själfva namnet angifver, böra dylika lärare äfven komma till användning såsom biträden åt annan gymnastiklärare i de fall, då en gymnastikafdelning är särskildt stor eller annan orsak till sådan anordning finnes. Särskildt torde de biträdande

lärarna behöfvas för öfningarna i lek och idrott, därest åt dessa beredes den omfattning, som kommittén afser. Till biträdande gymnastiklärare böra anlitas lärare i andra ämnen, hvilka lärare i vederlag för gymnastikundervisningen få motsvarande minskning i dem eljest åliggande undervisning i andra ämnen. För ändamålet erforderlig utbildning torde de blifvande biträdande gymnastiklärarna lämpligen kunna förvärfva på det sätt, att de under sin studietid vid universitet deltaga i därstädes förekommande öfningar och undervisningskurser i gymnastik samt sedermera samtidigt med eller omedelbart efter sin profårskurs genomgå särskilda för dem anordnade kurser vid den gymnastiska högskolan. I samband härmed vill kommittén hafva uttalat det önskemålet att de studerande inom universitetens filosofiska fakulteteter måtte i största möjliga utsträckning deltaga i den gymnastikundervisning, som lämnas vid universiteten. Ett sådant mera allmänt deltagande i denna gymnastikundervisning skulle utan tvifvel i hög grad främja det af kommittén åsyftade samgåendet mellan intellektuell och fysisk uppfostran vid läroverken.

Hvad af kommittén nu anförts med tanke särskildt på *läroanstalterna för manlig ungdom* gäller i stort sedt äfven i fråga om *läroanstalterna för kvinnlig ungdom*. Det må ock framhållas, att kvinnorna i vida högre grad än männen torde sakna tillräckliga krafter för att — utan att i förtid utarbetas — leda kroppsöfningar under så stort antal lektioner om dagen, att därigenom erhålles full sysselsättning. Äfven gymnastiklärarinnorna böra således deltaga i den intellektuella undervisningen. Att af gymnastiklärarinnorna liksom af gymnastiklärarna ovillkorligen fordra universitetsstudier är emellertid med hänsyn till befintligheten af andra högre läroanstalter för kvinnor icke nödvändigt eller ens lämpligt. En god förbildning kunna gymnastiklärarinnorna i likhet med de nuvarande ämneslärarinnorna erhålla vid de högre flickskolorna, om de därefter genomgå kurs vid seminarium. Gymnastiklärarinnorna kunna under sådana förhållanden i tjänstgörings- och aflöningshänseenden likställas med ämneslärarinnorna, särskildt som, efter det förslag till deras utbildning, hvilket kommittén framlagt, utbildningstiden skulle blifva minst lika lång som ämneslärarinnornas.

Vid de *allmänna läroverken* böra dagliga kroppsöfningar vara obligatoriska för alla lärjungar, som icke på grund af sjukdom eller svaghet äro oförmögna att deltaga i dylika öfningar. Kommittén — som tagit i öfvervägande innehållet i öfverstyrelsens för rikets allmänna läroverk underdåniga skrifvelse den 25 februari 1909 angående undervisningsplan för gymnastik med tillämpningsöfningar vid de allmänna läroverken jämte de till denna skrifvelse hörande handlingar, däribland af öfverstyrelsen tillkallade sakkunniges förslag med tillhörande utredning och motivering — har ansett sig böra för sin del framhålla önskvärdheten af vissa allmänna föreskrifter,

afseende att bereda den fysiska uppfostran en tillräckligt framskjuten ställning i undervisningsplanen. Den första af de fordringar, som böra föreskrifvas, är, att gymnastiklektioner af minst 45 minuters längd dagligen anordnas för alla lärjungar med undantag allenast för sön- och helgdagar samt dagar, då idrottsöfningar af längre varaktighet än en timme äga rum. För de yngsta lärjungarna torde emellertid gymnastiklektionens längd icke nödvändigtvis behöfva uppgå till 45 minuter. Hvarje vecka böra två timmar anslås till lek och idrott. Slutligen bör endast undantagsvis ifrågakomma, att lärjungeantalet i en gymnastikafdelning öfverstiger 60. Erfarenheten har nämligen visat, att om afdelningen är större, läraren endast med mycken svårighet kan öfverskåda och öfvervaka densamma samt alldeles säkert icke är i stånd att medhinna rättelser af begångna formfel — en sak, som är af allra största betydelse för att man skall kunna nå det med gymnastiköfningen åsyftade målet.

Beträffande de *enskilda läroanstalterna* torde såsom villkor för erhållande af statsbidrag böra utöfver ofvan angifna fordringar fastställas, att undervisningen i fysisk uppfostran skall meddelas af person, som aflagt vederbörlig examen. Behof af föreskrifter i nu angifna afseenden torde särskildt förefinnas beträffande läroanstalterna för kvinnlig ungdom. Det torde nämligen icke kunna förnekas, att det uppväxande kvinnliga släktets fysiska uppfostran i vårt land ännu icke är tillgodosedd i samma grad som den manliga ungdomens. I en tid, då det så mycket ordas om kvinnans likställighet med mannen, torde det icke vara ur vägen att uppställa sist angifna kraf, som för öfrigt berättigas redan däraf, att de afse den kroppsliga utvecklingen och hälsan för dem, som äro kallade att blifva mödrar samt fostrarinnor af ett kommande släkte.

Vid universiteten bör tillfälle till daglig *öfning i friskgymnastik* beredas alla de studerande, äfven de kvinnliga. Det är emellertid icke nog härmed. Vid universiteten böra därjämte anordnas *kurser i teoretisk och praktisk friskgymnastik* för blifvande studerande vid den gymnastiska högskolan. Vidare är det enligt kommitténs åsikt önskvärdt, att vid universiteten anordnas kurser i fysisk uppfostran dels för blifvande lärare i allmänhet, dels ock för blifvande läkare. Genomgående af dylik kurs bör uppställas såsom villkor för tillträde till den ofvan ifrågasatta kursen vid den gymnastiska högskolan för beredande af behörighet till tjänstgöring såsom biträdande lärare i gymnastik. Den ifrågaställda kursen bör för blifvande läkare medföra särskild merit för anställning såsom skol- eller militärläkare. I följd af den omfattning, som undervisningen i fysisk uppfostran således bör hafva vid universiteten, torde en lärare icke kunna hinna att ensam leda alla öfningar och meddela all undervisning för de man-

liga studerandena. Dessutom erfordras tydligen en lärarinna för de kvinnliga studerandena. Med hänsyn till den ställning, som den fysiska uppfostran enligt kommitténs åsikt bör intaga vid universiteten, har kommittén tänkt sig, att vid hvartdera universitetet skulle inrättas en befattning såsom lärare i fysisk uppfostran, hvilken lärare skulle tillhöra den filosofiska fakultetens matematisk-naturvetenskapliga sektion. Vidare böra vid hvartdera universitetet anställas en manlig och en kvinnlig assistent i fysisk uppfostran. Det må äfven framhållas, att vid universiteten måste finnas lämpliga lokaler för meddelande af undervisning i fysisk uppfostran.

Icke blott vid universiteten, utan äfven vid öfriga högskolor bör tillfälle till daglig öfning i friskgymnastik beredas de studerande. Då en gymnastiklärare ofta icke torde kunna få full sysselsättning vid en enda högskola, kan lämpligen, där flera högskolor äro förlagda till samma stad, en gymnastiklärarbefattning göras gemensam för två eller flera af läroanstalterna i fråga.

Att lärare, som i första hand hafva att meddela intellektuell undervisning, äfven hafva fysisk uppfostran sig anförtrodd, förekommer redan nu i folkskolorna; och vid dessa läroanstalter måste sagda förhållande allt fortfarande blifva regel. Det ligger därför särdeles stor vikt på att god undervisning i fysisk uppfostran meddelas vid folkskolseminarierna. Man måste fordra, att elevernas utbildning för den fysiska uppfostran vid seminarierna behandlas såsom likvärdig med deras danande för den intellektuella. Äfven vid seminarierna bör undervisningsskyldighet i något teoretiskt ämne vara förenad med lärarbefattning i gymnastik; och bör innehafvare af dylik befattning benämnas adjunkt samt åtnjuta adjunktsaflöning. Kommittén vill särskildt framhålla vikten af att seminariernas lärare och lärarinnor i gymnastik väljas bland personer, som äga synnerlig förmåga att hos sina lärjungar, de blifvande folkskollärarna och folkskollärarinnorna, inplanta ett sådant intresse för den fysiska uppfostran, att dessa i sin ordning må kunna, hvar och en i sin ort, ej blott meddela folkskolebarnen lämplig undervisning i fysisk uppfostran, utan äfven verka för anordnande af riktigt bedrifna kroppsöfningar för ortens ungdom i allmänhet.

Vid hvarje folkskolseminarium bör finnas anställd åtminstone en ordinarie högskolebildad lärare resp. lärarinna i gymnastik jämte något intellektuellt ämne. Enär det är att antaga, att gymnastiklektionernas antal kommer att ökas, torde man emellertid kunna förutse, att det vid folkskolseminarierna kommer att inträffa fall, då den eller de vid ett seminarium anställda ordinarie lärarna eller lärarinnorna i gymnastik icke kunna medhinna att förutom undervisning i intellektuellt ämne meddela gymnastikundervisning åt alla seminariets elever, under det att tillräcklig anledning ej finnes att inrätta

ytterligare en befattning i gymnastik. I dylika fall bör man, såsom kommittén redan med afseende å andra läroanstalter förordat, använda sig af biträdande lärare resp. lärarinnor i gymnastik.

Inom kommittén har ifrågasatts, att för sådana värnpliktige, som äro examinerade folkskollärare eller elever vid folkskolseminarium, borde an ordnas särskild värnpliktstjänstgöring. Ändamålet med en dylik anordning skulle vara att åt nämnda värnpliktige meddela, förutom vanlig rekrytutbildning, dels en utbildning, som vore dem till god hjälp i deras egenskap af lärare i fysisk uppfostran vid folkskolorna, och dels utbildning till skytteinstruktörer. I de delar af denna tjänstgöring, som afse utbildning i fysisk uppfostran, torde åtskilliga icke vapenföra värnpliktige af berörda slag kunna deltaga. För ifrågavarande utbildning kunde samtliga dessa värnpliktige, hvilka borde vara skyldiga att fullgöra sin tjänstgöring vid infanteriet, sammandragas vid något truppförband, tillhörande Stockholms garnison, eller också kunde utbildningen anordnas arméfördelningsvis. I hvarje fall borde denna utbildning handhafvas af en från den gymnastiska högskolan utexaminerad officer med biträde af för ändamålet särskildt lämpade underbefäl. Kommittén anser det sålunda framställda förslaget vara synnerligen beaktansvärdt, såsom innebärande en lösning af frågan om beredande åt folkskollärare och blifvande folkskollärare af en ökad utbildning i fysisk uppfostran. Det är sant, att den föreslagna undervisningen i fysisk uppfostran åt ifrågavarande värnpliktige skulle komma att i viss mån inkräkta på deras egentliga värnpliktsutbildning. Denna olägenhet torde emellertid väl motvägas af den fördel, som skulle beredas utbildningsarbetet inom armén därigenom att de folkskollärare, hvilka erhållit utbildning af nu ifrågasatt slag, kunde åt sina lärjungar — blifvande värnpliktige — meddela vida bättre undervisning i fysisk uppfostran än hvad i annat fall blir dem möjligt. För öfrigt utgör årskontingenten af här ifrågavarande värnpliktige en ytterst ringa del af hela landets värnpliktsskyldiga. Enligt af kommittén inhämtade upplysningar utgjorde sammanlagda antalet dylika värnpliktige år 1910 endast ett hundratal.

Vid folkskolorna intager den fysiska uppfostran i allmänhet en mycket tillbakasatt ställning. Enligt gällande folkskolestadga är gymnastik obligatoriskt ämne vid rikets folkskolor, men detta oaktadt är det åtminstone på landsbygden ganska vanligt, att gymnastik bedrifves antingen icke alls eller också på sätt och till omfattning, som äro långt ifrån tillfredsställande. Orsakerna härtill torde förnämligast vara, dels att folkskolornas målsmän oftast icke kommit till insikt om den fysiska uppfostrans omfattande betydelse, dels att lärarpersonalen i allmänhet icke erhållit tillräcklig utbildning i fysisk uppfostran och därmed rätteligen följande intresse för densamma, dels ock

att lämpliga gymnastiklokaler och gymnastikredskap saknas vid de flesta folkskolor.

Kommittén har redan framhållit vikten af att vid folkskolseminarierna meddelas god undervisning i fysisk uppfostran.

På det att folkskollärarpersonalen må kunna behålla och om möjligt förkofra sina kunskaper och färdigheter på den fysiska uppfostrans område, böra de redan nu förekommande repetitionskurserna för denna personal organiseras mera systematiskt, så att tillfälle till deltagande däri blir större än hittills. Därjämte är det enligt kommitténs åsikt synnerligen önskligt, att möjlighet beredes folkskollärare och folkskollärarinnor att erhålla någon utbildning vid den gymnastiska högskolan, antingen vid särskilda, uteslutande för detta ändamål anordnade kurser eller ock vid de i första hand för utbildande af biträdande gymnastiklärare och gymnastiklärarinnor vid de högre läroanstalterna afsedda kurserna.

I syfte att förskaffa sig en inblick uti, huru undervisningen i gymnastik vid rikets folkskolor bedrifves och särskildt i hvad mån gymnastiksalar och gymnastikredskap finnas inom dessa skolor, har kommittén till samtliga folkskolinspektörer aflåtit skrifvelser med anhållan att få vissa härom uppställda frågor besvarade. Det material, som på detta sätt erhållits, har dock ingalunda blifvit sådant, att en fullständig statistik öfver gymnastikundervisningen vid folkskolorna kan grundas därpå. Från några folkskolinspektörer hafva nämligen svar icke inkommit, och andra hafva lämnat uppgifter, hvilka icke äro tillräckligt tydliga. Kommittén har emellertid ur de svar, som varit mera uttömmande, kunnat få uppgifter om gymnastikens bedrifvande vid 3,700 af rikets folkskolor, belägna dels på landsbygden och dels i de mindre eller medelstora städerna. Af dessa uppgifter framgår:

dels att gymnastiksal finnes i särskild byggnad vid 31 folkskolor, att särskild gymnastiksal finnes i skolbyggnaden vid 67 folkskolor, att gymnastikanordningar finnas i skolsalarna vid 85 folkskolor och att gymnastikanordningar finnas i det fria vid 37 folkskolor, eller att anordningar för gymnastik finnas vid 220 folkskolor;

dels att gymnastiköfningar bedrifvas utan särskild redskap vid 3,385 folkskolor och att gymnastik ej alls bedrifves vid 95 folkskolor eller att anordningar för gymnastik saknas vid 3,480 folkskolor.

Man finner således, att 94 % af dessa 3,700 folkskolor helt och hållet sakna anordningar för gymnastikens bedrifvande — en i sanning sorglig statistik ur deras synpunkt, som ifra för höjandet af den fysiska uppfostran inom vårt folks bredare lag.

Kommittén, som icke anser sig befogad att framlägga något förslag i fråga om folkskolornas undervisning i fysisk uppfostran, vill emellertid

såsom sin åsikt uttala, att enär anskaffande af lokaler och redskap för gymnastiken samt af lekplatser ofta måste vara förenadt med kostnader, hvilka de fattigare kommunerna icke torde kunna bära, det bör tagas i öfvervägande, huruvida ej åtgärder kunde vidtagas för anskaffande af statsbidrag åt kommunerna för sagda ändamål.

Beträffande den fysiska uppfostran vid folkskolorna vill kommittén för öfrigt hänvisa till ett från öfverläraren Carl Lidman inhämtadt yttrande i ämnet (Bilaga 2).

Hvad angår folkhögskolorna, vill kommittén såsom sin åsikt uttala, att desamma kunna och böra i långt högre grad, än nu är fallet, blifva medelpunkter för sträfvandena att höja vårt folks fysiska uppfostran. De skulle kunna ej blott hos sina elever grundlägga ett starkt och stadigvarande intresse för kroppsöfningar och personlig hygien, de skulle äfven kunna sprida och vidmakthålla detta intresse i vida kretsar.

Då folkhögskolorna, såsom nu angifvits, torde lämpa sig till att utgöra härdar för spridande af intresse för den fysiska uppfostran, skulle säkerligen en fackbildad och intresserad folkhögskollärare, som hade gymnastiken till sin hufvuduppgift, kunna verka mycket godt, om han ville ägna sig åt att leda det på landsbygden alltmer vaknande idrottsintresset in på sunda banor. Detta kunde ske bland annat genom att vid folkhögskolorna anordna kurser för utbildning af ledare i gymnastik och idrott för de föreningar, en sådan lärare förmådde väcka till lif i skolans omnejd. Det är därför af stor vikt, att vid dessa läroanstalter skickliga högskolebildade gymnastiklärare anställas. För att folkhögskolorna skola kunna fylla de anspråk, man uti ifrågavarande afseende bör ställa på dem, fordras äfven, att de erhålla ändamålsenliga gymnastiklokaler.

Folkhögskolorna, vid hvilka intresse för fysisk uppfostran i allmänhet torde förefinnas, fastän nämnda brist på lämpliga gymnastikledare äfvensom på ändamålsenliga gymnastiklokaler gifvit denna uppfostran en undanskymd ställning, sakna emellertid de ekonomiska förutsättningarna för att de skulle kunna tänkas offra afsevärdt mera på elevernas fysiska uppfostran, än hittills varit fallet. Därför bör enligt kommitténs åsikt särskildt statsunderstöd tilldelas folkhögskola, vid hvilken gymnastikundervisning i för ändamålet vederbörligen inrättad lokal meddelas af högskolebildad gymnastiklärare resp. -lärarinna.

Kommittén hänvisar för öfrigt i detta afseende till en af folkhögskolföreståndaren E. Ingers på uppdrag af kommittén verkställd utredning i ämnet (Bilaga 3).

Hvad beträffar den fysiska uppfostran vid armén och marinen, så bör i densammas intresse officerarnas psykologiska och pedagogiska utbildning främjas. Medlet härtill måste blifva de officerare, som utexaminerats från den för undervisning i detta syfte i någon mån omdanade gymnastiska högskolan. Dessa officerare blifva nämligen under sin kommande tjänstgöring i stånd att vid sina resp. truppförband omsätta de lärdomar, de vid denna högskola förvärfvat. Framför allt är det af vikt, att åtminstone *en* sålunda utbildad officer städse är beordrad ej blott till krigsskolan och sjökrigsskolan, utan ock till hvarje officersvolontärskola. Endast härigenom kan nås det ändamålet att de unga officersaspiranterna redan från början erhålla utbildning i här antydd riktning.

Sakkunnig inspektion.

För åstadkommande och vidmakthållande af en grundlig och riktigt bedrifven undervisning i fysisk uppfostran är sakkunnig inspektion af stor vikt. Denna inspektion bör utöfvas af en icke blott kontrollerande, utan äfven rådgifvande myndighet. Nu gällande stadga för gymnastiska centralinstitutet innehåller i detta afseende följande bestämmelser. Det tillhör direktionen öfver institutet att äga öfverinseende öfver gymnastikundervisningen vid folkskolor och folkskolseminarier äfvensom vid tekniska elementarskolor. För utöfning af omnämnda inseende öfver gymnastikundervisningen äger direktionen att låta genom därtill lämpliga personer inspektera denna undervisning, med åliggande för den inspekterande att, efter verkställdt uppdrag, därom afgifva berättelse till direktionen. Vidare tillhör det direktionen att hos Kungl. Maj:t föreslå lämpliga personer att inspektera gymnastikundervisningen vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet samt de enskilda läroanstalter, som stå under öfverstyrelsens för rikets allmänna läroverk öfverinseende. Öfver verkställd inspektion af undervisningen och öfningarna i gymnastik vid dessa läroanstalter afgifves af den inspekterande berättelse såväl till direktionen öfver gymnastiska centralinstitutet som till öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk.

För närvarande utöfvas inspektionen af gymnastikundervisningen vid folkskolor och folkskolseminarier äfvensom vid tekniska elementarskolor enligt direktionens uppdrag af föreståndaren för centralinstitutet, hvarjämte för folkskolorna i vissa provinser finnas särskilda, af direktionen utsedda gymnastikinspektörer. Inspektör öfver gymnastikundervisningen vid de under läroverksöfverstyrelsens inseende stående läroanstalterna är enligt Kungl. Maj:ts förordnande den nuvarande föreståndaren för centralinstitutet.

Af det sagda torde framgå, att en alltför stor inspektionsbörda för närvarande hvilar på föreståndaren för centralinstitutet. Att efter den ifrågasatta omorganisationen af institutet betunga någon af dess lärare med inspektionsskyldighet är enligt kommitténs åsikt omöjligt, enär lärarna komma att blifva

fullt sysselsatta med undervisning vid den då bildade högskolan. Då, såsom ofvan nämnts, den fysiska uppfostran bör införlifvas med den intellektuella, torde det för öfrigt icke vara lämpligt att skilja inspektionen af den fysiska uppfostran från den myndighet, som utöfvar öfrig inspektion vid resp. läroanstalter.

Hvad först angår inspektionen af gymnastikundervisningen vid de läroanstalter, som stå under öfverinseende af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk, bör alltså denna inspektion omhänderhafvas af öfverstyrelsen. En af Kungl. Maj:t förordnad gymnastiskt sakkunnig person bör vid behandling af ärenden rörande den fysiska uppfostran hafva säte och stämma i öfverstyrelsen. Denne adjungerade ledamot bör närmast bära ansvaret för inspektionen af gymnastikundervisningen vid ifrågavarande anstalter och bör äfven själf utöfva inspektion. Det bör tillkomma öfverstyrelsen att afgöra, huruvida inspektion dessutom skall verkställas af andra gymnastikinspektörer, hvilka i dylikt fall skulle förordnas af öfverstyrelsen. Till sådna inspektörer torde lektorer i gymnastik lämpligen kunna förordnas; och böra dessa lektorer vara skyldiga att mottaga förordnande af detta slag.

Då någon öfverstyrelse för folkskolseminarierna och folkskolorna icke finnes, torde inspektionen af gymnastikundervisningen vid dessa läroanstalter böra läggas direkt under Kungl. Maj:t. På det att en dylik anordning må blifva möjlig, bör en sakkunnig person förordnas att inom ecklesiastikdepartementet biträda vid beredningen af nu ifrågavarande ärenden. Under denne sakkunnige, som själf borde inspektera gymnastikundervisningen vid seminarierna, skulle lyda särskilda gymnastikinspektörer för folkskolorna; och har kommittén tänkt sig, att härtill borde i första hand förordnas gymnastiklärare vid folkhögskolorna.

Hvad angår inspektionen af gymnastikundervisningen vid folkhögskolorna, torde densamma kunna utöfvas af den ofvannämnde sakkunniga personen inom ecklesiastikdepartementet. Denne torde äfven kunna medhinna att inspektera gymnastikundervisningen vid lägre tekniska läroanstalter.

Inspektionen af den fysiska uppfostran inom armén och marinen torde af ofvan anförda skäl böra anförtros åt dem, hvilka öfrig inspektion åligger — således åt truppförbandscheferna. Då emellertid hvarje truppförbandschef omöjligen kan vara högskolebildad gymnast, faller det af sig självt, att han, om så erfordras, bör såsom sakkunnigt biträde vid ifrågavarande inspektion använda någon officer inom truppförbandet, hvilken genomgått den gymnastiska högskolan.

Höjande af det allmänna intresset för den fysiska uppfostran.

Icke blott ungdomens fysiska uppfostran, utan äfven nationens fortsatta fysiska utbildning måste tillgodoses. Frivillig gymnastik har hittills endast i jämförelsevis ringa omfattning förekommit. På landsbygden har, i motsats till hvad förhållandet är exempelvis i Danmark, frivillig gymnastik nästan icke alls bedrifvits. Orsakerna till detta beklagliga förhållande äro måhända flera. Det må särskildt framhållas, att brist på lämpliga ledare för frivilliga gymnastiköfningar ofta föreligger samt att statsanslag till understödjande af dylika öfningar saknas. I Danmark har man kombinerat den frivilliga gymnastiken med skytterörelsen. Öfverstyrelsen för de danska skytteföreningarna har ständigt omhänderhaft utbildningen af gymnastikledare för ifrågavarande ändamål. Antalet skyttekretsar, inom hvilka gymnastik öfvades, var år 1908—1909 742 med 19,140 män. Dessutom öfvades samma år i 427 kretsar 8,341 kvinnor och i 213 kretsar 4,803 gossar i frivillig gymnastik. Att i Danmark den frivilliga gymnastiken kunnat blifva så allmän, beror nog till stor del på de afsevärda anslag, som numera lämnas af staten. Statsanslag till gymnastik i skyttekretsarna beviljades första gången år 1880 och då till belopp af 2,000 kronor. År 1909 utgingo för samma ändamål 35,000 kronor (Bilaga 1). Dessa siffror visa, i huru hög grad intresset för den frivilliga gymnastiken stegrats i Danmark. Äfven i Sverige torde den frivilliga gymnastiken lämpligen kunna sättas i samband med skytterörelsen. Anordnande af gymnastik- eller idrottsöfningar borde vara ett villkor för att skytteförening skulle erhålla statsunderstöd. Om emellertid ett dylikt villkor skulle anses vara för strängt, kunde det i stället bestämmas, att särskildt statsunderstöd skulle utgå till skytteförening, som anordnade öfningar af berörda slag. Man torde icke behöfva frukta, att dessa öfningar skulle komma att uttränga skyttelusten. I Danmark har det visat sig, att i de kretsar, där gymnastiken drifvits ifrigast, skyttarnas antal varit högst. Den ofvan omförmälda bristen på lämpliga ledare torde komma att blifva åtminstone till en del afhjälpt, om, såsom kommittén tänkt sig, de flesta högre läroanstalter få mer än en lärare, som meddelar gymnastikundervisning, samt folkhögskolorna erhålla högskolebildade gymnastiklärare. Både i städerna och på landsbygden kommer då att finnas ett ökadt antal gymnastiskt högskolebildade personer, hvilka kunna verka för utbildande af gymnastikledare. Då det emellertid i många kommuner är omöjligt att erhålla lämplig lokal för de frivilliga gymnastiköfningarna, kan det enligt kommitténs åsikt ifrågasättas, huruvida icke staten skulle kunna i vissa fall lämna kommuner *bidrag till uppförande af gymnastikhus.*

Gymnastiska högskolan.

I spetsen för den fysiska uppfostran inom landet bör, liksom hittills, gymnastiska centralinstitutet stå. Centralinstitutet bör vara en högskola med uppgift att meddela en på vetenskaplig forskning grundad undervisning i fysisk uppfostran. Ifrågavarande undervisningsanstalts nu angifna uppgift fylles i främsta rummet genom tillgodoseende af de olika läroanstalternas samt arméns och marinens behof utaf högskolebildade gymnastiklärare. Med anstaltens egenskap af högskola följer, att de därstädes bedrifna studierna skola vara fullt vetenskapliga. Undervisningen för de blifvande högskolebildade gymnastiklärarna bör vara anordnad efter mönster af undervisningen vid de militära och tekniska högskolorna, d. v. s. att undervisningen meddelas i fasta kurser. Snarlika förebilder lämnas ock i det vid universiteten numera i vidt omfång tillämpade undervisningssättet, bestående i anordnandet af kurser i de olika examensämnena med möjlighet till undergående af tentamen omedelbart efter slutet af hvarje kurs. Den sålunda bundna formen för undervisningens meddelande kan alltså icke anses förtaga egenskapen af högskola. En följd af denna anstaltens egenskap blir, att tillfälle måste beredas att på dess institutioner bedrifva själfständig vetenskaplig forskning.

Högskolans benämning, ändamål och omfattning

Med hänsyn till hvad nu anförts har kommittén ansett sig böra föreslå, att gymnastiska centralinstitutets benämning förändras till Gymnastiska högskolan. Denna benämning synes så mycket mer vara lämplig som de lärare, hvilka skulle utbildas vid anstalten i fråga, beräknas komma att med afseende på vetenskaplig kompetens blifva likställda med de vid universitet utbildade lärare, hvilka hafva undervisningsskyldighet uteslutande i intellektuella ämnen. Förebilder till den nu föreslagna benämningen finnas i bl. a. benämningarna »krigshögskolan» och »tekniska högskolan», hvarjämte må erinras, att sistberörda anstalt erhållit sin nuvarande benämning efter att förut hafva benämnts »teknologiska institutet», således en förändring af samma art som den nu föreslagna.

Med omdaningen af gymnastiska centralinstitutet till en gymnastisk högskola bör följa, att undervisningen i flera afseenden omordnas efter moderna principer, hvilket kräfver betydlig utvidgning ej minst för att se de praktiska öfningarna på ett fullt tidsenligt sätt till godo. Högskolan med sina inrättningar bör naturligen lämna en förebild i afseende på gymnastisk utrustning och undervisning. Dess institutioner skola, enligt kommitténs uppfattning, vara så inrättade, att kursdeltagarna kunna på ändamålsenligaste sätt där fullgöra sina praktiska öfningar, vare sig dessa utgöras af dissektionskurser samt experimentella laboratorieöfningar i fysiologi, psykologi och rörelselära eller ligga inom gymnastikens, lekens och idrottens olika områden. Institutionerna böra därför vara försedda med tillbörligt instrumentarium och erforderlig undervisningsmateriell af olika slag. Vid utrustningen af institutionerna skola tillgodoses så högt ställda vetenskapliga fordringar, att professorerna, de högsta representanterna för de olika ämnena, sättas i tillfälle att vid högskolan dels genom egna och dels genom mera framskridna lärjungars undersökningar befordra utvecklingen af sina vetenskaper och därmed gymnastiken i dess helhet. Då Sverige inom gymnastikens område tagit initiativet och ledningen, vi kunna säga i hela världen, är det för oss svenskar, anser kommittén, en skyldighet att söka bibehålla denna dominerande ställning genom att dels sätta fordringarna högt i vetenskapligt hänseende på de lärare, som anställas vid högskolan, och dels förse högskolan med sådana institutioner och materiell, att lärarna sättas i tillfälle att genom fortsatt vetenskapligt forskningsarbete föra den fysiska uppfostran framåt och sålunda uppfylla de anspråk, som böra ställas på dem. Högskollärarnas arbete skall då vara en borgen för att vid högskolan fostras en duglig gymnastiklärarkår till effektiv nytta för svenska folkets fysiska uppfostran.

Enligt § 1 i gällande stadga för gymnastiska centralinstitutet utbildar institutet instruktörer i gymnastik och vapenföring, gymnastiklärare och gymnastiklärarinnor samt manliga och kvinnliga sjukgymnaster. Då såsom ofvan nämnts gymnastiska högskolans uppgift enligt kommitténs åsikt bör vara att meddela en på vetenskaplig forskning grundad undervisning i fysisk uppfostran, har kommittén ansett sig icke kunna tillråda, att utbildning af berörda instruktörer samt af sjukgymnaster må ingå i högskolans egentliga verksamhet. I fråga om lämpliga anordningar för instruktörernas och sjukgymnasternas utbildande vill kommittén uttala sig på andra ställen i detta betänkande.

I § 26 af nyssnämnda stadga sägs, att gymnastiklärarkursen omfattar två undervisningsår samt att undervisningskursen för kvinnliga elever, hvilkas praktiska öfningar äro mindre omfattande än de manligas, anordnas så, att både gymnastiklärarinne- ocb sjukgymnastkursen må kunna genomgås på två

år. Enligt § 48 i samma stadga äger den, som fullständigt genomgått gymnastiklärarkursen och däröfver erhållit betyg, kompetens till gymnastiklärarbefattningar vid alla offentliga läroverk i riket samt den, som genomgått gymnastiklärarinnekursen och däröfver erhållit betyg, kompetens till gymnastiklärarinnebefattningar vid offentliga kvinnliga läroanstalter. Att märka är likväl, att ej blott gymnastiklärarinnorna, utan i många fall äfven gymnastiklärarna för närvarande genomgått vederbörlig sjukgymnastkurs. Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk har också i sin underdåniga skrifvelse den 25 februari 1909 angående undervisningsplan för gymnastik med tillämpningsöfningar vid de allmänna läroverken uttalat sig för att den efter tre års studier aflagda gymnastikdirektörsexamen måtte föreskrifvas såsom kompetensvillkor för gymnastiklärarbefattning i allmänhet, dock att behörighet till sådan befattning vid real- och samskola jämväl skulle tillkomma den, som genomgått tvåårig kurs vid centralinstitutet.

Kommittén har ansett sig böra föreslå, att undervisningen vid gymnastiska högskolan ordnas i två årsklasser. Denna anordning skulle, med hänsyn till hvad ofvan nämnts, innebära en faktisk förkortning i jämförelse med den tid, som de blifvande manliga gymnastiklärarna för närvarande i många fall ägna åt utbildningen vid den gymnastiska läroanstalten. Det må emellertid beaktas, att på den nuvarande längre utbildningstiden medhinnes den tidsödande undervisningen i sjukgymnastik, hvilket ämne hädanefter icke skulle förekomma. Tillika må här omnämnas, att kommittén, på sätt nedan närmare angifves, funnit omfattningen af undervisningen i fäktning böra afsevärdt inskränkas. Å andra sidan har kommittén tänkt sig, att för inträde vid gymnastiska högskolan skulle fordras grundligare förberedande utbildning i fysisk uppfostran än den, som för närvarande fordras för inträde vid gymnastiska centralinstitutet. Dessa omständigheter förklara, att kommittén funnit en utbildningstid af två år vid gymnastiska högskolan tillräcklig för de blifvande manliga gymnastiklärarna. För de blifvande kvinnliga gymnastiklärarna har kommittén ansett en utbildningstid vid gymnastiska högskolan af likaledes två år vara erforderlig. Detta innebär såtillvida en förlängning af den nuvarande utbildningstiden som de kvinnliga eleverna vid centralinstitutet på samma tid utbildas äfven till sjukgymnaster, hvilken utbildning enligt kommitténs förslag skulle bortfalla. Kommittén har dock icke ansett sig kunna föreslå någon förkortning af ifrågavarande utbildningstid, detta i betraktande däraf att den fysiska uppfostran måste anses vara af lika stor vikt för det kvinnliga som för det manliga släktet. Att med hänsyn till beskaffenheten af den undervisning, hvarom här är fråga, årsklasserna fortfarande böra fördelas i en manlig och en kvinnlig afdelning, torde vara påtagligt. *G. H.*[1] *§ 49.*

[1] G. H. = kommitténs förslag till stadgar för gymnastiska högskolan.

Enligt kommitténs förslag skall studerande, som icke under den tvååriga utbildningen förvärfvat fullgoda kunskaper, kunna erhålla tillstånd att under ytterligare ett arbetsår begagna sig af undervisningen. Som skäl för beviljande af dylik tillåtelse har kommittén tänkt sig långvarigare sjukdom och därmed jämförliga hindrande omständigheter.

Arbetsårets indelning. G. H. § 43. Beträffande arbetsårets indelning har kommittén föreslagit, att detsamma fördelas på två terminer, den ena eller höstterminen, omfattande tiden från och med den 15 oktober till och med den 22 december, samt den andra eller vårterminen, omfattande tiden från och med den 7 januari till och med den 15 juni. Anledningen till att höstterminens början föreslagits till en så långt framskriden tidpunkt som den 15 oktober är att finna däri att regementsöfningarna i allmänhet icke afslutas förr än kort före sistnämnda dag. Då enligt kommitténs beräkningar en stor del af de studerande vi gymnastiska högskolan komma att utgöras af från armén beordrade officerare och det vidare med säkerhet kan antagas, att många af de öfriga studerande vid högskolan komma att befinna sig i sådan ålder, att de skola deltaga i de värnpliktiges repetitionsöfningar, hvilka sammanfalla med regementsöfningarna, torde det vara uppenbart, att höstterminen icke gärna kan börja förr än efter berörda öfningars slut. Förslaget att vårterminen skulle sluta först den 15 juni är visserligen ur arméns och marinens synpunkt ofördelaktigt, då det torde möta svårighet att under hela våren undvara de nu ifrågavarande officerarna. Att i detta afseende tillmötesgå arméns och marinens önskemål torde emellertid icke vara möjligt. För dem vore det säkerligen lämpligare, om officerarnas utbildning vid gymnastiska högskolan fördelades på tre år under den egentliga vintertiden. Med en dylik anordning skulle dock följa ökade utgifter och andra stora olägenheter, detta så mycket mer som med hänsyn till det relativt ringa årliga behofvet af nya gymnastiklärare kurserna vid gymnastiska högskolan måste göras gemensamma för civila och militära studerande. Så skulle högskolan behöfva flera lärare och större utrymme, hvarjämte under en alltför stor del af året lärarna och de civila gymnastiklärarkandidaterna skulle sakna sysselsättning vid högskolan, hvars lokaler under samma tider skulle stå oanvända. Om nu, på sätt kommittén föreslagit, arméns fördel tillgodoses i fråga om tiden för höstterminens början, torde det icke vara förmätet att till förmån för den fysiska uppfostran fordra en sådan uppoffring, som föranledes däraf att vårterminens slut bestämmes till den 15 juni. Åtgärden innebär ju för öfrigt icke någon afvikelse från de nuvarande förhållandena.

Läroämnen. G. H. § 54. När det gällt att föreslå de ämnen, hvilka böra ingå i afgångsexamen från gymnastiska högskolan och i hvilka undervisning således bör meddelas vid högskolan, har kommittén utgått från att ifrågavarande examen bör om-

fatta alla för erhållande af en grundlig vetenskaplig bildning i fysisk uppfostran nödvändiga ämnen, men icke några andra.

Hvad först angår teoretiska ämnen vill kommittén anföra följande.

Anatomi ingår för närvarande i undervisningen för de blifvande gymnastiklärarna. Kommittén har föreslagit, att ämnet i fråga måtte benämnas anatomi och histologi samt omfatta normal anatomi med åldersanatomi och histologi samt deformitetslära. Anledningen till att åldersanatomi särskildt framhålles böra ingå i undervisningen är den, att gymnastiklärarna böra blifva skickade att leda kroppsöfningar med personer af alla åldrar. I deformitetslära bör undervisning meddelas af den orsak att de studerandes uppmärksamhet bör fästas å de vanligaste slagen af medfödda och förvärfvade kroppsliga deformiteter, i all synnerhet som en del af de lindrigaste fallen ej utgöra hinder för deltagande i friskgymnastik, utan rent af kunna häfvas genom densamma.

Fysiologi ingår äfven i den nuvarande undervisningen för de blifvande gymnastiklärarna. Kommittén har föreslagit ämnets omfattning till allmän och speciell fysiologi samt hälsolära och skolhygien. Hälsoläran skulle ersätta det för närvarande förekommande ämnet sundhetslära. Undervisningen i fysiologi torde böra omfatta ungefär detsamma som undervisningen för medicine studerande i samma ämne, dock med tanke särskildt på ämnets betydelse såsom vetenskapligt underlag för fysisk uppfostran.

Psykologi och pedagogik saknas för närvarande bland gymnastiska centralinstitutets undervisningsämnen. Emellertid har på sista tiden en kortare kurs i psykologi och pedagogik vid institutet gifvits af därom anmodad, institutet ej tillhörande person. Då gymnastiska högskolans uppgift skall vara att utbilda lärare och till lärarbildningen hör pedagogisk insikt, måste vid högskolan meddelas undervisning i pedagogik. Då pedagogiken väsentligen stöder sig på psykologien, bör undervisning äfven i psykologi meddelas vid högskolan. Man kunde tänka sig, att de af högskolans studerande, som mottagit en del af sin utbildning vid universitet, där skulle studera den allmänna psykologien och pedagogiken, hvarefter de vid den gymnastiska högskolan endast skulle erhålla undervisning och undergå pröfning i de speciella delar af dessa vetenskaper, hvilka handla om den fysiska uppfostran. Mot en sådan anordning tala dock flera skäl. Mellan den allmänna pedagogiken och de nämnda speciella delarna af denna vetenskap råder naturligen i allmänhet det förhållandet, att de speciella delarna utgöra tillämpningar af den allmänna pedagogikens principer. Men det vid undervisningen nödiga sambandet mellan principerna och tillämpningarna blifver helt visst omöjligt att iakttaga, om studiet af dessa ämnets delar skall förläggas till olika läroanstalter. Det ligger också vid gymnastiska högskolan särskild vikt uppå att den där meddelade pedagogiska undervisningen äfven med afseende på de allmänna prin-

ciperna är besjälad af ett grundläggande intresse för den kroppsliga uppfostran. För att utveckla och bevara denna rätta anda hos de blifvande gymnastiklärarna behöfver högskolan hafva äfven den principiella pedagogiska undervisningen, hvad dessa lärares utbildning angår, i sin hand. Härigenom kan ock studiet af den allmänna pedagogiken begränsas till det mått, som för det här afsedda ändamålet är erforderligt, hvartill kommer, att endast under denna förutsättning den pedagogiska undervisningen kan blifva gemensam för civila och militära studerande vid högskolan.

Utan att försumma framställningen af den allmänna uppfostringsläran bör högskolans pedagogiska undervisning naturligen särskildt behandla framför allt de problem, som röra den kroppsliga uppfostran, dess ändamål och dess medel samt dessas förhållande så väl till skolan som till lifvet, så väl till samhällets utvecklingsvillkor som till individens bildningsbehof. Det gäller nämligen vid denna undervisning att i lärjungarnas hela uppfattning insätta åsikterna om den kroppsliga uppfostran på deras rätta plats, men ock att gifva dem en sådan utbildning, att den blifvande gymnastikläraren verkligen förstår äfven den pedagogiska sidan af sin lärarverksamhet. Därför måste undervisningen omfatta såväl pedagogikens historia, företrädesvis hvad af denna som hänför sig till gymnastiken, som ock den allmänna psykologien och företrädesvis de speciellare delar af denna vetenskap, som äga omedelbar tillämpning på undervisning och uppfostran, och alldeles särskildt viljans och kroppsrörelsernas psykologi. På de därigenom vunna insikterna bör sedan byggas framställningen af den systematiska pedagogiken och företrädesvis gymnastikens pedagogiska teori. Med hänsyn till hvad sålunda anförts har kommittén föreslagit läroämnets namn till *psykologi och pedagogik med särskild hänsyn till gymnastik.*

För att undervisningen skall blifva verkligt vetenskaplig och ej blott ett populariserande af vissa vetenskapens resultat, måste äfven experimentella öfningar anordnas på en med nödiga apparater försedd *psykologisk institution.*

Under benämningen *gymnastisk rörelselära* har kommittén afsett att sammanföra hvad som för närvarande bland de teoretiska ämnena upptages såsom rörelselära och pedagogisk gymnastik samt såsom grunderna för undervisningens meddelande.

För undervisningen i och studiet af detta för gymnastikens utveckling så viktiga ämne anser kommittén det vara nödvändigt, att en särskild *institution för rörelselära* inrättas vid högskolan och att densamma utrustas med de för forskningen på detta område nödvändiga vetenskapliga instrument och andra hjälpmedel.

Enligt nu gällande stadga för gymnastiska centralinstitutet lämnas därstädes undervisning — om man bortser från sjukgymnastiken — i följande praktiska ämnen:

1) öfningar i pedagogisk gymnastik;
2) öfningar i militärgymnastik och vapenföring (undantagna för kvinnor);
3) öfningar i att leda gymnastik.

Kommittén har af skäl, som skola här nedan anföras, funnit dessa benämningar icke böra bibehållas.

Att benämna en vanlig lektion i gymnastik enligt Lingska systemet »pedagogisk» gymnastik synes ej vara lämpligt, då namnet ej betecknar, hvad man därmed åsyftar. De öfningar, som innefattas här ofvan under 3), kunde med större skäl benämnas pedagogisk gymnastik; men att företaga en sådan omkastning med benämningen, att man med pedagogisk gymnastik skulle förstå öfningar i att leda gymnastik, kan emellertid ingalunda förordas. Benämningen i den betydelse, hvari den hittills användts, har otvifvelaktigt vunnit sådant burskap, att en förändring beträffande ordets användning i här antydd riktning säkerligen skulle förorsaka mycket missförstånd och oreda. Att dock benämningen, såsom varande förvillande, icke bör bibehållas, torde vara uppenbart. Vi hafva uti ordet *friskgymnastik* en benämning, som väl ersätter namnet pedagogisk gymnastik och som har den fördelen att uttrycka just hvad man afser med en lektion af ifrågavarande art, nämligen gymnastik med friska personer i motsats till sjukgymnastik, som är gymnastik med sjuka personer. Tanken att uti ifrågavarande afseende använda benämningen friskgymnastik torde ej heller vara alldeles ny. I den nuvarande stadgan för gymnastiska centralinstitutet talas nämligen i § 11 om öfverlärare och lärare i friskgymnastik, hvarmed knappast kan menas annat än samma ämne, som i § 27 af stadgan benämnes pedagogisk gymnastik.

Emellertid har kommittén ansett, att ämnet friskgymnastik bör erhålla en vidsträcktare betydelse än pedagogisk gymnastik hittills haft. Det bör i sig innefatta alla praktiska öfningar, som afse att stärka och utveckla individernas kropp. Kommittén har därför föreslagit, att friskgymnastiken vid högskolan skulle omfatta:

a) gymnastik i egentlig bemärkelse (för kvinnor jämväl estetisk gymnastik);
b) fäktkonst med fäktlära, (endast för män); samt
c) lek och idrott.

Gymnastik i egentlig bemärkelse skulle helt och hållet motsvara hvad som hittills benämnts pedagogisk gymnastik, och undervisningen i denna den egentliga friskgymnastiken skulle lämnas på det sätt, att den studerande förvärfvar sådan färdighet i och förståelse af rörelserna, att han af dem vinner den fysiologiska effekt, som afses. Utan att han ernått detta, kan han naturligtvis ej undervisa andra. Undervisningens omfång skulle blifva oförändradt, i det att i regel en timme dagligen skulle härtill användas.

Fäktkonst med fäktlära skulle komma att ersätta hvad som i nuvarande stadgan benämnes »öfningar i militärgymnastik och vapenföring». Öfningarna i militärgymnastik och vapenföring hafva hittills vid institutet intagit en synnerligen framskjuten ställning på undervisningsprogrammet, i det att åt detta ämne ägnats omkring två timmar dagligen. Hänsynen till att det öfvervägande antalet af de manliga eleverna varit officerare torde härvid hafva varit bestämmande, och de få civila eleverna hafva måst underkasta sig att deltaga i dessa öfningar i hela deras utsträckning. Ifrågasättas kan emellertid, om detta ämne ens för de till centralinstitutet beordrade officerarna haft den betydelse, som man med den därtill anslagna tiden afsett. Själfva »militärgymnastiken», såväl den teoretiska som den praktiska, har väl så småningom måst maka åt sig, då man icke kunnat undgå att inse, att militärerna såväl som andra bäst genom »pedagogisk gymnastik» fysiskt utbildas och stärkas samt att någon undantagsutbildning för militärerna, åtminstone vid högskolan, ej är af nöden. Återstår så »vapenföring». Man kan utan öfverdrift påstå, att äfven denna gren af utbildningen ur ren militär synpunkt haft föga betydelse. Ty icke kan man säga, att lektionerna i florettfäktning och sabelfäktning vid gymnastiska centralinstitutet förlänat de officerare, som utgått därifrån, någon nämnvärdt större förmåga än deras kamrater att i strid bruka sitt skarpa vapen, tjänstesabeln. Dessa sablar hafva ju föga likhet med vare sig floretten eller fäktsabeln. För öfrigt hör, enligt kommitténs mening, utbildningen af arméns och marinens officerare i bruket af deras tjänstevapen under alla förhållanden icke hemma vid den gymnastiska högskolan. Men hvad här sagts om »vapenföringen» afser ingalunda att förringa värdet af fäktningen ur ren gymnastisk synpunkt. Tvärtom torde dessa öfningar, särskildt florettfäktningen, vara af den allra största betydelse icke allenast för bibringandet af kroppslig styrka, spänstighet och smidighet, utan äfven för utvecklingen af vissa karaktärsegenskaper, särskildt själfbehärskning. Då alla dessa egenskaper just äro sådana, som man med den fysiska uppfostran afser att bibringa och utveckla, har kommittén ansett, att ämnet fäktkonst bör ingå såsom en underafdelning under den alla kroppsöfningar omfattande friskgymnastiken. För att benämningen ändras från vapenföring till fäktkonst torde det ofvan anförda utgöra tillräcklig motivering. Kommittén har ansett, att till fäktkonsten bör anslås omkring en timme dagligen. Att såväl det praktiska som det teoretiska ämnet »militärgymnastik» bör försvinna från undervisningsprogrammet, torde äfvenledes vara af det sagda fullt motiveradt. Beträffande fäktläran har kommittén ansett densamma hafva alltför ringa omfång för att kunna upptagas såsom ett särskildt teoretiskt ämne och har därför tänkt sig, att till kunskaperna i detta ämne tages

viss hänsyn vid bestämmandet af betyg i det praktiska ämnet fäktkonst, hvadan benämningen blifvit fäktkonst med fäktlära.

Ehuru det nog kunde ifrågasättas, att fäktkonsten borde utgöra ett undervisningsämne äfven för de kvinnliga studerandena, har kommittén dock ej velat föreslå någon förändring i sådant syfte, utan har föreslagit, att i likhet med hvad nu faktiskt äger rum, fäktkonsten för dessa studerande skall ersättas af ämnet estetisk gymnastik. Om emellertid intresse för fäktning skulle komma att yppa sig bland de kvinnliga studerandena vid högskolan, finnes naturligtvis icke något hinder att för dem anordna frivillig undervisning i detta ämne, äfven om, såsom kommittén iakttagit (se Bilaga 9), den dagliga undervisningstiden för kvinnorna med hänsyn till deras svagare kroppskonstitution bör vara något kortare än den för männen.

Lek och idrott förekomma icke för närvarande såsom självständigt ämne vid gymnastiska centralinstitutet. Kommittén anser emellertid, att leken och idrotten med hänsyn till sin stora betydelse såsom en länk i den fysiska uppfostran böra utgöra ett särskildt ämne på undervisningsprogrammet. De utgöra en viktig komplettering till den strängt systematiska gymnastiken. Tillika må erinras om fördelen af att leken och idrotten i olikhet med den egentliga gymnastiken mestadels bedrifvas utomhus samt därigenom medföra ett för de flesta personer välbehöfligt tillfälle till vistelse i friska luften. Då härtill kommer, att leken och idrotten lyckligtvis synas blifva allt mer populära, men att särskildt idrotten utan ledning af gymnastiskt inflytande visat sig i många fall föra till en för dess utöfvare skadlig ensidighet och specialisering, torde kommitténs förslag i detta afseende icke vara annat än ett tvingande tidens kraf. Undervisningstiden för ämnet lek och idrott har af kommittén beräknats till i medeltal omkring en half timme dagligen. Härvid har dock tanken varit, att af den sålunda beräknade tiden åtskilliga hela *G. H. § 50.* dagar — högst tio — under hvarje arbetsår skulle ägnas åt friluftsöfningar.

Vid sidan af det stora ämnet friskgymnastik, som skulle omfatta alla kroppsöfningar, har kommittén föreslagit ämnet *gymnastikundervisnings meddelande* såsom omfattande icke allenast det förutvarande ämnet »öfningar i att leda gymnastik» (pedagogisk gymnastik samt militärgymnastik och vapenföring), utan äfven undervisning i att leda öfningar i lek och idrott. Ämnet skulle således omfatta undervisning uti ledning af alla sådana öfningar, som höra till ämnesgruppen friskgymnastik. Huru viktigt det t. ex. är för blifvande lärare att erhålla undervisning i anordnande af idrottsöfningar af alla slag samt af skolvandringar o. s. v. ligger i öppen dag och behöfver ej särskildt motiveras. För gymnastikundervisnings meddelande har kommittén med hänsyn till detta ämnes stora vikt beräknat en ganska afsevärd tid — i medeltal omkring en och en fjärdedels timme dagligen.

G. H. § 46. Kommittén har föreslagit, att utom undervisning i ofvannämnda ämnen kurser årligen skola anordnas i *första behandling af skador vid olycksfall.* Dessa kurser torde icke lämpligen kunna kombineras med undervisningen i högskolans ämnen, utan torde desamma bäst anordnas vid sidan af den öfriga undervisningen. Det är uppenbart, att det för lärare i fysisk uppfostran måste vara af stor vikt att kunna bringa en första hjälp vid de olycksfall, som trots all försiktighet kunna inträffa vid kroppsöfningar af olika slag. Därför har kommittén också ansett kursens genomgående böra vara obligatoriskt för afläggande af godkänd afgångsexamen. Genom en dylik kurs skulle de kraf, som framställts i chefens för II. arméfördelningen till kommittén remitterade framställning angående anordnande af samaritkurser vid gymnastiska centralinstitutet, blifva tillgodosedda.

Villkor för inträde. *G. H. §§ 33 och 34.* Såsom allmänna villkor för mans eller kvinnas antagande till studerande har kommittén föreslagit: svensk medborgarrätt, en frisk kropp, goda anlag och intresse för gymnastik, ålder under 30 år samt simkunnighet.

Enligt nu gällande stadga för gymnastiska centralinstitutet är *svensk medborgarrätt* icke villkor för behörighet att antagas till elev vid institutet, utan kan direktionen till elev antaga utländsk medborgare, hvilket ej så sällan inträffar. Därjämte har det hittills ganska ofta förekommit, att utländsk medborgare hos Kungl. Maj:t begärt och, sedan yttrande inhämtats från direktionen, erhållit tillstånd att med vissa förbehåll följa undervisningen vid institutet. Då det visat sig, att de utländska gästerna, hvilka stundom måst alltför mycket taga lärarnas uppmärksamhet i anspråk, verkat hämmande på undervisningen, har kommittén ansett det vara lämpligast,
G. H. § 41. att alla frågor om utländsk medborgares tillträde till gymnastiska högskolan pröfvas af Kungl. Maj:t, som sålunda erhåller tillfälle att i hvarje särskildt fall afgöra, i hvad mån och under hvilka förutsättningar vederbörande må begagna sig af undervisningen vid gymnastiska högskolan. Visserligen kunde det måhända med hänsyn till undervisningen för de svenska studerandena förefalla förmånligast att helt och hållet utestänga utländska medborgare från möjlighet att antagas till studerande vid gymnastiska högskolan, men finner kommittén detta af vissa skäl ej vara lämpligt. Vi svenskar hafva stort behof af utlandets tillmötesgående, då vi söka kunskaper på de olika områden, där vårt eget lands resurser och erfarenheter ej räcka till. Det är därför af vikt, att vi lämna utlänningar återtjänster på ett område, där vårt land kan visa ej blott något för detsamma egendomligt, utan ock huru detta af oss vårdas och med förståelse af dess stora betydelse utvecklas med alla oss till buds stående vetenskapliga hjälpmedel. Kommittén anser dess-

utom, att sådana besök af kunskapssökande utlänningar, om deras antal hålles inom vissa gränser, kunna i viss mån utgöra en sporre både för högskolans studerande och för dess lärare. Vid fråga om beviljande af tillträde till gymnastiska högskolan för utländsk medborgare bör emellertid i första hand hänsyn tagas till att svenska studerande icke utestängas. I detta sammanhang torde få påpekas, att gymnastiska högskolans lärare och lokaler af kommittén beräknats för landets behof af högskolebildade lärare och lärarinnor i fysisk uppfostran.

Att studerande vid gymnastiska högskolan skall äga *en frisk kropp*, är naturligt.

Goda anlag och intresse för gymnastik äro självskrifna förutsättningar för möjlighet att rätt utöfva en gymnastiklärares verksamhet. Kommittén har därför ansett nödigt uppställa fordran på bestämda bevis om att den inträdessökande med framgång deltagit i gymnastiköfningar.

I fråga om *maximiålder* har kommittén ansett sig ej behöfva föreslå någon förändring af nu gällande bestämmelse.

Simkunnighet, d. v. s. egen färdighet i simning, kan med lätthet af enhvar förvärfvas före inträdet vid högskolan och bör därför icke betunga dennas undervisningsplan. Högskolans uppgift i detta hänseende är att meddela förmåga af undervisning i denna viktiga gren af den fysiska uppfostran.

Vid bedömande af frågan, hvilka fordringar böra uppställas för mans inträde vid gymnastiska högskolan, har kommittén utgått från att högskolan skall hafva till ändamål att utbilda lärare i fysisk uppfostran för olika verksamhetsområden, nämligen dels undervisningsanstalterna och dels armén och marinen. Hittills har undervisningsanstalternas behof af gymnastiklärare tillgodosetts hufvudsakligen genom de i första hand för arméns och marinens räkning gymnastiskt utbildade officerarna. Då denna anordning, såsom förut nämnts, numera icke lärer kunna bibehållas, har kommittén inriktat sin sträfvan på framläggande af ett förslag för åstadkommande af en för undervisningsanstalterna afsedd civil gymnastiklärarkår, hvilken i gymnastisk utbildning skulle vara fullt jämförlig med den nuvarande militära och hvars medlemmar dessutom, för vinnande af önskemål, som kommittén redan uttalat, skulle vara kompetenta att meddela undervisning i intellektuella ämnen. Enär undervisningen vid gymnastiska högskolan för utbildande af lärare i fysisk uppfostran, med hänsyn till det relativt ringa antal dylika lärare, som åtminstone för närvarande behöfver årligen utbildas, måste göras gemensam för civila och militära studerande, bör man tillse, att dessa två slag af studerande före inträdet vid högskolan förvärfvat en något så när jämngod utbildning icke blott i fysiskt hänseende, utan äfven med afseende på kunskaper.

Enligt nu gällande stadga för gymnastiska centralinstitutet skall *civil man* för att kunna antagas såsom elev vid institutet hafva undergått sådan pröfning, som berättigar till inträde vid universitet. I betraktande af hvad ofvan anförts är det tydligt, att enligt kommitténs förmenande ifrågavarande fordringar böra i hög grad skärpas.

G. H. § 35. Kommittén har beträffande villkoren för civila mäns antagande till studerande vid högskolan föreslagit bestämmelser af innehåll att dessa studerande skola hafva efter aflagd studentexamen idkat universitetsstudier och därunder jämväl erhållit någon utbildning i fysisk uppfostran.

Om de föreslagna universitetsstudierna icke hade något annat ändamål än att göra de studerande kompetenta att, såsom kommittén tänkt sig, undervisa i intellektuella ämnen, kunde desamma måhända lika gärna förläggas till tiden efter genomgåendet af gymnastiska högskolan. Då emellertid studierna i fråga dessutom böra hafva till uppgift dels att i afsevärd mån bidraga till att gifva de ifrågavarande studerandena en ökad utbildning, hvarigenom de komma att stå i jämnhöjd med officerarna, hvilka efter studentexamen ägnat tid åt studier, och dels att utgöra förberedelse till de teoretiska studierna vid högskolan, är en dylik anordning icke möjlig. För öfrigt må i detta sammanhang äfven framhållas önskvärdheten af att de studerande vid inträdet i gymnastiska högskolan uppnått en sådan ålder, att deras kroppar blifvit tillräckligt utvecklade.

Enligt kommitténs förslag skulle de *civila manliga studerandenas* utbildning vid universitet ordnas på det sätt,

att de före sitt inträde vid gymnastiska högskolan hade ägnat fyra terminer åt universitetsstudier,

att de under denna tid hade så utbildat sig i vissa af de allmänna läroverkens undervisningsämnen, att de kunde åtminstone på realskolans stadium sköta undervisningen, samt

att de äfven vid universitetet haft tillfälle att ägna någon tid åt studiet af fysisk uppfostran.

Med utgående från dessa förutsättningar hafva också kommitténs ledamot professor Fürst samt professorn Hans Wallengren på anmodan af kommittén afgifvit ett yttrande (Bilaga 4) angående

dels omfånget af de universitetsstudier, hvilka borde utgöra villkor för inträde i gymnastiska högskolan samt tjäna såsom komplettering och underlag för studierna vid högskolan, i följd hvaraf de därifrån utexaminerade skulle blifva med afseende å utbildning och kunskaper jämnställda med dem, som vid universitet aflagt filosofisk ämbetsexamen, samt således i likhet med dessa kompetenta till adjunktsbefattning vid allmänt läroverk,

dels ock omfånget af de vid universitet efter afgångsexamen från gym-

nastiska högskolan möjligen fortsatta studierna för erhållande af kompetens till lektorsbefattning.

Till utredning af nu förevarande fråga vill kommittén åberopa nyssnämnda yttrande.

Med hänsyn därtill att undervisningen i fysisk uppfostran måste vara baserad på naturvetenskapliga kunskaper och att i studierna vid gymnastiska högskolan kommer att ingå ej obetydligt af anatomi och fysiologi samt rörelselära, böra hufvudstudierna vid universitetet förläggas till matematisk-naturvetenskapliga sektionen af filosofiska fakulteten. Alldenstund de ifrågavarande studierna äro afsedda att medverka till erhållande af lärarkompetens, böra de omfatta skolämnen samt anläggas i öfverensstämmelse med studierna för filosofisk ämbetsexamen. De till matematisk-naturvetenskapliga sektionen hörande ämnen, hvilka motsvara läroämnen vid de allmänna läroverken, äro zoologi, botanik, fysik, kemi, matematik och geografi. Af dessa ämnen motsvara zoologi och botanik tillsammans läroämnet biologi.

Tiden för ifrågavarande studier får ej beräknas till mer än två år, emedan eljest sammanlagda utbildningstiden skulle blifva för lång. Under vistelsen vid universitetet böra de studerande äfven genomgå en kurs i teoretisk och praktisk friskgymnastik samt deltaga i friskgymnastiköfningar. Det är därför i regel omöjligt att i examen fordra mer än ett ämne, i hvilket dock bör förvärfvas kunskaper för betyget med beröm godkänd. Då emellertid, såsom nyss nämnts, zoologi och botanik tillsammans motsvara läroämnet biologi, kan man icke nöja sig med att i examen fordra endast ett af dessa ämnen, men i anslutning till hvad som gäller för behörighet till adjunktstjänst i biologi behöfves betyget med beröm godkänd endast i ettdera af ämnena. Till att fordringarna måste på nu angifna sätt begränsas, bidrager äfven den omständigheten, att studierna i de naturvetenskapliga ämnena ofta äro förenade med ganska omfattande praktiska öfningar, hvilka draga lång tid. Skulle emellertid den studerande välja ett naturvetenskapligt ämne, hvars studier icke äro förenade med längre öfningar, kan tiden måhända tillåta honom att studera ytterligare ett eller möjligen flera ämnen, hvarför han äfven bör vara berättigad att i examen medtaga flera än det eller de nödvändiga ämnena. Om han gör detta, vinner han naturligtvis ökade utsikter vid ansökningar till lärarbefattningar. Ehuru dessa tilläggsämnen helst böra väljas bland dem af sektionens ämnen, hvilka genom sitt innehåll stå hufvudämnet nära, anser dock kommittén det böra stå den studerande fritt att i examen såsom tilläggsämnen medtaga hvilka ämnen, han må önska, vare sig de tillhöra den matematisk-naturvetenskapliga eller den humanistiska sektionen.

F. E.[1]) § 34. På grund af hvad nu och i det åberopade yttrandet blifvit anfördt, har kommittén föreslagit bestämmelser af innehåll att studerande, som vill genom universitetsstudier bereda sig för inträde vid gymnastiska högskolan, äger att för sådant ändamål aflägga examen antingen i ämnesgruppen zoologi och botanik eller i något af ämnena fysik, kemi, matematik och geografi, den studerande obetaget att dessutom undergå pröfning i ett eller flera af fakultetens examensämnen.

F. E. § 35. Vidare har kommittén föreslagit, att för examens godkännande skall fordras, att den studerande erhållit *antingen* minst betyget med beröm godkänd i ettdera af ämnena zoologi och botanik samt minst betyget godkänd i det andra af dessa ämnen *eller* minst betyget med beröm godkänd i något af ämnena fysik, kemi, matematik och geografi.

De nu angifna fordringarna äro utan tvifvel tillräckliga med afseende å kompetens att undervisa i vissa ämnen vid de allmänna läroverken, men äro ej tillräckliga för inträde vid gymnastiska högskolan.

F. E. § 33. För att den inträdessökande skall kunna på ett nöjaktigt sätt tillgodogöra sig undervisningen vid högskolan, erfordras tilläggsbestämmelser beträffande särskilda undervisningsämnen. Kommittén har sålunda med stöd af nyssberörda yttrande föreslagit, att den studerande skall hafva i studentexamen eller fyllnadspröfning till samma examen erhållit minst godkända betyg i det eller de af ämnena biologi, matematik, fysik och kemi, som ej finnas företrädda uti nu ifrågavarande, vid universitet aflagda examen. Detta förslag afser att förebygga, att den studerande kommer till gymnastiska högskolan utan att hafva studerat ämnen, som äro sådana, att kunskaper i dem äro nödvändiga för studierna vid högskolan.

F. E. § 34. I samma syfte har kommittén föreslagit, att civil studerande skall hafva undergått en för ändamålet anordnad kurs i teoretisk ock praktisk friskgymnastik samt under sammanlagdt minst tre terminer deltagit i friskgymnastiköfningar vare sig vid nämnda kurs eller vid de allmänna gymnastiköfningar, som enligt kommitténs åsikt skola vara anordnade vid universitet.

F. E. § 3. Då undervisningen i fysisk uppfostran vid universitet bör tillhöra den filosofiska fakulteten, har kommittén föreslagit, att denna fakultet skall efter samråd med lärarkollegiet vid gymnastiska högskolan anordna nämnda kurs i teoretisk och praktisk friskgymnastik. Det är uppenbarligen af stor betydelse, att nämnda kollegium får gifva sin sakkunniga hjälp vid uppgörandet af undervisningsplanen för ifrågavarande kurs. Att filosofiska fakulteten på vederbörligt håll inhämtar råd rörande examina, afsedda att förbereda för studier utom fakulteten, innebär ej någon nyhet; och finnes en liknande

[1]) F. E. = kommitténs förslag till ändringar i stadgan angående filosofiska examina den 1 november 1907.

bestämmelse med afseende å den enda nu kvarstående förberedande examen inom fakulteten, nämligen teologisk-filosofisk examen, hvars studieplan enligt § 4 i gällande stadga angående filosofiska examina skall upprättas efter samråd med den teologiska fakulteten.

De af kommittén nu ifrågasatta fordringarna för inträde vid gymnastiska *F. E. § 1.*
högskolan torde lämpligen böra sammanföras till något helt; och har kommittén i sådan afsikt föreslagit införande af en särskild examen med benämningen gymnastisk-filosofisk examen, hvilken benämning bildats efter mönster af benämningar å förberedande examina inom filosofiska fakulteten.

Enär enligt kommitténs förslag samma kunskapsfordringar i de särskilda *F. E. § 36.*
ämnena skola gälla för gymnastisk-filosofisk examen som för filosofisk ämbetsexamen, torde det vara uppenbart, att studerande, hvilken med betyg, som erfordras för godkännande af förstnämnda examen, undergått filosofisk ämbetsexamen i ämnesgrupp eller ämne, som skall ingå i gymnastisk-filosofisk examen, samt för öfrigt fullgjort hvad för afläggande af gymnastisk-filosofisk examen i samma ämnesgrupp eller ämne erfordras, bör i fråga om behörighet till inträde vid gymnastiska högskolan vara likställd med den, som aflagt gymnastisk-filosofisk examen. Kommittén har ansett sig böra föreslå bestäm- *G. H. § 35.*
melse med detta innehåll.

Såsom ofvan nämnts, har kommittén ansett, att vissa af arméns och marinens *officerare* allt fortfarande böra erhålla sin gymnastiska utbildning vid den gymnastiska högskolan — och detta tillsammans med de vid högskolan antagna civila studerandena. Däraf följer, att officerarnas utbildning i gymnastik icke kan anordnas på samma sätt som hittills, enär dels den nuvarande instruktörskursen vid gymnastiska centralinstitutet icke kan inramas uti den af kommittén föreslagna organisationen och dels åtgärder måste vidtagas för att officerarna skola kunna före inträdet vid högskolan i likhet med sina civila kamrater förvärfva erforderlig utbildning i praktiskt och teoretiskt afseende.

Kommittén har åt sin ledamot öfverste Mörcke uppdragit att — med fästadt afseende vid dessa fordringar — utarbeta en plan för officerarnas utbildning till handhafvande af den fysiska uppfostran inom armén och marinen (Bilaga 5).

Kommittén, som för sin del biträder de i nämnda plan uttalade åsikterna, anser, att *gymnastikkurser för subalternofficerare* i framtiden böra årligen anordnas vid vederbörliga truppförband. Dessa kurser innebära icke någon nyhet, då de under de tre senaste utbildningsåren förekommit såväl vid armén som vid marinen. Kommittén anser, att kurserna böra pågå i omkring tre månader, hvilket äfven hittills varit fallet vid armén, under det att deras längd vid marinen varit endast sex veckor, samt att till dem böra beordras

subalternofficerare, som omedelbart förut genomgått krigsskolan eller sjökrigsskolan. Undervisningen vid kurserna torde böra bedrifvas enligt i hufvudsak samma grunder som hittills.

G. H. § 36. Såsom villkor för officers beordrande till gymnastiska högskolan har kommittén föreslagit såväl genomgången dylik kurs som därvid ådagalagd lämplighet för fortsatt gymnastisk utbildning. Kurserna skulle således, på samma gång som de fyllde den uppgiften att inom armén och marinen utbilda ett tillräckligt antal instruktörer för rekryters gymnastiska uppfostran, innebära ett särskildt led i den förberedande utbildningen af officerarna för kompetens till inträde vid gymnastiska högskolan. Kommittén vill emellertid härvid äfven uttala det önskemålet, att officerarna icke må beordras till högskolan omedelbart efter kursens genomgående, utan att en tid af exempelvis två år må läggas emellan dessa båda kommenderingar. Det tillfälle till att förvärfva en viss vana vid truppföring, som härigenom skulle beredas den unge officeren, skall nämligen ur pedagogisk synpunkt helt säkert göra honom bättre skickad att följa undervisningen vid gymnastiska högskolan.

Allmänt erkändt har varit, att de officerare, som beordrats till genomgående af gymnastiska centralinstitutet, varit ganska väl förberedda i såväl praktiskt som teoretiskt afseende för denna kommendering — vida bättre än fallet i allmänhet varit beträffande de civila eleverna. När nu kommittén genom sitt framställda förslag sökt att i så afsevärd mån höja de senares kompetens, har den icke velat underlåta att, på sätt här ofvan framhållits, äfvenledes skärpa fordringarna för de förra. Kommittén håller före, att härigenom de båda element, af hvilka den blifvande kåren af manliga studerande vid gymnastiska högskolan kommer att bildas, skola blifva, om ock på olika vägar, väl och i möjligaste mån lika förberedda och danade att följa undervisningen vid denna högskola.

Nu gällande stadga för gymnastiska centralinstitutet innehåller, att kvinna för att kunna antagas till elev bör styrka sig äga kunskaper, motsvarande inträdesfordringarna vid högre lärarinneseminariet.

Med hänsyn till de af kommittén förut angifna önskemålen att undervisningen vid gymnastiska högskolan skall erhålla en fullt vetenskaplig prägel samt att gymnastiklärarinnorna skola vara verksamma äfven såsom lärarinnor i intellektuella ämnen är det tydligt, att kommittén finner de kunskaper, som de nuvarande inträdesfordringarna innebära, icke vara tillräckliga för att sätta dessa studerande i stånd att följa undervisningen vid gymnastiska högskolan och att jämte utbildningen vid gymnastiska högskolan göra dem kompetenta för sitt blifvande kall. Man måste tydligen fordra djupare insikter i de intellektuella skolämnena samt någon förmåga att undervisa i desamma.

Sålunda komme ock de kvinnliga studerandena att vid inträdet i högskolan hafva uppnått sådan ålder, att deras kroppar blifvit fullt utvecklade.

Vidkommande frågan om inträdesfordringarna för kvinnor hänvisas till ett från föreståndarinnan för Djursholms samskola fröken Gerda von Friesen i detta afseende inhämtadt yttrande (Bilaga 6).

Kommittén anser det vara naturligt, att kvinna, som uppfyllt för civil *G. H. § 35.*
man föreslagna fordringar för inträde vid gymnastiska högskolan, bör vara behörig att antagas till studerande vid gymnastiska högskolan. Med hänsyn till befintliga högre läroanstalter för kvinnor är det emellertid tydligt, att man ej bör göra uppfyllande af sistnämnda fordringar till nödvändigt villkor för kvinnas antagande till studerande vid gymnastiska högskolan.

De insikter i intellektuella ämnen, som måste fordras af ifrågavarande kvinnor, kunna lämpligen förvärfvas vid något lärarinneseminarium. Då godkändt afgångsbetyg från den enligt äldre bestämmelser anordnade treåriga kursen vid högre lärarinneseminariet i Stockholm under vissa förutsättningar medför behörighet till ämneslärarinnebefattning vid statens samskolor, lärer det, särskildt med hänsyn till hvad kommittén här ofvan anfört i fråga om inträdesfordringar för män, kunna antagas, att en afkortad kurs vid högre lärarinneseminariet skall kunna erbjuda ett lämpligt mått för inträdesfordringarna för kvinnor. Kommittén har därför föreslagit, att genomgående af den första gången under läsåret 1910—1911 anordnade ettåriga lägre kursen vid högre lärarinneseminariet skall under vissa förutsättningar i fråga om ämnen och betyg medföra behörighet till inträde vid gymnastiska högskolan. Väl har det synts kommittén, som om denna kurs skulle i viss mån sakna förutsättningar för att bibringa eleverna alla de egenskaper, som äro för deras studier vid högskolan samt deras blifvande verksamhet såsom lärarinnor i intellektuella ämnen önskvärda, men då, enligt hvad kommittén försport, den nuvarande organisationen af seminariet svårligen lär möjliggöra ett afslutande af studierna efter två år, har kommittén, hvilken ansett denna tid vara den längsta, som kunde anslås för ifrågavarande ändamål, funnit sig böra framlägga nyss angifna förslag. Den rymligare tid, som därigenom att fäktning ej ingår i undervisningen för de kvinnliga studerandena vid högskolan, under vistelsen därstädes står dem till buds för andra ändamål, medgifver ock ett fördjupande af studierna vid högskolan, som i viss mån kan uppväga den förutgående utbildningens brister.

För närvarande finnas vid vissa enskilda lärarinneseminarier anordnade tvååriga kurser, hvilka afslutas med pröfning, medförande rätt till löneturs-beräkning för uppflyttning i högre lönegrad enligt bestämmelserna i nådiga kungörelsen den 29 oktober 1909 angående aflöning af lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter samt angående statsunderstöd åt dessa

läroanstalter m. m. Kommittén håller före, att genomgående af dylik kurs bör kunna utgöra en lämplig förberedelse för inträde vid gymnastiska högskolan, dock under ofvan antydda förutsättning i fråga om ämnen och betyg. — Vid andra enskilda lärarinneseminarier förekommer det däremot icke någon tvåårig kurs, utan en treårig, hvilken afslutas med pröfning, medförande i hufvudsak de rättigheter och förmåner, som afgångsexamen från högre lärarinneseminariet medför; och enligt hvad studieplanerna utvisa lärer det vid dessa seminarier icke möta hinder att ordna undervisningen på sådant sätt, att studierna kunna afslutas efter två års förlopp. Två års studier på en matematisk-naturvetenskaplig linje vid ett sådant seminarium torde erbjuda ett kunskapsmått, hvilket är så afpassadt, att det bör medföra rätt till inträde vid gymnastiska högskolan, på samma gång som det innebär lämplig kompetens för meddelande af undervisning i annat ämne än gymnastik. — Den omständigheten att vid enskildt seminarium skulle komma att fordras två års studier, under det att vid högre lärarinneseminariet ett års studier vore tillräckliga, innebär knappast någon oegentlighet. Inträde vid enskildt seminarium kan nämligen vinnas omedelbart efter genomgående af högsta klassen i högre flickskola, då däremot för inträde vid högre lärarinneseminariet fordras undergående af särskild inträdespröfning, hvilken — äfven om den formellt sedt icke förutsätter högre eller afsevärdt högre kunskaper än de, som vitsordas genom afgångsbetyg från högsta klassen i normalskolan eller enskild högre flickskola — dock i realiteten alltid torde hafva till följd, att de, som ämna söka inträde vid högre lärarinneseminariet, efter slutad skolgång använda en längre eller kortare tid till förberedelse för nämnda inträdespröfning. — Med hänsyn till hvad nu anförts har kommittén föreslagit, att behörighet till inträde vid gymnastiska högskolan skall tillkomma kvinna, som genomgått den lägre obligatoriska kursen vid högre lärarinneseminariet eller af Kungl. Maj:t för ändamålet godkänd enskild seminariekurs samt därvid erhållit här nedan angifna betyg.

Hvad angår betygen i fråga har kommittén föreslagit, att kvinnlig studerande skall hafva vid af henne genomgången seminariekurs erhållit minst betyget med beröm godkänd i något af ämnena biologi, fysik, kemi och matematik äfvensom minst betyget godkänd i de återstående af dessa ämnen. Ifrågavarande ämnen äro desamma som de, i hvilka de manliga studerandena enligt kommitténs förslag skola hafva förvärfvat kunskaper, motsvarande åtminstone godkändt betyg i studentexamen. Att af de kvinnliga eleverna fordra betyget med beröm godkänd i ett af berörda ämnen öfverensstämmer med hvad kommittén föreslagit i fråga om de civila manliga studerandena, af hvilka skulle fordras samma betyg i minst ett ämne uti gymnastisk-filosofisk examen eller filosofisk ämbetsexamen.

Vidkommande frågan huruvida en kvinna, som efter att hafva erhållit

nu ifrågasatt seminariebildning genomgått gymnastiska högskolan, kan anses kompetent såsom lärarinna i intellektuella ämnen, vill kommittén i detta sammanhang anföra, att vid gymnastiska högskolan kommer att undervisas i pedagogik, hälsolära och skolhygien, hvilka ämnen ju skola ingå äfven i utbildningen för en lärarinna i intellektuella ämnen, äfvensom att den afsevärda undervisning i anatomi och fysiologi, som skall meddelas vid högskolan, i betydlig grad förstärker förut inhämtade kunskaper i zoologi. Vidare må framhållas, att det nog ej sällan förekommer, att en lärarinna, som genomgått exempelvis en treårig seminariekurs, åtminstone på det lägre skolstadiet undervisar i ämnen, som hon icke studerat i en senare afdelning af seminariet.

Kommittén har föreslagit, att behörighet till inträde vid gymnastiska högskolan skall tillkomma kvinna, som dels med minst godkända betyg i ämnena biologi, fysik, kemi och matematik aflagt studentexamen eller afgångsexamen från statens normalskola för flickor eller från med denna skola i fråga om de rättigheter, som afgångsbetyg medför, likställd läroanstalt, dels tillika från folkskolseminarium erhållit fullständigt afgångsbetyg för anställning som ordinarie folkskollärarinna. Det synes skäligt, att dessa lärarinnor, hvilka äga rätt till lönetursberäkning för uppflyttning i högre lönegrad enligt ofvannämnda kungörelse af den 29 oktober 1909, få tillträde till gymnastiska högskolan.

Beträffande kvinnlig inträdessökande, som icke uppfyllt de för man ifrågasatta fordringarna, hvilka innehålla bland annat, att särskild utbildning i fysisk uppfostran skall hafva erhållits, har kommittén föreslagit, att hon skall visa sig hafva vid vederbörande seminarium åtnjutit undervisning i gymnastik samt för färdighet i detta ämne i afgångsbetyg erhållit högre vitsord än godkänd. Det är visserligen — åtminstone för närvarande — mycket svårt att erhålla någon garanti i fråga om dessa kvinnliga inträdessökandes utbildning i fysisk uppfostran, då de ju kunna förvärfva sin inträdeskompetens vid åtskilliga olika läroanstalter, däribland flera enskilda. Den uti ifrågavarande afseende nu föreslagna bestämmelsen torde emellertid medföra säkerhet för att vederbörande visat läggning och böjelse för fysisk uppfostran.

Fröken von Friesen har i sitt berörda yttrande framställt förslag om att aflagd sjukgymnastexamen skulle kunna medföra inträdeskompetens till gymnastiska högskolan. Detta förslag synes kommittén vara allt för mycket stridande mot de ofvan uttalade grundsatserna beträffande gymnastiklärares och gymnastiklärarinnors utbildning och tjänstgöring. Kommittén kan icke anse det annat än ofördelaktigt, om dessa lärare och lärarinnor sysselsätta sig med sjukgymnastik. Utan tvifvel komma de härigenom att mer eller mindre dragas från sin hufvuduppgift — lärarkallet. Att sjukgymnastexamen skulle utgöra inträdeskompetens till gymnastiska högskolan, finner kommittén

för öfrigt vara olämpligt äfven på den grund att betydligt lägre inträdesfordringar af kommittén ifrågasatts för den föreslagna sjukgymnastskolan än för gymnastiska högskolan, hvilken olikhet beror på ifrågavarande två anstalters skilda uppgifter. Möjligheten af en dubbel utbildning kan dock ej anses vara utesluten, enär ju en person, som genomgått gymnastiska högskolan, kan därefter genomgå sjukgymnastskolan; och böra då de vid högskolan förvärfvade kunskaperna och färdigheterna medföra afsevärd lättnad i arbetet och säkerligen förkortning af studietiden vid sjukgymnastskolan.

G. H. § 37. Beträffande tiden för ingifvande af ansökning att blifva antagen till studerande vid gymnastiska högskolan har kommittén föreslagit, att dylik ansökning skall före den 1 juni det år, då inträde önskas, vara till rektor ingifven, dock med rätt för vederbörande att under tiden intill den 1 oktober samma år komplettera sina ansökningshandlingar. Att ansökning af ifrågavarande slag enligt kommitténs åsikt bör vara ingifven så tidigt som före den 1 juni, beror dels på önskvärdheten af att inträdessökandena, af hvilka de flesta torde komma att aflägga för inträde erforderlig examen vid vårterminens slut, må snarast möjligt erhålla besked, huruvida de blifva antagna till studerande vid högskolan, och dels på fördelen af att sålunda få veta högsta antalet inträdessökande, som kan komma i fråga till antagande vid högskolan. Kommittén har tänkt sig, att ansökningshandlingarna skulle granskas omedelbart efter den 1 juni samt att därvid skulle bestämmas, hvilka af de sökande antoges definitivt och hvilka under förutsättning af före den 1 påföljande oktober aflagd examen af visst slag. Den, som vid ansökningens ingifvande icke ännu aflagt vederbörlig examen, bör i ansökningen uppgifva, i hvilket eller hvilka ämnen han ämnar aflägga densamma. Sedan ansökningshandlingarna granskats, kan afgöras, hvilket antal officerare är det lägsta, som må kommenderas till högskolan; och böra försvarsdepartementen ofördröjligen härom underrättas, på det att erforderliga kommenderingar må kunna äga rum. Då emellertid examen kan vid universitet afläggas under den tid, som förflyter från den för ansökningens ingifvande bestämda tiden till tiden för läsårets början, har kommittén ansett billigheten fordra, att möjlighet beredes att komplettera ansökningshandlingarna med betyg öfver aflagd universitetsexamen. Detta måste dock ske före den 1 oktober, ty då höstterminen enligt kommitténs förslag skall börja den 15 oktober, erhålles eljest icke tillräcklig tid för granskning af kompletteringshandlingarna. Först sedan dessa pröfvats, hvilket bör ske omedelbart efter den 1 oktober, samt antalet antagna inträdessökande blifvit definitivt bestämdt, afgöres, huru många officerare utöfver det förut angifna lägsta antalet må kommenderas såsom studerande.

Vidkommande de handlingar, som enligt kommitténs förslag skola höra

till inträdesansökningen, vill kommittén särskildt framhålla vikten af att ändamålsenligt formulär till läkarbetyg fastställes.

Då emellertid ett läkarbetyg, afgifvet för inträde vid gymnastiska högskolan, icke kan medföra någon säkerhet för att samma goda kroppsbeskaffenhet, som förefanns vid inträdet i högskolan, kommer att fortfara under hela tiden för vistelsen vid denna, har kommittén, då arbetet vid högskolan otvifvelaktigt blir förenadt med stora kroppsansträngningar, som kunna menligt inverka på en icke fullt frisk kropp, föreslagit, att undersökning af de studerandes hälso- och kroppstillstånd skall anställas vid början af hvarje arbetsår. Med den föreslagna bestämmelsen att undersökning af enskild studerandes hälso- och kroppstillstånd, då så anses erforderligt, kan äga rum äfven på andra tider, har kommittén afsett att bereda möjlighet för rektor att föreskrifva sådan undersökning, icke blott då studerandes hälso- eller kroppstillstånd synes vara sådant, att fortsatt deltagande i undervisningen ej må tillåtas, utan äfven då det misstänkes, att simulation af kroppslig svaghet eller sjukdom föreligger. *Läkar-undersökning. G. H. § 38.*

Beräkningar angående årliga behofvet af från gymnastiska högskolan nyutexaminerade studerande hafva utförts af kommitténs ledamöter kapten Lieberath och öfverste Mörcke, af den förre med hänsyn till de olika läroanstalterna i riket och af den senare med hänsyn till armén och marinen. Dessa beräkningar (Bilaga 7 och Bilaga 8) hafva nödvändigtvis blifvit endast approximativa. Enligt desamma skulle årligen behöfva utexamineras omkring 50 manliga och 25 kvinnliga studerande. För att årligen dessa antal studerande skola kunna utexamineras, bör hvarje år påbörjas undervisning med en ny förstaårsklass, fördelad på en manlig och en kvinnlig afdelning. *Antal studerande.*

Kommittén har ansett föreskrift böra meddelas därom att repetitionsförhör i teoretiskt ämne skall anställas åtminstone vid slutet af hvarje termin. Denna anordning torde vara nödvändig för åstadkommande af kontroll öfver studiernas bedrifvande. *Examination m. m. G. H. § 53.*

Utgången af repetitionsförhören bör så fort som möjligt komma till lärarkollegiets kännedom, på det att kollegiet må kunna afgöra, huruvida de studerande kunna anses hafva gjort sådana framsteg, att det kan tillåtas dem att fortsätta påbörjad kurs. För enahanda ändamål bör vederbörande lärare stundom och minst en gång i terminen till lärarkollegiet göra anmälan om de studerandes ådagalagda färdighet och förmåga i praktiskt ämne. En motsvarighet till den i detta afseende föreslagna bestämmelsen förefinnes redan i nu gällande stadga.

Kommittén har föreslagit, att, såsom vid de flesta högre läroanstalter torde vara vedertaget, examensbetyg i teoretiskt ämne skall bestämmas vid *G. H. § 55.*

tentamen, som anställes efter afslutad kurs. Önskvärdt är, att tentamina i de särskilda ämnena äga rum så snart som möjligt efter resp. kursers afslutande. Tentamen bör naturligtvis förrättas af den lärare, utaf hvilken den studerande erhållit den hufvudsakligaste undervisningen uti ämnet i fråga. Den, som skall förrätta tentamen, bör äga rätt att närmare bestämma tiden för densamma, därvid han må äga att välja mellan undervisningstimme för ämnet samt annan tid, då den studerande ej är upptagen af arbetet vid högskolan. Måhända är det lämpligast att, såsom nu är praxis vid gymnastiska centralinstitutet, förlägga tentamina till särskilda perioder, under hvilka teoretisk undervisning ej förekommer. Vid tentamen torde den tenterades afdelningskamrater, men i regel endast dessa, få vara närvarande.

G. H. § 56. Om emellertid studerande, hvilkens tentamen underkänts, anser, att tentamen bort godkännas, bör han enligt kommitténs åsikt vara berättigad att påfordra tentamen inför lärarkollegiet. Nära motsvarigheter till en dylik anordning finnas som bekant vid universiteten. Inom kommittén har visserligen uttalats farhågor för att den nu föreslagna rättigheten skulle komma att i ett eller annat fall missbrukas, men kommittén har dock ansett sig ej böra för en missnöjd tentand utesluta möjligheten att få de enligt hans åsikt orättvist underkända kunskaperna pröfvade inför den sakkunniga myndighet, lärarkollegiet är. Det bör tydligen tillkomma kollegiet att vid tentamina af denna art bestämma det betyg, som skall tilldelas vederbörande. Då kommittén föreslagit, att tentamen inför lärarkollegiet skall begäras senast klockan 12 å andra söckendagen efter det den underkända tentamen försiggått, har kommittén å ena sidan föreställt sig, att den sålunda afpassade tiden skall lämna tentanden tillfälle att betänka sig, så att en förhastad begäran om tentamen inför lärarkollegiet ej må förekomma, samt å andra sidan afsett att skaffa säkerhet för att den förnyade pröfningen må kunna äga rum så snart efter den första, att tentandens kunskaper kunna antagas vara väsentligen desamma vid båda tillfällena.

G. H. § 57. Examensbetyg i praktiskt ämne skall enligt kommitténs förslag efter afslutande af öfningarna i ämnet bestämmas af vederbörande lärare; och har kommittén föreslagit, att betyg uti gymnastikundervisnings meddelande, afseende gymnastik i egentlig bemärkelse äfvensom lek och idrott samt dessutom för kvinnor estetisk gymnastik och för män fäktkonst, skall bestämmas af läraren i det viktigaste af dessa ämnen, gymnastik i egentlig bemärkelse, efter samråd med lärarna i öfriga hithörande ämnen.

G. H. § 58. Hvad angår betygsgraderna, har kommittén föreslagit samma antal och benämningar, som förekomma i universitetsexamina.

G. H. § 43. Kommittén har föreslagit, att offentlig uppvisning i de praktiska äm-

nena skall äga rum vid arbetsårets slut, men icke ansett sig böra tillstyrka anställande af offentlig examen i de teoretiska ämnena.

Uppvisningar i kroppsöfningar vid gymnastiska högskolan, hvilka uppvisningar naturligen skulle blifva verkliga mönster i sitt slag, kunna enligt kommitténs åsikt förväntas blifva talrikt besökta icke blott af dem, som stå de studerande nära, utan äfven af personer i allmänhet med intresse för fysisk uppfostran. Dylika uppvisningar skulle erbjuda tillfälle för enhvar att iakttaga resultatet af den undervisning, som meddelas vid högskolan, och kunde blifva af verklig betydelse genom att göra den fysiska uppfostran populär hos den stora allmänheten.

Däremot torde offentliga examina i de teoretiska ämnena icke vara af något större intresse för personer, som stå utanför högskolan, och då sådana examina numera vid de flesta med högskolan likartade läroanstalter afskaffats såsom innebärande hufvudsakligen en ändamålslös formalitet, torde skäl icke förefinnas för deras bibehållande vid nu ifrågavarande högskola.

Undervisningen. *G. H. § 48.*

Kommitténs förslag att dagbok skall föras öfver föreläsningar och öfningar har till syfte att skaffa en öfversikt öfver undervisningens omfattning och gång samt att möjliggöra kontroll öfver lärarnas undervisning. Förebild till en dylik anordning finnes som bekant vid universiteten.

G. H. § 50.

Det af kommittén föreslagna stadgandet därom att undervisningen bör vara så ordnad, att den dagliga undervisningstiden för hvarje studerande blir fem till sex timmar med lämplig fördelning mellan teoretiska och praktiska ämnen, har sin grund i vunnen erfarenhet från gymnastiska centralinstitutet. Kommittén har med tanke på den stora betydelse, *friluftsöfningar* hafva för fysisk uppfostran, ansett sig böra föreslå, att i sammanhang med sistnämnda stadgande bestämmes, att högst tio dagar under hvarje arbetsår må af rektor anslås till dylika öfningar. Genom en sådan bestämmelse gifves tillfälle att inställa den vanliga undervisningen äfven under två eller flera dagar i följd, hvilket är nödvändigt för att något längre fotvandringar, skidfärder eller andra utflykter af liknande slag skola kunna företagas. Enligt kommitténs åsikt kunde det med skäl ifrågasättas, huruvida icke för nu afsedda ändamål borde anslås flera än tio dagar, men har kommittén fruktat, att i sådant fall den öfriga undervisningen skulle komma att väl mycket inskränkas. Emellertid anser kommittén den möjligheten ej vara utesluten, att under ferier anordnas frivilliga friluftsöfningar för högskolans studerande.

Lefvande undervisningsmaterial. *G. H. § 51.*

För öfning i meddelande af undervisning i friskgymnastik erfordras lefvande undervisningsmaterial d. v. s. ungdom och barn, åt hvilka sådan undervisning kan meddelas. Det är därför önskvärdt, att, liksom vid gymnastiska centralinstitutet varit förhållandet, icke blott manliga lärjungar från allmänna läroverk, utan äfven kvinnlig ungdom och folkskolebarn kunna få

disponeras. Af kommittén har föreslagits, att ifrågavarande undervisning åt lärjungar från allmänna läroverk skall lämnas enligt Kungl. Maj:ts bestämmande. Kungl. Maj:t kommer då i tillfälle att vidtaga de åtgärder, som kunna föranledas däraf att undervisning i gymnastik icke behöfver vid vederbörande läroverk anordnas för de till gymnastiska högskolan hänvisade lärjungarna. Hvad angår kvinnlig skolungdom och folkskolebarn torde det icke möta några svårigheter att liksom hittills med skolledningen träffa öfverenskommelser uti ifrågavarande afseende. För utbildningen af de armén och marinen tillhörande studerandena vore det vidare utan tvifvel mycket fördelaktigt, att med de militära myndigheterna träffades öfverenskommelser om att dessa studerande erhölle öfningar i gymnastikundervisnings meddelande vid i hufvudstaden förlagda trupper. Slutligen har kommittén tänkt sig, att vid gymnastiska högskolan skulle för allmänheten anordnas afgiftsfria öfningar i friskgymnastik. På samma gång som härigenom den fördelen vunnes, att de studerande kunde få tillfälle att undervisa jämväl gymnastikafdelningar, bestående af personer, tillhörande äldre åldersklasser, skulle sålunda den frivilliga gymnastiken lämpligen uppmuntras och stödjas.

Samlingar och institutioner.

Vid en sådan anstalt, som gymnastiska högskolan skall blifva, måste naturligtvis finnas vissa vetenskapliga samlingar och institutioner.

G. H. § 52.

Vid gymnastiska centralinstitutet finnes redan ett bibliotek. Detta är dock ej för högskolans behof tillräckligt och bör därför väsentligen tillökas. Kommittén har också ansett sig böra föreslå beviljande af ett årligt anslag för sådant ändamål. Enligt nu gällande stadga för centralinstitutet skall vården om biblioteket utan särskild ersättning handhafvas af den yngste bland institutets lärare, så framt ej någon af de öfriga frivilligt åtager sig att, likaledes utan ersättning, ombesörja densamma. Kommittén har emellertid ansett det icke kunna åläggas någon af lärarna att utan ersättning utföra ifrågavarande ganska kräfvande och ansvarsfulla arbete samt har därför föreslagit, att biblioteket skall förestås af en med särskildt arfvode aflönad bibliotekarie, hvartill dock lärare vid högskolan må kunna utses. Det torde väl också i allmänhet bland högskolans lärare finnas någon för ifrågavarande uppdrag lämplig person, som är villig att mot arfvode åtaga sig detsamma.

Något gymnastik- och idrottsmuseum finnes icke för närvarande vid centralinstitutet, men anser kommittén, att för högskolan, där undervisning skall lämnas i, bland annat, gymnastikens historia, inrättandet af ett sådant museum är nödvändigt. Kostnaderna härför torde icke blifva nämnvärdt stora, då det säkerligen endast i sällsynta fall behöfver förekomma inköp af föremål för museets räkning. Till museet skulle öfverföras högskolan tillhörig äldre attiralj samt nyare modeller m. m. Man bör för öfrigt kunna hoppas, att museet äfven genom gåfvor från olika håll kan komma i besittning af föremål

utaf ifrågavarande slag. Så t. ex. torde man kunna vänta sig, att tillverkare af gymnastikmateriell skola till museet öfverlämna modeller till sådan materiell, som af dem förfärdigas. Bestyret att förestå ett dylikt museum torde icke vara så kräfvande, att särskildt arfvode därför behöfver äskas, utan synes det kommittén kunna bestämmas, att museet skall förestås af den utaf högskolans lärare, som lärarkollegiet därtill utser.

Enligt gällande stadga för gymnastiska centralinstitutet åligger det föreståndaren för institutet, bland annat, att hafva tillsyn och vård om institutets byggnader, samlingar och all till gymnastikundervisningen hörande materiell. En sådan anordning kan måhända vara lämplig under nuvarande förhållanden, men de förändringar med afseende å undervisning, undervisningsmateriell och lokaler, som kommittén tänkt sig skola vidtagas, komma tydligen att nödvändiggöra, att ifrågavarande åligganden fördelas mellan flera lärare, så att rektor i sådan egenskap får att utöfva kontroll och tillsyn öfver det hela. Det ligger då nära till hands att tänka sig särskilda institutioner anordnade vid högskolan efter mönster från universiteten. Genom en dylik anordning kommer sakkunskapen bäst till sin rätt. Att företaga en uppdelning i institutioner möter icke några svårigheter, i synnerhet som kommittén föreslagit införande af professorsbefattningar med undervisningsskyldighet i tämligen skarpt begränsade ämnen. Det är under sådana förhållanden naturligt, att hvarje professor i regel får bära ansvaret för den materiell och de lokaler, som användas uteslutande eller hufvudsakligen för undervisning i honom tillkommande ämne, samt äfven får handhafva de för samma materiell och lokaler särskildt anslagna medel. Med hänsyn till hvad nu blifvit anfördt, har kommittén föreslagit, att vid högskolan skola finnas följande institutioner: anatomiska institutionen, fysiologiska institutionen, psykologiska institutionen, institutionen för rörelselära, gymnastiksalarna och friluftsanordningarna.

Härvid är emellertid att märka, att, enligt hvad kommittén tänkt sig, psykologiska institutionen skulle inrymmas uti de i första hand för fysiologiska institutionen afsedda lokalerna. Kommittén har af sakkunniga inhämtat, att en dylik anordning icke kan väntas blifva olämplig.

Lärarpersonal. G. H. § 16.

Den för närvarande vid gymnastiska centralinstitutet anställda lärarpersonalen utgöres af öfverlärare, lärare och lärarinnor samt extra lärare och lärarinnor.

För erhållande af befattning såsom *lärare* hafva icke fordrats några kvalificerade vetenskapliga meriter, hvilket förhållande till en del kan förklaras däraf, att med dessa befattningar äro förenade föga fördelaktiga aflöningsförmåner. Vid utnämning till *öfverlärare* har i regel längden af föregående tjänstgöring såsom lärare vid institutet varit afgörande.

Enär gymnastiska högskolan i likhet med universiteten skall hafva att meddela en på vetenskaplig forskning grundad undervisning, har kommittén i fråga om beskaffenheten af de för högskolan erforderliga lärarbefattningarna i tillämpliga delar tagit universiteten till förebild samt föreslagit, att gymnastiska högskolans lärarpersonal skall utgöras af dels professorer, utnämnda medelst fullmakt af Kungl. Maj:t, dels ock manliga och kvinnliga assistenter samt amanuenser, förordnade för viss tid, assistenterna på lärarkollegiets förslag af kanslern för rikets universitet och amanuenserna af lärarkollegiet.

Då, såsom ofta nämnts, undervisningen vid högskolan skall stå på fullt vetenskaplig grund, måste man i likhet med hvad vid universiteten är förhållandet af professorerna fordra högre vetenskaplig utbildning samt självständig författarverksamhet, grundad på egen forskning. En följd af den specialisering, som således måste äga rum för att hvarje lärare skall kunna fullt vetenskapligt behärska sitt ämne, är, att lärarbefattningarnas antal behöfver ökas. Då det naturligen icke är nödvändigt, att all undervisning, särskildt den i praktiska ämnen, uppehålles af professorer, har kommittén, som med hänsyn till den erfarenhet, hvilken vunnits vid universiteten, icke kan anse det tillrådligt att anställa ordinarie lärare med lägre aflöning än profes-
G. H. § 24. sorernas, föreslagit inrättande af rörliga assistent- och amanuensbefattningar. Assistent skall hafva att under professors öfverinseende meddela undervisning. Amanuens skall gå vederbörande professor till handa vid undervisningen och i öfrigt biträda med förefallande göromål å den institution, där han är anställd. Assistent- och amanuensbefattningarna böra besättas med yngre personer af framträdande skicklighet, civila eller militära, helst sådana, som kort förut utexaminerats från högskolan. I regel böra befattningarna i fråga innehafvas endast en kortare tid. Genom den nu ifrågasatta anordningen skulle möjlighet beredas för nyexaminerade gymnastiklärare till en för deras fortsatta utbildning värdefull lärarverksamhet vid högskolan och därjämte till bedrifvande af självständiga vetenskapliga studier. Tjänstgöringen i fråga skulle lämpligen kunna förenas med forskningar för licentiat- och doktorsafhandlingar samt således utgöra en förberedelse för anställning såsom lektor i gymnastik vid högre allmänt läroverk. Genom assistent- och amanuensbefattningarna skulle högskolan vinna den fördelen att ständigt disponera unga lärarkrafter. I syfte att å ena sidan göra assistentbefattningarna eftersökta, men å andra sidan förebygga, att en assistent kvarstannar för länge å sin befattning, torde vissa föreskrifter böra lämnas. Så bör, då det gäller att afgöra, huruvida behörighet förvärfvats för anställning såsom ordinarie lärare vid allmänt läroverk eller folkskolseminarium, tjänstgöring såsom assistent få tillgodoräknas. Vidare bör assistent äga att efter befordran vid de allmänna läroverken eller folkskolseminarierna för uppflyttning i högre lönegrad räkna sig till godo den tid,

dock ej utöfver tre år, han eller hon med nit och skicklighet deltagit i undervisningen vid högskolan. Kvinnlig assistent bör dessutom äga att efter anställning såsom lärarinna vid läroanstalt, som åtnjuter understöd från något af de i reservationsanslaget till enskilda läroanstalter ingående särskilda anslag, för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig den tid, dock ej utöfver tre år, hon efter det rätt till lönetursberäkning förvärfvats, fullgjort assistenttjänstgöring. Från regeln att assistenterna må kvarstå endast en kortare tid har kommittén gjort undantag för assistenten i anatomi. Anledningen härtill är den, att innehafvaren af ifrågavarande assistentbefattning icke behöfver vara gymnast, men bör hafva aflagt medicinsk examen samt att man således kan förutse, att han icke får samma mål, som i allmänhet bör vara de öfriga assistenternas, nämligen att vinna anställning såsom lärare vid något allmänt läroverk eller folkskolseminarium. För öfrigt föreligger det icke något behof af att hafva ifrågavarande befattning besatt med någon särskildt ung person.

För kommittén, hvilken, såsom förut nämnts, med afseende å lärarbefattningarna vid högskolan tagit universiteten till förebild, har det icke stått främmande, att möjlighet måhända borde förefinnas till att vid högskolan anställa docenter. Emellertid har kommittén icke ansett det vara tillrådligt, att bestämmelse härom meddelas, innan det visat sig, att personer med förutsättningar för dylik anställning finnas att tillgå.

I fråga om de föreslagna stadgandena för tillsättande af professorsbefattning har kommittén, i stort sedt, följt de vid universiteten gällande bestämmelserna med vidtagande allenast af vissa utaf gymnastiska högskolans olikartade organisation betingade afvikelser. Dock har kommittén funnit sig icke böra föreslå införande af kallelseinstitutionen; och beror detta därpå att högskolans lärarkollegium, hvars ledamöter äro jämförelsevis få till antalet, ej kan anses äga härför erforderlig sakkunskap, åtminstone i fråga om professorsbefattningarna i vissa ämnen. Ej heller har kommittén föreslagit någon särskild specimenstid, detta med anledning däraf att samtliga vetenskapliga arbeten torde föreligga färdiga vid ansökningstidens utgång samt profföreläsningar och andra prof ändock kunna bestämmas och anordnas. Det må framhållas, att kommittén ej föreslagit bestämmelser om särskillda villkor för behörighet till de olika professorsbefattningarna. Dylika bestämmelser torde ej vara önskvärda och skulle ju för öfrigt strida mot den från universiteten hämtade förebilden för befordringsordningen. Vid befordran till professorsbefattningar skola således, enligt kommitténs åsikt, uteslutande vetenskaplig skicklighet, ådagalagd genom egna arbeten, samt förmåga att meddela vetenskaplig undervisning vara de afgörande befordringsgrunderna. Att professorerna i anatomi och histologi samt i fysiologi i alla händelser komma att

G. H. §§ 17 —23.

vara läkare samt de öfriga professorerna examinerade gymnastiklärare torde kunna antagas. Att göra lärarprofven obligatoriska har kommittén ej ansett lämpligt, enär det kan inträffa, att sådant prof kort förut aflagts af den sökande eller att dennes undervisningsskicklighet eljest är allmänt erkänd.

Lärarnas undervisningsskyldighet. G. H. § 47.

I gällande stadga för gymnastiska centralinstitutet föreskrifves, att institutets öfverlärare, lärare, lärarinnor och extra lärare skola i de dem tilldelade läroämnena bestrida undervisningen enligt den af direktionen fastställda ordning, hvarjämte stadgan innehåller, att öfverlärare, lärare och lärarinnor äro förpliktade att vid institutet lämna undervisning sexton till tjugu timmar i veckan. Kommittén har föreslagit, att professors undervisningsskyldighet ej må öfverstiga aderton timmar i veckan i medeltal för arbetsår räknadt, därest hans undervisning till större delen består i föreläsningar, men att, därest undervisningen till större delen består i praktiska öfningar, medeltalet undervisningstimmar i veckan må kunna höjas. Tydligt är nämligen, att det icke är så kräfvande att leda praktiska öfningar som att hålla vetenskapliga föreläsningar och förbereda sig för desamma.

Kommittén har ansett det böra åläggas professor att, därest för undervisningen tjänliga läroböcker ej finnas att tillgå, utarbeta lärokurser i honom tillhörande ämnen. Med uttrycket »lärokurs» har kommittén afsett plan eller grundlinjer för undervisningen i de olika ämnena. Det torde visserligen vara önskvärdt, att vederbörande professorer i angifna fall utarbeta läroböcker i stället för de ifrågasatta lärokurserna, men en dylik författarverksamhet kan enligt kommitténs åsikt icke åläggas professorerna.

Antal lärarbefattningar G. H. § 44.

Vid gymnastiska centralinstitutet finnas anställda en öfverlärare och en lärare i friskgymnastik, en öfverlärare och en lärare i militärgymnastik, en öfverlärare och två lärare i sjukgymnastik, två lärarinnor i frisk- och sjukgymnastik samt extra lärare och extra lärarinnor till af direktionen bestämdt antal.

Då meddelande af undervisning i sjukgymnastik icke skall tillkomma gymnastiska högskolan, behöfva ej några lärare i detta ämne finnas vid högskolan.

Hvad åter angår de ämnen, i hvilka undervisning skall meddelas åt högskolans studerande, har kommittén ansett det vara nödvändigt, att det inrättas en professorsbefattning i anatomi och histologi, med hvilken befattning bör förenas undervisningsskyldighet jämväl i deformitetslära, en professorsbefattning i fysiologi, med hvilken befattning bör förenas undervisningsskyldighet jämväl i hälsolära och skolhygien, samt en professorsbefattning i psykologi och pedagogik med särskild hänsyn till gymnastik, med hvilken befattning därjämte bör förenas skyldighet att leda och deltaga i undervisningen i lek och idrott. Kommitténs åsikt är, att ämnena anatomi och histologi, fysiologi samt psykologi och pedagogik böra i professorer hafva sina särskilda representanter vid högskolan, enär man måste fordra, att lärare i sådana ämnen som dessa

äro utrustade med hög vetenskaplig skicklighet inom sina speciella ämnen. Att kommittén ansett undervisningsskyldighet i hälsolära och skolhygien böra förenas med professorsbefattningen i fysiologi, beror därpå att förstnämnda två ämnen, hvilka måste vara inom utbildningsarbetet vid högskolan företrädda, om än ej genom särskilda representanter, i följd af sitt innehåll stå närmast fysiologien.

Med hänsyn till hvad förut anförts rörande undervisningen i psykologi och pedagogik är det tydligt, att undervisningen i dessa båda ämnen bör meddelas af samma lärare, hvilken naturligen äfven bör undervisa i svensk skollagstiftning. På det att professorn i psykologi och pedagogik emellertid ej må förlora sambandet med den mera praktiska sidan af den fysiska uppfostran, anser kommittén det lämpligt, att han deltager uti högskolans undervisning i lek och idrott, hvilken bör ställas under hans öfverinseende. Därigenom kan man vänta ett nyttigt motarbetande af ett för ensidigt teoretiskt intresse hos denne högskolans lärare, hvilken helt naturligt kan komma att starkt påverka hela andan vid läroanstalten. Då kommittén föreslår, att pedagogikens historia skall ingå i denne lärares undervisning, förutsätter kommittén naturligtvis, att härvid hufvudsaklig hänsyn skall tagas till den fysiska uppfostrans historia.

Vidare har kommittén föreslagit inrättande af tre professorsbefattningar i friskgymnastik, däraf två med undervisningsskyldighet särskildt i rörelselära och en med undervisningsskyldighet särskildt i fäktkonst och fäktlära.

Att kommittén ansett två professorsbefattningar i friskgymnastik med undervisningsskyldighet särskildt i rörelselära vara nödvändiga, beror på sistnämnda ämnes stora vikt såsom varande den vetenskapliga grund, på hvilken friskgymnastiken bör hvila och utvecklas, samt på den omfattning, som i följd däraf bör gifvas åt undervisningen i ämnet. Tillika har det önskemålet, att de kvinnliga studerandenas undervisning i ämnet måtte kunna i ungefär samma mån som de manligas meddelas af lärare med professors kvalifikationer, bidragit till behöfligheten af två professorsbefattningar utaf ifrågavarande slag.

Med hänsyn till hvad förut anförts om fäktkonstens ingående såsom en integrerande del af friskgymnastiken torde det vara påtagligt, att vid högskolan måste finnas en professorsbefattning i friskgymnastik med undervisningsskyldighet särskildt i fäktkonst ock fäktlära.

Det torde vara tydligt, att den omedelbara ledningen af dissektionsöfningarna ej kan åläggas ensamt professorn i anatomi och histologi, då därtill fordras vida mera tid än han med hänsyn till sin öfriga omfattande tjänstgöring kan för ändamålet disponera. Kommittén har därför föreslagit inrättande af en assistentbefattning i anatomi med skyldighet för densammas innehafvare att såsom prosektor leda de dagliga dissektionsöfningarna, hvilka emellertid skulle öfvervakas och inspekteras af nyssnämnda professor. På det

att professorn ej må blifva för mycket betungad, har kommittén vidare tänkt sig, att äfven meddelande af undervisning i osteologi skall tillkomma prosektorn.

För att bilda sig ett omdöme om den föreslagna lärarpersonalens blifvande undervisningsskyldighet har kommittén måst uppgöra en plan till fördelning af undervisningstiden mellan de olika ämnena och lärarna (Bilaga 9). Då kommittén på annat ställe föreslagit, att studieplan skall upprättas af lärarkollegiet, har kommittén naturligtvis ej tänkt sig, att den nu föreliggande planen skulle komma att i alla delar slutligen blifva gällande.

Med användning af siffror ur denna plan har utförts nedanstående beräkning af det antal timmar, af hvilket den dagliga undervisningsskyldigheten för högskolans lärare skulle komma att bestå.

Lärare	Daglig undervisningsskyldighet i medeltal timmar					
	Under höstterminen			Under vårterminen		
	Föreläsningar	Praktiska öfningar	Summa	Föreläsningar	Praktiska öfningar	Summa
Professorn i *anatomi och histologi*[1]	2,91	—	2,91	2,66	—	2,66
» i *fysiologi*[1]	2,24	—	2,24	2,69	0,31	3,00
» i *psykologi och pedagogik*	1,03	2,31	3,34	0,76	2,50	3,26
Hvardera af professorerna i *gymnastisk rörelselära*	1,07	2,37	3,44	1,31	2,39	3,70
Professorn i *fäktkonst och fäktlära*	0,26	4,02	4,28	0,15	4,09	4,24
Assistenten i *anatomi* (prosektorn)[1]	0,78	4,14	4,92	—	4,05	4,05
Hvar och en af de 5 manliga assistenterna i *friskgymnastik*[1]	—	3,88	3,88	—	4,13	4,13
Hvar och en af de 3 kvinnliga assistenterna i *friskgymnastik*[1]	—	3,72	3,72	—	3,91	3,91

Vid de här utförda beräkningarna har, såvidt möjligt varit, åt de olika teoretiska ämnena anslagits den tid, som fackmän ansett erforderlig. Den återstående tiden har fördelats mellan de praktiska öfningarna på det sätt, som kommittén funnit lämpligast. Dessutom har för kommittén den synpunkten varit gällande, att arbetet och kraftansträngningen för de studerande böra blifva ungefär lika utmätta, som fallet nu är beträffande eleverna vid gymnastiska centralinstitutet.

[1]) Inberäknadt undervisningstimmar vid sjukgymnastskolan.

All föreläsningsskyldighet bör gifvetvis helst fullgöras af professorer. Kommittén har emellertid varit af den åsikten att professorer äfvenledes böra leda eller åtminstone öfvervaka de praktiska öfningarna. Endast i undantagsfall — och detta då ämnet ansetts vara jämförelsevis mindre viktigt — har därför undervisningen helt och hållet öfverlämnats åt en assistent.

Beräkningarna torde gifva vid handen, att det af kommittén föreslagna antalet lärare är noga afpassadt efter behofvet. De professorer, hvilkas tjänstgöring helt och hållet eller till större delen består af föreläsningar, torde få fullt ut lika betungande verksamhet, som innehafvarna af motsvarande befattningar vid universiteten. Ju mera undervisningen bestått af praktiska öfningar har — såsom naturligt är — undervisningstimmarnas antal för lärarna blifvit ökadt. Det torde dock icke ytterligare kunna ökas, hvilket skulle blifva fallet, om någon lärarbefattning inknappades. Att antalet föreslagna assistenter i friskgymnastik — fem manliga och tre kvinnliga — blifvit det sålunda ifrågasatta beror därpå att det under de flesta praktiska öfningar vid gymnastiska högskolan är en nödvändighet, att ledaren har till sitt förfogande ett visst antal biträden, hvilka besitta erforderliga förutsättningar för att kunna rätta begångna fel och i öfrigt medverka till öfningarnas riktiga bedrifvande. Endast genom tillgång på fem manliga assistenter hafva öfningarna i fäktkonst kunnat ordnas gemensamt för båda de manliga kurserna. *G. H. § 47.*

De ifrågasatta amanuenserna komma att, hvar och en inom sitt område, fylla ett med säkerhet framträdande behof af arbetskrafter. För de praktiska öfningarna i vissa ämnen erfordras nämligen förberedande arbeten, såsom framställande af preparat m. m., hvilka arbeten med hänsyn till de studerandes ganska stora antal vederbörande professor ej kan medhinna att ensam utföra. Vidare måste professorerna, särskildt vid demonstrationerna, hafva ett biträde, enär undervisningen eljest icke kan blifva af de studerande så tillgodogjord som önskligt är.

Afgångsexamen. G. H. § 59.

Kommittén har föreslagit, att afgångsexamen från gymnastiska högskolan skall benämnas g y m n a s t i s k ä m b e t s e x a m e n, detta i analogi med filosofisk ämbetsexamen. Liksom sistnämnda examen har den nu ifrågasatta afsetts att under vissa förutsättningar medföra behörighet till ämneslärarbefattningar vid de allmänna läroverken och andra läroanstalter. Filosofisk ämbetsexamen är villkor för behörighet till lärarbefattningar med undervisningsskyldighet uteslutande i ämnen, som tillhöra filosofisk fakultet, och afgångsexamen från gymnastiska högskolan är ämnad att blifva ett villkor för behörighet till lärarbefattningar med undervisningsskyldighet hufvudsakligen i gymnastik. Sistnämnda befattningars innehafvare skulle, enligt hvad kommittén tänkt sig, i likhet med innehafvarna af lärarbefattningar med undervisningsskyldighet ute-

slutande i ämnen, tillhörande filosofisk fakultet, vara adjunkter samt följaktligen äfven åtnjuta med adjunktstjänst förenade aflöningsförmåner.

G. H. § 62. Vidare har kommittén föreslagit, att den, som antagits till studerande vid högskolan efter att hafva fullgjort de för civil man ifrågasatta inträdesfordringarna, skall vid afläggande af gymnastisk ämbetsexamen förklaras för gymnastices magister. Härvid har kommittén låtit sig ledas af en jämförelse med den i stadgan angående filosofiska examina förefintliga bestämmelsen att den, som aflagt filosofisk ämbetsexamen, skall förklaras för filosofie magister. Kommittén anser emellertid, att den nu föreslagna titeln ej bör tillkomma en hvar, som aflagt gymnastisk ämbetsexamen, utan allenast den, som genom att därjämte hafva aflagt vederbörlig examen inom filosofisk fakultet fullgjort hvad beträffande examina skulle erfordras för behörighet till adjunktsbefattning med undervisningsskyldighet i gymnastik jämte annat ämne.

G. H. § 61. Efter förebild från de filosofiska fakulteterna har kommittén föreslagit bestämmelser af innehåll att undergående af efterpröfning för vinnande af högre betyg i ett eller flera af de i gymnastisk ämbetsexamen ingående ämnena må vara tillåtet en gång i hvarje ämne. Härtill har kommittén föranledts hufvudsakligen af önskemålet att de gymnastices magistrarna skola få möjlighet att komplettera sin gymnastiska ämbetsexamen, så att de blifva kompetenta till lektorsbefattningar i gymnastik. Såsom nedan skall närmare angifvas, anser kommittén nämligen, att för behörighet till sagda befattningar böra uppställas fordringar på vissa högre betyg uti ifrågavarande examen.

G. H. § 62. Med hänsyn till hvad nyss nämnts beträffande villkor för rätt att förklaras för gymnastices magister, har kommittén föreslagit, att sådan rätt skall tillkomma officer allenast under den förutsättningen att han kan förete i vederbörlig tentamen efter fordringarna för filosofisk ämbetsexamen erhållet betyg *antingen* om minst med beröm godkända insikter i ettdera af ämnena zoologi och botanik samt minst godkända insikter i det andra af dessa ämnen *eller* om minst med beröm godkända insikter i något af ämnena fysik, kemi, matematik och geografi.

F. E. § 22. Hvad angår de förmåner, som böra tillkomma gymnastices magister, har kommittén föreslagit, att gymnastices magister, som i gymnastisk ämbetsexamen erhållit betyget med beröm godkänd eller därutöfver i minst två af de teoretiska ämnena, må äga behörighet att aflägga filosofie licentiatexamen. För närvarande tillkommer sådan behörighet enhvar, som aflagt filosofisk ämbetsexamen eller filosofie kandidatexamen. En studerande äger rätt att i filosofie licentiatexamen välja hvilket som helst af fakultetens examensämnen, oberoende af huruvida det ingått i hans förut aflagda examina. En studerande, som aflagt gymnastisk-filosofisk examen, kommer i regel att i endast ett ämne besitta det mått af kunskaper, som en filosofie magister

eller filosofie kandidat äger i flera ämnen, men denna brist kan uppvägas genom de kunskaper, han förvärfvar vid gymnastiska högskolan, i synnerhet om dessa äro sådana, att de vitsordas genom kvalificerade betyg i afgångsexamen från högskolan. I fråga om den allmänna mognaden torde väl en gymnastices magister kunna anses vara jämngod med en filosofie kandidat. Den förre har ägnat fyra år åt studier, den senare tre eller fyra. Då filosofie licentiatexamen bör medföra rätt äfven för en gymnastices magister att efter aflagdt godkändt disputationsprof för filosofie doktorsgraden söka och innehafva lektorstjänst i det uti licentiatexamen ingående ämnet jämte gymnastik, är det tillrådligt, att licentiatexamen aflägges i något af matematisk-naturvetenskapliga sektionens i gymnasiets undervisningsplan ingående ämnen. För öfrigt vill kommittén uti nu ifrågavarande afseenden åberopa det af Fürst och Wallengren afgifna yttrandet (Bilaga 4).

Kommittén har tänkt sig, att de gymnastices magistrarna, hvilka måste förutsättas hafva vid gymnastiska högskolan erhållit tillräcklig öfning i gymstikundervisnings meddelande, skulle få på en termin genomgå profårskurs i ett eller två teoretiska ämnen. För sådan lärarkandidat skulle, då han vid gymnastiska högskolan erhållit afsevärd teoretisk undervisning i pedagogik med särskild hänsyn till hans blifvande hufvudämne, gymnastik, erfordras endast praktisk kurs; och borde han vara befriad från åhörande af föreläsningarna i skolhygien, i hvilket ämne undervisning skulle meddelas vid gymnastiska högskolan. Kursen i fråga skulle således icke blifva mera omfattande än att den kunde genomgås på en termin. I öfrigt skulle om ifrågavarande profårskurs i tillämpliga delar gälla hvad i nådiga kungörelsen den 2 juni 1905 är stadgadt.

Kommittén vill i detta sammanhang närmare ingå på frågan om de olika möjligheter till förvärf, som enligt kommitténs åsikt kunna föreligga för de från gymnastiska högskolan utexaminerade studerandena, hvarvid kommittén naturligtvis närmast tänker på de studerande, som icke äro officerare.

Förvärfsmöjligheterna i fråga torde vara följande:

för män:

anställning i statens tjänst:

gymnastiska högskolan (professors-, assistent- och amanuensbefattningar),
universitet (lärarbefattningar i fysisk uppfostran, assistentbefattningar),
andra högskolor,
högre allmänna läroverk (lektors- och adjunktsbefattningar),
real- och samskolor (adjunktsbefattningar),
folkskolseminarier (adjunktsbefattningar),
lägre tekniska läroanstalter;

anställning i kommunal tjänst:
kommunala mellanskolor,
vissa folkskolor, särskildt i de större städerna;

anställning i enskild tjänst:
högskolor,
gosskolor,
samskolor,
folkhögskolor;

för kvinnor:

anställning i statens tjänst:
gymnastiska högskolan (särskildt vissa assistentbefattningar),
universitet (assistentbefattningar),
andra högskolor,
högre lärarinneseminariet och statens normalskola,
samskolor,
folkskolseminarier (adjunktsbefattningar);

anställning i kommunal tjänst:
landstingsseminarier,
kommunala mellanskolor,
vissa folkskolor, särskildt i de större städerna;

anställning i enskild tjänst:
högskolor,
lärarinneseminarier,
flickskolor,
samskolor,
folkhögskolor.

Dessutom skulle gifvas möjlighet till förvärf genom arbete såsom gymnastikinspektörer, ledare af frivillig gymnastik och af särskilda kurser i gymnastik, exempelvis repetitionskurser för folkskollärare och folkskollärarinnor.

Det approximativt beräknade antalet af ofvannämnda befattningar framgår af Bilaga 7.

Om lärarbefattningarna vid gymnastiska högskolan har kommittén yttrat sig i annat sammanhang.

Hvad angår de ifrågasatta befattningarna vid universiteten, hvilka för gymnastiska högskolan hafva den särskilda betydelse, att deras innehafvare skola i viss omfattning förbereda för inträde vid högskolan, vill kommittén

först och främst framhålla vikten af att befattningen såsom lärare i fysisk uppfostran, hvilken lärare bör vara berättigad att deltaga i filosofiska fakultetens och dess matematisk-naturvetenskapliga sektions förhandlingar vid behandling af frågor, som röra fysisk uppfostran, besättes med en person, hvilken i vetenskapligt afseende såväl som eljest uppfyller de anspråk, som måste ställas på den högste ledaren af den vid universitetet studerande ungdomens fysiska uppfostran. Denne lärare, som skulle erhålla en fullt själfständig ställning, bör komma i åtnjutande af tillfredsställande aflöningsförmåner. Med hänsyn tagen jämväl därtill att han bör vara institutionsföreståndare, har kommittén efter jämförelse med andra universitetslärares samt läroverkslektorers löneförmåner funnit, att aflöningen ej rimligtvis kan sättas lägre än till 5,000 kronor. För de af kommittén ifrågasatta assistenterna i fysisk uppfostran vid universiteten, hvilka befattningshafvare torde kunna jämföras med assistenterna vid gymnastiska högskolan, anser kommittén de för sistnämnda assistenter föreslagna arfvodena — 3,000 kronor för manlig och 2,100 kronor för kvinnlig assistent — vara skäliga. För öfrigt vill kommittén såsom sin åsikt uttala, att tjänstgöring såsom lärare i fysisk uppfostran eller såsom assistent i gymnastik vid universitet bör vid frågor om anställning eller löneturberäkning vid allmänt läroverk medföra samma förmåner, som af kommittén ifrågasatts beträffande tjänstgöring såsom assistent vid gymnastiska högskolan. Likaledes bör kvinnlig assistent vid universitet vara berättigad att efter anställning såsom lärarinna vid läroanstalt, som åtnjuter understöd från något af de i reservationsanslaget till enskilda läroanstalter ingående särskilda anslag, tillgodoräkna sig sin assistenttjänstgöring på samma sätt, som ifrågasatts för kvinnlig assistent vid gymnastiska högskolan.

Ehuru det icke ingår i kommitténs uppgift att afgifva förslag till gymnastikundervisningens ordnande vid de olika slagen af läroanstalter, är det dock, såsom äfven af det föregående torde framgå, påtagligt, att kommittén ej kunnat gå till lösningen af de kommittén förelagda spörsmålen utan att hafva blicken riktad på de högskolebildade gymnastiklärarnas blifvande verksamhet. Hvad då först beträffar de allmänna läroverken, så har kommittén, som tänkt sig gymnastiken inordnad bland dessa läroverks läroämnen, ansett, att gymnastik bör kunna ingå ej blott i adjunkts-, utan äfven i lektorstjänst. Med adjunktsbefattning, i hvilken gymnastik ingår, bör alltid förenas undervisningsskyldighet i annat ämne. Med afseende å lektorsbefattningarna torde däremot möjlighet böra hållas öppen att ledigförklara en befattning i ämnet gymnastik ensamt. Liksom i gymnastisk-filosofisk examen ej behöfver ingå mer än ett ämne eller en ämnesgrupp, som motsvarar ett läroämne, bör icke mer än ett läroämne förenas med gymnastik. För ett sammanförande af

kristendom och gymnastik vid en lärarbefattning måste förutsättas, att personer skulle finnas, hvilka studerat, förutom vid filosofisk fakultet och gymnastiska högskolan, äfven vid teologisk fakultet. En dylik mångsidig utbildning, hvars förvärfvande skulle draga en betydlig tid, torde emellertid kunna antagas blifva tämligen sällsynt. Det synes således icke vara anledning att närmare ingå på frågan om de villkor, som böra uppställas för behörighet till lärarbefattningar med nämnda ämneskombination. När gymnastik skall jämte annat ämne ingå i lektors- eller adjunktstjänst, bör detta ämne naturligtvis i regel vara ett sådant, som tillhör matematisk-naturvetenskapliga sektionen, men då det ju kan tänkas, att personer med intresse för fysisk uppfostran förena både fallenhet och intresse för t. ex. historia eller språk, anser kommittén den möjligheten icke böra uteslutas att, därest vid något läroverk så skulle befinnas ändamålsenligt, ledigförklara lektors- eller adjunktstjänst äfven i gymnastik jämte humanistiskt ämne. För öfrigt hänvisas till Fürsts och Wallengrens yttrande (Bilaga 4).

Hvad här är sagdt om gymnastiklärarna vid de allmänna läroverken gäller i tillämpliga delar äfven om motsvarande befattningshafvare vid folkskolseminarierna.

För att äga behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk eller folkskolseminarium, ledigförklarad i gymnastik jämte annat ämne, bör enligt kommitténs åsikt fordras att hafva aflagt gymnastisk ämbetsexamen samt i gymnastisk-filosofisk examen eller i filosofisk ämbetsexamen hafva erhållit betyget med beröm godkänd eller därutöfver i det eller de examensämnen, som motsvara det andra i tjänsten ingående ämnet. I öfverensstämmelse med hvad nu gäller beträffande adjunktstjänst, omfattande en grupp af två ämnen, i hvilken ämnet kristendom ej ingår, bör dock föreskrifvas, att för adjunktstjänst i modersmålet erfordras betyget med beröm godkänd eller därutöfver i nordiska språk och betyget godkänd eller därutöfver i litteraturhistoria med poetik samt att för adjunktstjänst i biologi erfordras betyget med beröm godkänd eller därutöfver i ettdera af ämnena botanik och zoologi och betyget godkänd eller därutöfver i det andra af dessa ämnen. Genom de nu ifrågasatta bestämmelserna skulle vinnas säkerhet för att den föreslagna organisationen icke skulle medföra någon som helst försämring af undervisningen i de intellektuella ämnena.

För behörighet till lektorstjänst i gymnastik jämte annat ämne bör enligt kommitténs åsikt fordras *att* hafva aflagt gymnastisk ämbetsexamen och därvid erhållit betyget med beröm godkänd eller därutöfver i gymnastisk rörelselära och minst två andra teoretiska ämnen, *att* därjämte hafva aflagt antingen gymnastisk-filosofisk examen eller filosofisk ämbetsexamen samt hafva i någondera af dessa examina erhållit betyget med beröm godkänd eller där-

utöfver i det eller de examensämnen, som motsvara det jämte gymnastik i tjänsten ingående ämnet, *att* hafva aflagt filosofie licentiatexamen och därvid erhållit betyget med beröm godkänd eller därutöfver i examensämne, som helt eller delvis motsvarar det jämte gymnastik i tjänsten ingående ämnet, samt *att* hafva inför filosofisk fakultet aflagt sådant disputationsprof, som jämlikt § 26 i nådiga stadgan angående filosofiska examina den 1 november 1907 erfordras för vinnande af filosofie doktorsgrad. I afseende å lektorstjänst i ämnena historia, matematik eller geografi borde äfven i detta fall gälla de nu förekommande medgifvandena beträffande ämne i licentiatexamen. Till stöd för lämpligheten af de sålunda ifrågasatta villkoren får kommittén anföra följande. Enligt gällande läroverksstadga fordras i regel för behörighet till lektorstjänst, som icke omfattar ämnet kristendom, att hafva aflagt filosofisk ämbetsexamen och därvid erhållit betyget med beröm godkänd eller därutöfver i samtliga de examensämnen, som motsvara de ämnen, i hvilka tjänsten kungjorts ledig, att hafva aflagt filosofie licentiatexamen och därvid erhållit betyget med beröm godkänd eller därutöfver i ett af de examensämnen, som motsvara de ämnen, i hvilka tjänsten kungjorts ledig, samt att hafva inför filosofisk fakultet aflagt sådant disputationsprof, som erfordras för vinnande af filosofie doktorsgrad. Hvad angår den ifrågasatta bestämmelsen om att för behörighet till lektorstjänst i gymnastik jämte annat ämne skulle i gymnastisk ämbetsexamen fordras betyget med beröm godkänd eller därutöfver i gymnastisk rörelselära och minst två andra teoretiska ämnen, vill kommittén framhålla, att en sålunda vitsordad högre teoretisk bildning inom den fysiska uppfostrans område måste anses vara i hög grad önskvärd med afseende å lektorer i gymnastik. Den af kommittén ifrågasatta bestämmelsen att sökande till lektorstjänst, omfattande gymnastik jämte annat ämne, skall hafva aflagt antingen gymnastisk-filosofisk examen eller filosofisk ämbetsexamen samt hafva i någondera af dessa examina erhållit betyget med beröm godkänd eller därutöfver i det eller de examensämnen, som motsvara det jämte gymnastik i tjänsten ingående ämnet, torde stå i största möjliga öfverensstämmelse med nu gällande föreskrift om behörighet till lektorstjänst, hvari ämnet kristendom icke ingår. Den af kommittén ifrågasatta bestämmelsen att sökande till lektorstjänst af nu ifrågavarande slag skall hafva aflagt filosofie licentiatexamen och därvid erhållit betyget med beröm godkänd eller därutöfver i examensämne, som helt eller delvis motsvarar det i tjänsten ingående läroämnet, kan anses vara med afseende å rätt till ämnesval i någon mån strängare än det nu för behörighet till lektorstjänst, som icke omfattar ämnet kristendom, föreskrifna villkoret att vederbörande skall hafva erhållit nyss angifna betyg i ett af de examensämnen, som motsvara de ämnen, i hvilka tjänsten kungjorts ledig. Denna nu gällande bestämmelse läm-

nar nämligen något större frihet i valet af ämne i licentiatexamen. Men den större stränghet i berörda afseende, som af kommittén ifrågasatts, torde blifva en nödvändig följd däraf att licentiatexamen ej kan afläggas i gymnastik.

För behörighet till lektorstjänst, omfattande endast ämnet gymnastik, torde böra fordras *att* hafva aflagt gymnastisk ämbetsexamen och därvid erhållit betyget med beröm godkänd eller därutöfver i gymnastisk rörelselära och minst två andra teoretiska ämnen, *att* hafva aflagt filosofie licentiatexamen samt *att* hafva inför filosofisk fakultet aflagt vederbörligt disputationsprof för vinnande af filosofie doktorsgrad. Kommittén anser, att i detta fall någon föreskrift ej bör lämnas rörande ämne för licentiatexamen. Att, såsom måhända kunde tänkas, med afseende å nu ifrågavarande slag af lektorstjänster afstå från fordran på aflagd filosofie licentiatexamen och förvärfvad filosofie doktorsgrad, anser kommittén ej vara möjligt, då följden däraf skulle blifva, att man icke hade tillräckliga garantier för förefintligheten af den högre vetenskapliga bildning, som måste finnas hos en lektor.

Kommittén, som anser, att en lärarinna vid hvar och en af statens samskolor och en kvinnlig adjunkt vid hvarje folkskollärarinneseminarium bör undervisa i gymnastik jämte annat ämne, vill beträffande frågan om fordringarna för behörighet till dylika platser anföra, att densamma åtminstone under nuvarande förhållanden icke torde kunna afgöras annorlunda än att aflagd gymnastisk ämbetsexamen tillägges till de nuvarande villkoren för behörighet till enahanda platser med undervisningsskyldighet i andra ämnen än gymnastik. Ifrågavarande behörighet bör dock naturligen äfven tillkomma kvinna, som uppfyllt de för man ifrågasatta villkoren för behörighet till adjunktsbefattning i gymnastik jämte annat ämne.

Vidkommande de statsunderstödda enskilda läroanstalterna vill kommittén anföra, att de lärarinnor vid dessa anstalter, hvilka utexaminerats från gymnastiska högskolan, böra äga rätt till aflöning enligt den högre skala, som angifves i den förenämnda kungörelsen af den 29 oktober 1909. De hafva nämligen nödgats offra minst lika lång tid på sin utbildning som de lärarinnor, hvilka aflagt enligt nu gällande bestämmelser erforderliga prof för behörighet till ordinarie ämneslärarinnetjänst vid allmänt läroverk och därigenom förvärfvat rätt till aflöning enligt sagda högre skala.

Särskilda utbildningskurser vid gymnastiska högskolan. G. H. § 2.

Kommittén vill nu närmare behandla frågan om *biträdande lärare i gymnastik* vid de allmänna läroverken. Gällande läroverksstadga föreskrifver i § 12, att undervisningen inom hvar och en af realskolans tre lägsta klasser skall under så många lärotimmar, som lämpligen kan ske, bestridas af en enda lärare, men att för öfrigt undervisningen i allmänhet skall efter läroämnena fördelas mellan lärarna. I § 132 af samma stadga föreskrifves,

bland annat, *att* hvarje lärare är skyldig att meddela undervisning i de läro- eller öfningsämnen, som höra till hans syssla, *att* adjunkt är pliktig att därutöfver, då sådant med hänsyn till de i § 12 gifna föreskrifter af kollegiet pröfvas nödigt, öfvertaga undervisningen äfven i andra inom läroverket förekommande ämnen samt *att* samma skyldighet åligger lektor, såvida hans tjänstgöring, med iakttagande af vissa med afseende på timantalet meddelade föreskrifter, befinnes icke kunna inskränkas till de ämnen, som höra till hans tjänst. Genom den af kommittén ifrågasatta anordningen med biträdande lärare i gymnastik skulle möjlighet beredas att ålägga innehafvare af lärartjänster i intellektuella ämnen undervisningsskyldighet äfven i gymnastik.

För att undervisningsskyldighet i gymnastik skall kunna, på sätt af kommittén antydts, åläggas en lärare, till hvars syssla gymnastik ej hör, fordras, att läraren i fråga erhållit vederbörlig utbildning uti gymnastik. Såsom redan nämnts, har kommittén tänkt sig, att dylik utbildning skulle kunna förvärfvas sålunda, att blifvande lärare af ifrågavarande slag under sin studietid deltaga i vid universitet förekommande gymnastiköfningar och därjämte genomgå den föreslagna, för gymnastisk-filosofisk examen afsedda kursen i teoretisk och praktisk friskgymnastik samt sedermera, samtidigt med eller omedelbart efter sin profårskurs, genomgå särskild, för ändamålet anordnad kurs vid gymnastiska högskolan.

Äfven om man kan hafva anledning hoppas, att ett stort antal blifvande ämneslärare komma att deltaga i berörda kurs i gymnastik vid universitetet, vågar man dock knappast förvänta, att de skola vara villiga att, utan att därigenom vinnes någon direkt fördel, underkasta sig den förlängning i utbildningstiden, som den ifrågasatta kursen vid gymnastiska högskolan skulle medföra. Kommittén vill därför framkasta den tanken, att lärare eller lärarkandidat, som önskar genomgå sistnämnda kurs, af staten erhåller stipendium äfvensom resekostnadsersättning. En dylik förmån skulle sannolikt i afsevärd grad bidraga till att göra dessa kurser vid högskolan besökta, i synnerhet som en del lärare torde hafva en sådan läggning, att de gärna vilja utbyta några lästimmar mot gymnastiklektioner. Naturligtvis borde det aldrig ifrågakomma, att äldre lärare, som erhållit angifna utbildning i gymnastik, mot sin vilja förpliktades att meddela undervisning i sagda ämne.

Äfven för ämneslärarinnor bör beredas tillfälle att utbilda sig till biträden vid gymnastikundervisningen; och torde denna utbildning kunna äga rum på ungefär samma sätt som för lärarna.

Kommittén har förut uttryckt önskvärdheten af att tillfälle beredes *folkskollärare och folkskollärarinnor* att erhålla någon utbildning vid gymnastiska

högskolan, antingen vid särskilda, uteslutande för dem anordnade kurser eller ock vid de omnämnda kurserna för biträdande lärare i gymnastik; och vill kommittén uttala den förhoppningen, att stipendier måtte beredas äfven för detta ändamål, om än icke *staten* kan anses skyldig att vidkännas denna kostnad, åtminstone i dess helhet.

Kommittén, som anser det vara önskvärdt, att medicine studerande i allmänhet och särskildt de bland dem, som sedermera i egenskap af *skol- eller militärläkare* komma att i vissa hänseenden äga inflytande eller bestämmanderätt i fråga om gymnastik och andra kroppsöfningar, under sin studietid deltaga i gymnastiköfningar vid universiteten och karolinska mediko-kirurgiska institutet äfvensom att deltagande i dylika öfningar betraktas som en merit för anställning såsom skol- och militärläkare, har vidare tänkt sig, att tillfälle till lämplig undervisning i fysisk uppfostran vid gymnastiska högskolan kunde beredas åtminstone för militärläkare. Sådan undervisning kan enligt kommitténs förmenande utan svårighet anordnas i samband med den s. k. militärläkarkursen. Om en särskild kurs för utbildande af skolläkare skulle komma att anordnas, hvilket med hänsyn till dessa läkares många speciella uppgifter säkerligen vore behöfligt, så bör jämväl med en sådan kurs förbindas undervisning i fysisk uppfostran vid gymnastiska högskolan; och torde företräde till kursen i fråga böra lämnas läkare, som deltagit i ofvannämnda gymnastiköfningar vid universitet eller karolinska institutet.

Naturligtvis kunna äfven andra gymnastiska utbildningskurser än de af kommittén nu ifrågasatta tänkas med tiden blifva af behofvet påkallade.

Gymnastiska högskolans styrelse och förvaltning.

G. H. §§ 3 och 4.

Kommittén har föreslagit bestämmelser om att högskolan skall stå under öfverstyrelse af kanslern för rikets universitet samt att dess styrelse och förvaltning skola handhafvas af rektor och lärarkollegium, dess ekonomiska angelägenheter närmast af en förvaltningsnämnd.

G. H. § 5.

När kommittén föreslagit, att gymnastiska högskolan skall ställas under universitetskanslerns öfverstyrelse, har den låtit sig ledas dels af praktiska hänsyn, dels och framför allt af tanken på den förmån för den fysiska uppfostran, som skulle ligga i ett dylikt erkännande af jämbördigheten mellan denna och den intellektuella. Att fordra ett dylikt erkännande synes så mycket mindre vara förmätet, som de lärare, hvilka skulle få sin hufvudsakliga utbildning vid gymnastiska högskolan, afses att blifva likställda med de nästan uteslutande vid universitet utbildade lärarna med undervisningsskyldighet enbart i intellektuella ämnen samt dessutom själfva skulle hafva före inträdet vid högskolan idkat studier vid

universitet. Gymnastiska högskolan kan i självfva verket anses utgöra ett komplement till, för att icke säga en integrerande del af, den filosofiska fakultetens matematisk-naturvetenskapliga sektion. Den representerar så att säga en ämnesgrupp inom denna sektion. Till stöd för nu ifrågavarande förslag vill kommittén äfven åberopa, att i Finland utbildning af lärare och lärarinnor i gymnastik samt af sjukgymnaster äger rum vid en med Alexandersuniversitetet förenad gymnastikinrättning, hvilken står under tillsyn och kontroll af universitetets styrelse. En följd af högskolans ställande under universitetskanslerns öfverstyrelse bör naturligtvis blifva, att lärarkollegiet vid högskolan berättigas att deltaga i val af kansler, hvarvid gymnastiska högskolans lärarkollegium och rektor böra intaga samma ställning som karolinska medikokirurgiska institutets lärarkollegium och rektor; och har kommittén i sådant syfte föreslagit ändringar i universitetsstatuterna.

Kanslerns ställning till högskolan skulle enligt kommitténs förslag i stort sedt blifva enahanda med hans ställning till universiteten. De ärenden, kommittén ansett böra öfverlämnas till behandling af kanslern, äro hufvudsakligen desamma, som vid gymnastiska centralinstitutet behandlas af direktionen. Emellertid har kommittén föreslagit uttryckliga bestämmelser om kanslerns disciplinära myndighet öfver rektor, lärare och andra tjänstemän.

Efter jämförelse med universiteten och andra högskolor har kommittén funnit sig föranlåten att föreslå benämningen rektor i stället för den nuvarande benämningen föreståndare. I fråga om varaktigheten af förordnande för rektor har kommittén föreslagit, att rektor må förordnas för en tid af tre år, under det nu gällande stadga innehåller, att föreståndaren förordnas för fem år. Sistnämnda tid har synts kommittén väl lång, detta med tanke på den möjligheten att en till rektor utsedd professor visar sig vara för detta särskilda uppdrag mindre lämplig. Till stöd för den föreslagna förändringen vill kommittén erinra, att rektorerna vid universiteten och karolinska medikokirurgiska institutet utses för tre år. Möjlighet till återval af en genom erfarenhet lämplig befunnen rektor förefinnes ju i alla händelser. Det kan med skäl ifrågasättas, huruvida icke, i nära öfverensstämmelse med hvad som gäller vid sistnämnda anstalter, rektor vid gymnastiska högskolan borde väljas af lärarkollegiet. Enligt kommitténs åsikt gör emellertid kollegiemedlemmarnas fåtal en dylik anordning olämplig. *G. H. § 6.*

Kommittén anser, att rektors inflytande och ansvar böra utvidgas. Det är tydligen i de flesta fall omöjligt för en person att med tillbörlig kraft sköta rektorsämbetet, om därmed skall förenas all till en professorsbefattning hörande undervisning och examination. Nu gällande stadga innehåller också, att direktionen äger att för föreståndaren minska undervisningstiden i den mån sådant pröfvas oundgängligen nödvändigt, dock så att afbrott eller rubb- *G. H. §§ 7 och 8.*

ning i undervisningens gång därigenom icke förorsakas. Det synes kommittén önskvärdt, att rektor, om han anser sig behöfva befrielse från en del af den med hans professorsbefattning förenade undervisnings- och examinationsskyldigheten, ej är beroende af annan myndighets beslut. Med anledning häraf har kommittén föreslagit upptagande af den från universitetsstatuterna hämtade bestämmelsen att rektor, om han så önskar, är frikallad från skyldigheten att bestrida en del, högst hälften, af till hans professorsbefattning hörande undervisning och examination.

Kommittén har bland rektors åligganden upptagit hufvudsakligen hvad som enligt nu gällande stadga tillkommer föreståndaren. Några skyldigheter, hvilka ej finnas upptagna i stadgan, men i verkligheten redan nu hvila på föreståndaren, hafva dock tillagts.

Den af kommittén föreslagna bestämmelsen att rektor efter vederbörande lärares hörande skall uppgöra förslag till arbetsordning, hvilket sedan lärarkollegiet yttrat sig däröfver underställes kanslerns pröfning, innebär en förändring, då det för närvarande tillhör direktionen att, på förslag af institutets öfverlärare, för hvarje år fastställa ordningen för undervisning och öfningar vid institutet. Att rektor ensam uppgör förslaget till arbetsordning, synes kommittén vara det naturligaste. Att kommittén anser, att lärarkollegiet bör yttra sig öfver förslaget till arbetsordning, beror på den förändrade ställning, kollegiet enligt nedan utvecklade åsikter bör intaga.

Den disciplinära myndigheten öfver lärare, andra tjänstemän, studerande och betjäning bör, synes det kommittén, i första hand tillkomma rektor. Denne bör därför också granska dagböcker öfver föreläsningar och öfningar. Kommittén har ansett sig böra återgå till den äldre bestämmelsen att bestraffningsrätten i disciplinmål öfver såsom studerande kommenderade officerare skall tillkomma kommendanten i Stockholm. Alldenstund det med den af kommittén föreslagna organisationen är möjligt, att bland högskolans lärare icke finnes någon officer, skulle hinder eljest kunna möta för vederbörligt utöfvande af ifrågavarande bestraffningsrätt. En emot den nu förordade bestämmelsen svarande förändring i gällande tjänstgöringsreglementen blir naturligtvis nödvändig.

Kommittén har ansett det böra föreskrifvas, att årlig berättelse om högskolans verksamhet skall uppgöras genom rektors försorg samt att rektor äger att till berättelsens uppgörande påkalla biträde af lärare och öfriga tjänstemän; och vill kommittén framhålla önskvärdheten af att ifrågavarande berättelse, i olikhet med hvad för närvarande är fallet, befordras till trycket.

På det att rektor må kunna städse öfvervaka undervisningen och ägna
G. H. § 9. noggrann tillsyn åt högskolans tillhörigheter, har kommittén föreslagit, att han skall vara vid högskolan boende. Särskildt om undervisningen vid hög-

skolan kommer att pågå äfven under eftermiddagarna, synes det vara önskvärdt, att rektor har sin bostad vid högskolan. De sanitära vådor, man stundom velat finna i bostäders förläggande till läroanstalter, kunna undvikas genom lämpliga byggnadsanordningar.

Med hänsyn till önskvärdheten af att rektor i största möjliga utsträckning finnes vid högskolan tillstädes, har kommittén föreslagit vissa bestämmelser, afseende inskränkning i rektors rätt att vistas utom hufvudstaden. *G. H. § 10.*

I nu gällande stadga för gymnastiska centralinstitutet nämnes lärarkollegiet endast i förbigående. Stadgan innehåller uti ifrågavarande afseende allenast, att samtliga öfverlärare, lärare och lärarinnor bilda ett lärarkollegium, till hvars sammanträden föreståndaren, som däri är ordförande, utfärdar kallelse, att extra lärare må kallas till kollegiets öfverläggningar, men ej äga att i besluten deltaga samt att alla af lärarkollegiet fattade beslut skola underställas direktionen. Kommittén anser, att den underordnade ställning, lärarkollegiet sålunda för närvarande intager, bör utbytas mot en afsevärdt själfständigare. Det är enligt kommitténs förmenande nödvändigt, att ifrågavarande sakkunniga myndighet erhåller en ganska vidsträckt bestämmanderätt i ärenden rörande rena facksaker.

Den föreslagna bestämmelsen att lärarkollegiet skall utgöras af högskolans professorer, hvilka enligt kommitténs förslag skulle blifva de enda ordinarie lärarna vid högskolan, står i öfverensstämmelse med nu gällande föreskrift. Att kollegiemedlemmarna i vissa fall skola vara skyldiga att äfven under tjänstledighet deltaga i kollegiets göromål, är nödvändigt på grund däraf att deras antal blir så ringa. Liknande bestämmelse återfinnes för öfrigt i universitetsstatuterna. *G. H. § 11.* *G. H. § 12.*

Hvad som enligt kommitténs åsikt bör komma under lärarkollegiets behandling är, i stort sedt, högskolans vetenskapliga angelägenheter och därmed sammanhängande frågor. Dylika i kommitténs förslag särskildt angifna ärenden, hvilka för närvarande antingen enligt gällande stadga eller på grund af praxis tillkomma direktionen, äro: utfärdande af tjänstgöringsbetyg för lärare, antagande af studerande, utdelande af stipendier, frågor huruvida studerande på grund af bristande framgång i arbetet må förbjudas att fortsätta påbörjad kurs, samt vissa frågor angående de studerandes disciplinära förhållanden. *G. H. § 13.*

Kommittén har föreslagit, att det skall tillkomma kollegiet att handlägga en del ärenden, som icke stå i omedelbart sammanhang med högskolans angelägenheter. Sålunda har kommittén föreslagit, att det skall tillkomma kollegiet att i frågor angående fysisk uppfostran inom landet ej mindre göra erforderliga framställningar till Kungl. Maj:t än äfven afgifva utlåtanden, som af vederbörande myndigheter kunna infordras. Kommittén anser det vara af stor vikt, att landets främsta vetenskapliga myndighet å den fysiska uppfost-

rans område erhåller befogenhet såväl att själf ingripa i antydda frågor som ock att på anmodan yttra sig i desamma, detta i synnerhet som den fysiska uppfostran enligt kommitténs uppfattning bör få allt större insteg hos det svenska folket. Frågor af denna art komma då säkerligen att med hvarje år ökas i antal och betydenhet.

Vidare har kommittén föreslagit, dels att det skall tillkomma lärarkollegiet att efter framställning från filosofisk fakultet afgifva förslag å lämplig person att såsom sakkunnig biträda fakulteten vid bedömande af disputationsafhandling och att vid disputationsakt opponera, dels ock att professor vid högskolan skall vara skyldig att åtaga sig sådant uppdrag. Detta förslag har kommittén framställt under förhoppning att man i en framtid må kunna vänta sig filosofiska doktorsafhandlingar, berörande den fysiska uppfostrans många olika områden. Denna förhoppning står i samband med tanken på inrättande af lektorsbefattningar i gymnastik. I Fürsts och Wallengrens förut åberopade yttrande (Bilaga 4) behandlas frågan om möjligheten att för vinnande af filosofie doktorsgrad få godkänd en afhandling, berörande t. ex. praktiska spörsmål inom den fysiska uppfostrans område. I detta yttrande framhålles äfven den svårighet i detta afseende, som ligger däri att de filosofiska fakulteterna sakna kompetenta lärare för bedömande af dylika disputationsprof.

G. H. §§ 14 och 15. De föreslagna bestämmelserna om adjunktion äro föranledda af de ordinarie kollegiemedlemmarnas fåtal, hvilket gör, att adjunktion stundom kan väntas blifva nödvändig för erhållande af beslutmässigt antal närvarande ledamöter. Den ifrågasatta föreskriften rörande vikarierande professors deltagande i lärarkollegiets öfverläggningar och beslut har samma syfte som motsvarande bestämmelse i universitetsstatuterna.

G. H. § 26. Vidkommande s e k r e t e r a r b e f a t t n i n g e n har kommittén föreslagit, att med densamma skall förenas skyldighet att tjänstgöra såsom sekreterare hos rektor och lärarkollegiet. Att det måste finnas en sekreterare hos lärarkollegiet är tydligt. Likaledes torde det vara uppenbart, att rektor behöfver åtskillig hjälp med expeditionsgöromål, för att han själf skall kunna mera odeladt ägna sig åt ledningen af högskolan.

G. H. § 63. Enligt kommitténs förslag skola högskolans ekonomiska angelägenheter handhafvas af f ö r v a l t n i n g s n ä m n d e n, hvilken skall bestå af rektor såsom ordförande, en af lärarkollegiet utsedd ledamot samt kamreraren. Kommittén har ansett det vara ändamålsenligt, att en dylik särskild förvaltningsnämnd inrättas, då det vid gymnastiska högskolan icke kommer att finnas någon styrelse, på hvilken det ekonomiska ansvaret kan läggas, och det ej kan anses lämpligt att med ifrågavarande verksamhet betunga vare sig kanslern eller lärarkollegiet. De uppgifter, kommittén föreslagit såsom tillkommande

förvaltningsnämnden, äro i stort sedt desamma, som tillkomma förvaltningsnämnden vid karolinska institutet. Hvad angår förvaltningsnämndens sammansättning, har kommittén funnit det vara självskrifvet, att rektor skall vara nämndens ordförande samt att lärarkollegiet skall vara genom en vald ledamot representeradt i nämnden. Då kamreraren lämpligen bör ingå såsom ledamot i nämnden och denna således får tre ledamöter, om kollegiet väljer *en* representant, har kommittén ansett det vara onödigt, att mer än en af professorerna i följd af val betungas med ifrågavarande uppdrag.

Hvad angår kamrerarbefattningen, hvilken med tanke på önskvärdheten af bästa möjliga kontroll öfver användningen af högskolans medel ej bör få förenas med sekreterarbefattningen, har kommittén tänkt sig, att ifrågavarande befattningshafvare skall vara förvaltningsnämndens verkställande ledamot samt föra högskolans räkenskaper och handhafva dess kontanta medel. Härvid skall han dock vara beroende och kontrollerad af nämndens öfriga ledamöter. *G. H. § 27.*

Kommittén har ansett det böra stadgas, att rektor ensam må besluta om mindre reparationer och tillgodoseende af smärre behof, för så vidt icke högskolans för sådana ändamål afsedda medel därigenom öfverskridas. Ett annat förfarande uti ifrågavarande, ofta brådskande fall skulle innebära en onödig omgång. *G. H. § 64.*

Kommittén har föreslagit, att föreståndare för samling eller institution skall äga att mot redovisningsskyldighet uppbära visst förskott å det för hans samling eller institution uppförda anslaget. En sådan anordning förekommer vid universiteten och är naturligtvis i hög grad ändamålsenlig, då föreståndaren såsom vårdare af samlingarna eller ledare af arbetena är speciellt sakkunnig och därför bör bäst förstå hvad som behöfves för samlingen eller institutionen. På detta sätt blir föreståndaren närmast ansvarig för samlingens eller institutionens tillstånd och tidsenliga utveckling. Beloppet af ifrågavarande förskott torde lämpligast kunna bestämmas af förvaltningsnämnden. *G. H. § 65.*

Vidare har kommittén föreslagit, att högskolans betjäning skall tillsättas af lärarkollegiet. Det kunde visserligen synas enklast att öfverlämna detta åt rektor, men genom den nu föreslagna anordningen beredes det för den eller de professorer, inom hvilkas institutioner en befattningshafvare af ifrågavarande slag till äfventyrs kommer att blifva uteslutande eller hufvudsakligen sysselsatt, tillfälle att yttra sig angående de sökandes lämplighet till befattningen. *G. H. 66.*

Sjukgymnastskolan.

Kommittén har föreslagit, att med gymnastiska högskolan skall vara förenad en sjukgymnastskola.

Visserligen har kommittén ansett sin hufvuduppgift vara att söka angifva, huru en tillfredsställande organisation af en vetenskaplig anstalt för utbildande af lärare i fysisk uppfostran bör ske, men då gymnastiska centralinstitutet för närvarande har att utbilda äfven sjukgymnaster, har kommittén icke kunnat undgå att taga under öfvervägande, huruvida och i hvad mån frågan om sjukgymnastutbildningen faller inom dess uppdrag.

Historisk öfversikt. Innan denna fråga behandlas, vill kommittén, utöfver hvad som framgår af den i början af dess betänkande influtna historiska öfversikten, lämna en del uppgifter rörande den historiska utvecklingen af undervisningen i sjukgymnastik vid gymnastiska centralinstitutet.

Redan vid en den 13 maj 1848 i prästeståndet förd diskussion rörande anslag till gymnastiska centralinstitutet framhölls, hurusom, »utom militärisk och pædagogisk gymnastik, bedrifves vid Institutet jemväl sjukgymnastik, som likväl uteslutande är beroende af Lärarenas enskilda industri».

Den direkta anledningen till beredande åt sjukgymnastiken af en officiell ställning vid gymnastiska centralinstitutet gafs genom lektorn A. F. Sondéns förut omförmälda, den 26 november 1856 i prästeståndet väckta motion om centralinstitutets ställande under tillsyn af en direktion samt om utfärdande af ett förbättradt reglemente för institutet m. m.

Efter att i denna beaktansvärda motion hafva ganska utförligt yttrat sig om den pedagogiska och den militära gymnastiken öfvergår Sondén till »det tredje slaget af gymnastik, hvarom Ling i sina Grunder[1]) talar, nämligen den medicinska eller allmänt s. k. sjukgymnastiken», hvilken stode »ännu mer fjerran från all tillsyn och laga erkännande än den pædagogiska. Att Ling uti sitt Reglemente 1814 derom ingenting nämner, är ursäktligt, ty

---

[1]) »Gymnastikens allmänna grunder af Ling, dels af Författaren, dels, enligt dess yttersta vilja, efter dess död, redigerade och på trycket utgifna. (Fragment)», (1834) 1840.

saken var då ännu icke uppfunnen. Den uppkom och utbildades så småningom under mästarens hand, den var ursprungligen hans enskilda tillhörighet och för hela den öfriga världen okänd, ett arcanum. Att han», fortsätter Sondén, »lemnades i oqvald besittning deraf var blott den enklaste billighetsfordran. Det var icke heller denne mästares sak, att för sin enskilda båtnads skull förvara den såsom ett arcanum».

Här må äfven anmärkas, att friherre C. H. I. von Vegesack i sin redan berörda, år 1856 hos ridderskapet och adeln väckta motion uttalar sig om undervisningen i sjukgymnastik vid gymnastiska centralinstitutet i följande ordalag: »Som sjukgymnastikens hemligheter, som det vill synas, varit en skänk af den store Ling till efterträdaren, vågar man troligtvis ej påstå eller hoppas, att institutets elever äfven skulle erhålla någon närmare instruktion i denna viktiga gren af gymnastiska vetenskapen; den som det önskar får troligen vända sig till främmande länder, för hvilka dessa hemligheter, märkvärdigt nog, blifvit updagade och hvilka redan ega en vidlyftig literatur öfver Svenska Gymnastiken efter Ling».

I Rikets Ständers förut omnämnda skrifvelse den 20 februari 1858, hvilken i följd af nyssnämnda motioner afläts till Kungl. Maj:t, framhölls, hurusom den medicinska gymnastiken blifvit af Lings lärjungar spridd inom och utom fäderneslandet; och anhöllo Rikets Ständer bland annat, att för gymnastiska centralinstitutet måtte utfärdas ett nådigt reglemente, hvarigenom »institutet berättigas att äfven med gymnastisk sjukvård sig befatta, mot förbindelse att årlig rapport om denna sin verksamhet till Sundhets-Kollegium ingifva».

Till ordförande i den kommitté, som Kungl. Maj:t med anledning af Rikets Ständers skrifvelse tillsatte den 17 juli 1858, förordnades öfversten M. Thulstrup samt till ledamöter medicinalrådet C. U. Sondén, professorn, filosofie magistern N. H. Selander, föreståndaren för centralinstitutet G. Branting och kaptenen G. Adlersparre. Emellertid anhöll Branting om entledigande från ifrågavarande uppdrag; och förordnades kaptenen F. Wahlfelt att i Brantings ställe vara ledamot i kommittén.

I kommitténs betänkande, hvilket afgafs den 14 oktober 1859, föreslogs rörande undervisningen i sjukgymnastik, att en särskild sjukgymnastisk lärokurs eller afdelning skulle inrättas. Kommittén ifrågasatte, huruvida icke sjukgymnastiken såsom en medicinsk disciplin borde förläggas till de medicinska fakulteterna eller karolinska institutet, »men, vid betraktande af det nära samband, som i sjelfva verket så till ett helt förenar dessa gymnastikens delar, att de icke utan någonderas skada kunna behandlas helt och hållet oberoende af hvarandra, hafva Komitérade, för att åt Institutets verksamhet gifva nödig enhet och fullständighet, ansett sig böra tillstyrka ett strängt sammanhållande af gymnastikens utvecklingsformer»; och förmenade

kommitterade, att undervisningen i medicinsk gymnastik helst borde meddelas »vid en fullständig gymnastisk skola, sådan som Central-Institutet bör blifva». »Då likväl», yttrade kommitterade vidare, »nyttan och nödvändigheten af den medicinska gymnastikens införlifvande med de öfriga medicinska vetenskaperna icke torde kunna bestridas, hafva Komiterade, till vinnande af ett sådant ändamål, ansett sig böra i underdånighet föreslå, att de vid Gymnastiska Central-Institutet anställde lärare i medicinsk gymnastik tillika måtte, i sådan egenskap, anses tillhöra det medicinska läroverket i hufvudstaden, för att åt dem bland detta läroverks elever, som sådant önska, meddela medicinsk gymnastisk undervisning, hvilken dock uteslutande bör ega rum i Central-Institutets lokal.»

Efter att hafva ytterligare uttalat sig om sjukgymnastiken förklarade kommitterade sig anse det lämpligast:

»a) att, genom stipendier under kursens genomgående vid Institutet och genom beviljande af något billigt företräde vid ansökningar till vissa tjenster, uppmuntra unge läkare att vid Institutet genomgå den kurs, som för dem kommer att derstädes bestämmas, hvarigenom riket efter hand kan blifva försedt med ett större antal i medicinsk gymnastik kunnige läkare, *gymnastik-läkare;*

b) att vid Gymnastiska Central-Institutet emottaga och bilda en annan klass af elever, hvilka, utan att förut ega medicinsk underbyggnad, böra vid Institutet, på sätt hittills skett, jemte de gymnastiska äfven erhålla nödiga medicinska kunskaper och skicklighet, samt sålunda bildas till *sjuk-gymnaster;* och

c) att inöfva qvinliga *gymnastik-biträden*, enär sådana icke någonsin böra få saknas vid något medicinskt Gymnastiskt Institut, som med fruntimmerssjukdomar vill taga befattning».

Såsom särskildt villkor för kompetens såväl till professors- som till lärarplatsen å den medicinska afdelningen föreslogs uti nu ifrågavarande betänkande aflagd medicine licentiat- eller kirurgie magisterexamen, dock med den inskränkning att sökande till sistnämnda lärarplats i stället måtte kunna förete betyg öfver berömligt genomgången kurs i anatomi och fysiologi vid något af rikets medicinska läroverk.

Kommitterade gåfvo vidare uttryck åt den åsikten att institutets professorer borde berättigas att i institutets lokaler meddela enskild undervisning i allt slags gymnastik äfvensom enskild sjukgymnastisk behandling, hvilken behandling måtte förbehållas professorn å den medicinska afdelningen mot skyldighet för honom att under hela året hålla dylik behandling tillgänglig vid institutet.

I fråga om kontroll öfver sjukgymnastiken vid centralinstitutet yttrade kommitterade, att då endast »gymnastikläkare» borde kunna antagas till professor å den medicinska afdelningen, det syntes vara tillräckligt, att denne tjänsteman hade att årligen till sundhetskollegium afgifva berättelse om afdelningens verksamhet.

Uti kommittébetänkandet heter det vidare: »En hvar, som vid Gymnastiska Central-Institutet förvärfvat Gymnastik-Läkarebetyg, torde böra ega rättighet att enskildt utöfva medicinsk gymnastik, och om sådan Läkare, efter vid Institutet genomgången kurs, derstädes ytterligare, under minst ett års tid, oafbrutet deltagit i den medicinska gymnastik-behandlingen, borde rättighet derigenom vara förvärfvad att öppna eget Institut för sjukes emottagande till gymnastisk behandling, emot åliggande för sådan Läkare att årligen till Sundhets-Collegium afgifva berättelse om sin verksamhet i detta hänseende.

I sammanhang härmed hafva Komiterade ansett sig böra fästa Eders Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet derpå, huruvida något företräde till erhållande af vissa Läkarebefattningar möjligen skulle kunna eller böra Gymnastik-Läkare beviljas.

Den, som vid Central-Institutet förvärfvat Sjukgymnast-betyg, torde derigenom böra ega rättighet att enskildt få utöfva medicinsk gymnastik, hvaremot Sjukgymnastiskt Institut icke synes böra af sjukgymnast få öppnas under annat vilkor, än att han företer bevis derom, att en Medicinæ Doktor eller Chirurgiæ Magister åtagit sig att vid sjukbehandlingen å Institutet tillhandagå med råd och upplysningar, helst sjukgymnasten sjelf icke kan anses ega de i detta hänseende erforderliga medicinska kunskaper; och bör i sådant fall jemväl sjukgymnasten, i likhet med hvad för Gymnastik-Läkare blifvit föreslaget, årligen till Sundhets-Collegium afgifva berättelse om sin verksamhet i detta hänseende.

De så kallade gymnastik-biträdenas bestämmelse samt omfånget af deras verksamhet är redan genom deras benämning angifven. De böra nemligen icke ega att utöfva medicinsk gymnastik annorlunda än såsom biträden åt Gymnastik-Läkare eller Sjukgymnaster. — I öfrigt hafva Komiterade, ej mindre för allmänhetens betryggande mot farliga fuskare i yrket, än till skyddande af utexaminerade Gymnastik-Läkares och Sjukgymnasters behörigen förvärfvade rättighet, ansett sig böra i underdånighet föreslå, att en hvar, som ej i föreskrifven ordning förvärfvat ett dylikt berättigande, men det oaktadt beträdes med utöfvande af något slags sjukgymnastik, må anses och kunna lagligen ställas till ansvar såsom qvacksalvare, hvarunder dock Gymnastik-Läkares och Sjukgymnasters biträden, då de af dem i deras praktik användas, icke inbegripas.»

Jämte nu omförmälda betänkande afgaf ifrågavarande kommitté ett i öfverensstämmelse därmed affattadt förslag till stadga för gymnastiska centralinstitutet och för den gymnastiska undervisningen i riket.

Sedan, utom andra myndigheter, sundhetskollegium i underdånighet yttrat sig öfver det af kommittén afgifna förslaget, anbefallde Kungl. Maj:t den 16 maj 1862 kommittén att taga ärendet i hela dess vidd under förnyad ompröfning och därefter till Kungl. Maj:t inkomma med de ytterligare utlåtanden och förslag, hvartill framställda anmärkningar eller andra omständigheter kunde anses föranleda; och förordnades till ordförande i kommittén professorn Selander samt till ledamöter kaptenen Adlersparre, professorn vid karolinska institutet H. A. Abelin, fäktmästaren vid Lunds universitet, kaptenen G. Nyblæus, föreståndaren för gymnastiskt-ortopediska institutet H. Sätherberg och läraren vid gymnastiska centralinstitutet T. J. Hartelius. Den sålunda sammansatta kommittén uppgjorde ett förändradt förslag till stadgar, hvarjämte

den i ett den 18 november 1862 dagtecknadt betänkande redogjorde för de mera väsentliga förändringar, som i det nya förslaget blifvit vidtagna.

Ur de delar af nämnda betänkande, hvilka beröra sjukgymnastiken, må här anföras följande.

Kommitterade föreslogo, att för erhållande af ej mindre lärar- än professorsbeställning inom den medicinska afdelningen vid institutet skulle fordras att hafva aflagt de för legitimation såsom läkare föreskrifna examina.

Enligt kommitterades förslag öfverlämnades det åt direktionen öfver gymnastiska centralinstitutet att, när den pröfvade nödigt, för bedömande af prof, hvilka komme att afläggas för erhållande af professorsbeställning inom den medicinska afdelningen, tillkalla en eller flera sakkunniga män.

»Enligt det förra förslaget», yttrade kommitterade, »skulle sjukgymnast, på grund af det honom i sådan egenskap af institutets Direktion meddelade betyg, vara berättigad ej blott att i enskild praktik utöfva sjukgymnastik, utan jemväl att öppna eget sjukgymnastik-institut, det sistnämnda dock med förbehåll, att en Medicinæ Doctor eller Chirurgiæ Magister åtagit sig att vid sjukbehandlingen å hans Institut tillhandagå med råd och upplysningar. Eders Kongl. Maj:ts Sundhets-Collegium, lika med Carolinska Institutets Professorer i deras till Sundhets-Collegium afgifna utlåtande, anser, att härigenom allt för stor frihet i afseende å sjukgymnastikens utöfning blefve lagd i sjukgymnasternes händer, och har för denna åsikt anfört flera skäl, hvilkas vigt Komiterade villigt medgifva. Då, enligt Collegii åsigt, för ett klokt och ändamålsenligt användande af gymnastiken såsom botemedel för sjuke fordras, utom de speciella insigterna i den egentliga medikalgymnastiken, att ega den allmänna läkarebildning, som endast hos den legitimerade läkaren kan förutsättas, anser Sundhets-Collegium, att endast legitimerade läkare, hvilka genomgått den medicinska kursen vid Central-Institutet, böra berättigas att fullt sjelfständigt och på egen hand använda gymnastik vid sjukes behandling, och att de s. k. sjukgymnasterne endast såsom biträden åt de förre må ega att befatta sig med sjukgymnastisk behandling. Komiterade, som i hufvudsaken gilla denna Sundhets-Collegii åsigt, hafva i öfverensstämmelse dermed sålunda förändrat dithörande delar af det förra förslaget, att endast gymnastikläkare, d. v. s. läkare, som vid Central-Institutet genomgått kursen i medikalgymnastik, äro berättigade ej blott att i enskild praktik sjelfständigt och på egen hand använda gymnastik vid behandling af sjuke, utan ock att öppna eget sjukgymnastiskt institut, och att sjukgymnasterne endast såvida tillåtas använda gymnastik på sjuke, som densamma blifvit af legitimerad läkare föreskrifven och i samråd med denne utöfvas. Under nämnda villkor åter torde sjukgymnasterne böra lemnas full frihet att med sjukgymnastisk behandling betjena allmänheten, ej blott enskildt, utan jemväl vid sådana allmänna inrättningar — sjukhus, badorter, helsobrunnar m. m. — der daglig tillsyn af läkare kan ega rum.

Hvad Komiterade här ofvan föreslagit, afser emellertid hufvudsakligen att förebygga möjliga *missbruk* vid sjukgymnastikens utöfning; andra åtgärder torde vara af nöden, för att åt sjukgymnastiken, i dess rätta användning, gifva all den *utbredning*, hvartill dess vigt såsom therapeutiskt medel onekligen berättigar densamma. Gymnastikens nytta vid behandlingen af flera sjukdomar är redan så tillräckligt ådagalagd, att ingen läkare hädanefter borde vara i okunnighet om densamma, utan att den fastmera borde ingå såsom en väsentlig del i den allmänna läkarebildningen, och i

följd deraf hvarje blifvande läkare åläggas att, innan han såsom sådan legitimeras, genomgå en kurs i medicinsk gymnastik.

Ett annat vilkor för sjukgymnastikens vidsträcktare utbredning anse Komiterade vara, att inrättandet af sjukgymnastiska instituter, åtminstone i de större af rikets städer, genom understöd af allmänna medel i någon mån underlättas. Utöfningen af sjukgymnastik är nemligen alltför ansträngande och den ekonomiska fördelen för dem, som dermed befatta sig, alltför ringa för att man skulle kunna vänta, att utan sådant understöd sjukgymnastiken vinner någon större utsträckning. Då för öfrigt nästan alla andra sjukvårdsanstalter i riket njuta understöd af allmänna medel, för att kostnadsfritt kunna till behandling emottaga ett större eller mindre antal personer af de obemedlade klasserna, synes billigheten fordra, att något understöd beredes äfven sådana sjukvårdsanstalter, som afse sjukes botande på gymnastisk väg.»

Kommitterade tillstyrkte, att professorn å den medicinska afdelningen i likhet med de båda andra professorerna skulle erhålla en aflöning af 4,000 rdr.

Den stadga för gymnastiska centralinstitutet, hvilken blef följden af nu berörda förslag, utfärdades den 8 januari 1864; och må i fråga om densammas bestämmelser rörande sjukgymnastiken följande anmärkas.

Stadgan innehöll, att institutet, hvars ändamål vore att utbilda och upprätthålla gymnastiken i hela dess teoretiska och praktiska omfattning, skulle dels bilda *gymnastiklärare och gymnastikläkare,* dels meddela *praktisk undervisning och öfning i gymnastikens alla delar* samt *behandla sådana sjuka,* för hvilka gymnastik ansåges gagnelig.

I stadgan bestämdes, att undervisningen och öfningarna vid institutet skulle vara fördelade på tre afdelningar: den pedagogiska, den militära och den medicinska.

Vidare skulle å ena sidan »Grunderna för Medicinsk gymnastik» och »Öfningar i gymnastikens anwändande på sjuke» samt å andra sidan »Grunderna för Militärisk gymnastik» och »Öfningar i wapenföring» vara gemensamma ämnen för alla tre afdelningarna.

Särskilda för den medicinska afdelningen skulle vara dels två teoretiska ämnen, »Sjukdomslära (Allmän och Speciel pathologi)» samt »Medicinsk gymnastik», dels ock ett praktiskt ämne, »Fullständiga öfningar i gymnastikens anwändande på sjuke».

Det stadgades, att lärokursen inom hvarje afdelning skulle omfatta en tid af två undervisningsår med undantag för legitimerade läkare, hvilkas lärokurs finge på kortare tid afslutas.

Den egendomliga ställning, sjukgymnastiken enligt Sondéns yttrande förut haft såsom enskild rörelse i en statens läroanstalt, förändrades genom denna stadga till undervisningens fromma, i samband hvarmed emellertid bestämdes, att öfverläraren å den medicinska afdelningen skulle äga att för i institutets lokal åt allmänheten meddelad sjukgymnastik uppbära »stadgad afgift».

År 1881 väckte T. J. Hartelius, som då var öfverlärare å institutets medicinska afdelning, ett förslag, hvilket innebar, att studietiden för de manliga elever, som önskade utbilda sig såväl till gymnastiklärare som till sjukgymnaster, skulle utgöra tre år, af hvilka det sista skulle användas hufvudsakligen till studier och öfningar inom den medicinska afdelningen. Såsom skäl för detta förslag angafs, att ifrågavarande elever icke kunde under den tvååriga studietiden erhålla tillräcklig utbildning i sjukgymnastik.

Förslaget upptogs af direktionen för gymnastiska centralinstitutet; och med förmälan att jämväl andra till sjukgymnastikens utöfning hörande spörsmål syntes böra behandlas tillsammans med den af Hartelius väckta frågan gjorde direktionen i underdånig skrifvelse den 14 april 1882 framställning i ämnet, därvid till en början framhölls, att sedan genom utfärdandet af nådiga stadgan den 8 januari 1864 »en säkrare ställning bereddes åt den dessförinnan endast på grund af enskildt initiativ och utan särskildt beroende af någon offentlig myndighet utöfvade medicinska gymnastiken», hade denna vunnit en högst betydlig utveckling och ökadt förtroende hos allmänheten, men hade också väsentliga anmärkningar framställts beträffande det sätt, hvarpå denna »läkemetod» stundom utöfvades. Enligt direktionens förmenande berodde de antydda missförhållandena dels därpå att ett allt för ringa antal läkare »förvärfvat sig kännedom om den medicinska gymnastikens användbarhet och rätta användande», dels därpå att utöfvarna af sjukgymnastiken enligt den gällande lärokursen svårligen kunde förvärfva sig en tillräckligt »betryggande teoretisk och praktisk förbildning», dels ock därpå att brist på tillsyn öfver denna gren af den allmänna sjukvården förefunnes. Direktionen fastslog, att för institutet gällande stadga dittills tolkats så, att lärokurserna inom institutets tre afdelningar kunnat samtidigt genomgås på två år; och gjorde direktionen hemställan, afseende hufvudsakligen, *att* genomgående af institutet måtte underlättas för medicine studerande, *att* manlig elev, som ville genomgå den medicinska afdelningens kurs jämte de pedagogiska och militära afdelningarnas kurser eller endera af dessa, skulle hafva att under ett tredje år följa undervisningen och öfningarna vid den medicinska afdelningen samt *att* medicinalstyrelsen måtte anbefallas att afgifva förslag angående öfvervakande af sjukgymnasters medicinska verksamhet.

Kungl. Maj:t remitterade ärendet till medicinalstyrelsen, som uppdrog frågans utredning åt en kommitté, bestående af medicinalrådet O. F. Hallin, professorerna C. Curman, T. J. Hartelius och A. Jäderholm samt efter den sistnämndes död e. o. professorn P. J. Wising. Denna kommitté afgaf yttrande den 27 april 1886 och hemställde därvid om vissa ändringar i stadgan för gymnastiska centralinstitutet, hvilka ändringsförslag gingo i samma

riktning som direktionens hemställan, men i högre grad än denna afsågo att underlätta medicine studerandes utbildning i sjukgymnastik, hvarjämte kommittén föreslog utfärdande af en särskild »ordning för sjukgymnasters och sjukgymnastiska instituts verksamhet».

Medicinalstyrelsen afgaf den 24 maj 1886 eget underdånigt utlåtande med hemställan i öfverensstämmelse med hvad kommittén yttrat, dock med en afvikelse i fråga om den föreslagna ordningen för sjukgymnasters och sjukgymnastiska instituts verksamhet.

Härefter uppdrog Kungl. Maj:t åt direktionen öfver gymnastiska centralinstitutet att med hufvudsaklig ledning af hvad medicinalstyrelsen yttrat och tillstyrkt inkomma med förslag till ny stadga för centralinstitutet. Till åtlydnad häraf öfverlämnade direktionen med underdånig skrifvelse ett stadgeförslag till Kungl. Maj:t. I berörda skrifvelse anfördes bland annat, att då institutets indelning i bestämda afdelningar visat sig mindre ändamålsenlig, direktionen, för vinnande af ett närmare samband, ansett det vara nog att blott fastställa särskilda lärokurser, hvilka delvis med hvarandra sammanginge och delvis vore åtskilda.

Den på direktionens nyssberörda förslag grundade stadgan utfärdades den 13 juli 1887; och utfärdades samma dag äfven en nådig ordning för sjukgymnasters och sjukgymnastiska instituts verksamhet.

Från karolinska mediko-kirurgiska institutet utgick i början af innevarande århundrade ett förslag, hvilket afsåg, att undervisningen i sjukgymnastik för medicine studerande skulle anordnas på det sätt, att vid karolinska institutet inrättades en professsorsbefattning i medicinsk gymnastik och ortopedi, hvilken befattnings innehafvare skulle hafva sin undervisningsskyldighet förlagd till gymnastiska centralinstitutet. Medel till aflönande af den ifrågasatta professorn skulle tagas från det till gymnastiskt-ortopediska institutet uppförda anslaget, 8,250 kronor, hvilket skulle upphöra att utgå till sistnämnda institut, hvarjämte det efter afdrag af den till 6,000 kronor beräknade professorsaflöningen återstående beloppet skulle användas till ökade lärarkrafter och materiell vid gymnastiska centralinstitutet. Gymnastiskt-ortopediska institutet skulle upphöra, och dess polikliniska material skulle i följd häraf komma att åtminstone i viss mån öfverflyttas till centralinstitutet och blifva undervisningen därstädes till nytta. Förslaget blef, efter det vederbörande yttrat sig däröfver, af Kungl. Maj:t framlagdt för 1905 års Riksdag, men vann ej Riksdagens bifall.

Då sedermera förslag blifvit väckt om anskaffande af nya lokaler för gymnastiska centralinstitutet återupptog karolinska institutets lärarkollegium i skrifvelse till universitetskanslern den 18 februari 1909 frågan om ordnan-

det af undervisningen i sjukgymnastik och föreslog därvid företagande af »en grundlig utredning rörande bästa sättet för ordnande af undervisningen i sjukgymnastik eller rättare mekanoterapi». Förslaget framfördes af kanslern till Kungl. Maj:t, som i ärendet inhämtade yttranden från vederbörande myndigheter och vid denna kommittés tillsättande öfverlämnade handlingarna till densamma.

I sammanhang härmed må äfven omnämnas, *dels* att från ecklesiastikdepartementet den 9 juli 1910 till kommittén öfverlämnats ett till departementet inkommet uttalande af Värmlands läkarförening, afseende bland annat, att »gymnastiska centralinstitutet skulle befrias från undervisningen i mekanoterapi i dess nuvarande form», *dels* ock att Kungl. Maj:t den 16 juni 1911 till kommittén remitterat ett ärende angående af Stockholms läkarförening hos Kungl. Maj:t gjord framställning om verkställande af utredning rörande undervisningen i sjukgymnastik, öfver hvilken framställning vissa myndigheter yttrat sig.

Sjukgymnastisk undervisning för medicine studerande.

Af nu gällande stadga för centralinstitutet framgår, att vid institutet undervisning i sjukgymnastik skall meddelas såväl åt medicine studerande som åt personer, hvilka sakna medicinsk bildning. Man synes således hafva velat till centralinstitutet förlägga all undervisning i sjukgymnastik, äfven den för blifvande läkare. Det må emellertid framhållas, att de medicine studerande, som begagnat sig af undervisningen vid centralinstitutet, särskildt på sista tiden utgjort endast ett mycket ringa fåtal. De medicine studerandena finna tydligen själfva, att anordningen af den sjukgymnastiska undervisningen vid centralinstitutet ej kan lämpligen passas in i deras öfriga studier, såsom dessa nu bedrifvas.

Då sjukgymnastiken endast är *en* af de många terapiformer, som nu till dags stå medicinen till buds, bör den, enligt kommitténs uppfattning, vid läkarutbildningen icke vara fristående från de öfriga terapiformerna, ty endast genom samverkan med dessa senare får den en vetenskaplig ställning. Med hänsyn härtill äfvensom till den omfattning, ämnet mekanoterapi numera har, anser kommittén, att meddelande af undervisning i manuell sjukgymnastik åt medicine studerande icke längre bör åligga gymnastiska centralinstitutet, utan bör tillkomma uteslutande universitetens medicinska fakulteter och karolinska mediko-kirurgiska institutet. Frågan om denna undervisnings innehåll och begränsning bör också bättre kunna bedömas af nämnda fakulteter och karolinska institutets lärarkollegium än af denna kommitté. Enligt kommitténs åsikt kunna fakulteterna och kollegiet själfva lättast och mest praktiskt förbereda och ordna den gymnastiska undervisningen i samband med öfrig terapeutisk undervisning, något som äfven synes framgå af den ena fakultetens

yttrande i sistberörda, af Kungl. Maj:t till kommittén remitterade ärende. Att afgifva ett förslag uti nu ifrågavarande syfte anser kommittén vara olämpligt ej minst af den anledningen, att det tydligen ej inom de medicinska fakulteterna och karolinska institutets lärarkollegium råder enighet i spörsmålet, huruvida undervisning i sjukgymnastik bör vara för de medicine studerandena obligatorisk. Då åsikterna rörande ordnandet af undervisningen i sjukgymnastik torde vara vidt skilda äfven hos de speciellt i mekanoterapi praktiserande läkarna, hvilket framgår af hos Stockholms läkarförening förda diskussioner, som legat till grund för föreningens berörda skrifvelse till Kungl. Maj:t, samt af ungefär samtidigt med diskussionerna publicerade skrifter i ämnet, anser kommittén, att frågan om anordnandet af undervisningen i mekanoterapi för de medicine studerandena kan lösas endast genom samarbete mellan de medicinska fakulteterna och karolinska institutets lärarkollegium. Att frågan omhändertoges af andra än dessa myndigheter eller sakkunniga representanter för dem, skulle enligt kommitténs mening utgöra en hämsko för själfva saken. Kommittén vill endast såsom sin åsikt uttala, att det under alla omständigheter är ej blott önskvärdt, utan äfven nödvändigt, att sjukgymnastiken vetenskapligt — teoretiskt och praktiskt — bearbetas vid de medicinska undervisningsanstalterna, till en början möjligen endast vid någon af dem.

Med hänsyn till hvad nu blifvit anfördt, har kommittén funnit sig icke böra företaga någon vidare utredning af frågan om undervisning i sjukgymnastik, för så vidt densamma afser undervisning för medicine studerande.

Utbildning af sjukgymnastiska rörelsegifvare.

Däremot har kommittén, hvars uppdrag är att afgifva utlåtande och förslag angående omorganisation af gymnastiska centralinstitutet äfvensom rörande anskaffande af nya lokaler för detsamma, ansett sig vara skyldig att, enär utbildning af sjukgymnaster, som äro hvarken medicine studerande eller läkare, i stor skala för närvarande förekommer vid centralinstitutet, framlägga ett förslag om anordnande af dylik sjukgymnastutbildning.

Mest tillfredsställande vore uppenbarligen, om läkarkåren kunde ensam omhänderhafva den terapiform, hvarom nu är fråga. Läkaren med sin djupa förståelse af sjukdomarna bör ju alltid blifva den bästa utöfvaren af en dylik behandling. En sådan anordning skulle emellertid tydligen möta oöfvervinneliga svårigheter. Man kan nämligen icke tänka sig, att läkarna skola medhinna att själfva mekanoterapeutiskt behandla alla de personer, för hvilka dylik behandling är lämplig. Den arbetskraft, en läkare representerar, måste ju också blifva ganska dyr. Det är därför nödvändigt, att det alltjämt sörjes för utbildning af rörelsegifvare, hvilka skola under läkares ledning lämna sjukgymnastisk behandling.

Frågan blir emellertid, hvarest utbildningen af sjukgymnastiska rörelse-

gifvare skall äga rum. Att förlägga denna till de medicinska fakulteterna eller karolinska institutet är enligt kommitténs åsikt åtminstone för närvarande omöjligt, då nämnda fakulteter och institut äro fullt upptagna af den dem åliggande läkarutbildningen. Att helt och hållet åt den enskilda företagsamheten öfverlämna utbildningen af sjukgymnastiska rörelsegifvare anser kommittén emellertid ej vara lyckligt. För öfrigt må anmärkas, att någon enskild anstalt för utbildning af manliga sjukgymnaster icke finnes. Den svenska sjukgymnastiken, hvilken utbildats och utvecklat sig vid gymnastiska centralinstitutet, har som bekant därigenom att den varit och är till stort gagn för sjuka och svaga i vida kretsar förvärfvat åt sig och sitt svenska namn ett stort anseende trots alla de mer eller mindre befogade anmärkningar, som tid efter annan framkommit mot en del af dess utöfvare. Vårt folk kan numera svårligen undvara denna terapi. Behofvet af densamma ökas snarare, hvilket framgår ej minst däraf att sjukgymnaster allt mer och mer anställas vid sjukhusen. Äfven må framhållas, att speciellt i mekanoterapi utbildade läkare finnas endast i de större städerna, under det att behof af sjukgymnastisk behandling förefinnes öfver hela landet. Det torde därför vara tydligt, att man måste sörja för utbildning af goda, förstående och grannlaga rörelsegifvare, hvilka stå till läkarnas och patienternas disposition. Staten, som hittills understödt sjukgymnastiken, får ej lämna denna vind för våg, utan har förpliktelse att uppehålla och utveckla densamma. Innan man afskaffar den hittillsvarande anordningen af sjukgymnastutbildningen, måste man tillse, att man har en annan, bättre att sätta i stället.

Då det är två skilda uppgifter att utbilda gymnastikpedagoger för folkets fysiska uppfostran och att utbilda gymnaster för sjukbehandling, vare sig på sjukhus eller i hemmen, och då det, såsom ofvan nämnts, icke torde tillkomma de medicinska läroanstalterna att taga befattning med sistberörda utbildning, anser kommittén, att utbildningen i fråga helst borde förläggas till en särskild, för ändamålet inrättad anstalt. Detta skulle emellertid tydligen förorsaka afsevärda utgifter. Kommittén har därför ansett det lämpligast, att med gymnastiska högskolan, hvilken ju enligt kommitténs förslag skall träda i stället för det nuvarande gymnastiska centralinstitutet, förenas en skola för utbildning af sjukgymnaster, för hvilken särskilda stadgar skola gälla. Denna skola, hvars benämning af kommittén föreslagits till Den med gymnastiska högskolan förenade sjukgymnastskolan, bör emellertid icke blifva fastare förenad med gymnastiska högskolan, än att, om det skulle befinnas önskvärdt att frigöra densamma från högskolan, en dylik åtgärd kan verkställas utan större svårigheter. Den nu föreslagna anordningen blir utan tvifvel den för staten billigaste, då lärarna i en del teoretiska ämnen, såsom anatomi och fysiologi, kunna blifva för båda läroanstalterna gemen-

samma och särskild byggnad ej behöfver anskaffas för sjukgymnastskolan, som åtminstone delvis kan inrymmas i högskolans lokaler.

Sjukgymnastskolan skulle hafva att utbilda sjukgymnastiska rörelsegifvare, d. v. s. utöfvare af den manuella mekanoterapi, som kan af läkare föreskrifvas. Deras utbildning bör alltså vara dels praktiskt teknisk, dels teoretisk till det omfång, att den lämnar ett anatomiskt och fysiologiskt underlag för förståendet af de rörelser och kombinationer af rörelser, som skola gifvas, samt en sådan kunskap i sjukdomslära, att sjukgymnasten kan förstå de af läkaren lämnade anvisningarna till underlättnad för dem båda i terapiens utöfvande och således till patientens fromma. *Sjukgymnastskolans ändamål och omfattning.*

Kommittén har ansett sig böra föreslå, att undervisningen vid nu ifrågavarande skola ordnas på två årsklasser. Denna utbildningstid kan visserligen synas väl lång, då den nuvarande sjukgymnastiska kursen för manliga elever vid gymnastiska centralinstitutet skall omfatta endast ett år samt undervisningskursen för kvinnliga elever vid samma institut skall anordnas så, att både gymnastiklärarinne- och sjukgymnastkursen må kunna genomgås på två år. Hvad angår de manliga eleverna vid centralinstitutet må emellertid betänkas, att dessa före den sjukgymnastiska kursens genomgående under två år åtnjutit undervisning vid centralinstitutet och under det senare af dessa år undervisats äfven i sjukgymnastik. Anledningen till att kommittén icke kunnat föreslå kortare utbildningstid än två år, är till största delen att finna däri, att kommittén tänkt sig, att i den ifrågavarande utbildningen skulle ingå en jämförelsevis långvarig tjänstgöring vid en i samband med ett sjukhus för ändamålet inrättad poliklinik. *Sj.)[1] § 11.*

När det gällt att föreslå de ämnen, hvilka böra ingå i afgångsexamen från sjukgymnastskolan och i hvilka undervisning således bör meddelas vid skolan, har kommittén utgått från att för afläggande af nämnda examen skola fordras alla de kunskaper och färdigheter, som äro nödvändiga för att kunna under läkares ledning lämna sjukgymnastisk behandling, hvarjämte kommittén medtagit friskgymnastik, hvilket ämne enligt kommitténs åsikt skall förekomma vid de flesta undervisningsanstalter och således allra minst bör saknas vid ett gymnastiskt läroverk, låt vara att läroverket i fråga har till uppgift uteslutande att utbilda sjukgymnaster. Den nytta, friskgymnastiken i allmänhet medför, är af speciell betydelse för sjukgymnasterna. *Läroämnen. Sj. § 16.*

Alla de af kommittén föreslagna ämnena förekomma för närvarande i centralinstitutets sjukgymnastiska kurs, ehuru en del af dem hafva andra benämningar än de af kommittén använda.

Af de ämnen, som för närvarande förekomma i den sjukgymnastiska kursen, hafva i stort sedt alla utom det teoretiska ämnet pedagogisk gymna-

[1]) Sj. = kommitténs förslag till stadgar för den med gymnastiska högskolan förenade sjukgymnastskolan.

stik upptagits i kommitténs förslag. Rörelseläran har till sin allmänna del i följd af dennas egen natur förts under fysiologien. Den speciella rörelselära, som den blifvande sjukgymnasten skall studera, faller naturligen samman med undervisningen i sjukgymnastik och meddelas i samband med denna.

Villkor för inträde. Sj. §§ 3 och 4.

Såsom villkor för antagande till studerande vid sjukgymnastskolan har kommittén föreslagit svensk medborgarrätt, en frisk kropp och ålder under 30 år.

Dessutom har kommittén såsom villkor för antagande till studerande vid skolan i fråga föreslagit studentexamen med den inskränkning likväl, att kvinna i stället må förete betyg, hvilket medför de rättigheter och förmåner, som äro stadgade i fråga om afgångsbetyg från statens normalskola för flickor. Dessa fordringar öfverensstämma med hvad som för närvarande tillämpas såsom villkor för antagande till elev vid centralinstitutet. Det kan visserligen ifrågasättas, huruvida så stora teoretiska förkunskaper, som de nu angifna fordringarna innebära, äro behöfliga för att kunna utbildas till sjukgymnast, men kommittén, hvilken anser allmänbildning öfverhufvud taget vara nödvändig för en person med sådan grannlaga verksamhet som sjukgymnastens, har icke velat föreslå bestämmelser, medförande ändring i antydd riktning.

Sj. § 5.

Beträffande tiden för ingifvande af ansökning att blifva antagen till studerande vid sjukgymnastskolan har kommittén föreslagit, att dylik ansökning skall vara ingifven före den 1 juni det år, då inträde önskas, med rätt för vederbörande att under tiden till och med den 15 i nämnda månad komplettera sina ansökningshandlingar. Att kommittén valt dessa tidpunkter, beror därpå att de pröfningar, som här afses, mestadels äga rum vid tiden omkring den 1 juni och i allt fall icke förekomma på hösten före höstterminens början.

Termins-afgift. Sj. § 6.

Kommittén har föreslagit, att studerande vid skolan skall till statsverket erlägga en terminsafgift af 100 kronor, från hvilken dock sådana obemedlade studerande, som synas vara däraf förtjänta, må kunna befrias efter läkarkollegiets pröfning. Till stöd för detta förslag vill kommittén erinra, hurusom betalda obligatoriska kurser numera förekomma vid universiteten, karolinska institutet och tandläkarinstitutet samt att utbildningen vid sjukgymnastskolan icke afser utbildning för statstjänst.

Lefvande undervisnings-material samt undervisnings-lokaler. Sj. § 13.

Enligt nu gällande stadga för centralinstitutet skall därstädes sjukgymnastisk behandling lämnas dels kostnadsfritt åt ett af direktionen bestämdt antal fripatienter af båda könen, dels ock mot af direktionen bestämd afgift åt dem af allmänheten, som önska begagna sig af denna behandling. Med sjukgymnastik behandlas dessutom svag skolungdom.

Kommittén anser, att gymnastiska högskolan bör kunna uti sin byggnad till sjukgymnastskolans förfogande ställa lokaler, i hvilka det kan åt denna

skolas studerande lämnas förberedande undervisning i rörelsegifning. Dessa förberedande öfningar komma då att, såsom hittills varit fallet, gifvas af studerande på studerande, på det att dessa skola både lära att gifva rörelserna och erfara, huru de kännas. Men dessutom är af praktiska hänsyn lämpligt, att i gymnastiska högskolans lokaler gifves sjukgymnastisk behandling åt lärjungar från de läroanstalter, för hvilkas friskgymnastiköfningar högskolan ansvarar. De af dessa läroanstalters svaga och med deformitetsfel behäftade lärjungar, för hvilka läkare tillrådt behandling med manuell sjukgymnastik, skulle alltså i högskolans lokaler behandlas af sjukgymnastskolans studerande.

På det att undervisning må kunna meddelas äfven i sjukgymnastisk behandling af verkligt sjuka personer, bör enligt kommitténs åsikt i samband med något sjukhus anordnas en sjukgymnastisk poliklinik, hvilken skulle förestås af en vid sjukgymnastskolan anställd professor i sjukgymnastik samt skötas af denne med biträde af en amanuens och de studerande vid samma skola. Vid denna poliklinik skulle med sjukgymnastik behandlas dels å sjukhuset kvarvarande patienter, dels därifrån utskrifna konvalescenter och dels andra tillfälliga besökande. Utbildningen å poliklinik i samband med sjukhus — en anordning, som för närvarande saknas vid gymnastiska centralinstitutets sjukgymnastiska undervisning — bör för den blifvande sjukgymnasten vara af särskildt stor betydelse, då han därigenom ej blott får lära sig behandla verkligt sjuka människor, utan också kommer i nära beröring med läkaren och dennes verksamhet. Den blifvande sjukgymnasten får då äfven tillfälle att lära sig inse vikten af att läkaren sätter en noggrann diagnos, innan den speciella behandlingen bestämmes och af rörelsegifvaren vidtages. Kommittén tänker sig, att det nu ifrågasatta momentet i sjukgymnastutbildningen skulle komma sjukgymnasterna att bättre förstå, att de ej utan läkares föreskrift kunna utöfva sin verksamhet; och skulle det sålunda äfven kunna blifva ett bidragande medel till undanröjande af orsaken till den från läkarhåll så ofta framställda klagan öfver en del nuvarande sjukgymnasters lagstridiga självrådighet. Å andra sidan, om, såsom kommittén förutsätter, den möjlighet till erhållande af kostnadsfri sjukgymnastisk behandling, som för närvarande står allmänheten till buds vid gymnastiska centralinstitutet, kommer att upphöra, måste det uti ifrågavarande afseende förefintliga behofvet på annat sätt tillgodoses. Detta skulle helt visst bäst ske genom inrättandet af en på nyss angifvet sätt anordnad sjukgymnastisk poliklinik. Då en sådan gifvetvis skulle komma att för det sjukhus, till hvilken den blefve förlagd, medföra stora fördelar, ligger det jämväl i sakens natur, att man gärna skall bemöda sig att öfvervinna de svårigheter, som möjligen kunna möta för genomförande af den ifrågasatta anordningen. Kommittén har också vid gjorda

förfrågningar trott sig finna, att det kan väntas tillmötesgående för en lycklig lösning af denna fråga.

Sj. § 14. Att gymnastiska högskolans samlingar och institutioner skola stå till förfogande jämväl af sjukgymnastskolan, är en naturlig följd af sambandet mellan dessa båda anstalter, sådant kommittén tänkt sig detsamma.

Lärarpersonal. Sj. § 9. Kommittén har föreslagit, att undervisningen vid skolan skall bestridas dels af vid skolan anställda lärare, nämligen en professor i sjukgymnastik med undervisningsskyldighet därjämte i sjukdomslära, en manlig och en kvinnlig assistent i sjukgymnastik samt en amanuens vid sjukgymnastiska polikliniken, dels ock af vissa gymnastiska högskolans lärare, nämligen professorn i anatomi och histologi, assistenten i anatomi, professorn i fysiologi, hvilken det här jämväl skulle åligga att undervisa i allmän rörelselära, samt de lärare, hvilka för friskgymnastiköfningarna äro erforderliga.

Kommittén har beträffande de olika slagen af lärarbefattningar vid skolan följt samma grunder som i fråga om gymnastiska högskolan. Med hänsyn särskildt till den fördelning af sjukgymnastskolans arbete, som skulle blifva en följd af det ifrågasatta anordnandet af poliklinik vid något sjukhus, torde antalet af de föreslagna lärarbefattningarna vara väl afpassadt efter behofvet. Professorn skulle dels lämna teoretisk undervisning, dels leda den tekniska undervisningen vid själfva sjukgymnastskolan och dels förestå den till skolan hörande sjukgymnastiska institutionen med polikliniken. Då professorn således får sin verksamhet splittrad på två olika ställen, måste han på hvartdera stället hafva möjlighet att erhålla kompetent biträde. Vid undervisningen i sjukgymnastisk teknik uti högskolans lokaler — under de förberedande öfningarna i rörelsegifning såväl som under behandlingen af skolungdom — skulle biträde lämnas professorn af de båda assistenterna. Att det för detta ändamål erfordras en manlig och en kvinnlig assistent, torde framgå redan däraf, att vid nämnda förberedande öfningar de däri deltagande måste med sjukgymnastiska rörelser behandla hvarandra. För öfrigt skulle en ensam assistent icke kunna medhinna det ifrågavarande arbetet, emedan särskildt denna förberedande undervisning fordrar noggrann individuell öfvervakning. Å polikliniken, till hvilken professorn torde komma att hafva sin hufvudsakliga verksamhet förlagd, skall han biträdas af amanuensen. Här kan icke anses föreligga något behof af skild undervisning för manliga och kvinnliga studerande.

De närmare detaljerna af den för sjukgymnastskolan föreslagna lärarpersonalens undervisningsskyldighet framgår af den plan (Bilaga 9), till hvilken hänvisats vid behandlingen af motsvarande fråga vid gymnastiska högskolan.

Med användning af siffror ur denna plan har utförts följande beräkning af det antal timmar, af hvilket den dagliga undervisningstiden för sjukgymnastskolans egna lärare skulle komma att bestå.

Lärare	Daglig undervisningsskyldighet i medeltal timmar					
	Under höstterminen			Under vårterminen		
	Föreläsningar	Praktiska öfningar	Summa	Föreläsningar	Praktiska öfningar	Summa
Professorn i *sjukgymnastik*	0,93	2,41	3,34	0,62	2,6	3,22
Manliga assistenten i *sjukgymnastik*	—	4,83	4,83	—	3,14	3,14
Kvinnliga » i »	—	4,83	4,83	—	3,14	3,14

Beträffande den af kommittén föreslagna skyldigheten för gymnastiska högskolans lärare att meddela undervisning i sina respektive ämnen vid sjukgymnastskolan (se Bilaga 9) må anföras, att denna skyldighet naturligtvis icke skall föranleda undantag från de föreslagna begränsningarna i fråga om medeltalet af professors undervisningstimmar i veckan. *G. H. § 47.*

Nu gällande stadga för gymnastiska centralinstitutet innehåller, att manlig elev, som genomgått instruktörs-, gymnastiklärar- och sjukgymnastkurserna, samt kvinnlig elev, som genomgått gymnastiklärar- och sjukgymnastkurserna, må antaga titeln af gymnastikdirektör. Då enligt kommitténs förslag utbildningen till gymnastiklärare och utbildningen till sjukgymnast skulle komma att blifva fullständigt skilda från hvarandra, synes gymnastikdirektörstiteln böra bortfalla. Då emellertid den, som aflagt afgångsexamen från sjukgymnastskolan eller — såsom kommittén tänkt sig, att den skulle benämnas — sjukgymnastexamen, lämpligen torde böra berättigas att antaga en titel, som utmärker sagda förhållande, hvarken mera eller mindre, har kommittén föreslagit införande af titeln statsexaminerad sjukgymnast. *Afgångsexamen. Sj. §§ 16—18.*

Kommittén har ansett det vara lämpligt att ej ingå på behandling af frågan om legitimation af sjukgymnaster. Då nådiga ordningen för sjukgymnasters och sjukgymnastiska instituts verksamhet utfärdats på framställning af medicinalstyrelsen, anser kommittén förevarande fråga vara af sådan beskaffenhet, att det tillkommer sagda styrelse att härutinnan framställa möjligen erforderliga förslag. Kommittén har emellertid med hänsyn till förefintligheten af nämnda nådiga ordning ansett sig böra föreslå en bestämmelse af innehåll att den, som aflagt sjukgymnastexamen, äger rätt att i enlighet med nämnda ordning af medicinalstyrelsen undfå tillståndsbref till yrkets utöfning.

Gymnastiska högskolans samt sjukgymnast-skolans stater.

Gymnastiska högskolan.

Enligt den af Kungl. Maj:t den 30 maj 1879 fastställda, i sina hufvudsakliga delar ännu gällande staten för gymnastiska centralinstitutet utgöres öfverlärares aflöning af 3,500 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar jämte ett ålderstillägg till lönen å 500 kronor efter fem års tjänstetid. För år 1912 kommer härtill under vissa förutsättningar en tillfällig aflöningsförbättring af 1,000 kronor, däraf 500 kronor lön och 500 kronor tjänstgöringspenningar.[1]) Kommittén, som finner det var uppenbart, att nämnda aflöningsförmåner icke äro tillräckliga, har föreslagit, att aflöningarna för professorerna vid gymnastiska högskolan skola bestämmas lika med de för professorer vid universiteten, vid karolinska mediko-kirurgiska institutet och vid tekniska högskolan numera gällande aflöningar, d. v. s. 5,000 kronor lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar jämte ett ålderstillägg å lönen af 600 kronor efter fem års väl vitsordad tjänstgöring. Detta förslag har fullt fog för sig. Lärare, hvilka afsetts att blifva likställda med de vid universitet utbildade ämneslärarna, skola vid gymnastiska högskolan erhålla utbildning i sitt hufvudämne. Den undervisningsskyldighet, som enligt kommitténs förslag skulle tillkomma nu ifrågavarande professorer, är ej obetydligt större än universitetsprofessorernas. Professorerna vid gymnastiska högskolan komma säkerligen att representera en så viktig del af landets framtida kultur, att man nödvändigtvis bör med ifrågavarande befattningar förena aflöningar, som kunna göra det möjligt att få befattningarna besatta med för desamma fullt kompetenta personer och som kunna bereda befattningarnas innehafvare en i ekonomiskt afseende så god ställning, att de icke blifva beroende af bifförtjänster, utan kunna förväntas komma att uteslutande ägna sig åt sina uppgifter såsom den fysiska uppfostrans vetenskapliga målsmän. Kommittén, som hyser den öfvertygelsen, att den blifvande gymnastiska högskolan skall komma att i vetenskaplig betydenhet jämnställas med universiteten och utgöra ett komplement till dessas filosofiska fakulteter, anser, att förhoppningarna om uppnåendet

---

[1]) Angående gymnastiska centralinstitutets stat se för öfrigt den historiska öfversikten!

af det stora målet, hela svenska folkets stärkande och utveckling i fysiskt hänseende, skulle betydligt försvagas, om professorerna vid gymnastiska högskolan ställdes på en lägre nivå än universitetsprofessorerna, och att risken af att detta mål äfventyras är allt för ödesdiger i jämförelse med den besparing, som de lägre lönerna skulle medföra.

Såsom förut antydts, anser kommittén det ej vara lämpligt, att de utöfver professorerna erforderliga lärarna utnämnas genom fullmakt, och har kommittén därför föreslagit, att dessa lärare skola tillsättas medelst förordnande på viss tid, hvilket förordnande med undantag allenast för en af ifrågavarande befattningar ej må utan begränsning förnyas. Om för utförande af de göromål, som, enligt hvad kommittén tänkt sig, skola tillkomma innehafvare af de föreslagna assistentbefattningarna, i stället skulle anställas ordinarie lärare, så skulle kostnaderna blifva ökade, enär aflöningarna måste blifva afsevärdt högre än de nu påtänkta.

För assistenten i anatomi, hvilkens förordnande kan utan begränsning förnyas, har kommittén föreslagit ett arfvode af 4,500 kronor. Med hänsyn till säkerligen uppkommande svårigheter att få ifrågavarande befattning besatt med kompetent person, särskildt då utsikterna till befordran äro synnerligen små, har arfvodet för denne assistent föreslagits till högre belopp än för de öfriga assistenterna. Det föreslagna arfvodet för den nu ifrågavarande läraren torde för öfrigt befinnas väl afpassadt, om man beaktar, att han beräknats skola ej allenast utföra det mycket tidsödande och ansträngande arbetet att såsom prosektor handleda de studerande vid de dagliga dissektionsöfningarna, utan äfven föreläsa i osteologi. Till jämförelse må nämnas, att prosektorn vid karolinska institutet, hvilken icke har någon föreläsningsskyldighet, åtnjuter ett arfvode af 4,000 kronor, under det prosektorsaflöningen vid universitetet i Uppsala utgör 5,600 kronor, däraf lön 3,600 kronor och tjänstgöringspenningar 2,000 kronor, jämte två ålderstillägg à 500 kronor efter fem och tio år.

Hvad angår aflöningarna vid de öfriga assistentbefattningarna vid gymnastiska högskolan, har det gällt att föreslå arfvoden, som kunna antagas göra nyexaminerade gymnastiklärare och gymnastiklärarinnor benägna att, oaktadt den korta anställningstiden, mottaga förordnanden å befattningar af ifrågavarande slag. Kommittén har härvid kommit till ett belopp af 3,000 kronor för manlig och 2,100 kronor för kvinnlig assistent. Dessa belopp öfverensstämma med de för manlig resp. kvinnlig adjunkt vid folkskolseminarium bestämda begynnelseaflöningarna och torde således kunna anses skäliga, då ju assistenterna vid gymnastiska högskolan i likhet med seminarieadjunkterna komma att undervisa blifvande lärare och lärarinnor. Det är af vikt, att man försöker att för assistentbefattningarna förvärfva särskildt begåfvade personer, hvilka kunna tänkas sedermera blifva lämpliga till professorer vid

gymnastiska högskolan, till lektorer i gymnastik samt till gymnastikinspektörer. Att i aflöningshänseende likställa assistenterna vid gymnastiska högskolan med de nuvarande assistenterna vid universiteten, hvilka befattningshafvares aflöningar äro lägre än de för nu ifrågavarande assistenter föreslagna, är omöjligt, enär de sistnämndas arbetsbörda beräknas blifva afsevärdt större än de andra assistenternas.

För amanuenserna har kommittén föreslagit arfvoden å 900 kronor jämte fri bostad med uppvärmning och belysning. Lägre kontant aflöning än den sålunda föreslagna, hvilken öfverensstämmer med aflöningen för närmast jämförliga amanuenser vid karolinska mediko-kirurgiska institutet, torde i betraktande af de särskildt uti hufvudstaden dyra lefnadskostnaderna icke kunna ifrågasättas för statstjänare af förevarande kategori. Vid uppgörandet af planen för den ifrågasatta nybyggnaden har beräknats, att bostäder för amanuenserna skola finnas inom byggnaden. Att bereda amanuenserna de föreslagna naturaförmånerna vid högskolan medför icke några nämnvärda kostnader, under det att för undervisningen och det vetenskapliga arbetet vid högskolan uppkomma många fördelar genom att amanuenserna såsom boende vid högskolan merendels finnas där tillstädes. För den händelse aflöningarna för amanuenserna vid karolinska institutet skulle komma att höjas, hvarom förslag föreligger, bör enligt kommitténs åsikt motsvarande förhöjning naturligen företagas äfven beträffande de af kommittén föreslagna amanuensaflöningarna.

Gymnastiska centralinstitutets föreståndare, som utses bland öfverlärarna, uppbär för närvarande ett särskildt arfvode af 400 kronor. Detta arfvode är redan nu en alltför ringa ersättning för den ökning af göromål och ansvar, som öfvertagandet af föreståndarbefattningen medför. Den tillväxt i arbetsbördan äfvensom i den ekonomiska ansvarigheten, som blifver en följd af omorganisationen och lokalförändringen, gör behofvet af högre arfvode än mer framträdande. Kommittén har ansett arfvodet åt rektor vid gymnastiska högskolan böra bestämmas till 1,500 kronor eller lika stort belopp, som utgår såsom rektorsarfvode vid tekniska högskolan. Därest, såsom kommittén föreslagit, rektor i sådan egenskap åtnjuter fri bostad vid högskolan, torde han böra vidkännas ett afdrag å rektorsarfvodet; och torde detta afdrag skäligen kunna bestämmas till 900 kronor.

Enligt § 34 i gällande stadga för centralinstitutet äger direktionen att för föreståndaren minska undervisningstiden i den mån sådant pröfvas oundgängligen nödvändigt, dock så att afbrott eller rubbning i undervisningens gång icke därigenom förorsakas. Såsom detta stadgandes formulering torde gifva vid handen, finnes icke något anslag för aflönande af biträde för uppehållande af den undervisning, hvarifrån föreståndaren må befrias. I regel torde icke heller någon minskning i föreståndarens undervisningstid hafva förekommit.

Efter omorganisationens genomförande torde emellertid dylik minskning blifva alldeles nödvändig, om rektor skall kunna vederbörligen fullgöra sina åligganden såsom högskolans närmaste styresman. Man måste då också tillse, att medel finnas till aflönande af en person, hvilken uppehåller den del af rektors undervisningsskyldighet, som denne icke kan medhinna. Med hänsyn till de fordringar, som måste ställas på ifrågavarande vikarierande lärare, anser kommittén, att till dennes aflönande bör anvisas ett belopp af 3,000 kronor, hvilket belopp i nådig proposition till 1911 års Riksdag beräknats skola från och med år 1913 utgå för enahanda ändamål vid tekniska högskolan. Arfvodet i fråga torde böra beviljas såsom förslagsanslag å högst 3,000 kronor, enär det ju kan inträffa, att rektor icke begagnar sig af sin rättighet till befrielse från undervisning i den omfattning, att hela berörda beloppet blir erforderligt såsom ersättning åt ifrågavarande biträde.

Kommittén, som med hänsyn till önskvärdheten af största möjliga kontroll öfver användningen af högskolans medel föreslagit en fördelning af sekreterar- och kamrerargöromålen på två särskilda befattningar, anser, att med hvardera befattningen bör förenas ett arfvode af 1,500 kronor. För närvarande uppbär sekreteraren och räkenskapsföraren ett arfvode af 900 kronor, hvilket arfvode redan nu är alltför lågt i förhållande till de många tidsödande göromål, som tillkomma sistnämnda befattningshafvare. Då härtill kommer, att ifrågavarande göromål efter omorganisationens genomförande och nya lokalers anskaffande komma att väsentligen ökas, torde de föreslagna arfvodesbeloppen vara skäliga. Till jämförelse må nämnas, att i nyssberörda proposition arfvodet till sekreteraren vid tekniska högskolan beräknats skola från och med år 1913 utgå med 2,000 kronor.

Såsom förut nämnts, anser kommittén, att särskildt arfvode bör utgå till en bibliotekarie; och torde det i sådant afseende föreslagna beloppet, 500 kronor, icke vara för högt, särskildt i betraktande däraf att biblioteket, om det för detsamma ifrågasatta anslaget beviljas, blir väsentligen tillökadt samt således äfven kommer att på sin vårdare ställa större kraf med afseende å planmässiga inköp och insiktsfull skötsel. För öfrigt må nämnas, att arfvode å nyssnämnda belopp beviljats för bibliotekarien vid Chalmers tekniska läroanstalt.

Centralinstitutets å ordinarie stat uppförda betjäning utgöres af en vaktmästare och en portvakt, hvilka utom fri bostad åtnjuta kontant aflöning, den förre till belopp af 800 kronor och den senare till belopp af 500 kronor, hvartill för år 1912 under vissa förutsättningar kommer en tillfällig aflöningsförbättring af 200 kronor till hvardera af ifrågavarande befattningshafvare. Eldning och slaggning m. m. ombesörjas af en eldare, för hvilken emellertid icke finnes någon i staten upptagen aflöning, utan hvilken godtgöres genom

andra, för ändamålet tillgängliga medel. Institutets betjäningspersonal har redan nu visat sig vara otillräcklig. Efter den ifrågasatta omorganisationens genomförande och större lokalers anskaffande blir en ökning af ifrågavarande personal tydligen nödvändig. De föreslagna preparatorsbefattningarna hafva af kommittén beräknats för de betjänte, hvilka särskildt komma att hafva sin verksamhet förlagd till de teoretiskt-vetenskapliga institutioner, som skola finnas vid högskolan, nämligen anatomiska institutionen, fysiologiska institutionen, psykologiska institutionen och institutionen för rörelselära, af hvilka den psykologiska inrymmes i den fysiologiska institutionens lokaler. Då dessa befattningshafvare måste vara särskildt skolade för att biträda vid vetenskapliga experiment, hvilket blir det hufvudsakliga af deras arbete, har kommittén ansett sig böra för dem föreslå väsentligen samma aflöningsförmåner, som numera tillkomma förste vaktmästare. Beträffande antalet föreslagna befattningshafvare af nu ifrågavarande slag, nämligen två preparatorer, tillika vaktmästare, en förste vaktmästare, tillika portvakt, en manlig och en kvinnlig vaktmästare vid gymnastiksalarna, en maskinist samt en eldare, tillika gårdsdräng, anser kommittén, att det med skäl kan ifrågasättas, huruvida icke ytterligare en preparatorsbefattning borde inrättas, så att en hvar af anatomiska och fysiologiska institutionerna samt institutionen för rörelselära kunde erhålla en dylik befattningshafvare. Kommittén anser emellertid, att detta icke bör ske, förr än det visat sig, att ett dylikt behof afgjordt föreligger. Att en förste vaktmästare bör finnas vid högskolan, torde vara påtagligt. Likaledes torde det inses, att det af anständighetsskäl bör finnas en manlig vaktmästare vid gymnastiksalarna för män och en kvinnlig vaktmästare vid gymnastiksalarna för kvinnor. Att det erfordras en maskinist och en eldare, framgår redan däraf, att en person icke kan ensam sköta värmelednings- och ventilationsanordningarna, som måste vara i gång hela dygnet. För öfrigt synas dessa två befattningshafvare få full sysselsättning, då det torde tillkomma maskinisten att utföra smärre reparationer af olika slag och då eldaren jämväl skall ombesörja en gårdsdrängs sysslor. I fråga om de uti kommitténs förslag upptagna aflöningarna för betjäningspersonalen vill kommittén framhålla, att desamma, såvidt ske kunnat, rättats efter nyligen reglerade aflöningar för motsvariga eller jämförliga befattningshafvare och således icke torde kunna anses vara för höga. Enär enligt kommitténs åsikt ifrågavarande befattningshafvare icke kunna på önskvärdt sätt utföra de dem åliggande göromålen, därest de icke äro vid högskolan boende, har kommittén föreslagit inrättande af bostäder för dem. Äfven har kommittén föreslagit bestämmelser om minskning af den kontanta aflöningen vid åtnjutande af bostadsförmån.

För undervisning i första behandling af skador vid olycksfall, hvilken undervisning uppenbarligen är af sådan art, att den icke kan åläggas någon

af de lärare, kommittén tänkt sig anställda vid högskolan, har kommittén i förslaget till stat upptagit ett årsanslag af 500 kronor. Då undervisningen i fråga enligt kommitténs beräkning skulle komma att omfatta fyrtio timmar årligen, skulle ersättningen per timme belöpa sig till omkring 12 kronor, hvilket torde kunna anses skäligt.

Till läkarundersökningar har kommittén föreslagit ett årligt anslag af 1,000 kronor, hvilket belopp enligt kommitténs åsikt bör användas till arfvode åt en af lärarkollegiet antagen läkare, hvilken skulle vara skyldig att verkställa de af kommittén föreslagna undersökningarna af de studerandes hälso- och kroppstillstånd.

Något anslag till resestipendier åt gymnastiska centralinstitutets lärare finnes för närvarande icke, hvilket enligt kommitténs förmenande är en betänklig brist. Kommittén anser det nämligen vara af stor betydelse, att gymnastiska högskolans lärare såsom den fysiska uppfostrans främsta målsmän i Sverige sättas i tillfälle att icke alltför sällan företaga studieresor till utlandet för att där taga kännedom om den fysiska uppfostrans framsteg och tillgodogöra sig och högskolan desamma. Därför har kommittén föreslagit, att för ifrågavarande ändamål anvisas ett belopp af 800 kronor årligen.

För stipendier åt elever vid gymnastiska centralinstitutet finnes för närvarande ett anslag af 2,000 kronor. Med hänsyn till den ökning af antalet civila studerande, hvilken beräknas komma att äga rum efter den föreslagna omorganisationens genomförande, och då stipendium af ifrågavarande slag, hvilket utdelas endast till civil studerande, numera, om det skall blifva till verklig nytta, icke torde kunna utgå med lägre belopp än 400 kronor, anser kommittén, att anslaget till stipendier åt studerande vid gymnastiska högskolan bör bestämmas till 4,000 kronor.

De af kommittén föreslagna beloppen för de olika institutionernas behof af vetenskapliga apparater, undervisningsmateriell, förbrukningsartiklar m. m. hafva bestämts i enlighet med sakkunnigas uttalade åsikter, hvilka hvad angår anatomiska och fysiologiska institutionerna grunda sig på erfarenheter från universiteten och karolinska institutet. Hvad särskildt angår anslaget till gymnastiksalarna vill kommittén framhålla, att detta anslag, som är beräknadt jämväl för fäktvapen och dylikt, icke torde vara för högt, då för motsvarande ändamål vid gymnastiska centralinstitutets nuvarande fyra gymnastiksalar åtgår ett belopp af omkring 3,000 kronor årligen och då enligt kommitténs förslag vid gymnastiska högskolan skulle komma att inrättas sex gymnastiksalar, i hvilka gymnastik och fäktning beräknas komma att bedrifvas af ett afsevärdt högre antal personer än det, som förekommer vid gymnastiska centralinstitutet. Angående det af kommittén föreslagna beloppet till friluftsanordningarna vill kommittén anföra, att detsamma är afsedt ej blott

till utgifter för materiell, utan äfven till kostnader för friluftsöfningar, som anordnas utom hufvudstaden.

Kommittén anser det lämpligt, att anslaget till vetenskapliga apparater, undervisningsmateriell, förbrukningsartiklar m. m. vid de olika institutionerna beviljas såsom ett gemensamt reservationsanslag. Genom att bevilja anslaget såsom reservationsanslag vinnes den fördelen att, om exempelvis inköp af någon dyrare apparat behöfver äga rum, besparingar från flera år kunna härtill användas. Om reservationsanslaget, på sätt kommittén föreslagit, blir gemensamt, vinnes vidare den fördelen, att besparingar kunna användas på det för högskolan i dess helhet mest ändamålsenliga sättet.

Det af kommittén ifrågasatta anslaget till biblioteket torde icke vara för högt tilltaget, om man betänker, att biblioteket, såsom förut framhållits, bör väsentligen tillökas. Då fordringarna på lärarna och undervisningen höjas i vetenskapligt hänseende, måste det tillses, att ökade anspråk på kännedom om den till fysisk uppfostran hörande, inom olika länder publicerade litteraturen kunna tillfredsställas, detta i synnerhet som dylik litteratur endast i mycket ringa grad finnes att tillgå vid andra bibliotek i landet och för öfrigt lämpligast sammanföres vid gymnastiska högskolan.

Af de förordade beloppen till utgifter för uppvärmning m. m. hafva de för uppvärmning och ventilation, för belysning, för renhållning, för inventarier och för vatten upptagna beloppen bestämts med ledning af beräkningar, utförda af sakkunniga.

Sjukgymnastskolan. I fråga om de af kommittén föreslagna befattningshafvarna vid sjukgymnastskolan må här endast erinras, att de ifrågasatta aflöningarna för professorn och för assistenterna äro lika med de för motsvarande lärare vid högskolan föreslagna. För amanuensen, hvilken såsom anställd vid en poliklinik säkerligen får ett ganska afsevärdt arbete, har kommittén däremot ansett en något högre aflöning än för amanuenserna vid gymnastiska högskolan vara skälig.

Det till diverse utgifter i kommitténs förslag till stat för sjukgymnastskolan upptagna beloppet af 500 kronor är afsedt att användas till bestridande af sådana utgifter, som uteslutande beröra denna skola.

Det ekonomiska förhållandet mellan gymnastiska högskolan och sjukgymnastskolan regleras enligt kommitténs förmenande lämpligast på det sätt, att i staten för sjukgymnastskolan uppföres ett belopp för ersättning till gymnastiska högskolan, hvilket belopp således bör uppföras såsom inkomst i högskolans stat. Beloppet i fråga, hvilket uppenbarligen till största delen afser hyra för lokal med uppvärmning och belysning, har af kommittén förslagsvis angifvits till 10,000 kronor.

Enligt kommitténs förslag skulle i årligt statsanslag erfordras för gymnastiska högskolan högst 142,700 kronor och för sjukgymnastskolan — då hänsyn ej tages till de studerandes terminsafgifter, hvilka skola ingå till statsverket — 24,100 kronor. Storleken af det för högskolan erforderliga anslaget torde erhålla sin fulla förklaring af hvad kommittén anfört angående den fysiska uppfostrans betydelse och den ställning, kommittén ansett böra tillkomma den anstalt, hvarifrån de ledare skola utgå, på hvilka ansvaret för genomförandet af denna samhällsuppgift skall hvila.

För åtnjutande af de aflöningsförmåner, som enligt kommitténs förslag skulle förenas med de ifrågasatta befattningarna vid gymnastiska högskolan och vid sjukgymnastskolan, torde böra föreskrifvas villkor och bestämmelser af i hufvudsak samma innehåll som de för närvarande med hänsyn till universitetens befattningshafvare gällande. Kommittén vill emellertid framhålla önskvärdheten af att rektor tillförsäkras rätt att årligen under skälig tid begagna sig af ledighet från sitt ämbete med bibehållande af full aflöning.

Öfvergångsanordningar.

Gymnastiska centralinstitutet. Beträffande de anordningar, som torde böra vid gymnastiska centralinstitutet vidtagas för att förbereda en öfvergång till gymnastiska högskolan och sjukgymnastskolan, sådana dessa läroanstalter enligt kommitténs förslag skulle komma att gestalta sig, får kommittén anföra följande.

Kommittén vill härvid förutskicka, att den utgått från förutsättningen att frågan angående omorganisation af gymnastiska centralinstitutet och nybyggnad för detsamma skall kunna föreläggas 1913 års Riksdag.

De af kommittén föreslagna inträdesfordringarna för civil manlig studerande vid gymnastiska högskolan innebära, att vederbörande skall hafva vid universitet idkat studier samt där deltagit i kurser, hvilka icke för närvarande finnas anordnade, utan skulle inrättas först i sammanhang med centralinstitutets omorganisation. Det är således tydligt, att det ej omedelbart efter ifrågavarande förslags eventuella godkännande kan komma att finnas inträdessökande, som uppfylla sagda fordringar. Då den utbildning vid universitet, som enligt kommitténs förslag skulle föregå inträdet vid gymnastiska högskolan, beräknas komma att draga en tid af i regel fyra och minst tre terminer, kan man icke vänta sig, att vederbörligen kvalificerade sökande skola finnas förr än tidigast hösten 1915.

Kommittén finner det därför vara lämpligast, att i de kurser, som taga sin början hösten 1913 och hösten 1914, icke antagas några civila manliga studerande. Man skulle visserligen kunna i dessa kurser antaga studerande af ifrågavarande slag att utbildas enligt nu gällande föreskrifter, men kommittén anser det ej vara tillrådligt att så sent utbilda gymnastiklärare på ett sätt, som icke uppfyller de i kommitténs förslag framställda anspråken. Däremot bör det uppenbarligen icke möta något hinder att vid början af ifrågavarande två arbetsår erhålla officerare, som fullgjort de af kommittén med afseende å dem föreslagna villkoren för inträde. De elever, som senast höstterminen 1912 intagas i instruktörskursen vid centralinstitutet, böra enligt kommitténs förmenande äga att fullborda sin utbildning enligt den nu gällande stadgan för centralinstitutet, hvadan den sista sjukgymnastiska kursen för manliga elever vid centralinstitutet skulle afslutas med undervisningåret 1914—1915. Ofvanberörda, uteslutande för militärer afsedda kurser med början höstter-

minen 1913 resp. 1914 böra däremot naturligen blifva endast 2-åriga; och skulle således den senare af dessa kurser afslutas vårterminen 1916.

De af kommittén föreslagna kurserna för utbildande af manliga sjukgymnaster böra enligt kommitténs åsikt införas samtidigt med de första kurserna för såväl officerare som civila manliga studerande, hvilka besitta de af kommittén föreslagna kvalifikationerna, således enligt hvad ofvan sagts höstterminen 1915. I följd häraf skulle icke några manliga sjukgymnaster komma att utexamineras vårterminen 1916, hvilket förhållande dock icke torde medföra några nämnvärda olägenheter. Kommittén vill i detta sammanhang framhålla, att den föreslagna sjukgymnastiska polikliniken bör inrättas snarast möjligt samt tagas i anspråk så fort den blifvit färdig, oafsedt huruvida omorganisationen i öfrigt då börjat genomföras eller huru långt den fortskridit.

Hvad angår undervisningen för kvinnor, har kommittén tänkt sig, att densamma skulle fortgå såsom för närvarande, intill dess undervisningen för män, på sätt ofvan nämnts, skulle börja att anordnas enligt kommitténs förslag, d. v. s. höstterminen 1915.

Kursernas anordnande under öfvergångstiden framgår af följande tabell.

Arbetsår	Manliga kurser	Kvinnliga kurser
1913—1914	Ö 1. G 2. G 3.	G 1. G 2.
1914—1915	Ö 1. Ö 2. G 3.	G 1. G 2.
1915—1916	N 1. Ö 2. Sj 1.	N 1. G 2. Sj 1.
1916—1917	N 1. N 2. Sj 1. Sj 2.	N 1. N 2. Sj 1. Sj 2.

I denna tabell beteckna:

Ö af kommittén ifrågasatt kurs (öfvergångskurs), afsedd uteslutande för officerare;
G kurs enligt nu gällande bestämmelser (gamla stadgan);
N friskgymnastkurs enligt af kommittén föreslagna bestämmelser (nya stadgan);
Sj sjukgymnastkurs enligt af kommittén föreslagna bestämmelser;
1 första årets kurs;
2 andra årets kurs; samt
3 tredje årets kurs.

De af kommittén föreslagna lärarbefattningarna vid gymnastiska högskolan och vid sjukgymnastskolan torde böra, såvidt ske kan, tillsättas till höstterminen 1915, då den enligt kommitténs förslag anordnade undervisningen skulle börja. Vid samma tidpunkt torde äfven de föreslagna benämningarna »gymnastiska högskolan» och »sjukgymnastskolan» böra införas.

En undersökning angående utnämningarna för gymnastiska centralinstitutets nuvarande lärarpersonal har gifvit vid handen, att öfverläraren i friskgymnastik, öfverläraren i militärgymnastik, läraren i friskgymnastik och läraren i militärgymnastik äro skyldiga att underkasta sig den förändring i lönevillkor och tjänstgöring, som kan blifva en följd af en omorganisation af institutet, hvaremot, såvidt kommittén kunnat utröna, någon sådan skyldighet icke föreligger för återstående öfverlärare och lärare eller för lärarinnorna. Med hänsyn till det nu föreliggande förslaget torde vid möjligen inträffande ledighet å lärarbefattning vid gymnastiska centralinstitutet denna icke böra besättas med ordinarie innehafvare, utan uppehållas genom förordnande.

Hvad angår första besättandet af de föreslagna professorsbefattningarna torde det vara självfallet, att de nuvarande öfverlärarna i friskgymnastik och i militärgymnastik skola öfvergå, den förre till endera af professorsbefattningarna i friskgymnastik med undervisningsskyldighet särskildt i rörelselära och den senare till professorsbefattningen i friskgymnastik med undervisningsskyldighet särskildt i fäktkonst och fäktlära. Öfverlärarplatsen i sjukgymnastik torde ej komma att härvid bereda några svårigheter, enär densamma sannolikt kommer att vara vakant vid öfvergångstidens slut. Vidkommande första tillsättandet af de professorsbefattningar, hvilka icke kunna besättas med öfverlärare vid gymnastiska centralinstitutet, vill kommittén framhålla, att då gymnastiska högskolans lärarkollegium vid tiden i fråga kommer att hafva väl få ledamöter, särskilda bestämmelser torde böra utfärdas om komplettering af lärarkollegiet för ifrågavarande fall eller om andra anordningar med afseende å utöfvandet af de funktioner, som eljest enligt kommitténs stadgeförslag härvid tillkomma lärarkollegiet. Kommittén har emellertid ansett sig ej böra närmare ingå på denna fråga. Om det till en början skulle befinnas omöjligt att få professorsbefattningarna besatta med kompetenta personer, så böra de naturligtvis tills vidare uppehållas på förordnande.

Beträffande första tillsättandet af assistentplatserna torde det vara naturligt, att lärarna i friskgymnastik och i militärgymnastik, hvilka såsom ofvan nämnts äro skyldiga att underkasta sig den förändring i lönevillkor och tjänstgöring, som kan blifva en följd af en omorganisation af institutet, komma att öfvergå till hvar sin assistentplats med rättighet för dem att kvarstå å dessa platser, intill dess de enligt för dem gällande pensionsbestämmelser äro skyldiga att afgå från sina tjänster. Då emellertid en hvar af dessa båda lärare för närvarande under vissa förutsättningar äger att uppbära en aflöning af sammanlagdt 3,500 kronor, torde det vara billigt, att de alltjämt, under berörda förutsättningar, få åtnjuta samma aflöningsförmåner, oaktadt arfvodena för assistenter i friskgymnastik af kommittén föreslagits till allenast 3,000 kronor. Till den ena lärarinnan vid centralinstitutet, hvilken torde

komma att afgå, innan omorganisationen påbörjats, behöfver hänsyn icke här tagas. Då de öfriga lärarna och den andra lärarinnan icke äro skyldiga att underkasta sig några förändringar med afseende å lönevillkor och tjänstgöring, torde de böra bibehållas vid sina nuvarande befattningar; och torde hvar och en af dessa befattningar härvid kunna anses motsvara en assistenbefattning, hvadan alla assistentbefattningarna icke skulle besättas, förrän samtliga sistberörda lärare och lärarinna afgått från sina tjänster. Med afseende å assistentplatserna bör gälla, att för den händelse det icke är möjligt att få dem besatta med kompetenta personer, de skola uppehållas på förordnande, som meddelas att räcka tills vidare under den för dessa befattningar i hvarje fall föreskrifna tiden.

För öfrigt må framhållas, att till en början inga andra personer kunna tänkas ifrågakomma vid förordnande å assistentbefattning vid gymnastiska högskolan än från gymnastiska centralinstitutet utexaminerade gymnastiklärare, civila eller militära.

Den för närvarande vid institutet anställda betjäningspersonalen, en vaktmästare och en portvakt, torde kunna öfverflyttas till den nya anstalten och placeras å de befattningar, för hvilka personerna i fråga anses lämpliga.

Kommittén vill hafva uttalat den åsikten att de för närvarande vid gymnastiska centralinstitutet befintliga stipendiefonderna i regel böra öfverföras till gymnastiska högskolan och endast i den mån af donationsurkundernas innehåll sådant föranledes till sjukgymnastskolan.

Vidkommande de af kommittén ifrågasatta kurserna för utbildande af biträdande lärare och lärarinnor i gymnastik vill kommittén framhålla, att dessa kurser, med hänsyn till önskvärdheten af att gymnastikafdelningarna vid läroverken minskas i storlek, sättas i gång snarast möjligt.

Universiteten.

Med afseende å universiteten vill kommittén till en början anföra, att vid möjligen inträffande ledighet å de nuvarande lärarplatserna i gymnastik vid universiteten desamma icke böra besättas med ordinarie innehafvare. De af kommittén ifrågasatta befattningarna böra tillsättas till vårterminen 1914. För den händelse någon ordinarie lärare i gymnastik då kvarstår i tjänst, torde det vara billigt, att han, om han så önskar, erhåller den ifrågasatta manliga assistentbefattningen. Däremot bör han enligt kommitténs åsikt icke vara berättigad att utan vidare erhålla den ifrågasatta lärarbefattningen i fysisk uppfostran. Om, såsom antagligt torde vara, kompetenta sökande till sistnämnda befattning i början icke förefinnas, bör befattningen naturligen uppehållas på förordnande, och kan sådant förordnande lämpligen tilldelas en möjligen kvarstående gymnastiklärare. Om denne lärare icke kommer att uppehålla lärarbefattningen i fysisk uppfostran, torde det kunna ifrågasättas,

huruvida icke den honom då åliggande, till hans egen befattning hörande tjänstgöringen kan anses motsvara den af kommittén ifrågasatta manliga assistentens arbete, i hvilken händelse assistentbefattningen kan hållas obesatt.

De af kommittén ifrågasatta anordningarna med afseende å undervisningen i fysisk uppfostran vid universiteten böra enligt kommitténs åsikt införas med ingången af vårterminen 1914. Då den utbildning vid universitet, som enligt kommitténs förslag kan berättiga till antagande såsom studerande vid gymnastiska högskolan och hvilken förutsätter, att nyssberörda anordningar äro införda, skulle kunna förvärfvas på en tid af minst tre terminer, kunde det således blifva möjligt för en studerande att förvärfva dylik utbildning till början af höstterminen 1915, vid hvilken tidpunkt därför, enligt hvad kommittén förut andragit, undervisningen vid gymnastiska högskolan för studerande af ifrågavarande slag skulle begynna.

Allmänna läroverken. Enligt kommitténs ofvanstående uttalanden skulle gymnastisk ämbetsexamen komma att afläggas första gången vid slutet af vårterminen 1917. Som kommittén tänkt sig, att gymnastices magister må på en termin genomgå profårskurs, samt sökande till lektors- eller adjunktstjänst jämlikt gällande bestämmelser skall hafva under minst två år bestridt viss tjänstgöring såsom lärare, kunna kompetenta sökande till dylika tjänster förefinnas först vid början af vårterminen 1920. Tidigast till denna tidpunkt skulle således adjunkts- och lektorsbefattningar i gymnastik kunna tillsättas. Från denna tidpunkt bör äfven, så snart en gymnastiklärarbefattning af nuvarande slag blir ledig, gymnastikundervisningen öfverflyttas till en eller flera adjunkts- eller lektorsbefattningar, hvilka, åtminstone de förra, alltid böra omfatta jämväl något intellektuellt ämne. Intill dess ifrågavarande omdaningar kunna äga rum, kommer gymnastikundervisningen att uppehållas af dels innehafvarna af de nuvarande gymnastiklärarplatserna, hvilka med billig hänsyn till dem, som redan genomgått gymnastiska centralinstitutet, vid inträffande ledigheter torde böra besättas i vanlig ordning ända intill nyssnämnda tidpunkt, dels de nyexaminerade, men icke ännu till erhållande af ordinarie tjänster behöriga gymnastices magistrarna och dels biträdande lärare i gymnastik, för hvilkas utbildande såsom nyss nämnts kurser böra anordnas snarast möjligt.

Under tiden till början af vårterminen 1920 skulle gymnastikundervisningen vid läroverken följaktligen komma att fortgå under ungefärligen samma förhållanden som hittills. Kommittén har under sina arbeten uppmärksammat de stora olägenheter, som följa af att de gymnastiklärare, hvilka äro militärer i aktiv tjänst, under väsentlig del af läsåret äro af sin militära tjänstgöring hindrade att uppehålla sina gymnastiklärarbefattningar. I huru hög grad detta är fallet framgår af den i bilaga 10 gjorda utredningen. Af

denna synes, att under läsåret 1910—1911 de gymnastiklärare, hvilka tillika äro aktiva officerare eller underofficerare, i och för militär tjänstgöring åtnjutit sammanlagdt 3,074 tjänstledighetsdagar — eller 31,71 % af hela antalet tjänstgöringsdagar. Hvad angår gymnastikundervisningens uppehållande under denna tid, så hafva

under 1,479 dagar eller 48,11 % såsom vikarier tjänstgjort gymnastiskt kompetenta personer;

under 761 dagar eller 24,76 % såsom vikarier tjänstgjort icke gymnastiskt kompetenta officerare eller reservofficerare;

under 728 dagar eller 23,68 % såsom vikarier tjänstgjort andra icke gymnastiskt kompetenta personer; samt

under 106 dagar eller 3,45 % icke någon vikarie tjänstgjort.

Med sitt förslag har kommittén afsett att råda bot på ifrågavarande olägenheter, men då detta förslags verkningar, såsom sagdt är, först i en tämligen aflägsen framtid kunna komma till synes, har kommittén velat uttala den förhoppningen att med hänsyn till den vikt, ett riktigt bedrifvande af skolungdomens gymnastiköfningar har äfven för krigsmakten, anspråken i fråga om tiden för gymnastiklärarnas militära tjänstgöring må skärpas endast i den mån civila gymnastiklärare med erforderlig utbildning finnas att tillgå.

Inom kommittén hystes till en början den åsikten att gymnastikundervisningen vid de allmänna läroverken under ifrågavarande öfvergångstid skulle kunna uppehållas med tillhjälp af ett passagesystem, innebärande att i gymnastik vederbörligen utbildade officerare i lämplig ålder ställdes till läroverkens förfogande för visst antal år af sin militära bana. Tanken härpå har emellertid måst öfvergifvas, enär en anordning af antydd art uppenbarligen skulle medföra alltför dryga kostnader, då det ju icke är antagligt, att officerarna skulle vara benägna att under någon tid lämna sin militära tjänstgöring, därest de icke för tiden i fråga kunde påräkna förhöjd aflöning. I generallöjtnanten G. Ugglas och öfversten C. E. Sundins till kommittén remitterade framställning med förslag till ändrade bestämmelser för anställande af gymnastiklärare vid de allmänna läroverken förordas ett dylikt passagesystem. Kommittén har såsom synes af hvad ofvan anförts tagit hänsyn till nämnda framställning, om den än icke kunnat ansluta sig till densamma.

Om nu, såsom kommittén tillråder, det s. k. passagesystemet icke kommer till användning och de nuvarande gymnastiklärarna under någon tid bibehållas, blir det enligt kommitténs åsikt nödvändigt, att aflöningarna för dem förbättras.

Enligt nådiga kungörelsen angående ny löne- och pensionsreglering för lärare och lärarinnor vid rikets allmänna läroverk den 27 augusti 1904 gälla följande löneförmåner för de allmänna läroverkens ordinarie gymna-

stiklärare, nämligen: vid realskola tre lönegrader à 1) 700 kronor, 2) 800 kronor, 3) 900 kronor samt vid högre allmänt läroverk fyra lönegrader à 1) 1,400 kronor, 2) 1,600 kronor, 3) 1,800 kronor, 4) 2,000 kronor; och äger uppflyttning från lägre till närmast högre lönegrad i regel rum efter förloppet af fem år. Dessutom må gymnastiklärare, som fått sig ålagd en mera ansträngande eller omfattande tjänstgöring, åtnjuta skäligt tilläggsarfvode till det belopp, som med hänsyn till omständigheterna i hvarje särskildt fall af Kungl. Maj:t bestämmes, dock ej till högre belopp än 650 kronor. Kommittén anser, att de sålunda bestämda aflöningsförmånerna icke äro tillfredsställande, och vill framhålla önskvärdheten af att ifrågavarande lärares aflöningsförhållanden blifva förbättrade snarast möjligt.

Med tanke först på *tiden intill vårterminen 1920* eller till dess lektors- och adjunktstjänster i gymnastik skulle börja inrättas, vill kommittén erinra om det aflöningsförslag, som förefinnes i läroverksöfverstyrelsens underdåniga skrifvelse den 25 februari 1909 angående undervisningsplan för gymnastik med tillämpningsöfningar vid de allmänna läroverken. Öfverstyrelsen hemställer i sagda skrifvelse, att Kungl. Maj:t måtte hos Riksdagen göra framställning om sådan omreglering af den för gymnastiklärarna vid de allmänna läroverken genom nådiga kungörelsen den 27 augusti 1904 bestämda aflöning, att för gymnastiklärare vid realskola måtte fastställas tre lönegrader à 1) 1,100 kronor, 2) 1,300 kronor, 3) 1,500 kronor samt för gymnastiklärare vid högre allmänt läroverk fyra lönegrader à 1) 1,900 kronor, 2) 2,200 kronor, 3) 2,500 kronor och 4) 2,800 kronor äfvensom att det måtte föreskrifvas, dels att gymnastiklärare skall vara skyldig att för den fastställda lönen tjänstgöra vid realskola 13 och vid högre allmänt läroverk 21 timmar i veckan, men att ytterligare tjänstgöring må kunna nämnda lärare åläggas med en årlig ersättning för hvarje veckotimme af 80 kronor i första, 95 kronor i andra, 110 kronor i tredje och, vid högre allmänt läroverk, 125 kronor i fjärde lönegraden, dock under iakttagande däraf, att sammanlagda tjänstgöringen ej må utan vederbörande gymnastiklärares eget medgifvande honom åläggas till högre antal veckotimmar per år än 28 och, äfven under förutsättning af sådant medgifvande, i intet fall till högre än 32, dels ock att ersättning åt biträdande gymnastiklärare skall utgå vid realskola efter 80 kronor för hvarje veckotimme under läsåret till och med 13 timmar och efter 60 kronor för hvarje öfverskjutande veckotimme samt vid högre allmänt läroverk efter 80 kronor för hvarje veckotimme under läsåret till och med 21 timmar och efter 60 kronor för hvarje öfverskjutande veckotimme. Kommittén har visserligen i följd af sin uppfattning om gymnastikens vikt funnit de af öfverstyrelsen föreslagna aflöningarna väl låga, men anser sig dock kunna förorda desamma för ifrågavarande öfvergångstid.

Från och med *ingången af vårterminen 1920* skulle, såsom förut nämnts, tillsättande af lektorer och adjunkter i gymnastik äga rum i mån af behof. Billigheten synes då kräfva, att vid sagda tidpunkt kvarstående gymnastiklärare af nuvarande slag, oaktadt de icke undervisa i något annat ämne än gymnastik, erhålla adjunktstjänster och därtill hörande aflöningsförmåner, under förutsättning likväl att deras undervisningsskyldighet omfattar den för adjunkter gällande tiden per vecka. För den händelse undervisningsskyldigheten icke är så stor som nämnts, bör aflöningen bestämmas till det belopp, som med hänsyn till antalet undervisningstimmar i veckan kan anses motsvara full adjunktsaflöning. Det kan måhända invändas, att sagda aflöningsförmåner borde omedelbart införas för ifrågavarande lärare, enär de måste antagas vara lika skickliga nu som år 1920, men kommittén vill häremot framhålla, att gymnastiken vid läroverken icke före år 1920 kan få den af kommittén afsedda högre ställningen samt att de förhöjda aflöningarna böra anses utgöra ersättning för den skyldighet att tillägna sig och tillämpa de nya grundsatserna om fysisk uppfostran, som från och med nämnda år bör åligga alla gymnastiklärare. Dessutom må anmärkas, att lärare i gymnastik efter ingången af år 1920 ej bör erhålla ledighet för militär tjänstgöring. Det kan därför tänkas, att det ofvannämnda passagesystemet då kan tillfälligtvis få en viss tillämpning, i det att officer, som kan erhålla en väl aflönad adjunktstjänst, kan vara villig att under ett par år afstå från sin militära lön och tjänst.

Undervisningsanstalterna för kvinnlig ungdom.

I fråga om de högre undervisningsanstalterna för kvinnlig ungdom är det önskvärdt, att därest under öfvergångstiden någon gymnastiklärarinna visar sig vara kompetent äfven såsom lärarinna i intellektuellt ämne, hon får undervisa i detta ämne samt i aflöningshänseende likställes med de öfriga ämneslärarinnorna.

Folkskolseminarierna.

För manlig eller kvinnlig lärare i gymnastik vid folkskolseminarium gälla enligt nådig kungörelse den 27 augusti 1904 följande aflöningsförmåner, nämligen arfvode i tre aflöningsgrader å 1) 900 kronor, 2) 1,100 kronor samt 3) 1,300 kronor; och äger uppflyttning från lägre till närmast högre aflöningsgrad i regel rum efter förloppet af fem år. Med tanke på den förut framhållna betydelsen af dessa lärares verksamhet anser kommittén, att för tiden intill vårterminen 1920 deras aflöningsförmåner böra höjas åtminstone i samma mån, som af kommittén ifrågasatts beträffande motsvarande lärare vid de allmänna läroverken. Tidigast år 1920 skulle vid seminarierna inrättas manliga och kvinnliga adjunktstjänster med undervisningsskyldighet i gymnastik.

Om fullt utbildade gymnastiklärare blifva utexaminerade från gymnastiska högskolan år 1918, så kunna dock af dem i seminarierna utbildade folkskollärare ej utgå förr än tidigast år 1922; och kommer det att dröja en betydlig tid, innan någon afsevärd procent af landets alla folkskollärare utgöres af personer, som sålunda fått en bättre utbildning med afseende å den fysiska uppfostran. Emedan gymnastikundervisningen i folkskolorna i det stora hela måste meddelas af folkskollärarna och folkskollärarinnorna, är det därför särskildt af stor vikt, att repetitionskurserna i gymnastik för denna lärarpersonal omedelbart göras långvarigare och möjligen flera än för närvarande. Dessutom — då de kurser för samma personal, hvilka af kommittén ifrågasatts skola förläggas till gymnastiska högskolan (sidd. 125, 126), gifvetvis måste blifva fördröjda i afvaktan på högskolans fullbordande — böra enahanda kurser utan uppskof anordnas vid gymnastiska centralinstitutet. Äfven må framhållas önskvärdheten af att snarast möjligt igångsätta anskaffande af lokaler och redskap för gymnastiken i folkskolorna.

ANSKAFFANDE AF NYA LOKALER.

UTLÅTANDE OCH FÖRSLAG.

Anskaffande af nya lokaler.

Gymnastiska centralinstitutets lokaler, hvilka länge varit otillräckliga och i flera hänseenden oändamålsenliga, måste utdömas såsom odugliga, om det af kommittén framlagda förslaget till omorganisation skall kunna genomföras.

Då, såsom i den historiska öfversikten omnämnes, år 1894 medel beviljades för en därefter företagen nödvändig om- och tillbyggnad af institutets lokaler, uppgick elevantalet till 86. Redan år 1900 tillkom emellertid en ny årskurs, i det att de tvååriga kvinnliga kurserna, hvilka förut påbörjats endast hvartannat år, sedan sistnämnda år begynnas årligen, hvilket medförde en ökning af elevantalet med omkring 30. Dessutom har antalet elever i de olika årskurserna sedan år 1894 afsevärdt ökats, så att sammanlagda elevantalet för närvarande utgör 141. Dessa ökningar hafva gjort, att lokalerna icke längre kunna på ett tillfredsställande sätt fylla institutets behof, och ännu mindre blir detta fallet, om, såsom kommittén beräknat, antalet studerande kommer att uppgå, vid gymnastiska högskolan till omkring 150 och vid sjukgymnastskolan till omkring 60 — förutom deltagarna i de särskilda kurser, som af kommittén ifrågasatts att förläggas till högskolan.

Gymnastiksalarna hafva redan nu visat sig alldeles otillräckliga såväl till antal som till storlek. Två salar måste användas för vissa öfningar, hvilka förut med mindre antal elever icke tagit mer än en sal i anspråk. Utrymmena för elevernas såväl som lärarpersonalens omklädnad och dusch äro mycket otillfredsställande, och anordningar för bad saknas alldeles. För skolungdomens omklädnad har man till och med måst anlita trappuppgångar.

Då vid institutet finnas endast två föreläsningssalar, har man sett sig nödsakad att för föreläsningar använda gymnastiksalar, hvilket i och för sig i regeln är olämpligt, särskildt med hänsyn till temperaturförhållanden, då temperaturen i en gymnastiksal lämpligen bör hållas låg, 10—12° Celsius, en värmegrad, som är otillräcklig i en föreläsningssal. Anatomisalen är så liten, att den ej rymmer alla deltagare i en årskurs. Den är för öfrigt i hygieniskt hänseende högst otillfredsställande. Gårdsutrymmet har sedan lång tid tillbaka varit otillräckligt för undervisningen i lek och idrott, en olägenhet som med hvarje år blir alltmera kännbar.

De nu antydda missförhållandena, hvilka framhållas redan i direktionens öfver gymnastiska centralinstitutet underdåniga skrifvelse den 24 januari 1908 angående anslag för uppförande af nya byggnader för institutet, torde i och för sig vara af den art, att beredande af större och bättre lokaler för institutet är fullt motiveradt. Härtill kommer, att den af kommittén afsedda vetenskapliga undervisningen i vissa ämnen fordrar för ändamålet särskildt inredda lokaler samt att, såsom nyss nämnts, elevantalet beräknas komma att efter omorganisationens genomförande ytterligare ökas.

Då det således är tydligt, att för institutet nödvändigtvis erfordras väsentligt bättre och större lokaler än de nuvarande, samt det med hänsyn till byggnadernas ålder och otidsenlighet torde vara omöjligt att genom reparationer förändra dem så, att de blifva för det afsedda ändamålet tjänliga, synes behofvet af nybyggnad för institutet vara oafvisligt. Att anskaffa en sådan genom ombyggnad å samma tomt är omöjligt redan af den anledningen att användbara lokaler skulle saknas under ombyggnadstiden, hvartill kommer, att om än tomten erbjuder tillräcklig plats för den erforderliga byggnaden, icke något som helst utrymme skulle återstå för anordnande af gård för friluftsöfningar samt att ökadt tomtutrymme knappast står att vinna och i alla händelser icke utan sådana kostnader, som icke rimligen kunna ifrågasättas, om andra utvägar stå öppna. Det är därför enligt kommitténs åsikt nödvändigt, att åt institutet uppföres nybyggnad å annan tomt med större utrymme. Tanken att flytta institutet till annan plats är för öfrigt icke ny, ty enligt hvad kommittén inhämtat ifrågasattes en dylik förflyttning redan då man i början af 1890-talet skulle vidtaga förberedande åtgärder för uppgörande af det förslag, som kom att ligga till grund för ofvanberörda om- och tillbyggnad.

Genom försäljning af den utaf institutet nu disponerade fastigheten, hvilken till följd af sitt centrala läge inom hufvudstaden är mycket värdefull, kan ett betydligt bidrag erhållas till uppförande af en ny byggnad, då det ju kan förutsättas, att ny tomt erhålles utan större direkta kostnader.

I följd af hvad nu anförts har kommittén funnit uppdraget att afgifva förslag rörande anskaffande af nya lokaler för gymnastiska centralinstitutet icke kunna fullgöras på annat sätt än genom att samtidigt föreslå ny tomt och ny byggnad för institutet.

I direktionens öfver centralinstitutet nyssberörda skrifvelse omnämnes, att direktionen hade vidtagit förberedande undersökningar för anskaffande af ny tomt för institutet.

Vid dessa undersökningar befunnos följande två platser vara för ändamålet lämpliga, nämligen

1) en del af kvarteret Näktergalen och

2) södra delen af den dåvarande, å Norra Djurgården belägna Idrottsparken, som disponerades af Aktiebolaget Idrottsparken; och uppgjordes genom direktionens föranstaltande dels af intendenten G. Petterson skisser till nybyggnad å den förra platsen, dels ock af arkitekten A. Anderberg förslagsritningar till nybyggnad å denna senare platsen.

Öfver dessa förslag hördes centralinstitutets lärarkollegium, som i yttrande till direktionen den 11 november 1907 anförde: Kollegiet ansåge, att af de båda föreslagna platserna, Idrottsparken och kvarteret Näktergalen, den förra vore lämpligare under förutsättning att institutet kunde erhålla »ensam och fullständig bestämmanderätt inom området». Angående de föreslagna ritningarna ansåge kollegiet, att icke någotdera förslaget vore af den beskaffenhet, att det kunde tänkas komma till utförande, men ville kollegiet framhålla, att i förslagen inginge detaljer, hvilka vore af det värde, att de borde kunna tagas i betraktande vid ett eventuellt uppgörande af andra ritningar.

Direktionen återremitterade frågan till lärarkollegiet med begäran om ett mera detaljeradt utlåtande samt program för den ifrågasatta nybyggnaden. Med anledning häraf inkom lärarkollegiet till direktionen med ett den 25 november 1907 dagtecknadt utlåtande jämte program, vid hvars uppgörande hänsyn tagits till arkitekten Anderbergs förslag.

På af direktionen under hand lämnadt uppdrag omarbetade arkitekten Anderberg därefter sitt förslag i enlighet med lärarkollegiets program. Sedermera ingick direktionen till Kungl. Maj:t med förenämnda skrifvelse af den 24 januari 1908, hvarvid fogats arkitekten Anderbergs omarbetade ritningar.

I denna skrifvelse anförde direktionen, att Djurgårdsförvaltningen förklarat sig icke finna något hinder för att den ifrågavarande platsen kostnadsfritt öfverlätes till institutet samt att Aktiebolaget Idrottsparken förklarat sig villigt att på vissa villkor afstå från den rätt till platsen, som bolaget dittills innehaft; och hemställde direktionen, att Kungl. Maj:t täcktes af Riksdagen begära erforderliga medel till uppförande af nybyggnad för gymnastiska centralinstitutet, därvid direktionen förordade, att institutet skulle erhålla dispositionsrätt till hela det område, som dittills disponerats af Aktiebolaget Idrottsparken.

Kungl. Maj:t remitterade ärendet till öfverintendentsämbetet, som i underdånigt utlåtande den 12 januari 1909 anförde bland annat följande. Den föreslagna byggnadsplatsen syntes i afseende å såväl terräng- och grundförhållanden som läge vara synnerligen lämplig. En nödvändig följd af den föreslagna placeringen af byggnaden blefve emellertid den, att på platsen redan förefintliga byggnader och anordningar för idrott måste förflyttas. Efter att hafva ingående yttrat sig om de till bepröfvande föreliggande ritningarna

samt därvid framställt en del anmärkningar förklarade sig ämbetet anse förslaget icke vara af natur att kunna till nådig fastställelse förordas. Emellertid kunde förslaget utgöra en värdefull vägledning vid utarbetande af ett nytt fullständigt program för den betydande anläggningen i fråga.

Ärendet fick härefter hvila. Direktionen hemställde emellertid i underdånig skrifvelse den 5 december 1909, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för att Idrottsparken måtte reserveras för den nybyggnad för gymnastiska centralinstitutet, som kunde komma att blifva beslutad.

Då kommittén, som tillsattes den 8 april 1910, började sin verksamhet, hade frågan om plats för institutets nybyggnad såtillvida inträdt i ett nytt skede, som Idrottsparken upplåtits för byggande af ett permanent stadion.

Genom nådigt bref den 22 april 1910 angående en extra dragning uti idrottslotteriet i och för de olympiska spelen i Stockholm 1912 hade medgifvits bland annat, att, under förutsättning att Idrottsparken blefve för ändamålet upplåten, för byggande af ett permanent stadion samt anordnande af 1912 års olympiska spel därstädes finge af Sveriges centralförening för idrottens främjande användas vissa delar af nämnda lotteris medel. Tillika hade i sagda nådiga bref föreskrifvits, att såsom villkor för de lämnade medgifvandena skulle gälla bland annat: *att* genom centralföreningens försorg uppfördes i hufvudsaklig öfverensstämmelse med af öfverintendentsämbetet i utlåtande den 8 mars 1910 angifna grunder och enligt ritningar, som före arbetenas påbörjande blefve af Kungl. Maj:t godkända, ett permanent stadion i Idrottsparken att användas vid 1912 års olympiska spel och efter deras afslutande för svenskt idrottslif i allmänhet, *att* sedan den sålunda gjorda anläggningen blifvit färdig och vid afsyning, hvarom Kungl. Maj:t på vederbörlig anmälan ville föranstalta, blifvit godkänd, densamma öfverlämnades till statsverket med full äganderätt, *att* centralföreningen utan kostnad för statsverket och utan anlitande af medel från idrottslotteriets vare sig ordinarie eller extra dragningar och ej heller ränta af sådana medel träffade sådan uppgörelse med Aktiebolaget Idrottsparken, att föreningen komme i åtnjutande af all den rätt till Idrottsparken och anläggningarna därstädes, som för det dåvarande tillkomme nämnda bolag, samt *att* centralföreningen förbunde sig att efter slutet af de olympiska spelen år 1912 öfvertaga vården af stadion och hålla det tillgängligt för därmed afsedt ändamål enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t ville efter förslag af centralföreningen framdeles meddela.

En af kommitténs första åtgärder blef därför att taga platsfrågan under öfvervägande. Kommittén biträddes härvid af sin för byggnadsfrågans behandling adjungerade ledamot, arkitekten Torben A. Grut.

De fordringar, kommittén ansett sig böra uppställa beträffande en byggnadsplats för gymnastiska högskolan, äro i hufvudsak följande:

1) tillräckligt utrymme för de olika lokalerna med alla gymnastiksalar förlagda i samma våning samt för gård, afsedd för friluftsöfningar,

2) inga egentliga direkta utgifter för själfva tomten,

3) relativ närhet till läroanstalter af olika slag, till åtminstone något

truppförbands kasern och till större idrottsplatser äfvensom goda kommunikationer med stadens olika delar,

4) möjlighet till anknytning med stadens gas-, vatten-, aflopps- och elektriska ledningar för rimlig kostnad samt

5) ett ändamålet värdigt, estetiskt tilltalande läge.

Med dessa fordringar för ögonen har kommittén företagit en undersökning beträffande tänkbara platser i Stockholm och dess omedelbara närhet. Därvid hafva de platser, som kunna komma i fråga, befunnits vara ganska få. Särskildt är det kostnadsfrågan, som begränsar möjligheterna, och man kan nästan säga, att tomtvalet med hänsyn till denna fråga måste inskränkas till Djurgårdens olika områden. Af dessa äro de flesta olämpliga i följd af svårighet att erhålla anknytning till stadens gas-, vatten-, aflopps- och elektriska ledningar. Emellertid fästes kommitténs uppmärksamhet å en plats, hvilken syntes uppfylla alla ofvan angifna fordringar och således gjorde fortsatt sökande onödigt. Denna plats är *bergsplatån nordost om stadion.* Platsen i fråga erbjuder rikligt utrymme. Den är belägen å Djurgårdens mark. Icke långt från densamma ligga Engelbrekts församlings stora folkskola vid Valhallavägen, högre realläroverket å Östermalm och flera enskilda skolor. I dess närhet äro Lifgardet till häst och Svea artilleriregemente förlagda. Omedelbart intill ifrågavarande plats ligga stadion och Östermalms idrottsplats. Platsen är belägen nära större trafikleder och den beröres af åtminstone en spårvägslinje. Anknytning till stadens olika ledningsnät möter ej alltför stora svårigheter. Slutligen har den ett dominerande läge, som äfven åt en byggnad med jämförelsevis billig arkitektonisk utsmyckning kan förläna en monumental karaktär.

På grund af hvad som förekommit vid den undersökning, kommittén företagit beträffande möjligheten att få platsen upplåten för nu ifrågavarande ändamål, anser kommittén det kunna förutsättas, att Djurgårdsförvaltningen kommer att ställa sig välvillig till förslaget.

Emellertid finnas å platsen uppförda några byggnader, tillhörande två olika enskilda företag, som fått vissa särskilda tomtdelar åt sig upplåtna på arrende. Dessa företag äro Aktiebolaget Stockholms ridhus och Aktiebolaget tennis, hvilka med Djurgårdsförvaltningen hafva kontrakt angående upplåtelserna för en tid af tjugu år från den 1 april 1909 till och med den 31 mars 1929 med skyldighet likväl att, därest större eller mindre delar af de upplåtna områdena erfordras för allmänt behof, afträda erforderliga delar, det förra bolaget sex månader och det senare ett år efter skedd uppsägning, utan rätt till annan ersättning än för å afträdd del befintlig byggnad.

Om bolagen för genomförande af det utaf kommittén påtänkta byggnadsföretaget skulle blifva uppsagda till afflyttning före den 31 mars 1929, torde någon godtgörelse böra beredas dem.

För ridhusaktiebolaget sättes i fråga, att af Djurgårdsförvaltningen skulle åt detsamma upplåtas annan, med dess nuvarande jämngod tomt samt att alla omkostnader för flyttning och däraf förorsakad driftförlust skulle ersättas.

För Aktiebolaget tennis åter har blifvit ifrågasatt, att i gymnastiska högskolans byggnad skulle anordnas två fullgoda, täckta tennisplaner med tillhörande utrymmen af olika slag samt att bolaget skulle erhålla fri dispositionsrätt till dessa lokaler under så lång tid, som motsvarar den återstående tid, under hvilken bolagets nuvarande tennishall kan beräknas vara för sitt ändamål användbar.

De sålunda ifrågasatta tennisplanerna hafva synts kommittén kunna lämpligen anordnas i takvåningen. Kostnaden härför blir ej stor och lokalerna kunna blifva till synnerlig nytta för högskolan. Hinder lärer icke möta att fullborda dessa lokaler, innan den nuvarande tennishallen behöfver rifvas.

Samtliga de nu berörda kostnaderna utgöra ett relativt ringa belopp för anskaffande af byggnadstomt.

Vid uppgörande af program för själfva nybyggnaden har kommittén tagit hänsyn till följande omständigheter.

Gymnastiksalar.

Kommittén har utgått från den förutsättningen att gymnastiksalarna skola beräknas, utom för gymnastiköfningar med högskolans studerande och öfningar i meddelande af gymnastikundervisning åt personer, tillhörande skilda åldersklasser, förnämligast skolungdom, äfven för frivilliga gymnastikföreningars öfningar.

Antalet gymnastiksalar vid gymnastiska centralinstitutet uppgår till fem, och detta antal har visat sig otillräckligt redan med den nuvarande omfattningen af institutets verksamhet. Med hänsyn till den blifvande verksamheten vid gymnastiska högskolan anser kommittén, att gymnastiksalarna ej böra vara färre än sex. Hvad angår gymnastiksalarnas storlek, anser kommittén på grund af vunnen erfarenhet, att de nya salarna böra anordnas rymligare än de nuvarande. Två af salarna torde böra tilltagas större än de öfriga, detta med tanke på det stora utrymme, fäktöfningarna äfvensom öfningarna i gymnastikundervisnings meddelande komma att kräfva för de båda manliga kurserna, i hvilka antalet deltagare skulle kunna uppgå till 60 i hvardera.

Med alla gymnastiksalarna böra förenas förvaringsrum för lös gymnastikmateriell, hvarjämte vid de större gymnastiksalarna böra finnas rum för förvaring af fäktmateriell. Vidare är det önskvärdt, att i samband med gymnastiksalarna anordnas rum — å de bifogade ritningarna benämnda undersöknings- och mottagningsrum — hvilka kunna användas dels af lärarna före

och efter öfningarna, dels ock för vetenskapliga demonstrationer och undersökningar, som ej lämpligen kunna utföras i en stor gymnastiksal, t. ex. demonstrationer å blottad kropp. Till gymnastiksalarna höra slutligen omklädningsrum med dusch samt utrymme för förvaring och torkning af gymnastikkläder. Omklädningsrummen böra vara ordnade så, att en gymnastikafdelning kan vara färdig att från dessa rum rycka in i gymnastiksalen, omedelbart efter det en annan afdelning lämnat densamma.

Badafdelning.

Vid gymnastiska centralinstitutet har saknaden af en badafdelning redan länge varit kännbar. Visserligen ingår simning öfverhufvud taget ej i den stadgade undervisningsplanen, men kurser i simundervisnings meddelande och i lifräddning hafva anordnats för institutets elever. Dessa kurser har man nödgats förlägga till offentliga badinrättningar, hvilket medfört både olägenheter och särskilda kostnader. Med hänsyn till den betydelse, utbildandet af ledare för undervisning i simning och lifräddning har, anser kommittén, att gymnastiska högskolan bör så utrustas, att denna utbildning kan meddelas vid högskolan. Kommittén anser lämpligast, att i anslutning till gymnastiksalarna anordnas två badafdelningar, däraf en större med fullständigare utrustning.

Föreläsningssalar m. m.

Vid högskolan bör finnas en samlings- och högtidssal, afsedd att rymma högskolans alla lärare och studerande. I denna skulle äfven föredrag inom den fysiska uppfostrans olika områden kunna hållas för en större allmänhet.

Föreläsningssalar böra finnas till ett antal af fyra. Det kommer nämligen ofta att inträffa, att högskolans fyra olika afdelningar samtidigt hafva teoretisk undervisning. Att anatomiska institutionen skall hafva en egen föreläsningssal, ligger i sakens natur. Fysiologiska institutionen och institutionen för rörelselära kunna hafva en gemensam föreläsningssal. De båda öfriga föreläsningssalarna förläggas lämpligen i omedelbar närhet till gymnastiksalarna.

Vetenskapliga institutioner.

Vid gymnastiska högskolan skola enligt kommitténs förslag anordnas vetenskapliga institutioner. Dessa böra omfatta dels lokaler för de studerandes dissektioner och laborationsöfningar, dels ock lokaler för lärarnas och deras speciella lärjungars vetenskapliga forskningsarbete.

För anatomiska institutionen erfordras dissektionssal, benrum, sal för studier å preparat, anatomiskt museum, likkällare och hiss m. m.

Fysiologiska institutionen och institutionen för rörelselära, hvilka skola hafva en gemensam föreläsningsal, behöfva vidare ett rum för mörkrumsdemonstrationer, en fotografisk atelier samt diverse laborationsrum för hvardera institutionen.

Bibliotek, museum m. m.

Gymnastiska centralinstitutet har ett bibliotek samt en del samlingar af planschverk äfvensom af modeller till gymnastik- och idrottsmateriell. Vid anskaffande af lokaler för dessa samlingar bör hänsyn tagas dels till samlingarnas framtida tillväxt och dels till önskvärdheten af att de blifva lätt tillgängliga såväl för högskolans studerande som för allmänheten.

Kollegierum, rektorsexpedition m. m.

Naturligtvis erfordras ett kollegierum samt rum för rektorsexpedition. Vidare böra äfven de professorer och assistenter, som ej hafva sin verksamhet förlagd till någon af de vetenskapliga institutionerna, få sina särskilda rum, i hvilka de kunna idka studier under tider, då de utan att vara upptagna af undervisning vistas inom högskolan.

Samlings- och frukostrum.

Undervisningen vid högskolan afses att blifva anordnad i form af fasta kurser. De studerande skola således vara skyldiga att närvara vid alla för vederbörande afdelning afsedda föreläsningar och öfningar. Det torde under sådana förhållanden vara nödvändigt att upplåta rum, i hvilka de studerande kunna uppehålla sig under fritiderna mellan föreläsningar och öfningar. Äfven vore det för de studerande en fördel, om de kunde få intaga ett förmiddagsmål inom högskolan, på samma sätt som sker i många allmänna och enskilda verk och inrättningar. För den skull har kommittén ansett, att s. k. samlings- och frukostrum böra ingå i programmet; och böra dessa lokaler anordnas särskildt för de manliga och för de kvinnliga studerandena.

Reparationsverkstad.

Vid anstalter, som till sin art likna den tilltänkta gymnastiska högskolan, exempelvis karolinska mediko-kirurgiska institutet, har det visat sig vara

en synnerlig fördel, ej minst i ekonomiskt hänseende, att äga en mindre reparationsverkstad. Kommittén anser därför, att en dylik verkstad bör anordnas vid gymnastiska högskolan. Den kan lämpligen förläggas i källaren, nära ångpannerummet.

Rektorsbostad.

En följd af kommitténs förslag att rektor skall vara vid högskolan boende är, att kommittén finner rektorsbostad böra anordnas vid högskolan.

Bostäder för betjäning.

Kommittén anser, att bostäder böra vid högskolan anordnas för hela betjäningspersonalen. Bostad för dylik befattningshafvare bör i enlighet med hvad numera vedertagits omfatta i regel två rum samt kök.

Gård.

Byggnaden bör anordnas så, att man för friluftsöfningarna erhåller en gård med skyddadt läge.

Med ledning af ofvannämnda program, af kommittén i detalj utarbetadt, har arkitekten Grut uppgjort det byggnadsförslag (Bilaga 11 jämte planscherna I—X), som finnes bifogadt detta betänkande.

Förslaget i fråga, enligt hvilket gymnastiska högskolans byggnad skulle förläggas till bergsplatån nordost om stadion och uppföras i anslutning till dettas arkitektur, har på ett synnerligen lyckligt sätt tagit hänsyn till byggnadens uppgift och platsens läge. Förslaget är så uppgjordt, att sprängnings-, schaktnings- och terrasseringskostnaderna blifva de minsta möjliga. Vidare har man i största utsträckning utnyttjat såväl källar- som vindsvåningen, den förra till omklädningsrum och den senare till de vetenskapliga institutionerna.

Af den till förslaget hörande kostnadsberäkningen (Bilaga 12) framgår, att kostnaderna för uppförande af de ifrågavarande byggnaderna skulle uppgå till 2,900,000 kronor, hvartill såsom ofvan angifvits torde böra läggas något belopp för förvärfvande af besittningsrätt till tomten.

Härtill komma följande poster för lös inredning, med afseende å hvilka kommittén hänvisar till kostnadsförslag, uppgjorda af fackmän med ledning af uppgifter från fabrikanter:

Möbler, gardiner m. m. (Bilaga 13 a)	kronor	56,557: —
För vetenskaplig och speciell utrustning:		
Gymnastiksalarna (Bilaga 13 b)	»	100,000: —
Badafdelningen (Bilaga 13 c)	»	2,000: —
Föreläsningssalarna m. m. (Bilaga 13 d)	»	1,700: —
Anatomiska institutionen (Bilaga 13 e)	»	5,000: —
Fysiologiska institutionen (Bilaga 13 f)	»	15,000: — [1])
Institutionen för rörelselära (Bilaga 13 g)	»	10,000: —
Fotografiska och röntgenapparater (Bilaga 13 h)	»	8,000: —
Reparationsverkstaden (Bilaga 13 i)	»	3,500: —
Friluftsanordningar (Bilaga 13 k)	»	10,000: —
	Summa kronor	211,757: —

Enligt hvad bifogadt värderingsinstrument (Bilaga 14) utvisar, kan den af gymnastiska centralinstitutet för närvarande disponerade fastigheten antagas komma att vid försäljning inbringa 770,000 à 920,000 kronor, och skulle således ett afsevärdt belopp härigenom kunna vara att påräkna för byggnadsföretagets utförande.

Detta oaktadt kan kostnaden för byggnadsföretaget visserligen i och för sig synas betydande, men man måste beakta, att då gymnastiska högskolan skall omhändertaga en samhällsuppgift, fullt likvärdig med dem, som åligga nu existerande vetenskapliga anstalter, summan i fråga lämpligast jämföres med de kapital, som under de senare årtiondena nedlagts å anstalter af sistnämnda slag, under det endast ringa belopp offrats å den fysiska uppfostran. Vid en sådan jämförelse lärer den här ifrågasatta kostnaden icke befinnas öfverdrifven.

Genom lösningen af gymnastiska högskolans byggnadsfråga på det uti förslaget angifna sättet skulle Sverige för ett relativt billigt pris erhålla en vetenskaplig anstalt för fysisk uppfostran, hvilken motsvarar de anspråk, som böra ställas på en dylik — en anstalt, värdig det namn, Sverige på detta område förvärfvat.

Ehuru i stort sedt enkel, skulle den ifrågasatta anläggningen — organiskt framvuxen ur omgifningen, kan man säga — i sin helhet genom läge och gruppering blifva ett estetiskt synnerligen tilltalande byggnadsverk af stor betydelse för hela den kringliggande nejden med dess parker och stadsdelar. Särskildt torde härvid böra framhållas den verkan, byggnaden i estetiskt afseende kommer att få såsom bildande en nu saknad bakgrund till stadion.

[1]) Häri inräknadt utrustningen för den psykologiska institutionen.

Det omedelbara grannskapet till stadion möjliggör en samverkan, som bör kunna blifva till stort gagn: den fria idrotten kan få tillgång till vetenskaplig vägledning och den mera vetenskapliga gymnastiken kan komma i ständig kontakt med idrotten — en växelverkan, som bör kunna i afsevärd mån bidraga till att föra gymnastiken och idrotten allt närmare hvarandra.

BILAGOR.

Bilaga 1.

Till kommittén för afgifvande af utlåtande och förslag angående omorganisation af Gymnastiska centralinstitutet m. m.

Efter att hafva af kommittén erhållit uppdrag att i Danmark närmare taga kännedom om organisationen af den fysiska uppfostran, särskildt vid folkskolorna, besökte jag i Charlottenlund vid Köpenhamn gymnastikinspektören cand. teol. K. A. Knudsen för att dels inhämta upplysningar rörande mitt uppdrag, dels rådgöra om lämpligaste sättet för fullgörandet af detsamma. På hans välvilliga anmodan medföljde jag honom på hans inspektionsresa på Jutland, hvarvid jag kom i tillfälle *att* närvara vid examen i praktisk och teoretisk gymnastik vid statens folkskollärareseminarium i Jelling, *att* åse gymnastik vid en af de minsta folkskolorna på den jutska heden, *att* se gymnastiksal och lekplats vid folkskola i den stora landtbyn Herning, *att* se nya skollokaler, gymnastikbyggnad och lekplats vid borgar- och mellanskolorna i Holstebro, *att* deltaga i det af »Den danske Afdeling af den internationale permanente Kommission for legemlig Opdragelse» den 18 juni anordnade »Gymnastikstævnet» i Holstebro för Ringkjöbings amt *och att* närvara vid inspektionen af gymnastikundervisningen af gossar och flickor i folkskolan i Skagen och se dess nya gymnastikbyggnad, lekplats och stora bollplats. På grund af hvad jag sålunda på kort tid, men under gynnsamma omständigheter varit i tillfälle att se, af hvad jag genom mig tillgängliga handlingar och skrifter inhämtat och genom samvaron med gymnastikinspektör Knudsen erfarit, får jag härmed afgifva följande berättelse.

Historisk inledning.

Gymnastikens traditioner i Danmark sträcka sig tillbaka ända till sjuttonhundratalets senaste år, då Nachtegall undervisade studenter i sitt hem, fick in gymnastik i ett par köpenhamnska skolor och upprättade ett privat gymnastikinstitut i Köpenhamn, där ibland andra Pehr Henrik Ling öfvade sig i gymnastik och mottog väckelser. Gymnastiken utvecklade sig emellertid ej i Danmark på samma sätt som i Sverige. Då det i Sverige företrädesvis blef officerare, som kommo att taga gymnastikundervisningen om hand ej blott vid armén utan äfven vid skolorna, var det i Danmark underofficerarna,

som haft och delvis ännu hafva dessa uppgifter. Detta förhållande kan säkerligen bättre än något annat förklara, hvarför gymnastiken i Danmark dels blef satt i sämre möjlighet att utveckla sig och dels fick mindre socialt anseende, såsom handhafven af personer utan något högre allmänt och speciellt bildningsunderlag. När sedan under 1880-talet uppmärksamheten fästs på, hvilken ställning och betydelse gymnastiken intog i Sverige, och förståelsen af dess fysiskt uppfostrande förmåga blifvit väckt, uppstod en energisk sträfvan att tillägna sig detta medel. Det blef genom folkhögskolorna, som en systematiskt ordnad gymnastik ryckte in i Danmark. Härifrån sattes den i förbindelse med skytteföreningarna. Den kommer så in i seminarierna och folkskolorna och till sist i de högre skolorna. Allmänt sedt har gymnastiken i Danmark såsom fysiskt uppfostrande medel från landet ryckt in i städerna och från de lägre klasserna till de högre. Kännedomen om denna med Sverige så olika historiska utveckling af gymnastiken i Danmark är nödvändig för att förstå den danska organisationen af den fysiska uppfostran och den riktning, i hvilken man här arbetat och arbetar.

Såsom reaktion mot ett föregående äldre ohållbart gymnastiksystem och på grund af erfarenheten närmast från folkhögskolorna tillsattes i Danmark *Gymnastikkommissionen af 1887.* De hufvudsakliga principer, som voro ledande i dess förslag, hafva sedan fullföljts i Danmark. Förslaget upptog äfven en »Gymnastisk Læreanstalt til Uddannelse af Lærer og Lærerinder i Gymnastik for Landets Skoler». I den senare *Gymnastikkommissionen af 1889* framhölls ännu mera behofvet af denna anstalt, som föreslogs skola lämna en tvåårig utbildningskurs. Emellertid inrättades i stället såsom en utvidgning af »Statens Lærerhöjskole» en ettårig kurs i gymnastik, för att det snarast kunde »dannes en hel ny Stab af Gymnastiklærere, civile». Denna anstalt är den nu bestående, som jag nedan skall omtala. Undervisningen i den efter svenskt mönster anordnade militära gymnastiken vid »Hærens Gymnastikskole» likasom den i Danmark helt privata uudervisningen i sjukgymnastik faller ej inom området för mitt uppdrag.

Danska folkskolelagens bestämmelser angående gymnastik etc.

Enligt danska folkskolelagen af den 29 mars 1910 § 10 skall i »Forskolen» (småskolan) öfvas en för barnens ålder afpassad gymnastik med lekar både med gossar och flickor såväl på landet som i städerna, och skall undervisningen i de offentliga skolornas öfriga klasser omfatta i *städerna* för både gossar och flickor utom andra ämnen äfven gymnastik, men dessutom kan enligt lagen hälsolära och skolbad upptagas på undervisningsskemat. För skolorna på *landet* är för gossarna gymnastik upptagen såsom ämne, men för flickorna skall först efter förslag af skolkommissionen och närmare bestämmelser i undervisningsskemat kunna upptagas undervisning i gymnastik samt i hälsolära och skolbad. Vid folkskolorna lämnas sålunda undervisning

i praktisk gymnastik efter ålder och kön, men kan under sommarmånaderna ersättas af lekar och bollspel samt af bad och simöfningar.

Gymnastiklokaler.

Vid skolorna finnas allt efter deras storlek och kommunernas intresse och ekonomiska förmåga gymnastikbyggnader, hyrda salar för gymnastiköfningar, lekplatser, platser i det fria med redskap o. s. v. Antalet gymnastikbyggnader hafva ökats på senare åren högst betydligt, ej minst därigenom att i enlighet med folkskolelagen (§ 33) staten bidrager med hälften af omkostnaderna för dylika nya skolbyggnader. Sålunda hafva under åren 1907—1909 uppförts ungefär 200 nya gymnastikbyggnader, som kostat omkring en million kronor, af hvilka kommunerna betalt hälften och staten hälften.

Gymnastikundervisning för folkskollärare och -lärarinnor.

I folkskolorna undervisa folkskollärarna gossarna och folkskollärarinnorna flickorna i gymnastik. Folkskollärarna och -lärarinnorna hafva fått sin gymnastiska utbildning vid statens eller de privata folkskollärare- eller -lärarinneseminarierna. Dock hafva en del fått vidare utbildning dels genom deltagande i instruktionskurserna för äldre lärare på en à två veckor, dels i feriekurserna på fyra veckor vid folkhögskolorna och dels genom att hafva vid »Statens Lærerkursus» genomgått dess ettåriga kurs i gymnastik.

Folkskollärare- och folkskollärarinneseminarierna.

Vid folkskollärare- och folkskollärarinneseminarierna lämnas af läraren i gymnastik, hvilken dessutom är lärare i andra ämnen, undervisning i

Anatomi och fysiologi med *rörelselära,*
Gymnastisk metodik och *öfning att undervisa,*
Praktisk gymnastik och lekar.

I hvartdera af dessa tre ämnen hålles särskild examen och gifves särskildt betyg.

De från seminarierna utexaminerade äga kompetens till folkskollärare- eller folkskollärarinneplatser och skola alltså vid folkskolorna leda gymnastiken och lekarna.

Instruktionskurserna.

Instruktionskurserna äro gymnastikkurser på i regeln en veckas tid. De anordnas för äldre lärare och lärarinnor på landet inom deras egen skolkrets i allmänhet på deras egen begäran. De ledas af en inspektörsassistent eller af någon annan af gymnastikinspektören förordnad. De afse att friska upp deltagarnas gymnastiska kunskaper och att öka intresset för arbete med gymnastik. Vid instruktionskurserna förekomma därför utom öfningar och undervisning i praktisk och teoretisk gymnastik och lekar, ledda af gymnastikläraren, äfven föreläsningar i hälsolära, hygien m. m. af läkare samt tillfälliga, enstaka föreläsningar i andra ämnen. År 1909 gåfvos 19 instruktionskurser med 337 lärare och 114 lärarinnor. Staten betalar undervisningen. Kommunerna och skoldirektionerna lämna eller bekosta ofta bostad och kost för deltagarna. Några instruktionskurser hafva på sista året anordnats på så sätt, att de utsträckts under ett par månader med möte en gång i veckan.

Feriekurserna. Feriekurserna hållas under ungefär fyra veckor rundt om i landets folkhögskolor under sommarferierna. Vid gymnastikferiekurserna undervisas 6 à 7 timmar dagligen i praktisk gymnastik, teoretisk gymnastik, anatomi och fysiologi, kommandoöfningar och lekar. Staten håller fria lärare och lämnar dessutom stipendier å 40—50 kronor samt fria resor till deltagarna. År 1909 höllos *7* gymnastikferiekurser för lärarinnor med 181 deltagare, *3* för lärare med 83 deltagare och *1* kurs för lärare och lärarinnor med 13 deltagare. Dessutom höllos 2 kurser i simning i Köpenhamn för 16 lärarinnor och 8 lärare. Samtidigt med denna hölls en utförlig kurs af läkare i hälsolära och hygien, särskildt med hänsyn till skolan.

Statens kurs i gymnastik. Den egentliga och högsta utbildningsanstalten för gymnastiklärare i Danmark är »Statens etaarige Kursus i Gymnastik» i Köpenhamn. Den är en afdelning af »Statens Lærerhöjskole» och står under gymnastikinspektörens tillsyn och ledning. Den började sin verksamhet den 1 september 1898. Från denna anstalt har till och med 1909 utexaminerats 352 gymnastiklärare, däraf 153 manliga och 199 kvinnliga. Af dessa var det största antalet folkskollärare och -lärarinnor samt seminarielärare. För att få deltaga i kursen, som, såsom namnet angifver, är ettårig, skall man helst hafva genomgått ett seminarium eller på annat sätt förvärfvat en god allmänbildning och dessutom någon föregående gymnastisk utbildning. Om en sökandes skicklighet icke är oomtvistlig, pröfvas han i behandling af modersmålet, i fysik och i praktisk gymnastik. Kursen var från början beräknad för 30 elever, 15 män och 15 kvinnor. Medellösa kunna erhålla stipendier.

Undervisning lämnas vid kursen i *pedagogik* (prof. i filosofi Kroman) 2 timmar i veckan,

i *anatomi och fysiologi* (af manlig och kvinnlig läkare) 6 timmar i veckan,

i *gymnastikens teori*, innefattande äfven gymnastisk rörelselära, kroppsöfningar som skolämne och gymnastikens historia, 4 timmar i veckan,

i *undervisningsöfningar*, undervisning och kommendering af folkskolebarn, 7 timmar för män, 8 för kvinnor, dock så att hvarje elev får 4 timmar i veckan, dessutom 1 timme extra med »inbördes undervisning» och kritik af lärare och kamrater,

i *lekar och bollspel* etc., under vintern i skridskoåkning etc.,

i *vägledning i hjälp vid förefallande olycksfall.*

Examen verkställes inför censorer, dels muntlig, dels skriftlig, den senare i fysiologi och gymnastikens teori. En folkskollärare får, då han deltager i statens ettårskurs, ett stipendium à 300—450 kronor, om han är ogift, och 500—600, om han är gift.

De från statens kurs i gymnastik utexaminerade få gymnastiklärares kompetens och namn; men, då gymnastik är ett ämne fullt likställdt med

andra ämnen i skolan, kan i konsekvens därmed ej den utexaminerade erhålla anställning såsom lärare i gymnastik vid annan skola än den, där han på grund af sina öfriga examina är kompetent att få anställning. En folkskollärare är, såsom utexaminerad vid ett seminarium, kompetent till gymnastiklärare vid folkskola på landet; men genom att hafva genomgått statens gymnastikkurs blir han äfven kompetent till gymnastiklärare vid folkskola i städerna och vid seminarierna. De studenter och kandidater, som genom sina akademiska examina blifva eller äro kompetenta till anställning vid statens högre läroverk, blifva genom att hafva genomgått gymnastikkursen kompetenta att upptaga ämnet gymnastik bland sina undervisningsämnen. Emellertid hafva lika litet tillräckligt antal folkskollärare som filosofie kandidater genomgått gymnastikkursen, för att behofven på de olika skolorna skulle kunna blifva fyllda af lärare med den fastslagna kompetensen, och detta trots att de högre skolorna ännu hafva kvar en del underofficerare som gymnastiklärare. — Vid folkskolorna i städerna har man därför fått fylla luckorna med folkskollärare, som utöfver sin seminariekurs deltagit i feriekurser i gymnastik. Då de högre skolorna i Danmark till största delen äro privata anstalter, anställas där ej sällan vid folkskollärareseminarierna utexaminerade elever. På detta sätt blir det också ej sällan folkskollärare, som uppehålla gymnastikundervisningen vid de högre läroverken. — Åtgärder hafva vidtagits för att afhjälpa dessa mot de allmänt antagna principerna stridande missförhållandena.

»Gymnastik» vid universitetet.

För att få lärare, som vid sidan af andra ämnen kunna öfvertaga gymnastikundervisningen, och därmed få den fysiska uppfostran helt in i den högre skolan såsom ett led af dess arbete, har man sökt och delvis redan ernått att få »gymnastik» såsom ett ämne vid universitetet. Det är dock, åtminstone tillsvidare, kombineradt med undervisning vid »Statens gymnastikkursus». — Ministeriet har dessutom tillåtit studenter att deltaga i gymnastikkursen, hvilken af andra deltagare fordrar ett år, på så sätt att arbetet för dem fördelas på 3 à 4 år, hvarigenom deras utbildning kan försiggå samtidigt med deras öfriga studier. 4 studenter deltogo 1909 på detta sätt i gymnastikkursen. Emellertid har från 1 november 1909 anställts en läkare med gymnastisk utbildning såsom docent i fysiologi och gymnastikens teori vid filosofiska fakulteten vid Köpenhamns universitet. Han skall undervisa i anatomi, fysiologi och den delen af rörelseläran, som faller inom fysiologien. De studenter, som vilja taga »skoleembetsexamen», kunna numera välja gymnastik som ett ämne i utbyte mot annat ämne af andra grad. Men för att få undergå examen i ämnet gymnastik måste de utom det teoretiska studiet vid universitetet hafva genomgått godkänd kurs i gymnastik, d. v. s. i undervisningens meddelande, »gymnastisk-teknisk teori», lek och bollspel vid »Statens kursus i Gymnastik». Docenten i gymnastik är examinator i ämnet gymnastik.

Inspektionen. Hvad som gjort gymnastiken populär rundt om på landet i hela Danmark är tvifvelsutan, att den upptagits och utgått från de här så djupt hos folket ingripande folkhögskolorna med deras entusiastiska ledare och i viss mån äfven att den med gymnastikföreningarna bundits till de populära skytteföreningarna; men, att den fysiska uppfostran drifves så intensivt vid skolorna och särskildt vid folkskolorna, har den säkert den särdeles energiska *inspektionen* att tacka. Inspektionen är nämligen härvid ej blott en kontrollerande myndighet utan i högsta grad äfven en rådgifvande och uppmuntrande för att ej säga rent af agitatorisk myndighet. Det behöfdes i början i ännu högre grad än nu, emedan gymnastiken vid många skolor endast existerade på papperet. Både lärarna och befolkningen skulle i första hand väckas. Fastän den ledandes personlighet härvidlag ej får underskattas, bör det ej spela en underordnad roll, att gymnastikinspektören utom sin gymnastiska utbildning äfven har en skolmans erfarenhet.

Gymnastikinspektören. Inspektionen består af en chef, *gymnastikinspektören.* (Se »Instrux» af den 17 oktober 1889, hvilken dock efter omständigheterna senare mer och mer förändrats.) Hans uppgift är utom att vara högsta inspekterande myndighet äfven vara ministeriets konsulent i fysisk uppfostran.

Under honom stå:

1) *2 fasta manliga assistenter,* hvilka hvardera hafva sitt särskilda inspektionsområde på landsbygden, men kunna af inspektören äfven sändas att inspektera i städerna.

2) *3 kvinnliga assistenter,* som skola inspektera de högre flickskolorna och samskolorna i stad och på landsbygd (d. v. s. mellan-, real- och latinskolor) och dessutom folkskolorna i städerna. Af sådana skolor har Danmark 300 och däraf skola de tre assistenterna inspektera 100 om året.

3) *12 assistenter* i olika distrikt. De skola inspektera folkskolorna på landet, hvar och en i sitt distrikt.

Gymnastikinspektören åtnjuter vid inspektion resekostnader och 10 kronor i dagtraktamente. De två fasta assistenterna hafva fria resor, 10 kronor i dagtraktamente under vinterhalfåret och 8 under sommarhalfåret samt 12 kronor för inspektionen af hvarje skola. De kvinnliga assistenterna hafva samma reseersättning och dagtraktamente som de fasta assistenterna samt 8 kronor för hvarje skola. De tolf lokalassistenterna hafva 12 kronor för inspektionen af hvarje skola, men inga resekostnadsersättningar, då de bo inom distriktet.

Omkring en fjärdedel af samtliga folkskolor på landet, hvilka äro ungefär 3,500 stycken, inspekteras årligen. Folkskolorna i städerna något oftare. Vid inspektion inbjudas lärare och lärarinnor från närgränsande skolor och dessutom barnen från en högre klass i en närbelägen skola.

Inspektionen sker på följande sätt. Inspektören låter läraren leda gymnastik, såsom han brukar, leder den därpå själf och visar, huru de rörelser, som skötts underhaltigt, skola göras, och undervisar i för läraren nya rörelser, talar med lärare och skolråd om hvad som skall anskaffas af nya redskap etc., hvilka förbättringar å skol- och lekplatser, som böra vidtagas, och uppmanar och lämnar råd till uppförande af gymnastikbyggnad, om sådan ej förut finnes, men anledning därtill förefinnes, lär lekar åt barn och lärare, söker väcka ökadt intresse för gymnastik och lekar hos läraren och locka honom till vidare utbildning, härför vid instruktions- och feriekurser. Äro föräldrar närvarande, sökes genom föredrag dessa påverkas till förmån för gymnastiken.

Frivilliga gymnastiken.

Då mitt uppdrag var att studera åtgörandena för fysisk uppfostran i Danmark, kan jag ej underlåta att med några ord beröra den *frivilliga* gymnastiken, dess utveckling och organisation, i all synnerhet som den åtnjuter både direkt och indirekt statsunderstöd. — 1885 erkännes såsom ett historiskt år för omdaningen af Danmarks gymnastiska förhållanden, och sammanhänger detta ej minst med att ett entusiastiskt 12-tal af danskar, däribland nuvarande gymnastikinspektören, på hösten genomgick en gymnastikkurs i Lund för universitetets gymnastiklärare dåvarande kaptenen Norlander. Dessa tolf Norlanders danska »apostlar» blefvo de väsentliga spridarna af svensk gymnastik i Danmark. De verkade på de olika platserna i sitt land, dit de spriddes, och sökte där utbilda ledare af gymnastik. Dessa senare fingo namnet »Delingsförer», en frivillig kår af gymnastiklärare, som haft och har stor betydelse för gymnastikens och kroppsrörelsernas popularitet och utbredning i danska ungdomens bredaste lag. — Öfverstyrelsen för de danska skytteföreningarna har ständigt haft »Delingsförer»-utbildningen om hand. Hvarje år i oktober anordnar den »Delingsförer»-fyraveckorskurser på tre af de största folkhögskolorna (hvilka endast spela värdens rol), en på Seland, en på Fyen och en på Jutland. 1909 utbildades så 185 »Delingsförer». — I de senare åren hafva några folkhögskolor upprättat s. k. »Delingsförer»-skolor under den sedvanliga folkhögskoletiden för män. Det användes från november till april dagligen 2 à 3 timmar till utbildning i gymnastik för de elever, som önskade sådan. 1909 utbildades på så sätt 56 »Delingsförer» på tre folkhögskolor. Denna »Delingsförer»-utbildning är något grundligare och räknas af öfverstyrelsen för två månadskurser. Eleverna vid dem äro vanliga folkhögskoleelever och kunna såsom sådana få understöd af amtet, men dessutom få de understöd af öfverstyrelsen för skytteföreningarna för sin gymnastikutbildning. År 1908 anordnade skytteföreningarna för första gången — efter att hafva fått en bevillning på 5,000 kronor anslagen af riksdagen — *kvinnliga* »Delingsförer»-kurser på fyra veckor i september. 1909 utbildades på dessa kurser 70 kvinnor. — Skytteföreningarnas öfverstyrelse utgifver till de »Delings-

»Delingsförer» och gymnastiken i samband med skytteföreningarna.

förer», som utbildats vid folkhögskolorna och efter pröfning visat sig dugliga, ett »Vitnesbyrd» eller ett slags legitimation som »Delingsförer». Med dem fick den frivilliga gymnastiken sin stora utveckling inom skytteföreningarna, men därmed stegrades också här behofvet af gymnastiköfningshus i skyttekretsarna. År 1900 hade man emellertid erhållit ej mindre än 435 sådana öfningshus för frivillig gymnastik, spridda rundt om i Danmark. Gymnastiken utträngde ej skyttelusten, utan visade det sig, att i de kretsar, där gymnastiken drefs med största ifver, var skyttarnas antal störst. 1880 anvisades första gången en statsbevillning till gymnastik i skyttekretsarna; den var å 2,000 kronor. 1902—1903 hade den stigit till 24,000. 1909 är tillskottet till gymnastik stiget till 35,000 kronor. — Antalet skyttekretsar, där gymnastik öfvats, var 1908—1909 742 med 19,140 män, men utom dessa vuxna, af »Delingsförer» i gymnastik ledda män öfvades samma år i 427 kretsar 8,341 kvinnor och i 213 kretsar 4,803 gossar i frivillig gymnastik; allt siffror, som angifva denna rörelses omfattning och stora betydelse för den fysiska uppfostran i Danmark.

Gymnastikmötena. Återstår för mig nu endast att nämna något om ännu ett led af organisationen af fysisk uppfostran i Danmark, nämligen de af den danska afdelningen af den internationella permanenta kommissionen för fysisk uppfostran anordnade »Gymnastikstævnerne», hvilka, enligt hvad jag personligen erfor vid mötet i Holstebro, hafva en stor anslutning både från kommunernas och folkets sida. Deras väsentligaste uppgifter tyckas ligga i att sporra gymnastiklärarna, väcka deras uppmärksamhet på olika uppfattningar och olika resultat hos hvarandra, att öka intresset hos barnen för gymnastik, kroppsöfningar och lekar i det fria och att för föräldrar och andra samhällsmedlemmar på ett praktiskt sätt ådagalägga den allmänna betydelsen af gymnastiken såsom medel till kroppsutveckling och kroppsbehärskning.

Saltsjöbaden den 18 juli 1910.

Carl M. Fürst.

Bilaga 2.

Till Kungl. Kommittén för avgivande av utlåtande och förslag angående omorganisation av Gymnastiska centralinstitutet m. m.

Anmodad yttra mig om kommitterades planer angående ombildning av Gymnastiska centralinstitutet och i samband därmed tilltänkta åtgärder för höjande av vårt folks fysiska uppfostran, i vad dessa förslag anses beröra folkskolan, får jag härigenom anföra följande:

Enligt gällande folkskolestadga är gymnastik obligatoriskt ämne vid rikets folkskolor. Normalplanen, som skall tjäna till ledning vid upprättande av läsordning, lämnar anvisningar om gymnastikens inpassande i skolans schema och angiver, att ämnet skall omfatta fristående gymnastik, marsch- och språngövningar samt, där omständigheterna sådant medgiva, enkel redskapsgymnastik. För småskolorna upptager normalplanen gymnastik i form av fristående rörelser, dels på lovstunderna, dels som uppfriskningsmedel under lärotimmarna. Gymnastikövningarna ledas, med få undantag, av skolornas egna lärare.

För höjande av intresset för gymnastiken har direktionen för Gymnastiska centralinstitutet allt sedan år 1903, då statsanslag för ändamålet första gången erhölls, på olika ställen i landet anordnat repetitionskurser i gymnastik för folkskollärare. De senaste kurserna ha pågått 18 dagar och omfattat gymnastikens teori, friskgymnastik för kursdeltagarna, gymnastik med barn samt simning och lek. Stipendier ha utdelats till deltagare, som haft sitt hem å annan ort än den, där kursen hållits. För år 1912 är ett statsbidrag af 12,900 kronor för samma ändamål beviljat.

Friluftslekar och idrott såsom gymnastikens naturliga komplement ha inom folkskolan på senare tider allt mera beaktats. Under 1890-talet började friluftsleken tillvinna sig allmänt intresse, främst genom direktör Otto Salomons och läroverksadjunkten J. W. Åkermarks ingripande. Sedan år 1895 ha å Nääs hållits kurser i lekens teori och praktik, i vilka kurser både manliga och kvinnliga elever, de flesta lärare vid folkskolan, deltagit. Genom dessa

lekkurser har landet så småningom tillförts en stab av kunniga och intresserade lekledare. I Stockholm, Göteborg, Malmö m. fl. större samhällen understödes leken genom kommunala anslag. Lekövningarnas ordnande är uppdraget antingen åt skolstyrelserna eller åt för ändamålet stiftade föreningar och sällskap. Egentlig idrott är mindre utbredd inom folkskolan, där den förekommer mest under lekens form.

Till främjande av barnens kroppsliga vård ha flerestädes skolbad anordnats, varjämte skolläkare blivit anställda i de större städerna och några andra samhällen.

Av dessa till synes gynnsamma förhållanden, särskilt de för folkskolan föreskrivna obligatoriska gymnastikövningarna och det allmänna intresset för lek och idrott, kunde man vara berättigad draga den slutsatsen, att den fysiska uppfostran vid våra folkskolor är jämförelsevis väl tillgodosedd. Erfarenheten visar dock, att en sådan slutsats är förhastad. Trots avsevärda framsteg, icke minst på gymnastikens område, är denna uppfostran ännu så tillbakasatt, att snara och kraftiga åtgärder till dess främjande äro högeligen av nöden.

I detta sammanhang ber jag få erinra om en specialundersökning över hos skolbarn förekommande kroppsliga deformiteter, mot vilka en rationellt bedriven gymnastik skulle utgöra ett mäktigt korrektiv.

På uppdrag af Överstyrelsen för Stockholms stads folkskolor företog docenten P. Haglund år 1908 en undersökning av ryggradskrökningar hos barnen inom Engelbrekts folkskola i Stockholm. Oaktat vid undersökningen frånräknades en mängd barn, vilkas deformiteter ej voro större, än att en förbättrad skolgymnastik borde kunna hjälpa dem, återstodo dock av 1,600 undersökta barn 362, således nära en fjärdedel, med betydande deformiteter å skelettet. Detta högst anmärkningsvärda faktum konstaterades i en skola, som är belägen i en stadsdel med jämförelsevis burgen befolkning.

Om än skolan icke är den primära orsaken till uppträdandet av dylika kroppsfel hos lärjungarna, kan den dock genom förbiseende av hygienens krav befrämja desamma. Vår fysiska uppfostran, yttrar d:r Haglund, måste taga jättesteg framåt, innan vi kunna känna oss på något sätt tillfredsställda. Framför allt måste vi begagna vår skolgymnastik, genom vilken vi kunna motverka deformiteter av här angiven art. (Se »Zeitschrift für orthopädische Chirurgie», band XXV!)

Den obligatoriska folkskolegymnastiken övas allt för litet och ligger i en mängd skolor så gott som nere. Detta intygas av bland andra den med gymnastiken i folkskolan väl förtrogne och om densamma högt förtjänte överste C. H. Norlander. Orsakerna härtill äro flera. De förnämsta ligga i öppen dag: folkskolans lärare erhålla en otillfredsställande utbildning som

gymnastikledare, tiden för gymnastik är å skolans schema för knappt tillmätt, lämpliga lokaler och gymnastikredskap saknas vid de flesta folkskolor.

För undanrödjande av de båda sistnämnda orsakerna torde man få hoppas på förslag från folkundervisningskommittén. Beträffande den svåra frågan om förbättrad lärareutbildning och väckande av intresse för gymnastik och fysisk uppfostran i allmänhet synes mig kommittén för omorganisation av Gymnastiska centralinstitutet vilja anvisa en god lösning.

Kommitterade ämna föreslå nämnda instituts ombildning till en gymnastisk högskola med uppgift att meddela en på vetenskapliga grunder byggd undervisning i fysisk uppfostran. De från högskolan utgående lärarna skola vara ej blott gymnastiklärare utan jämväl lärare i andra, närmast till den fysiska uppfostran anknutna ämnen, varjämte de skola hava samma ställning som andra lärare i de skolor, där de komma att tjänstgöra. Detta förslag synes mig innebära ej blott en allsidigare och bättre lärareutbildning utan jämväl en önskvärd omvärdering av den fysiska uppfostran i allmänhet i syfte att jämnställa densamma med den intellektuella. Genomförandet av ett dylikt förslag bör bliva av genomgripande betydelse och skall helt visst komma att utöva ett gynnsamt inflytande även på folkskolans arbete.

Med rätta betonas, att folkskoleseminarierna böra förses med skickliga lärare i fysisk uppfostran. Under förutsättning att tillräcklig tid anslås för hithörande ämnen och att dessa lärare hava undervisningen häri till sin huvuduppgift, bör denna undervisning kunna göras i hög grad effektiv. Värdet härav för de blivande folkskollärarna och därigenom även för folkskolan torde ej kunna för högt uppskattas. Komme därjämte de nuvarande repetitionskurserna i gymnastik att fortsättas och om möjligt utvidgas och givas fastare former, vore mycket vunnet.

De från den ifrågasatta gymnastiska högskolan utexaminerade lärarnas utbildning borde göra dem särdeles lämpliga för arbetet vid folkhögskolorna. I betraktande härav synes mig den tanken riktig, att en sådan lärare borde anställas vid varje folkhögskola. Härigenom skulle den fysiska uppfostran vid folkhögskolan väsentligt förbättras och dessa skolor, som nu äro 44 till antalet och fördelade på samtliga län, kunna göras till härdar för spridande av intresse för sådan uppfostran. Genom dem skulle gymnastikkurser för lantbefolkningen kunna anordnas och bildandet av gymnastik- och idrottsföreningar främjas.

Uppförandet av gymnastiklokaler vid folkhögskolor och folkskolor borde i vissa fall av staten främjas genom anslag.

Vid folkskolorna i några få större städer äro för närvarande anställda gymnastikinspektörer och gymnastiklärare. Med den mångsidigare kompetensen och därav följande större användbarhet vid folkundervisningen, de

högskolebildade lärarna och lärarinnorna enligt kommitterades planer skulle erhålla, komme helt visst ett långt större antal sådana facklärare, än nu är fallet, att vinna anställning vid folkskolorna.

Överinseendet över gymnastikundervisningen vid rikets folkskolor åligger direktionen för Gymnastiska centralinstitutet. Denna inspektion synes mig böra, såsom kommitterade tänkt sig och intill dess en särskild överstyrelse för folkundervisningsanstalterna kommit till stånd, läggas direkt under Kungl. Maj:t. Huvudvikten vid inspektionen bör fästas ej blott vid kritik och kontroll utan även och företrädesvis, såsom fallet är i Danmark, vid hjälp, understöd och uppmuntran i arbetet för den fysiska uppfostran.

Därest kommitterades planer i avseende på folkhögskolorna bleve realiserade, skulle säkerligen bland lärarna vid dessa skolor lämpliga distriktsinspektörer för fysisk uppfostran kunna erhållas.

Kommitterade ha på angivna grunder uppställt mycket höga inträdesfordringar för den ifrågasatta gymnastiska högskolan. Häremot kan från folkskolans sida ingenting vara att invända, under förutsättning att, såsom kommitterade tänkt sig, möjlighet beredes folkskollärare att vid högskolan genomgå utbildningskurser.

Av vad jag i korthet anfört, torde framgå, att folkskolans lärare ha all anledning att med tillfredsställelse motse en sådan omläggning av Gymnastiska centralinstitutet, som kommitterade åsyfta, enär dess verksamhet därigenom i högre grad än hittills skulle bliva folkskolan till gagn.

Stockholm den 11 december 1911.

Carl Lidman.
Överlärare.

Bilaga 3.

På anmodan af Kungl. kommittén för gymnastiska centralinstitutets omorganisation att afgifva en redogörelse för gymnastikens och den fysiska uppfostrans ställning vid folkhögskolorna får jag härmed lämna följande berättelse.

I. *Historik.* Betydelsen af kroppsöfningar för de unga män och kvinnor, som samlas i folkhögskolorna, ha dessa skolors målsmän redan från början insett. Erfarenheten gaf snart vid handen, att folkhögskolornas elever, till allra största delen söner och döttrar af landtmän och från barndomen vanda vid kroppsarbete samt mycken vistelse i det fria, ej utan olägenheter kunde månader igenom lefva det stillasittande inomhuslif, som vistelsen vid skolan måste föra med sig. Denna tvära öfvergång från kroppsarbete till skola visade sig i många fall verka förslappande på lärjungarne i såväl fysiskt som andligt afseende, och för att motverka detta onda blef det nödvändigt att söka införa daglig kroppsrörelse till omväxling med studiearbetet. Man försökte sig till en början med lekar och fristående gymnastik under rasterna, men där, som oftast var fallet, lämplig lekplats saknades, och då väderleken vintertid mången gång hindrade vistelsen i det fria, kunde den motion, som härigenom erhölls, hvarken blifva tillräcklig eller regelbunden. Som en nödfallsutväg företog man sig här och hvar att inrätta någon uthuslokal eller själfva skolsalen för gymnastik och förse den med några enklare redskap. Men det blef dock alltmer tydligt, att om gymnastiköfningarna skulle fylla elevernas behof af kroppsrörelse och systematiskt kunna ordnas in i undervisningen, kräfdes en för ändamålet särskildt inrättad och tillräckligt rymlig lokal. Det första steget till anskaffande af en sådan tog *Hvilans folkhögskola*, hvars dåvarande föreståndare dr. *Leon. Holmström* alltid varit lifligt intresserad för kroppsöfningar och friluftslif. Vid denna skola uppfördes år 1884 ett gymnastikhus, tillräckligt stort för skolans behof och försedt med tillbörlig utrustning af redskap. En vid skolan som lärare tjästgörande officer ledde här i flera år gymnastiken. I sin redogörelse för läsåret 1884—85 yttrar dr. Holmström om gymnastiken vid skolan bland annat följande: »Det lider intet tvifvel, att eleverna varit glada vid gymnastiken och begagnat sig däraf

med lust och gamman. Det är ock visst, att den utöfvat ett högst välgörande inflytande såväl i kroppsligt som andligt afseende . . . De ha känt sig uppfriskade till sinnet och gått till sina bokliga sysselsättningar med betydligt förökadt intresse och lystring.» — För skolan med dess då för tiden rätt svaga ekonomiska ställning hade uppförandet af gymnastikbyggnaden, fastän den ej betingade större kostnad än knappt 7,000 kr. (därvid dock en del material och körslor erhöllos gratis), varit en känbar uppoffring. Ekonomiska svårigheter, ej bristande intresse, var det ock, som hindrade andra folkhögskolor att med snaraste följa det från Hvilan gifna exemplet Att insikt om gymnastikens nytta och behöflighet ej saknades inom folkhögskolekretsar finner man bl. a. däraf, att frågan upptogs till behandling vid flera folkhögskolemöten, och att genom bedrifvande från detta håll motion väcktes vid riksdagen 1891 om anslag för gymnastikundervisningen vid folkhögskolorna. Denna vann emellertid icke riksdagens bifall. För att hos gymnastikundervisningens målsmän väcka intresse för folkhögskolans sträfvanden att tillgodose ungdomens behof af kroppslig utbildning företog sig dr. Holmström att vid tredje allmänna gymnastikläraremötet i Helsingborg 1892 anordna en uppvisning inför mötesdeltagarne med en trupp gymnaster från sin skola och höll vid samma tillfälle inledningsföredrag till en öfverläggning om betydelsen af gymnastiköfningar inom folkhögskolan. Mötet beslöt »uttala sina sympatier för och medverka till att statsanslag beviljas åt Sveriges fokhögskolor för beredande af gymnastikundervisning, mot villkor att skolan disponerar tjänlig gymnastiklokal och duglig lärare» [1]). — Till samma möte hade fem andra skolföreståndare insändt en skrifvelse med anhållan om ett uttalande till stöd för ansökan om statsanslag. Men då motionen därom vid riksdagen 1892 förnyades, blef den, trots detta understöd af fackmän, äfven nu afslagen.

I alla händelser har gymnastikundervisningen alltmer fått insteg som en nödvändig ingrediens i folkhögskolans program. Under de båda sista årtiondena har den ena folkhögskolan efter den andra uppfört gymnastiklokal, och i de nya skolor, som under de senaste åren tillkommit i rätt stort antal, har man i de allra flesta fall låtit gymnastiksalen ingå i den ursprungliga byggnadsplanen. Att denna sal tillika kan tjänstgöra som samlingslokal vid större möten och fester på skolan, har ju i sin mån bidragit till att ge rum åt gymnastiken. Om det sålunda vid mer än hälften af svenska folkhögskolor finnes *lokaler* för gymnastiken, som kunna tillfredsställa rimliga anspråk, är det däremot ej lika väl beställdt med de tillgängliga *lärarekrafterna*. Denna sida af saken belyses närmare i det följande.

[1]) Se »Redogörelse för tredje allmänna gymnastikläraremötet i Helsingborg». Tryckt i Stockholm 1892.

II. *Gymnastikundervisningens nuvarande ställning vid folkhögskolorna.*

Inledningsvis må anmärkas beträffande folkhögskolorna i vårt land följande: Vid början af innevarande år (1910) funnos i Sverige 43 folkhögskolor (en ny tillkommer med detta läsårs början men är här lämnad ur räkningen). Flertalet af dessa (33) ha en vinterkurs på $5^1/_2$—6 månader för manliga elever[1]) och en sommarkurs på 3 (i några fall 4) månader för kvinnliga elever. Ett mindre antal (f. n. 10) ha samundervisning, och kursen är då förlagd till vinterhalfåret. Antalet elever i samtliga folkhögskolor uppgick för läsåret 1908—1909 — senare uppgifter äro ej tillgängliga — till 2,101, däraf 1,093 manliga och 1,008 kvinnliga[2]). Men härtill kommer, att med flertalet folkhögskolor (27) äfven är förenad en landtmannaskola. Dessas sammanlagda elevantal torde uppgå till omkring 350. Till de kvinnliga folkhögskolorna är ofta fogad en s. k. husmoderskurs, som ökar deras elevantal. Man kan sålunda närmast anslå det årliga antalet lärjungar vid folkhögskolorna till 2,500, en siffra, som är i jämn stegring. Elevernas ålder är i genomsnitt 19—20 år.

För vinnande af upplysningar om gymnastikundervisningen vid folkhögskolorna har jag haft att tillgå dels inkomna svar på förfrågningar rörande denna sak, som genom cirkulär utsändes till alla skolor, dels skolornas egna tryckta redogörelser och slutligen muntliga meddelanden af ett antal skolföreståndare och lärare.

Från en skola, som f. n. befinner sig under flyttning och omorganisation, ha inga uppgifter kunnat erhållas. Nedanstående redogörelse omfattar sålunda 42 folkhögskolor.

Af dessa upplysningar framgår följande:

Antal skolor med gymnastikundervisning.

Gymnastikundervisning på regelbundna tider förekommer vid 34 folkhögskolor, hvaremot 8 äro alldeles utan. Vid 26 skolor meddelas gymnastik åt både manliga och kvinnliga elever, vid 6 endast åt manliga, vid 2 endast åt kvinnliga.

Gymnastiklokalen.

Särskild lokal för gymnastiken finnes vid 24 skolor. Af dessa äga 14 särskildt gymnastikhus[3]), 7 ha gymnastiksalen inrymd i skolbyggnaden (i ett par fall anges den som för liten), och 3 skolor begagna förhyrd lokal. Öfriga 10 skolor använda således en af lärosalarna för gymnastiköfningar. Från tre af dessa skolor meddelas, att gymnastikhus skall byggas, så snart en påbörjad afsättning af medel lämnat tillräckligt stor summa för ändamålet.

---

1) Med frånräkning af julferierna 20—24 veckors undervisning.

2) Härvid är undantaget 2 skolor, som ej åtnjuta statsunderstöd.

3) Kostnaden för gymnastikhusets uppförande uppges till lägst 4,000 kr., högst 13,500, i regeln 9—10,000 kr.

Antalet gymnastik-timmar. Beträffande den tid, som ägnas åt gymnastiken, råda mycket olika förhållanden. Vid omkring tredjedelen af skolor har man 5 timmar i veckan (lördagen gymnastiseras då ej, enär den är half fridag), omkring en fjärdedel ha 6 heltimmar och ungefär lika många 6 halftimmarslektioner, de återstående från två till fyra timmar. I regeln är gymnastiken obligatorisk för alla, som ej af läkare afrådas därifrån, och kassationsprocenten är jämförelsevis låg.

Idrott och lek. Vid sidan af gymnastiken, och delvis som ersättning för denna, bedrifvas idrott och lekar, dock mera sällan på regelbundna tider. Omkring en tredjedel af folkhögskolorna ha uppgifvit, att dylikt förekommer vid de manliga kurserna. Detta är särskildt förhållandet i mellersta Sverige och Norrland, i sydligare delarna af vårt land lägger ju vinterklimatet ofta hinder i vägen för idrott och friluftslek. Vid de kvinnliga sommarkurserna torde det vara regel, att lekar öfvas så godt som dagligen, särskild där ordnad gymnastik icke förekommer.

Gymnastik-lärarnes utbildning. Om genomsnittskvaliteten af den undervisning, som lämnas i gymnastik vid våra folkhögskolor, är det svårt att fälla ett omdöme, särskildt af den som icke själf är fackman. En ledning för bedömandet utgör i alla händelser den utbildning, läraren eller lärarinnan genomgått som förberedelse för sitt kall. Angående denna sak föreligga uppgifter rörande 32 ledare af manlig och 25 af kvinnlig gymnastik. På några undantag när är gymnastikundervisningen förenad med andra undervisnings- eller öfningsämnen, och läraren eller lärarinnan har för de senare erhållit sin egentliga utbildning.

Lärarne i gymnastik vid manliga kurser kunna lämpligen indelas i följande grupper:

a) akademiskt utbildad lärare (vanligen fil. kand. eller lic., i ett par fall pastor eller ograduerad student)	17
b) agronom	7
c) underofficer eller volontär	5
d) officer eller reservofficer	3
Summa	32.

De, som tillhöra första gruppen, ha ju själfva deltagit i gymnastik under sin skoltid, ibland äfven under vistelsen vid universitetet. I några fall uppgifves läraren ha genomgått en kortare instruktionskurs för gymnastikdirektör.

Af till grupp b) hörande lärare ha några aflagt studentexamen och gymnastiserat under hela sin skoltid, andra, som blott genomgått elementarläroverkets lägre klasser eller erhållit hela sin utbildning före landtbruksinstitutet

vid folkhögskolor och landtmannaskolor, ha naturligtvis ändå svagare underbyggnad i detta fall. Ett par af dessa ha genomgått kortare instruktionskurs.

De militära gymnastikledarnes utbildning har i intet fall gått utöfver den för deras resp. grader vanliga. Ingen af dem har genomgått gymn. centralinstitutet.

Vid de kvinnliga kurserna är gymnastikundervisningen merendels förenad med befattningen som lärarinna i handarbete med eller utan undervisning i fysiologi och hälsolära. Af 25 ledare för kvinnlig gymnastik tillhöra 17 denna kategori, och af dessa ha 7 erhållit särskild utbildning genom kortare instruktionskurs för gymnastikdirektör (några i Danmark!). Vid 2 skolor finns gymnastiklärarinna, som genomgått centralinstitutet. Vid 6 skolor är den manliga gymnastikens ledare äfven lärare för kvinnliga kursen.

Gymnastiklärares arfvode.

Hvad beträffar gymnastiklärarens arfvode, har i de flesta fall ingen uppgift lämnats om särskild ersättning för denna undervisning, enär den i allmänhet är kombinerad med andra ämnen. I det fåtal fall, då gymnastiken är enda lärofacket, håller sig arfvodet för vinterkurs mellan 150 och 250 kr., vid en skola (Hvilans) uppgår det till 600 kr. För sommarkurs beräknas i tilläggsarfvode för gymnastiklärarinnan (eller lärare) 100—125 kr. — Härtill må anmärkas, att *hela* lönebeloppet för 2:dre lärare vid folkhögskola utgör 1,500—2,800 kronor, i regeln med fri bostad för ogift lärare, samt att lönen för lärarinna vid sommarkurs (3 månader) vanligen uppgår till 350 à 400 kr., med fri bostad, stundom äfven fritt vivre.

Det framgår med tillräcklig tydlighet af förestående, att den svaga punkten i folkhögskolornas gymnastikundervisning är klen kompetens hos gymnastikledarne. Så långt min personliga kännedom om förhållandena sträcker sig, kan jag vitsorda, att många af dessa lärare äro verkligt intresserade af sin uppgift, och att flera genom mångårig öfning som gymnastikledare nått till en skicklighet häruti, som är all aktning värd, samt ådagalägga en lika erkännansvärd förmåga att intressera eleverna för gymnastik och kroppslig kultur. Men det är ju tydligt, att där gymnastikundervisningen skall handhafvas af lärare, som ej erhållit tillräcklig utbildning för detta kall, och som måste betrakta denna undervisning som en bisyssla, där kan dess resultat sällan bli fullt tillfredsställande. Det är heller ingen förbättring att vänta häruti, *om ej folkhögskolorna erhålla särskildt statsanslag för gymnastikundervisningen.* Folkhögskolornas ekonomiska ställning är ej sådan, att de kunna tänkas offra afsevärdt mera för elevernas fysiska uppfostran än hittills varit fallet.

Ett särskildt statsanslag för gymnastiken skulle däremot medföra en all-

män uppryckning af denna undervisning. Under förutsättning att anslaget blefve tillräckligt stort, kunde för det första fullt kompetent och för sitt fack utbildad gymnastiklärare anställas vid ett flertal skolor. (Detta dock under den förutsättning, att gymnastikläraren äfven kunde användas för undervisning i andra ämnen). Däraf skulle äfven följa, att gymnastikundervisningen kunde utsträckas så, att vid de skolor, där nu äldre och yngre årskurser samtidigt undervisas (folkhögskola och landtmannaskola), dessa kunde delas på skilda afdelningar i gymnastik, hvilket nu endast undantagsvis förekommer. Genom att erhålla fackutbildade gymnastiklärare skulle folkhögskolorna i långt högre grad, än nu är fallet, kunna bli medelpunkter för sträfvandena att höja vårt folks fysiska uppfostran. De skulle ej blott kunna hos sina elever grundlägga ett starkare och stadigvarande intresse för kroppsöfningar och personlig hygien, de skulle äfven kunna sprida och vidmakthålla detta intresse i vida kretsar. Redan nu anlitas stundom folkhögskolornas gymnastiksalar af föreningar, som öfva frivillig gymnastik, ehuru ej på långt när i den utsträckning, som det borde och kunde vara förhållandet. Men det har dock visat sig, att där en skicklig och intresserad ledare funnits, som haft tid att ägna sig åt saken, där har han utan svårighet kunnat bilda frivilliga gymnastikföreningar eller kunnat förmå förut existerande skytteföreningar, ungdomsföreningar o. d. att upptaga gymnastik på sitt program. Enligt tillgängliga uppgifter är det för närvarande endast vid 6 skolor, som gymnastiksalen tages i anspråk för dylika ändamål, men det meddelas äfven från flera håll, att man antingen haft frivillig gymnastik därstädes af ungdom, som ej tillhört skolan, men att den upphört, enär lämplig ledare ej kunde fås, eller att gymnastikföreningar lätt kunde bildas, under antydd förutsättning. I denna riktning och äfven för att leda det på landsbygden alltmer vaknande idrottsintresset in på sunda banor kunde, synes mig, gifvas ett vidsträckt verksamhetsfält för en fackbildad och intresserad folkhögskolelärare, som hade gymnastiken till sin hufvuduppgift.

En sådan kunde ej blott direkt verka som gymnastikledare, han kunde äfven vid folkhögskolorna anordna kurser för utbildning af ledare i gymnastik och idrott till de föreningar, han förmådde väcka till lif i skolans omnejd.

Ett statsanslag för gymnastik skulle vidare möjliggöra anskaffandet af lämpliga gymnastiklokaler vid ett stort antal skolor, där sådana ännu fattas. Det är ej sällan förhållandet, att föreståndaren för en skola gång efter annan framlägger förslag om byggandet af gymnastiklokal men ej lyckas öfvertyga skolans styrelse om nyttan och nödvändigheten af denna utgift. Möjligheten att erhålla statsanslag för gymnastikundervisningen skulle i sådana fall verka mera öfvertygande än några andra skäl.

Beträffande storleken af det anslagsbelopp, som kunde erfordras för ett

rationellt ordnande af folkhögskolornas gymnastikundervisning, anser jag, därvid stödd på uttalanden från ett flertal folkhögskoleföreståndare, att ett statsbidrag af *minst* 1,000 kr. årligen vore behöfligt, för såvida folkhögskolorna skulle kunna anställa från centralinstitutet utexaminerade lärare. Äfven med detta anslag skulle anställning af sådana gymnastiklärare endast möjliggöras därigenom, att denne lärare tillika vore kompetent att undervisa i en del andra af skolans läroämnen, t. ex. i naturvetenskap (särskildt i fysiologi och hälsolära), matematik o. d.

Då man i alla fall kan räkna med, att en del skolor, särskildt under närmaste tiden, ej kunna bereda plats i undervisningsarbetet för sådan mera kvalificerad lärare, bör det finnas möjlighet för erhållande af ett mindre statsanslag på 300—600 kr. för skolor, som använda lärare af hittillsvarande slag, detta dock med villkor att dessa lärare ha genomgått en lämplig instruktionskurs. — Det har också upprepade gånger från folkhögskolans sida framhållits nödvändigheten af att sådana kurser inrättades. — Särskildt torde det bli behöfligt att göra detta medgifvande åt de faktiska förhållandena för de kvinnliga skolornas räkning. Den korta undervisningstiden af 3 månader, som delvis är förlagd till den tid på året, då andra skolor ännu pågå, gör det knappast möjligt att här anställa en examinerad lärarinna i gymnastik, såvida hon ej under vintern kan få sysselsättning på annat håll. De för kvinnliga kurserna tillgängliga anslagen från stat, landsting och andra myndigheter äro också så knappt tillmätta, att de i regeln måste arbeta med svagare lärarekrafter än de manliga.

Jag vågar därför hemställa till Kommittén att i sitt betänkande föreslå:

a) att ett årligt anslag af *1,000 kr.* beviljas till manlig folkhögskola, där gymnastikundervisning bedrifves i fullt ändamålsenlig lokal under en tid af minst 20 veckor med minst 5 veckotimmar, och där undervisningen ledes af från centralinstitutet utexaminerad lärare;

b) att under samma villkor beträffande lärarekompetens och lokalens beskaffenhet åt de kvinnliga folkhögskolorna beviljas ett anslag af *500 kr.* för kurs, som pågår minst 12 veckor med 6 undervisningstimmar i veckan;

c) att åt skolor, där gymnastikläraren genomgått lämplig, af statens gymnastikinspektör godkänd instruktionskurs, beviljas ett anslag af 500 kr. för manlig kurs och 300 kr. för kvinnlig kurs under samma villkor beträffande lokal och undervisningstid, som för resp. kurser är i det föregående stadgadt.

Allt under villkor att skolorna underkasta sig de bestämmelser rörande inspektion af gymnastikundervisningen, som Kungl. Maj:t kan finna lämpligt föreskrifva.

Jag vill till slut tillägga, att denna min hemställan står i nära samklang med ett uttalande af folkhögskolemötet i Stockholm den 15—17 augusti detta år, där frågan om gymnastikundervisningen i folkhögskolan var under öfverläggning, och det enhälligt framställdes en önskan om erhållande af statsanslag för detta ändamål såsom ett nödvändigt villkor för denna undervisnings tidsenliga ordnande.

Folkhögskolan Hvilan i november 1910.

E. Ingers.

Bilaga 4.

Till kommittén för omorganisation af gymnastiska centralinstitutet m. m.

Af kommittén anmodade att afgifva yttrande angående

dels omfånget af de universitetsstudier, hvilka borde utgöra villkor för inträde i gymnastiska högskolan samt tjäna såsom komplettering och underlag för studierna vid högskolan, i följd hvaraf de därifrån utexaminerade skulle blifva med afseende å utbildning och kunskaper jämnställda med dem, som vid universitet aflagt filosofisk ämbetsexamen, samt således i likhet med dessa kompetenta till adjunktsbefattning vid allmänt läroverk,

dels ock omfånget af de vid universitet efter afgångsexamen från gymnastiska högskolan möjligen fortsatta studierna för erhållande af kompetens till lektorsbefattning,

få vi till en början meddela, att vi vid bedömandet af föreliggande frågor enligt kommitténs anvisning utgått från följande förutsättningar, nämligen:

1) att de studerande före sitt inträde vid gymnastiska högskolan ägnat fyra terminer åt universitetsstudier,

2) att de under denna tid så utbildat sig i vissa af de allmänna läroverkens undervisningsämnen, att de kunna åtminstone på realskolans stadium sköta undervisningen, samt

3) att de äfven vid universitetet haft tillfälle att ägna någon tid åt studiet af fysisk uppfostran.

I och för vinnandet af lärarkompetens i något ämne måste den studerande tydligtvis häri inhämta det mått af kunskaper, som fordras för filosofisk ämbetsexamen. Kurserna till filosofie kandidatexamen kunna icke anses härför tillfyllestgörande, enär de icke liksom kurserna i den förstnämnda examen äro afpassade efter skolans behof, utan mera afsedda för dem, som önska ägna sig åt vetenskaplig forskning på ett specialområde.

Vid bedömande af frågan, åt hvilka ämnen en studerande före sitt inträde vid gymnastiska högskolan bör vid universitetet lämpligen ägna sig, måste man taga hänsyn till dessa ämnens sammanhang med hans senare utbildning vid gymnastiska högskolan och de resp. ämnenas ställning vid läroverken.

Det teoretiska studiet vid gymnastiska högskolan kommer nödvändigtvis att gå i naturvetenskaplig riktning. En utbildning till lärare i fysisk uppfostran förutsätter nämligen kunskaper i anatomi med histologi, fysiologi och hälsolära. Det ligger tydligtvis då också närmast till hands för en studerande, som önskar inträde vid gymnastiska högskolan, att vid universitetet idka studier inom den matematisk-naturvetenskapliga sektionen. Vissa af denna sektions examensämnen såsom zoologi och botanik, fysik och kemi stå i nära sammanhang med den teoretiska utbildningen vid gymnastiska högskolan och gifva i följd däraf en god grund för den studerandes senare specialutbildning.

Ehuruväl det sålunda på anförda skäl synes oss, att såsom regel bör bestämmas, det den, som önskar inträde vid gymnastiska högskolan, bör hafva vid universitetet aflagt examen inom den matematisk-naturvetenskapliga sektionen, så kan dock ifrågasättas, huruvida det icke borde kunna tillåtas den studerande att, då han så önskar, välja äfven humanistiska ämnen och i dem aflägga examen. Det kan ju tänkas, att en del studerande med intresse för fysisk uppfostran förenar både fallenhet och intresse för t. ex. historia eller språk. Att då vid universitetet begränsa deras studier uteslutande till de matematisk-naturvetenskapliga ämnesgrupperna förefaller oss mindre lämpligt. Därför torde det kanske böra beredas dem möjlighet att i examen, jämte deras hufvudämnen inom matematisk-naturvetenskapliga sektionen, medtaga något ämne inom den humanistiska sektionen.

Med hänsyn till den tid, som enligt den gifna förutsättningen står den studerande till buds för idkande af universitetsstudier, är det utan vidare klart, att han ej kan medhinna att aflägga filosofisk ämbetsexamen i den omfattning, som nu gällande stadga angående filosofiska examina bestämmer. Äfven om man utesluter de utanför de i § 14 af stadgan bestämda ämnesgrupperna fallande ämnena, skulle examen dock fodra en vida längre tid än hvad som i föreliggande fall kan anslås härför, då den studerande äfven skall utbilda sig till lärare i fysisk uppfostran. På grund häraf är det nödvändigt att än ytterligare inskränka fodringarna för examen. På fyra terminer samt två jul- och tre sommarferier bör den studerande utan svårighet kunna medhinna att inhämta kurserna för filosofisk ämbetsexamen i något af de inom matematisk-naturvetenskapliga sektionen fallande examensämnena, hvilka enligt nu gällande stadga äro fördelade i följande grupper:

1. Geografi, botanik, zoologi,
2. Matematik, fysik,
3. Fysik, kemi,
4. Kemi, botanik, zoologi.

Då emellertid botanik och zoologi, hvilka vid universitetet utgöra skilda examensämnen, i skolan bilda ett undervisningsämne, biologi, är det för vinnande af lärarkompetens nödvändigt att medtaga båda dessa ämnen i examen.

Enligt stadgan angående filosofisk examen (§ 15) skall studerande för godkännande af filosofisk ämbetsexamen hafva erhållit betyget med beröm godkänd i hvart och ett af ämnena, därest den valda gruppen omfattar två ämnen, och betyget med beröm godkänd i två ämnen samt godkänd i det tredje ämnet, därest den valda gruppen omfattar tre ämnen.

Utan tvifvel kan en studerande på fyra terminer samt två jul- och tre sommarferier i vissa af de i nämnda grupper ingående ämnen utan någon svårighet inhämta kunskaper till betyget med beröm godkänd. Så är fallet med geografi och för dem, som äga matematisk begåfning, äfven med matematik. Hvad de öfriga ämnena angår, torde det åtminstone för det stora flertalet studerande vara möjligt att utan allt för stora ansträngningar medhinna fodringarna för högre betygsgrad än godkänd, fastän studiet af dessa ämnen är förbundet med praktiska öfningar, som taga en afsevärd tid i anspråk. Äfven torde det vara möjligt att på ifrågavarande tid medhinna studier för erhållande af betyget med beröm godkänd i ettdera af ämnena zoologi och botanik samt betyget godkänd i det andra af dessa ämnen. Skulle det visa sig, att tiden medgifver en studerande att i examen taga flera än ett eller, i sist angifna fall, två ämnen, kommer han otvifvelaktigt att göra detta, då det tydligtvis vid konkurrensen om inträde vid gymnastiska högskolan och sedermera om adjunktsplatser vid läroverken måste räknas honom till merit.

Vi tillåta oss att i följande punkter sammanfatta det ofvan sagda:

Studerande äger välja ettdera af de i följande grupper ingående ämnen:

1) Geografi, botanik, zoologi,
2) Matematik, fysik,
3) Fysik, kemi,
4) Kemi, botanik, zoologi,

dock att, därest han väljer botanik eller zoologi, examen jämväl skall omfatta det andra af dessa ämnen; den studerande obetaget att dessutom undergå pröfning i ett eller flere af fakultetens examensämnen, hvarvid han dock företrädesvis bör välja ämnen, tillhörande samma grupp.

För att examen skall godkännas fordras, att den studerande erhållit *antingen* minst betyget med beröm godkänd i ettdera af ämnena zoologi och botanik samt minst betyget godkänd i det andra af dessa ämnen *eller* minst betyget med beröm godkänd i något af ämnena fysik, kemi, matematik och geografi.

Enligt nu gällande stadga för rikets allmänna läroverk äger lärjunge, som blifvit flyttad till gymnasiets tredje ring, rätt att bortvälja *ett* å timplanen förekommande läroämne (undantag: modersmålet och kristendom) eller ock *två* ämnen, om dessa i högsta ringen tillsammans icke upptaga mera än sex timmar i veckan. På grund af dessa bestämmelser är den utbildning, som studenterna äga, ofta mycket ojämn. Sålunda kan en realstudent bortvälja matematik *eller* fysik och kemi *eller* fysik och biologi m. fl. kombinationer. I de bortvalda ämnena äger han då endast kunskaper från andra ringen. Samma förhållande kan inträffa med en latinstudent, hvilken dessutom aldrig erhållit undervisning i kemi. I följd af dessa förhållanden skulle det således kunna inträffa, att en studerande, som i och för inträde vid gymnastiska högskolan aflagt universitetsexamen i t. ex. geografi, komme till gymnastiska högskolan utan några eller med högst ofullständiga kunskaper i ämnen (fysik och kemi), som äro nödvändiga förutsättningar för studiet af anatomi och fysiologi samt hälsolära. En studerande utan tillräckliga kunskaper i t. ex. kemi och fysik kan icke heller vid universitetet fullt tillgodogöra sig undervisningen i de biologiska ämnena. Det synes oss därföre i hög grad önskvärdt, att sådana bestämmelser träffas, hvarigenom de studerande, som hafva för afsikt att ägna sig åt studier vid gymnastiska högskolan, redan vid afläggandet af studentexamen välja sådana ämnen, som äro nödvändiga för fortsatta studier inom den matematisk-naturvetenskapliga sektionen vid universitetet samt vid gymnastiska högskolan. Vi anse oss därför böra föreslå, att det bestämmes, att studerande, som önskar i och för inskrifning vid gymnastiska högskolan idka studier vid universitet eller annan därmed jämförlig högskola, skall vid aflagd studentexamen eller fyllnadspröfning till samma examen hafva erhållit vitsord om minst godkända insikter i biologi, matematik och fysik å latin- eller realgymnasiet äfvensom enahanda vitsord i kemi å realgymnasiet.

En liknande bestämmelse gäller nu för inskrifning vid medicinsk fakultet med den skillnaden dock, att i detta fall den studerande måste hafva ådagalagt i studentexamen godkända insikter äfven i fysik å *realgymnasiet.* Det synes oss emellertid icke behöfligt att i föreliggande fall ställa fordringarna så högt i detta ämne. Den kunskap i fysik, som betyget godkänd i studentexamen å latingymnasiet innebär, torde kunna anses vara tillräcklig för studierna i de biologiska ämnesgrupperna vid universitetet och den gymnastiska högskolan. Därest någon i sin universitetsexamen erhåller minst betyget godkänd i något af ämnena kemi, fysik och matematik eller i ämnesgruppen zoologi och botanik, så behöfver han själffallet ej förete godkändt studentbetyg i samma eller motsvarande ämnen; men om någon i sin universitets-

examen såsom biämne medtager ensamt zoologi eller ensamt botanik, måste han förete godkändt studentbetyg i biologi.

Enligt nu gällande läroverksstadga åligger det adjunkt att tjänstgöra 24—28 timmar i veckan. Den frågan kan därför framställas, huruvida en studerande, som aflagt med beröm godkänd filosofisk ämbetsexamen i endast ett ämne samt därefter genomgått gymnastiska högskolan, kan såsom adjunkt vid realskolan erhålla full tjänstgöring. Detta är naturligtvis beroende dels på huru många timmar i veckan undervisningen i gymnastik kommer att omfatta, och dels på huru många timmar hans teoretiska skolämne intager på timplanen. Enligt den för realskolan gällande timplanen hafva de matematisk-naturvetenskapliga ämnena följande timantal: geografi 12, matematik 28, biologi 11, fysik 5 och kemi 3 i veckan. Att hvartdera af ämnena geografi, matematik och biologi kunna gifva en lärare, som desslikes har undervisningsskyldighet i gymnastik, äfven vid de smärre läroverken, där inga parallelafdelningar finnas, full tjänstgöring, är tydligt, men frågan gäller, huruvida detta kan vara fallet äfven med ämnena fysik och kemi. Härvid bör tagas i betraktande, att en lärare i gymnastik, som i sin universitetsexamen valt fysik eller kemi, dock på grund af att han vid gymnastiska högskolan studerat anatomi med histologi, fysiologi och hälsolära, måste anses vara synnerligen väl skickad att öfvertaga äfven undervisningen i biologi i de klasser, där denna rör människokroppens byggnad och förrättningar, samt hälsolära.. Dessutom bör han, då han aflagt godkänd studentexamen i de andra matematisk-naturvetenskapliga ämnena, kunna på det lägre stadiet sköta undervisningen i ett eller annat af dessa ämnen, äfven om detsamma ej ingått i hans universitetsexamen. Att en adjunkt undervisar på realskolestadiet i ämnen, som falla utanför hans ämbetsexamen, är ingalunda något ovanligt, utan får nog anses, om ej såsom regel, så dock såsom något ofta förekommande och står också i full öfverensstämmelse med gällande läroverksstadga, enligt hvilken det åligger en adjunkt, att, om så befinnes nödigt, inom realskolan öfvertaga undervisningen äfven i andra ämnen än dem, som tillhöra hans adjunktur.

För lärarkompetens fordras förutom aflagd filosofisk ämbetsexamen äfven genomgången profårskurs, hvilken tager en tid af två terminer. Det är tydligt, att man äfven för en studerande, som efter aflagd universitetsexamen utexaminerats från gymnastiska högskolan, måste fordra en dylik praktisk lärarutbildning. Frågan gäller emellertid, huruvida denna skulle kunna vinnas på något kortare tid än ett år.

Då man tager i betraktande, att hufvudämnet för en sådan lärares verksamhet är undervisning i fysisk uppfostran och att han häri under två år vunnit både praktisk och teoretisk utbildning, och då således profåret ej

afser att omfatta denna del af hans undervisning, utan endast ett enda ämne, torde man utan tvekan kunna anse, att en termins profkurs kan vara fullt tillräcklig, så mycket mera, som han under sina studier vid gymnastiska högskolan också bör hafva vunnit en praktisk vana vid lärarverksamhet, hvilken äfven bör komma undervisningen i de teoretiska ämnena till godo.

Angående frågan, huruvida en person, som aflagt filosofisk ämbetsexamen i ett ämne och därefter genomgått gymnastiska högskolan, bör tillerkännas rätt att aflägga filosofie licentiatexamen, vilja vi anföra följande:

Filosofie licentiatexamen är afsedd för dem, som inom ett ämne vilja vinna högre vetenskaplig utbildning. Därför är också enligt examensstadgan såväl den, hvilken aflagt filosofisk ämbetsexamen som den, hvilken aflagt filosofie kandidatexamen behörig att aflägga licentiatexamen. En studerande äger rätt att i filosofie licentiatexamen välja hvilket som helst af fakultetens examensämnen, oberoende af, huruvida det ingått i hans förut aflagda examina. De i och för filosofie kandidatexamen eller filosofisk ämbetsexamen bedrifna studierna behöfva således icke direkt vara förstudier i en viss ämnesgrupp för filosofie licentiatexamen. Under sådana omständigheter synes oss en studerande, som, efter att hafva aflagt filosofisk ämbetsexamen med betyget med beröm godkänd eller därutöfver i minst ett ämne, genomgått gymnastiska högskolan, icke böra vägras rätt att aflägga filosofie licentiatexamen. Det blir visserligen regel, att han i endast ett ämne äger det mått af kunskaper, som en filosofie magister eller kandidat äger i flera, men denna brist kan uppvägas genom de kunskaper, han förvärfvar vid gymnastiska högskolan, i synnerhet om dessa äro sådana, att de vitsordas genom kvalificerade betyg i afgångsexamen från högskolan.

Med hänsyn till den allmänna mognaden torde väl en från gymnastiska högskolan utexaminerad kunna anses vara fullt jämngod med en filosofie kandidat. Den förra har ägnat fyra år åt studier, den senare tre eller fyra år.

Samma bestämmelser, som nu gällande stadga i öfrigt innehåller med hänsyn till filosofie licentiatexamen, måste tydligtvis äfven äga giltighet för en studerande, som genomgått gymnastiska högskolan.

Såsom en naturlig följd af rätten att aflägga filosofie licentiatexamen står rätten att på föreskrifna villkor vinna filosofie doktorsgrad.

Med hänsyn till ämnena i filosofie licentiatexamen och den för denna examen fordrade vetenskapliga afhandlingen bör tagas i öfvervägande, huruvida en från gymnastiska högskolan utexaminerad må äga rätt att vid universitetet aflägga filosofie licentiatexamen i något af de teoretiska ämnen, som ingå i examen vid nämnda högskola samt att däri eller i någon med praktisk gymnastik sammanhängande fråga författa en vetenskaplig afhandling.

Hvad då först de teoretiska ämnena vid den gymnastiska högskolan angår, så bilda de vid universitetet icke några särskilda eller självständiga examensämnen inom den matematisk-naturvetenskapliga sektionen. Anatomi och fysiologi ingå i ämnet zoologi, och hälsolära tillhör den medicinska fakulteten. De ifrågavarande ämnena äga dessutom för ringa omfattning och för svag begränsning för att kunna jämnställas med filosofiska fakultetens öfriga examensämnen.

Då vidare filosofie licentiatexamen väl bör medföra rätt äfven för ifrågavarande studerande att efter aflagdt godkändt disputationsprof för filosofie doktorsgraden söka och innehafva lektorstjänst i deras ämne jämte gymnastik, är det nödvändigt att licentiatexamen afläggs i sektionens vanliga på skolans undervisningsplan upptagna ämnen.

Hvad åter afhandlingen för filosofie licentiatexamen beträffar, är den afsedd att på samma gång som den studerande därigenom vinner vana vid mera självständig vetenskaplig forskning också visa hans förmåga att på ett vetenskapligt sätt behandla en uppgift, och betyget i licentiatexamen är i väsentlig grad beroende på afhandlingens beskaffenhet. Det förefaller oss därför ej vara möjligt att upphäfva den fordran, att afhandlingen för filosofie licentiatexamen skall röra det ämne, som ingår i självfva examen. Detta hindrar naturligtvis icke en studerande från att skrifva en licentiatafhandling i anatomi eller fysiologi eller dit hörande område af rörelseläran, om han i filosofie licentiatexamen valt ämnet zoologi, eller en afhandling inom mekaniskt område af rörelseläran, om han valt ämnet fysik, eller en afhandling inom gymnastiska området af pedagogiken och psykologien, om han valt någotdera af ämnena pedagogik, praktisk eller teoretisk filosofi.

Enligt nu gällande bestämmelser skall afhandlingen för vinnande af filosofie doktorsgraden beröra ett ämne, som står i samband med den studerandes genom licentiatexamen vitsordade studier. Det vanliga förhållandet är också, att licentiat såsom gradualafhandling använder sin licentiatafhandling i omarbetad och utvidgad form. Att detta kan ske, har antydts genom nyss anförda exempel. Emellertid ligger härvid den frågan nära till hands, huruvida en licentiat, som genomgått gymnastiska högskolan, kan erhålla rätt att för vinnande af filosofie doktorsgraden använda en afhandling, berörande t. ex. *praktiska* frågor inom den *fysiska uppfostran*, äfven om de icke stå i något samband med hans för filosofie licentiatexamen bedrifna studier. Det vetenskapliga arbetet inom samma ämne, som en licentiat efter examens afläggande bedrifver i och för sin gradualafhandling, gifver honom mognad och vana vid vetenskaplig forskning, och just med hänsyn härtill är det som den ofvan anförda bestämmelsen med afseende å val af ämne för gradualafhandlingen träffats. På grund häraf kunde betänkligheter resas gentemot

en ändring härutinnan. En filosofie doktor, som aflagt licentiatexamen inom den matematisk-naturvetenskapliga sektionen, men disputerat på en afhandling rörande ett annat område än det, som faller under hans licentiatämne, kan svårligen tänkas erhålla samma vetenskapliga mognad och erfarenhet, som den, hvilken ägnat ett par år efter licentiatexamen till fortsatt vetenskaplig forskning och utbildning inom sitt specialämne. Det må emellertid framhållas, att, såsom ofvan nämnts, en stor del vetenskapliga områden, hvilka äro afsedda att speciellt studeras och äfven bearbetas vid gymnastiska högskolan, kunna anses falla åtminstone indirekt under filosofiska fakultetens examensämnen. För bedömandet af disputationsprof, rörande ämnen inom den *praktiska* fysiska uppfostran, äger filosofiska fakulteten visserligen inga kompetenta lärare, men skulle detta naturligtvis kunna afhjälpas därigenom att fakulteten tillerkändes rätt att vid dylika fall med sig adjungera sakkunniga från t. ex. medicinsk fakultet eller den gymnastiska högskolan. I så fall vore det dock nödvändigt, att en på detta sätt adjungerad sakkunnig vore skyldig åtaga sig granskning och bedömande af afhandlingen och disputationsprofvet.

På grund af det ofvan anförda tillåta vi oss föreslå, att samma bestämmelser, som nu gälla med hänsyn till filosofie magister och filosofie kandidat för afläggande af filosofie licentiatexamen och vinnandet af filosofie doktorsgrad, äfven må äga giltighet för den från gymnastiska högskolan utexaminerade studerande.

Innehafvare af lektorat i gymnastik bör, synes oss, väl i likhet med andra lektorer öfvertaga undervisningen i sitt teoretiska ämne på gymnasialstadiet. Därför torde det väl få anses nödvändigt, att han också i detta ämne äger lektors kompetens, d. v. s. har efter afgångsexamen från gymnastiska högskolan aflagt filosofie licentiatexamen och disputationsprof för filosofie doktorsgraden. Om han i sin afgångsexamen från gymnastiska högskolan erhållit kvalificerade betyg samt i filosofisk ämbetsexamen förvärfvat betyget med beröm godkänd eller därutöfver i minst ett ämne, torde hans skicklighet vara likvärdig med den, som eljest fordras för behörighet till lektorstjänst. Kanske vore det dock af vikt, att det särskildt bestämdes, att vid befordran till lektorstjänst med undervisningsskyldighet i gymnastik det i första hand skall fästas afseende vid de sökandes genom examen, utgifna skrifter, genom praktisk lärarverksamhet eller på annat sätt ådagalagda skicklighet såsom lärare i fysisk uppfostran.

I samband med förut behandlade frågor om examina och kompetens tillåta vi oss att beröra frågan om, huru de olika examina böra benämnas och de därmed i samband stående examinandernas titlar. Den vid universitetet eller därmed jämförlig högskola aflagda examen i ett ämne torde kanske

lämpligen efter gammalt mönster böra benämnas gymnastisk-filosofisk examen. Då den från gymnastiska högskolan utexaminerade företrädesvis har vunnit sin utbildning till lärare i fysisk uppfostran och äfven i skolan kommer att i första hand öfvertaga undervisningen häri, synes det oss vara lämpligast och i bästa öfverensstämmelse med titeln för motsvarande universitetsexamen, att han benämnes gymnastices magister. Att tilldela honom titeln filosofie magister, då hans examen och hufvudsakliga utbildning i väsentliga hänseenden äro olika deras, som nu äga rätt till denna titel, torde få anses mindre lämpligt. Efter aflagd filosofie licentiatexamen och disputationsprof för filosofie doktorsgraden bör tydligtvis en gymnastices magister äga rätt till de med dessa lärdomsgrader förenade titlarne.

Lund i december 1910.

Carl M. Fürst. *Hans Wallengren.*

Bilaga 5.

Plan

för officerarnas utbildning till handhafvandet af den fysiska uppfostran inom armén och marinen.

För att de unga män, som landet tager i anspråk för militärtjänst, skola för ändamålet på bästa sätt kunna tillgodogöras, fordras, att deras kroppskrafter planmässigt utvecklas, så att de förvärfva ökad styrka, smidighet, uthållighet och behärskning af rörelserna, hvarmed äfven skall följa allmän hurtighet. Det är gymnastikens i förening med lekar och idrott uppgift att med hänsyn till och i samband med de speciella rena militäröfningarna åstadkomma denna de värnpliktiges allsidiga och harmoniska kroppsutveckling. På sådant sätt höjes ej blott det militära människomaterialets värde, utan återbördas äfven efter slutad militärtjänst till landet ett i fysiskt hänseende kraftigare och därigenom i den blifvande striden för tillvaron motståndsmäktigare folk.

Gymnastiken och idrotten inom armén och marinen fordra för dessa uppgifter ett ganska betydligt antal gymnastiskt utbildade officerare. Deras utbildning behöfver dock med hänsyn till de olika anspråk, som ställas på dem, ej vara lika omfattande och ej taga lika lång tid i anspråk för alla.

Man kan därför också skilja mellan tvenne slag af gymnastiskt utbildade officerare, af hvilka armén och marinen äro i behof, nämligen:

1) sådana, af hvilka endast fordras, att de skola kunna under sakkunnigas uppsikt leda *rekryters* gymnastikutbildning samt

2) sådana, hvilka besitta *högre* gymnastisk bildning.

Ledarna af rekryters gymnastikutbildning.

Den först nämnda kategorien har ända till för få år sedan bestått uteslutande af de från instruktörskursen vid gymnastiska centralinstitutet utexaminerade eleverna, hvilka visserligen varit så utbildade, att de äfven kunnat användas såsom ledare af underbefälsskolors gymnastikutbildning.

Under de senaste åren har emellertid inom såväl armén som marinen anordnats gymnastikkurser för subalternofficerare, genom hvilken åtgärd an-

talet officerare, som kunna anses skickade att leda rekryters gymnastikutbildning, afsevärdt ökats.

Behofvet af ett ökadt antal sådana officerare har framför allt trädt i dagen vid arméns hufvudmassa — *infanteriet.* För att konstatera, huru otillräckligt i själfva verket antalet gymnastikutbildade officerare vid infanteriregementena varit, måste man undersöka, huru gymnastiköfningarna vid ett kaserneradt infanteriregemente — och kasernerade blifva de ju inom en snar framtid alla — under beväringsrekrytskolan måste bedrifvas. Endast en gymnastiklokal finnes, men är denna synnerligen stor och i alla afseenden ändamålsenlig. Det är uppenbart, att, om flera än en befälhafvare samtidigt här skulle leda gymnastikutbildning, de olika afdelningarna i hög grad skulle störa hvarandra. Också torde man nog på de allra flesta regementen söka ställa det så, att endast *en* afdelning i sänder använder gymnastiklokalen. Kompaniernas rekrytkontingenter af värnpliktiga växla mellan 45 och 60 man, hvadan kompanikontingenten är af ganska lämplig storlek för att bilda *en* gymnastikafdelning. Skulle däremot tvenne kompanikontingenter sammanslås till *en* gymnastikafdelning, skulle denna blifva för stor för att af en person lämpligen kunna öfverses och ledas. Häraf följer sålunda — och andra skäl tala för öfrigt äfven härför — att gymnastiköfningarna under beväringsrekrytskolan helst böra bedrifvas *kompanivis* och att gymnastiklokalen för detta ändamål bör tilldelas hvart och ett af de 12 kompanierna under en viss tid af hvarje dag. Beräknas denna tid till en timme, är lokalen på så sätt upptagen exempelvis från kl. 7 f. m. till kl. 7 e. m. Af ett regementes trettiotal subalternofficerare äro i regeln så många beordrade på andra håll — kommenderingar utom regementet, adjutanter, vapenofficer, signalofficer o. s. v. — att det endast undantagsvis förekommer, att på samma kompani förutom kompanichefen finnes mera än en subalternofficer. Kompaniets gymnastik måste alltså ledas antingen af kompanichefen eller af subalternofficern. Men båda böra vara kompetenta härtill för att kunna ersätta hvarandra. Om t. ex. den ene är sjuk eller tjänstledig, kan ju ej truppens utbildning i gymnastik under denna tid ligga nere. Då antalet från gymnastiska centralinstitutet utexaminerade kompaniofficerare vid ett infanteriregemente sällan uppgår till 12 eller därutöfver (se här bifogade tabell I), och då dessutom alltid några af dessa äro upptagna på annat håll, är det naturligt, att de värnpliktiges gymnastiska utbildning i många, ja i de flesta fall *måste* anförtros åt officerare, hvilka icke hafva fått annan utbildning i gymnastiskt afseende än den krigsskolan förmår skänka. Och att denna utbildning vid krigsskolan icke är tillfyllest, därom äro väl alla ense. Dels medgifver icke tiden, hvarunder denna skola pågår, en tillfredsställande utbildning af eleverna till ledare af gymnastik och dels framför allt finnes icke här möjlighet att förvärfva något lefvande öfnings-

Infanteriet.

material, hvarförutan den ifrågavarande utbildningen torde vara otänkbar. Vore icke detta fallet, kunde ju missförhållandet rättas genom att tiden för krigsskoleundervisningen förlängdes med några månader. En sådan åtgärd skulle emellertid af nyss antydda skäl sannolikt icke föra till målet. Ett medel att råda bot mot detta missförhållande och att förhindra, att gymnastikutbildningen af den ena årsklassen värnpliktiga efter den andra vid vissa kompanikontingenter förfuskas, torde däremot finnas uti de under senare åren anordnade gymnastikkurserna för subalternofficerare. I början mottogos dessa kurser på många håll med misstro, men alltmera synes — att döma af afgifna rapporter — opinionen hafva vändt sig därhän, att man tämligen allmänt erkänner de stora fördelar, som härigenom vunnits och i framtiden kunna vinnas. Ty utan tvifvel når man genom äfven framdeles årligen anordnade dylika kurser så småningom önskemålet, att *att alla infanteriets officerare blifva i stånd att under sakkunnigas uppsikt leda rekryters gymnastikutbildning.* Då dessa kurser — förutom sin rent militära, här ofvan afhandlade betydelse — äro ägnade att, såsom nedan skall framhållas, utgöra ett viktigt led i de till gymnastisk högskolebildning beordrade officerarnas förutbildning, torde deras berättigande vara ställdt utom allt tvifvel.

Af det sagda torde framgå, att vid infanteriet *alla officerare efter genomgången krigsskola böra beordras till ifrågavarande kurser.*

Specialvapnen.

Vid *specialvapnen* — kavalleriet, artilleriet, ingenjörtrupperna och trängen — äro fordringarna på officerarnas kompetens att leda rekryters gymnastikutbildning ungefär desamma som vid infanteriet, ehuru behofvet af att *hvarje* officer har fått den ifrågavarande utbildningen icke här gör sig i så hög grad kännbart. Årskontingenterna af värnpliktiga rekryter äro ju vid specialvapnen vida mindre än vid infanteriet, hvarför man vid de förra ofta utan olägenhet kan sammanslå afdelningar till utbildning i gymnastik och därigenom erhålla gymnastikafdelningar af lämplig storlek. Dessutom förefinnes i allmänhet vid dessa truppslag under vinterutbildningen större brist på officerare än vid infanteriet, till följd hvaraf det vore olägligt, om för många officerare droges från denna utbildning till anordnade gymnastikkurser. På grund häraf torde dessa truppslag kunna nöja sig med att endast halfva antalet officerare fått den ifrågavarande utbildningen. Vid specialvapnen bör sålunda *halfva antalet officerare efter genomgången krigsskola beordras till gymnastikkurs för subalternofficerare.*

Marinen.

Äfven vid *marinen* — flottan och kustartilleriet — har behofvet gjort sig gällande af att utbilda ett större antal officerare till gymnastikledare än dem, som genomgått gymnastiska centralinstitutets kurser. Under senaste åren hafva för detta ändamål vid flottans station i Stockholm anordnats dylika kurser. Således föreligger äfven vid marinen behofvet af att den nyutnämnde

officeren beordras till genomgående af gymnastikkurs, men då man åtminstone tills vidare vid truppens utbildning icke kan undvara en hel årskurs, torde man äfven här få nöja sig med att *halfva antalet officerare efter genomgången sjökrigsskola beordras till gymnastikkurs för subalternofficerare.*

Gymnastikkursernas längd och tiden på året, då de böra anordnas.

De hittills vid armén anordnade kurserna hafva gifvits en längd af omkring tre månader, under det att marinens kurser däremot endast pågått sex veckor.

Huru långa böra nu dessa kurser göras och till hvilken tid på året böra de förläggas? Går man ut därifrån, att den unge officern bör komma till dessa kurser *direkt* från krigsskolan och sjökrigsskolan för att så snart som möjligt bibringas förmåga att leda värnpliktiga rekryters gymnastik, får man af sig själft svaret på dessa frågor — åtminstone hvad armén beträffar. Enär afgångsexamen från krigsskolan sker omedelbart före jul, kunna lämpligen dessa kurser taga sin början efter nämnda högtids slut, d. v. s. omkring den 7 januari. De kunna därefter fortgå till beväringsrekrytskolans vid infanteriet början, omkring den 15 april. Specialvapnen *måste* i detta hänseende rätta sig efter fordringarna vid infanteriet. Afgångsexamen från sjökrigsskolan aflägges ju emellertid tidigare eller redan i början af november, hvadan man beträffande marinen väl kan tänka sig, att kurserna toge sin början tidigare än vid armén. Hvad tiden för afslutningen däremot beträffar, så torde vid marinen i detta afseende finnas samma önskemål som vid armén, nämligen att kurserna äro afslutade före den 15 april, då de nya officerarna böra vara disponibla till praktisk tjänst.

Det framgår sålunda, att kurserna vid armén af rent militära skäl ej utan afsevärda olägenheter kunna göras längre än omkring tre månader. Också torde denna tid vara tillfyllest. Då kurserna — utöfver sin uppgift att utbilda instruktörer i gymnastik — äfven afse, att deras genomgående med goda vitsord skall utgöra ett kompetensvillkor för officerares antagande till studerande vid den gymnastiska högskolan, måste man ställa den fordran på marinen, att deras kurser få samma längd som vid armén — eller tre månader.

Tiden på året, då kurserna anordnas, bör — såsom ofvan antydts — vara under vintrarna i omedelbar anslutning till afslutningen af krigsskolan och sjökrigsskolan. Visserligen har i en del af de yttranden, som afgifvits öfver de redan nu anordnade kurserna vid armén, framhållits, att eleverna icke böra komma direkt från krigsskolan till desamma, utan att dessa skulle verka gynnsammare, om eleverna förut förrättat några års officerstjänst. Såsom skäl för denna uppfattning har anförts, dels att denna tid mellan officersutnämningen och den första officerstjänstgöringen vid beväringsrekrytskola *väl* är erforderlig till inhämtande af andra för ifrågavarande tjänstgöring *vik-*

tigare egenskaper och dels att de unga officerarna före genomgåendet af gymnastikkurserna skulle hafva nytta af att förskaffa sig allmän rutin och vana uti handhafvandet af trupp. En sådan åsikt kan emellertid ur den synpunkt, som har till mål att höja vårt folks fysiska uppfostran, omöjligen godtagas. Ändamålet med kurserna är ju just att förhindra, att bevärings-rekryternas gymnastikutbildning anförtros åt därtill inkompetenta ledare, hvarigenom rent af den följden kan uppstå, att en eller annan individ tager skada till sin kropp. Enda sättet att förekomma detta är just att omedelbart efter krigsskolornas afslutande förskaffa den unge officeren de nödiga egenskaperna att leda ifrågavarande utbildning. Och för öfrigt — innehafva de nyutnämnda officerarna icke betingelserna att i andra hänseenden förrätta sin tjänst, ja då ligger orsaken härtill uti bristande undervisning vid nämnda skolor, hvarför det i sådant fall är genom reformer på detta område som missförhållandena böra rättas — och icke genom undervisning vid truppförbanden *efter* officers-examen. Gentemot hvad som framhållits angående nyttan af att officerarna vid kursernas genomgående skulle besitta rutin i trupps handhafvande må anföras, att sådan rutin — vana att se och rätta fel, att kommendera distinkt och väl o. s. v. — knappast på något sätt lättare förvärfvas än genom att under sakkunnig officers öfverinseende leda gymnastiklektioner.

Gymnastik-kursernas omfattning. För att den ofvan nämnda tiden af tre månader, under hvilken hvarje gymnastikkurs skulle pågå, skall vara tillräcklig, fordras emellertid, att undervisningen kommer att omfatta endast de öfningsgrenar, hvilka verkligen bidraga till det åsyftade målet, nämligen att bibringa de för ledandet af rekryters gymnastikutbildning nödvändiga kunskaperna samt att förbereda för inträde i den gymnastiska högskolan. Utom en mindre kurs i anatomi och en timmes daglig lektion i friskgymnastik bör undervisningen därföre hufvudsakligen koncentreras på gymnastisk rörelselära och gymnastikundervisnings meddelande. Undvikas bör, att — åtminstone i större omfattning — undervisning lämnas i sådana öfningsgrenar, uti hvilka krigs- och sjökrigsskolorna kunna och äfven böra bibringa nödig förmåga. Hit torde få räknas sådana öfningar i gymnastikundervisnings meddelande, som afse att anordna lekar och idrottsöfningar samt bajonettstrids- (för infanterister) och sabelhuggningsöfningar (för officerare af beridna truppslag). Däremot torde fäktningen, såsom utgörande en del af friskgymnastiken, icke helt och hållet böra uteslutas ur programmet, äfven om densamma icke bör få på långt när så stor utsträckning, som fallet varit vid de nuvarande instruktörskurserna vid gymnastiska centralinstitutet.

Det torde icke kunna förnekas, att den tid af sju månader, som ägnats åt sistnämnda kurser, varit för rundligt tilltagen, för så vidt man uppställer för sig målet sådant, som här ofvan skett. Dessa »instruktörer» utgöra ett

slags mellanting mellan de båda kategorierna af gymnastiskt bildade officerare, af hvilka armén och marinen hafva behof. De hafva fått högre utbildning än hvad som egentligen kräfves enbart för ledandet af rekryters gymnastiköfningar utan att dock besitta högre gymnastikutbildning. Att denna kurs i och med gymnastiska centralinstitutets omorganisation kommer att försvinna, kan därför icke sägas medföra någon olägenhet ur militär synpunkt.

Årskontingenten officerare till gymnastikkurserna.

Enligt hvad ofvan anförts, skulle årskontingenten officerare till gymnastikkurserna omfatta samtliga under föregående året utexaminerade infanteriofficerare och hälften af de öfriga. Under de senaste 10 åren (jfr. här bifogade tabell II) är den på så sätt beräknade siffran störst år 1906 eller 124. Man torde därför kunna antaga, att årskontingenten icke något år blir större än 125.

Platsen för gymnastikkurserna.

Hittills hafva ju gymnastikkurserna varit förlagda till truppförbanden. Man kunde ju dock tänka sig, att vid omorganisationen af gymnastiska centralinstitutet plats där bereddes för dessa kurser. Fördelen af en sådan centralisation skulle utan tvifvel först och främst blifva den, att den gymnastiska högskolan komme att äfven på dessa officerares utbildning sätta sin prägel och att därigenom största garanti skulle uppstå för att undervisningen skulle blifva den bästa möjliga. Vidare komme genom en sådan anordning lärarpersonalen vid högskolan i tillfälle att bland de till kursen beordrade officerare göra urval i syfte att erhålla de lämpligaste till högskolebildning. Å andra sidan måste det väl betraktas såsom en afsevärd olägenhet, om högskolan under en fjärdedel af året skulle mottaga en så stor kontingent som 125 personer och ombesörja dessas undervisning vid sidan af sin egentliga verksamhet. Äfven om den omorganiserade högskolan i alla händelser med hänsyn till möjligheten att mottaga gymnastikföreningar m. m. måste göras så rymlig, att lokalfrågan icke skulle lägga något oöfvervinneligt hinder i vägen för anordningen, så skulle naturligtvis lärarpersonalen härigenom påläggas en stor börda. Svårigheten att förskaffa så många elever praktisk utbildning på högskolans lefvande öfningsmaterial skulle sannolikt komma att skarpt träda i dagen. Slutligen torde man kunna säga, att det ingalunda ligger inom en högskolas område att svara för ifrågavarande utbildning, som man ju måste fordra af så godt som hvarje officer.

Olägenheten af att kurserna förläggas till truppförbanden skulle återigen vara — utom af ekonomisk art, såsom svårigheten att få god undervisningsmateriel i tillräcklig mängd o. s. v. — att man möjligtvis kan befara, att undervisningen och inspektionen i viss mån kunna ledas in på andra spår än dem, som man vid den gymnastiska högskolan afser. Emellertid skola säkerligen dylika farhågor visa sig ogrundade, om blott det sörjes för, att de gymnastiska intressena vid truppförbanden äro representerade af ett tillräckligt antal högskolebildade officerare. Hvad som dock framför allt talar för att kurserna

allt fortfarande böra förläggas till truppförbanden är den omständigheten, att endast på så sätt till öfningsmaterial finnes att tillgå just sådan trupp, till hvars gymnastikbehandling kursen afser att gifva utbildning. Detta bör vara afgörande för att kurserna, liksom hittills skett, decentraliseras. Huruvida dessa kurser inom armén böra ordnas regementsvis eller arméfördelningsvis blir en annan fråga. När alla regementen blifvit kasernerade, torde afgjordt det förra vara att föredraga, men till dess att så skett nödgas man nog företaga sammanslagningar för att erhålla till öfningsmaterial nödvändig trupp. Ty detta är och förblir hufvudsaken, om man skall nå det åsyftade målet.

Officerare med högre gymnastisk bildning.

Armén och marinen hafva — såsom ofvan nämnts — äfven behof af en andra kategori af gymnastiskt utbildade officerare, nämligen af sådana, som erhållit *högre* gymnastisk bildning. Denna kategori har hittills representerats af de från gymnastiska centralinstitutets gymnastiklärarkurs och sjukgymnastkurs utexaminerade officerarna. Sjukgymnastkursen har ur militär synpunkt icke någon särskild betydelse, fastän det naturligtvis icke kan förnekas, att den längre utbildningen i allmänhet har gjort gymnastikdirektörerna i viss mån skickligare i sitt kall än de öfriga.

De »högskolebildades» uppgifter.

De uppgifter, som böra tillkomma arméns och marinens gymnastiskt högskolebildade officerare, äro:

att vidmakthålla *intresset för gymnastik och idrottsöfningar* inom regementet eller kåren;

att med sin sakkunskap biträda högre befälhafvare (arméfördelningschefer, regements- och bataljonschefer o. s. v.), då dessa *inspektera* trupps utbildning i gymnastik;

att vara lärare vid de *gymnastikkurser för subalternofficerare*, som anordnas vid regementet eller kåren, äfvensom vid eventuella kurser för underbefälet;

att, enligt särskildt af vederbörande chef lämnadt uppdrag, *öfvervaka den gymnastiska rekrytutbildningen* i de fall, där denna handhafves af icke högskolebildade officerare; samt

att vara lärare i gymnastik vid regementets eller kårens *underbefälsskolor*.

Dessutom har hittills vid armén erfordrats ett större antal till gymnastiklärare utbildade officerare än det, hvaraf armén egentligen själf har behof, i och för samverkan med de allmänna läroverken. Om än den nya organisationen af den gymnastiska högskolan och den därmed förknippade omgestaltningen af gymnastikundervisningen vid rikets läroanstalter kommer att åstadkomma, att officerare för detta ändamål icke mera tagas i anspråk, så kommer dock alltid detta behof af officerare för de allmänna läroverkens räkning att förefinnas under en lång öfvergångstid innan de nya bestämmelserna kunna komma att verka. Och ej heller torde man från arméns sida böra motsätta

sig, att officerare, som redan innehafva gymnastiklärarplatser vid läroverken, fortfarande under denna öfvergångstid få stå till läroverkens förfogande under viss tid af året. Hänsyn både till läroverkens behof och dessa officerares ekonomiska intressen torde nödga härtill. Men följden blir, att behofvet inom armén af gymnastiskt högskolebildade officerare under den närmaste framtiden blir något större än hvad fallet blir, då omorganisationen hinner blifva fullt genomförd.

Villkoren för inträde vid gymnastiska högskolan.

Då de till gymnastiska högskolan beordrade officerarna under den tvååriga kursen därstädes skola åtnjuta undervisningen tillsammans med de civila studerandena, ligger det i öppen dag, att dessa båda kategorier af studerande böra vara i möjligaste mån lika kvalificerade. Fordringarna för att vinna inträde såsom civil studerande vid gymnastiska högskolan afses ju att i afsevärd mån skärpas, och såsom en motvikt härtill står villkoret, att officerarna för att vinna inträde skola hafva genomgått den ofvan nämnda tremånaders gymnastikkursen och därvid visat sig lämpliga för fortsatt gymnastisk utbildning. I betraktande af den personliga gymnastikutbildning, som officeren erhållit i rekryt-, underofficers- och krigsskola, torde man kunna vara fullt förvissad om, att det ifrågavarande villkoret säkerställer officerarna att ej blifva de civila studerandena underlägsna.

Det torde vara fördelaktigt, om kommenderingen till genomgående af den gymnastiska högskolan ej följer allt för omedelbart på gymnastikkursen. Dels är det ur ren militär synpunkt af största vikt, att den unge officeren under dessa sina första tjänsteår såsom officer förvärfvar sig vana och rutin uti att undervisa trupp, och dels höja dessa egenskaper i afsevärd grad hans kompetens för den blifvande kursen vid gymnastiska högskolan. Af dessa skäl bör ett villkor för beordrande till denna skola vara att hafva fullgjort minst två års vapenöfningar såsom officer.

Antalet »högskolebildade» på regementena hittills mycket växlande. Huru afhjälpes detta?

Därigenom att genomgåendet af gymnastiklärarkursen hittills varit frivilligt, har antalet gymnastiskt högskolebildade officerare på arméns olika regementen blifvit i hög grad växlande. Genom generalorder har hvarje år bestämts, huru många som skola beordras till instruktörskursen, och har på ett regemente, som varit i tur till kommendering, icke någon officer befunnits villig, så har härtill kunnat tvingas den, som ansetts lämplig. Följden häraf har blifvit, att de olika regementenas behof af *gymnastikinstruktörer* kunnat vederbörligen tillgodoses. Men när instruktörskursen afslutats, har det befunnits, att t. ex. på ett infanteriregemente det ena året efter det andra varit beordrade officerare, hvilka varit lämpliga och villiga till fortsatt utbildning i gymnastiklärarkursen — under det att på ett annat infanteriregemente alldeles motsatsen varit fallet. Att så verkligen varit förhållandet, framgår tydligt nog af tabell I. Jfr å ena sidan I. 14 och I. 18 med 9 samt I. 7, I. 12, I. 13, I. 20,

I. 21 och I. 28 med 8 högskolebildade kompaniofficerare mot å andra sidan I. 1 och I. 24 med 3 samt I. 6, I. 9 och I. 25 med 4 sådana. Vid specialvapnen finnes det regementen, som helt och hållet sakna gymnastiskt högskolebildade i kompaniofficersgraderna. Sådana äro samtliga kavalleriregementen utom två och hela kustartilleriet. Äfven vid flera af fältartilleriregementena och vid fortifikationen är »högskolebildningen» i gymnastik ytterst svagt representerad. Att ett sådant förhållande icke borgar godt för att de gymnastiska intressena skola vid sådana truppförband väl tillvaratagas, ligger i öppen dag.

Emellertid komma dessa missförhållanden att af sig själft rättas, om den ifrågasatta omorganisationen af gymnastiska centralinstitutet blir genomförd. Kursen för samtliga dit beordrade officerare blir då tvåårig. Om kommenderingarna ske efter de hittills i fråga om instruktörskurserna följda grunderna, blir det härigenom möjligt att fullt rättvist mellan de olika truppförbanden fördela platserna såsom studerande vid högskolan.

Om än sålunda rättvisa kan beredas de olika truppförbanden med afseende på antalet till högskolan beordrade officerare, kan man dock tänka sig, att ojämnheter kunde uppstå därigenom, att procenten underkända eller af andra skäl afgångna blefve större vid det ena truppförbandet än det andra. Sådan ojämnhet kan emellertid lätt rättas genom att man ett kommande år vid kommenderingens uppgörande tager hänsyn härtill. Denna procent af från undervisningen afgångna torde för öfrigt icke blifva särdeles stor, då icke någon vid högskolan antages utan att hafva vid föregående gymnastikkurs visat sig lämplig. Äfven under de senaste 10 åren, då man dock icke haft tillfälle till ett dylikt urval, har ifrågavarande procent af underkända eller af andra skäl afgångna varit synnerligen ringa (se här bifogade tabell III).

Stockholm i november 1911.

B. B. E. Mörcke.

Tabell I (tillhör bilaga 5).

Antalet kompaniofficerare,

som enligt 1911 års »Svenska arméns rulla» för närvarande hafva genomgått de olika kurserna vid gymnastiska centralinstitutet.

Regemente eller kår	Officerare, som genomgått sjukgymnastkursen	Officerare, som genomgått gymnastiklärarkursen	Summa officerare, som erhållit högre gymnastisk utbildning	Officerare, som genomgått instruktörskursen	Summa
Svea lifgarde	—	3	3	8	11
Göta »	2	3	5	4	9
Lifregementets grenadjärer	4	1	5	5	10
Första lifgrenadjärregementet	2	3	5	7	12
Andra »	2	3	5	7	12
Västgöta regemente	2	2	4	5	9
Karlskrona grenadjärregemente	4	4	8	4	12
Upplands infanteriregemente	4	3	7	5	12
Skaraborgs regemente	3	1	4	5	9
Södermanlands »	3	3	6	4	10
Kronobergs »	3	4	7	4	11
Jönköpings »	4	4	8	4	12
Dalregementet	5	3	8	3	11
Hälsinge regemente	6	3	9	2	11
Älfsborgs »	2	5	7	1	8
Hallands »	5	1	6	2	8
Bohusläns »	1	4	5	4	9
Västmanlands »	7	2	9	3	12
Norrbottens »	2	3	5	4	9
Västerbottens »	5	3	8	3	11
Kalmar »	7	1	8	3	11
Värmlands »	3	3	6	3	9
Jämtlands fältjägarregemente	3	3	6	3	9
Norra skånska infanteriregementet	2	1	3	7	10
Södra » »	2	2	4	6	10
Vaxholms grenadjärregemente	4	1	5	6	11
Trpt	87	69	156	112	268
Trpt	87	69	156	112	268
Gottlands infanteriregemente	4	2	6	5	11
Västernorrlands regemente	7	1	8	4	12
Lifgardet till häst	—	—	—	4	4
Lifregementets dragoner	—	1	1	3	4
» husarer	—	—	—	3	3
Smålands husarregemente	—	—	—	5	5
Skånska husarregementet	—	—	—	8	8
» dragonregementet	—	—	—	7	7
Kronprinsens husarregemente	—	3	3	1	4
Norrlands dragonregemente	—	—	—	4	4
Svea artilleriregemente	—	1	1	6	7
Göta »	2	1	3	3	6
Vendes »	—	5	5	1	6
Norrlands »	1	2	3	3	6
Upplands »	—	1	1	5	6
Smålands »	—	2	2	4	6
Gottlands artillerikår	1	2	3	1	4
Boden-Karlsborgs artilleriregemente	2	2	4	3	7
Positionsartilleriregementet	—	2	2	2	4
Fortifikationen	—	1	1	6	7
Svea trängkår	1	1	2	1	3
Göta »	1	—	1	3	4
Norrlands »	—	2	2	1	3
Skånska trängkåren	1	2	3	1	4
Västmanlands trängkår	1	2	3	1	4
Östgöta »	1	—	1	3	4
Flottan	—	11	11	16	27
Kustartilleriet	—	—	—	8	8
Summa	**109**	**113**	**222**	**224**	**446**

Tabell II (tillhör bilaga 5).

Antalet

från krigsskolan och sjökrigsskolan under åren 1901—1910 utexaminerade officerare.

År	Armén		Marinen		Summa	Summa af infanteriets kontingent och hälften af öfriga kontingenter
	Infanteriet	Öfriga truppslag	Flottan	Kustartilleriet		
1901	71	32	6	5	114	93
1902	46	31	9	3	89	68
1903	68	48	6	6	128	98
1904	67	45	17	2	131	99
1905	54	59	29	3	145	100
1906	76	64	28	3	171	124
1907	73	43	13	7	136	105
1908	71	46	22	10	149	110
1909	63	26	15	7	111	87
1910	62	38	19	3	122	92
Medeltal	**65.1**	**43.2**	**16.4**	**4.9**	**129.6**	**97.6**

Tabell III (tillhör bilaga 5).

Uppgift

å antalet från gymnastiska centralinstitutet utexaminerade officerare, tillhörande armén [1]), under åren 1902—1911.

Årskurs	Ungefärliga antalet beordrade officerare			Antalet utexaminerade officerare		
	Sjukgymnastkursen	Gymnastiklärarkursen	Instruktörskursen	Sjukgymnastkursen	Gymnastiklärarkursen	Instruktörskursen
Kursen 1901—1902	7	13	22	7	8	22
» 1902—1903	5	12	24	4	11	23
» 1903—1904	4	14	28	4	14	26
» 1904—1905	7	12	28	7	12	25
» 1905—1906	5	12	28	5	12	22
» 1906—1907	6	15	26	6	13	20
» 1907—1908	6	8	33	5	6	33
» 1908—1909	4	18	26	4	17	26
» 1909—1910	9	22	24	9	21	20
» 1910—1911	10	19	25	10	19	24
Medeltal	**6.3**	**14.5**	**26.4**	**6.1**	**13.3**	**24.1**

[1]) Dessutom hafva årligen för marinen varit reserverade 2 platser i gymnastiklärarkursen och 3 platser i instruktörskursen.

Bilaga 6.

P. M.

Förslaget att utbilda gymnastiklärarinnor, som äro kompetenta att undervisa även i andra ämnen, torde innebära en reform av stor betydelse för såväl gymnasterna själva som ock för de skolor, vid vilka de äro anställda. Utan tvivel har gymnastiken hittills vid många skolor betraktats som ett biämne av underordnad betydelse, ett ämne som alls inte haft med de andra ämnena att göra. Gymnastiklärarinnan har kommit och lett sina övningar på därtill bestämda timmar, utan att taga någon notis om barnens hållning under de övriga lektionstimmarna, utan att intressera sig för deras lekar och sportövningar under rasterna. Endast någon gång har hon deltagit i kollegiets sammanträden och överläggningar, varför hon blivit främmande för de uppfostringsprinciper, som gjort sig gällande i skolan, och som med så starka band förena de övriga kollegiets medlemmar med deras elever. Gymnastiklärarinnan har på detta sätt varit mer eller mindre främmande för såväl elever som kamrater, och hennes arbete i skolans tjänst har icke haft den betydelse, som det borde ha haft. Att vackra och betydelsefulla undantag från denna regel finnas måste dock med tacksamhet och glädje erkännas. Det finns gymnastiklärarinnor med stora pedagogiska anlag och med öppen och vaken blick för vad gymnastiklärarinnan just såsom sådan kan uträtta och bör uträtta. Dessa undantag är det, som visa, hurudan regeln borde vara. Gymnastiklärarinnan bör vara en pedagogiskt bildad person med vidare vyer och intressen än den kan ha, som sysslar uteslutande med ett enda övningsämne. Hon bör umgås med och lära känna sina elever vid andra tillfällen än blott under de korta stunder, då de stå uppsträckta till gymnastik. Undervisar hon även i andra ämnen, lär hon känna sina elever även från andra sidor, lär att förstå dem bättre och kan vara dem till mera nytta.

En sådan gymnastiklärarinna blir för skolan av lika stort värde som vilken annan ämneslärarinna som helst och bör därför jämnställas med dem. Enligt Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse av den 29 okt. 1909 angående stats-

understödda privata läroanstalter, måste de privata skolorna, för att komma i åtnjutande av statsunderstöd, ha lärarinnor med viss av Kungl. Maj:t erkänd kompetens. Vill man således att gymnastiklärarinnor hädanefter i allt skola kunna jämnställas med övriga ämneslärarinnor, vill man att de skola få samma löne- och pensionsförmåner som dessa, då måste man också tillse, att deras kompetens blir densamma.

Lärarinnor vid privata läroanstalter ha dels s. k. högre kompetens med tre lönegrader: 1,400 kr. i första, 1,700 i andra och 2,000 i tredje lönegraden med fem år mellan varje grad, eller lägre kompetens med fyra lönegrader: 1,200, 1,500, 1,800 och 2,000 kr., också med fem år mellan varje grad. Högre kompetens har lärarinna, som avlagt de prov, som erfordras för behörighet till ordinarie ämneslärarinnetjänst vid allmänt läroverk. Sådana prov äro: 1) att hava avlagt fil. kandidatexamen (fil. ämbetsexamen) och därjämte genomgått provår eller 2) att hava avlagt godkänd examen från den treåriga kursen vid Högre lärarinneseminariet i Stockholm eller därmed jämnställt seminarium. (Sådana med Högre lärarinneseminariet i Stockholm av Kungl. Maj:t jämnställda seminarier äro f. n. Privata lärarinneseminariet i Lund, Högre lärarinneseminariet vid Stiftelsen Kjellbergska flickskolan i Göteborg samt i Stockholm: Privata lärarinneseminariet och Anna Sandströms högre lärarinneseminarium.) Lägre kompetens har f. n. lärarinna, som genomgått och avlagt godkänd examen från den lägre tvååriga kursen vid Privata lärarinneseminariet i Stockholm eller Detthowska seminariet i Stockholm eller Statens folkskoleseminarier för lärarinnor eller Stockholms privata folkskolelärarineseminarium eller Göteborgs kvinnliga folkskoleseminarium.

Gymnastiklärarinna, som för inträde vid Gymnastiska högskolan avlagt de prov, som erfordras för behörighet till ordinarie lärarinnetjänst vid allmänt läroverk, har alltså den s. k. högre kompetensen.

Att för inträde vid Gymnastiska högskolan absolut fordra högre kompetens torde dock med fog kunna anses väl strängt och skulle helt säkert utsätta denna högskola för risken att bli — om ej utan kvinnliga elever dock av sådana mycket fåtaligt besökt. Kunde däremot Gymnastiska högskolan öppna sina portar även för lärarinnor med lägre kompetens och hos Kungl. Maj:t utverka att dessa, efter avlagd godkänd examen från nämnda högskola, tillerkändes den högre kompetensen, komme sannolikt många att på grund av sina gymnastiska intressen hellre välja denna väg för att vinna högre kompetens än att gå det tredje året på ett Högre seminarium. Visserligen få även dessa gymnastiklärarinnor för sin fackutbildning använda längre tid än många andra ämneslärarinnor, då ju högskolan är tvåårig. I själva verket måste dock en hel del ämneslärarinnor, såsom språklärarinnor, geografi-, biologi- och historielärarinnor, såsom villkor för erhållande av platser i regel

genomgå fortbildningskurser utöver sin seminarieutbildning. Gymnastiklärarinnorna vore då närmast att likställa med dessa.

Av särskild vikt torde väl dessutom vara att de kvinnor, som genom studentexamen eller avgångsbetyg från åttaklassigt läroverk visat sig äga erforderlig allmänbildning och sedan — för att kunna ägna sina krafter åt folkskolan — genomgått ett folkskoleseminarium, må kunna vinna inträde vid Gymnastiska högskolan. Just sådana elever borde ju med sitt intresse för såväl folkskolorna som gymnastiken kunna kraftigt arbeta för att gymnastiken mera allmänt komme våra folkskolebarn till godo.

Att för kvinnliga inträdessökande vid Gymnastiska högskolan sätta inträdesfordringarna så höga som i det föregående blivit föreslaget vore utan tvivel det mest önskvärda, i anseende till det resultat man vill ernå. Det vore också det mest rättvisa, då man jämför dem med fordringarna för de manliga. Men i betraktande av att lönerna för de kvinnliga gymnasterna bli betydligt lägre än för de manliga, icke högre än för de ämneslärarinnor, som genom godkänd examen från ett treårigt seminarium ernått sin s. k. högre kompetens, torde Gymnastiska högskolan bli tvungen att sänka inträdesfordringarna för kvinnor därhän, att utbildningstiden för gymnasten-ämneslärarinnan må kunna inskränkas till samma tid som för andra ämneslärarinnor. Med anledning härav bör elev, som erhållit godkända betyg från första avdelningen vid Högre lärarinneseminariet i Stockholm eller med detta av Kungl. Maj:t jämnställt seminarium ha rätt att — om hon uppfyller andra här nedan angivna fordringar — vinna inträde vid Gymnastiska högskolan och bör Gymnastiska högskolan hos Kungl. Maj:t utverka, att även dessa elever efter avlagd godkänd examen från högskolan tillerkännas den högre kompetensen.

För att bli en god gymnastiklärarinna bör man äga ett varmt intresse och praktisk fallenhet för gymnastik. Men — ehuru ett huvudvillkor är detta dock ej nog. För att rätt kunna leda sina elever och hos dem väcka intresse att göra efter bör lärarinnan själv vara smidig, vig och stark och i sina gymnastikrörelser inlägga den måtta och skönhet hon vill finna hos eleverna. En sådan gymnastisk färdighet ernår man sällan, om man ej övat sig från barndomen. Till våra seminarier komma många, som kanske förut mycket litet eller alls icke deltagit i gymnastik. Sådana seminarister lämpa sig icke för Gymnastiska högskolan och torde det därför vara nödvändigt att av inträdessökandena från seminarierna i ämnet gymnastik fordra högre betyg än Godkänd.

Då det levnadskall, till vilket Gymnastiska högskolan utbildar, nödvändigtvis förutsätter ganska djupgående studier på de matematisk-naturvetenskapliga områdena, ha dessa ämnen på högskolans studieplan fått en

förhärskande ställning. Utan särskild begåvning åt detta håll och utan fast och säker grund genom föregående studier skulle en elev med all säkerhet ej kunna tillgodogöra sig vad Gymnastiska högskolan härvidlag bjuder. Inträdessökande från seminarierna böra därför med godkända betyg i matematik, biologi, fysik och kemi från seminariets lägre kurs (= första årskurs) styrka sin duglighet för fortsatta studier i dessa ämnen.

Emellertid — om ock denna nya kombination av gymnastik- och ämneslärarinna i många fall kan vara synnerligen tilltalande dels för lärarinnan själv, dels ock för den skola hon tillhör, och som behöver henne — så synes mig mycket viktiga skäl tala för att icke utesluta den gamla kombinationen av frisk- och sjukgymnast.

En flicka kan ha brinnande lust och utomordentligt stor fallenhet för allt vad gymnastik heter, men icke känna den ringaste håg för att bli ämneslärarinna. Tvingas en sådan flicka, för att kunna få tillfredsställa sin håg för gymnastik, in på ämneslärarinnebanan, blir hon en dålig lärarinna och blir ej till gagn för den skola, som får henne. Sådana lärarinnor skulle vi kanske kunna få många, och Gymnastiska högskolans anseende skulle sjunka. Kunde däremot studierna i skolan för sjukgymnaster så ordnas, att en flicka, efter att ha genomgått denna, kunde få inskrivas som studerande vid Gymnastiska högskolan, skulle kvinnor med denna speciella läggning få en för dem lämplig utbildning och bli även de till verkligt gagn. Våra flickskolor behöva att gymnastiklärarinnan är närvarande vid läkarundersökningarna och där får erforderliga föreskrifter vid behandlingen av de olika eleverna, av vilka en del kunna vara rätt klena. Flickorna behöva ofta att vid friskgymnastiken särskild hänsyn tages till den enskilda individen, och en gymnast, som icke tillika är sjukgymnast, kan omöjligt ha samma säkra och snabba blick som denna för vad som härvidlag behöves. Idealet för en stor flickskola vore att jämte gymnasten-ämneslärarinnan ha en gymnastiklärarinna, som tillika vore sjukgymnast. Denna kunde då också, som nu ofta sker, enligt skolläkarens föreskrift, ge sjukgymnastik åt flickor, som äro i behov därav. En sådan gymnastiklärarinna kunde naturligtvis ej jämnställas med ämneslärarinnorna, utan finge som nu avlönas såsom timlärarinna.

Då bibehållandet af kombinationen frisk- och sjukgymnast för mig framstår som en sak av största vikt, har jag icke dragit i betänkande att begagna detta tillfälle för att framlägga min åsikt och föreslår härmed att i § 35, angående inträdesfordringar för kvinna, måtte inflyta en punkt så lydande: som avlagt examen såsom sjukgymnast.

Djursholm den 5 januari 1911. *Gerda von Friesen.*

Bilaga 7.

Beräkning

af det vid läroanstalterna i riket förefintliga behofvet af från gymnastiska högskolan årligen utexaminerade gymnastiklärare och gymnastiklärarinnor.

Gymnastiklärare.

Behofvet af gymnastiklärare kan anses vara nedanstående:

Läroanstalt	Ungefärligt antal *manliga lärjungar*[1])	Antal erforderliga *gymnastik-lärare*
Universiteten:		
Universitetet i Uppsala	2,080	2
» » Lund	1,140	2
Öfriga högskolor:		
Gymnastiska högskolan	—	8
Karolinska mediko-kirurgiska institutet	120	
Tandläkarinstitutet	90	1
Konsthögskolan	50	
Musikkonservatoriet	120	
Tekniska högskolan	470	1
Skogsinstitutet	90	
Veterinärinstitutet	100	
Farmaceutiska institutet	80	1
Handelshögskolan i Stockholm	140	
Frans Schartaus praktiska handelsinstitut	120	
Stockholms högskola	560	1
Göteborgs »	180	
Chalmers tekniska läroanstalt	460	1
Göteborgs handelsinstitut	160	

Läroaanstalt	Ungefärligt antal *manliga lärjungar*[1])	Antal erforderliga *gymnastiklärare*
Malmö högre handelsinstitut	30	—[2])
Landtbruksinstitutet vid Ultuna	50	1
Landtbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp	70	1
Allmänna läroverken:		
Högre latinläroverket å Norrmalm	720	5
» allmänna läroverket å Södermalm	650	4
» realläroverket å Norrmalm	600	4
» » » Östermalm	600	4
Jakobs realskola för gossar	300	2
Katarina » » »	270	2
Kungsholmens realskola för gossar	330	2
Statens profskola, nya elementarskolan i Stockholm	450	3
Högre läroverket i Uppsala	580	4
» » » Gäfle	410	3
» » » Hudiksvall	180	2
Realskolan för gossar i Enköping	110	1
» » » » Söderhamn	100	1
Samskolan i Norrtälje[3])	100	1
Högre läroverket i Linköping	630	4
» » » Norrköping	580	4
» » » Västervik	180	2
Realskolan för gossar i Eksjö	130	1
Samskolan i Vadstena[3])	90	1
» » Vimmerby[3])	110	1
Högre läroverket i Skara	410	3
» » » Vänersborg	200	2
» » » Borås	300	2
Realskolan för gossar i Mariestad	100	1
» » » » Lidköping	120	1
» » » » Sköfde	200	2
Samskolan i Alingsås[3])	170	1
» » Falköping[3])	130	1
Högre läroverket i Strängnäs	120	1

Läroanstalt	Ungefärligt antal *manliga lärjungar*[1])	Antal erforderliga *gymnastiklärare*
Högre läroverket i Örebro	670	4
» » » Nyköping	220	2
Realskolan för gossar i Eskilstuna	170	1
Samskolan i Askersund [3])	100	1
» » Södertälje [3])	170	1
Högre läroverket i Västerås	420	3
» » » Falun	390	3
Samskolan i Arboga [3])	120	1
» » Sala [3])	170	1
» » Köping [3])	150	1
Högre läroverket i Växjö	390	3
» » » Jönköping	480	3
» » » Lund	460	3
» » » Malmö	600	4
» » » Kristianstad	360	3
» » » Karlskrona	290	2
» » » Hälsingborg	620	4
» » » Ystad	250	2
Realskolan för gossar i Malmö	350	2
» » » » Karlshamn	150	1
» » » » Landskrona	150	1
Samskolan i Trelleborg [3])	150	1
» » Ängelholm [3])	160	1
Högre latinläroverket i Göteborg	530	3
» realläroverket » »	650	4
» läroverket i Halmstad	410	3
Realskolan för gossar i Varberg	110	1
Realskolan för gossar i Uddevalla	190	2
Västra realskolan i Göteborg	440	3
Östra » » »	410	3
Samskolan i Strömstad [3])	100	1
Högre läroverket i Kalmar	430	3
Realskolan för gossar i Oskarshamn	120	1
Högre läroverket i Karlstad	460	3

Läroanstalt	Ungefärligt antal *manliga lärjungar*[1])	Antal erforderliga *gymnastik-lärare*
Realskolan för gossar i Arvika	130	1
» » » » Kristinehamn	150	1
Samskolan i Filipstad [3])	140	1
» » Åmål [3])	110	1
Högre läroverket i Härnösand	290	2
» » » Östersund	380	3
» » » Sundsvall	430	3
Samskolan i Örnsköldsvik [3])	200	1
Högre läroverket i Luleå	260	2
» » » Umeå	260	2
Samskolan i Piteå [3])	140	1
» » Haparanda [3])	100	1
» » Skellefteå [3])	130	1
Högre läroverket i Visby	200	2
Högre goss- och samskolor:		
Sofi Almquists samskola i Stockholm	140	1
Beskowska skolan i Stockholm	250	2
Palmgrenska samskolan i Stockholm	170	1
Whitlockska » » »	90	1
Djursholms samskola	230	2
Uppsala enskilda läroverk och Uppsala privatgymnasium	150	1
Fjellstedtska skolan i Uppsala	110	1
Lunds privata elementarskola	550	4
Göteborgs högre samskola	130	1
Lundsbergs skola	130	1
Eslöfs högre samskola	110	1
Enskilda mellanskolor [4]):		
Grevesmühlska skolan	120	1
Motala samskola	170	1
Söderköpings samskola	120	1
Värnamo privata elementarläroverk	40	1

Läroanstalt	Ungefärligt antal *manliga lärjungar*[1])	Antal erforderliga *gymnastiklärare*
Ronneby samskola	120	1
Sölvesborgs »	50	1
Simrishamns »	80	1
Hörby »	50	1
Höörs »	40	1
Falkenbergs elementarskola	150	1
Lysekils samskola	100	1
Trollhättans »	100	1
Hjo »	70	1
Säffle »	60	1
Lindesbergs »	150	1
Nora »	80	1
Avesta elementarskola	70	1
Borlänge samskola	90	1
Hedemora »	100	1
Bollnäs enskilda läroverk	70	1
Sollefteå samskola	180	1
Kommunala mellanskolor:		
Mellanskolan i Stora Malms kommun	30	1
» » Malmö stad	120	1
Mönsterås samskola	20	1
Folkskolseminarierna:		
Folkskollärarseminariet i Uppsala	100	1
» » Linköping	110	1
» » Strängnäs	110	1
» » Växjö	110	1
» » Lund	120	1
» » Göteborg	110	1
» » Karlstad	100	1
» » Härnösand	100	1
» » Luleå	100	1

Läroanstalt	Ungefärligt antal *manliga lärjungar*[1])	Antal erforderliga *gymnastik-lärare*
Folkhögskolor:		
Stockholms läns folkhögskola i Hammarby	—	1
Uppsala » » » Tierp	—	1
Södermanlands» » » Åsa	—	1
Östergötlands » » » Lunnevad	—	1
Jönköpings » » » Nässjö	—	1
Värnamo folkhögskola	—	1
Kronobergs läns folkhögskola i Grimslöf	—	1
Norra Kalmar » » » Gamleby	—	1
Södra » » » » Högalid	—	1
Ölands folkhögskola i Skogsby	—	1
Gottlands läns folkhögskola i Hemse	—	1
Blekinge » » » Ronneby	—	1
Önnestads folkhögskola	—	1
Folkhögskolan i Tomelilla	—	1
» » Hammenhög	—	1
» å Hvilan	—	1
» i Fridhem	—	1
» » Skurup	—	1
» » Eslöf	—	1
Hallands läns folkhögskola å Katrineberg	—	1
Folkhögskolan å Vendelsberg	—	1
Göteborgs och Bohus läns folkhögskola i Gräbbestad	—	1
Billströmska folkhögskolan å Tjörn	—	1
Älfsborgs läns folkhögskola i Herrljunga	—	1
Dalslands » » Färgelanda	—	1
Skaraborgs läns » » Stenstorp	—	1
Folkhögskolan i Arvika	—	1
Värmlands läns folkhögskola i Molkom[5])	—	1
Örebro » » » Käfvesta	—	1
Västmanlands » » » Tärna	—	1
Brunnsviks folkhögskola	—	1
Dalarnes » i Fornby	—	1
Folkhögskolan i Mora	—	1

Läroanstalt	Ungefärligt antal *manliga lärjungar*[1])	Antal erforderliga *gymnastik-lärare*
Folkhögskolan i Malung	—	1
Gäfleborgs läns folkhögskola i Bollnäs	—	1
Norra Hälsinglands folkhögskola	—	1
Gästriklands folkhögskola	—	1
Västmanlands läns folkhögskola i Ålsta	—	1
Hola folkhögskola	—	1
Hampnäs folkhögskola	—	1
Jämtlands läns folkhögskola i Birka	—	1
Västerbottens läns folkhögskola i Degerfors	—	1
Älfsbyns folkhögskola	—	1
Tornedalens folkhögskola i Matarengi	—	1
Folkskolorna i:		
Stockholm	—	5
Göteborg	—	4
Malmö	—	2
Norrköping	—	1
Gäfle	—	1
Hälsingborg	—	1
Örebro	—	1
Eskilstuna	—	1
Karlskrona	—	1
Jönköping	—	1
Uppsala	—	1
Linköping	—	1
Borås	—	1
Lund	—	1
Halmstad	—	1
Västerås	—	1
Sundsvall	—	1
Karlstad	—	1
Landskrona	—	1
Kalmar	—	1
Uddevalla	—	1

Läroanstalt	Ungefärligt antal *manliga lärjungar*[1])	Antal erforderliga *gymnastik-lärare*
Söderhamn	—	1
Kristianstad	—	1
Falun	—	1
Ystad	—	1
Trälleborg	—	1
Södertälje	—	1
Västervik	—	1
Visby	—	1
Nyköping	—	1
Navigationsskolorna[6]):		
Navigationsskolan i Stockholm	—	—
» » Göteborg	—	—
» » Malmö	—	—
» » Gäfle	—	—
» » Kalmar	—	—
» » Härnösand	—	—
» » Visby	—	—
» » Karlshamn	—	—
» » Västervik	—	—
» » Strömstad	—	—
Lägre tekniska läroanstalter:		
Tekniska elementarskolan i Norrköping	—	1
» » » Malmö	—	1
» » » Örebro	—	1
» » » Borås	—	1
» » » Härnösand	—	1
» skolan i Stockholm	1190	6
» » » Eskilstuna	—	1

Läroanstalt	Ungefärligt antal *manliga lärjungar*[1])	Antal erforderliga *gymnastiklärare*
Slöjdlärarseminarier:		
Statens instruktionskurser	—	2
August Abrahamsons stiftelse å Nääs	—	1
Abnormskolor:		
Seminariet för bildande af döfstumlärare å Manilla[7])	—	} 1
Institutet och förskolan för blinda å Tomteboda	—	
Summa	—	328

Anmärkningar:

[1]) I några fall ingå äfven kvinnliga lärjungar i det i denna kolumn upptagna antalet. Detta förhållande är då alltid särskildt anmärkt.

[2]) Gymnastiken torde kunna handhafvas af gymnastikläraren vid mellanskolan i Malmö stad.

[3]) Vid samtliga statens samskolor innefattar det upptagna antalet lärjungar såväl manliga som kvinnliga. Antalet lärjungar är ingenstädes större än att *en* gymnastiklärare och *en* gymnastiklärarinna blifva tillfyllest.

[4]) Vid samtliga enskilda mellanskolor innefattar det upptagna antalet lärjungar såväl manliga som kvinnliga. Antalet lärjungar är ingenstädes större än att *en* gymnastiklärare och *en* gymnastiklärarinna blifva tillfyllest.

[5]) Endast för manliga lärjungar.

[6]) Vid dessa skolor kan ej ifrågasättas särskild gymnastiklärare, utan måste gymnastiken handhafvas af lärare vid annan läroanstalt i samma stad.

[7]) Gymnastikläraren handhafver gymnastiken äfven vid döfstumskolan å Manilla. Vid öfriga döfstumskolor nämligen i Växjö, Lund, Vänersborg, Örebro, Gäfle och Härnösand torde gymnastiken kunna handhafvas af lärare vid annan läroanstalt i samma stad.

Beräkningsgrunder.

Antalet erforderliga gymnastiklärare är här beräknadt enligt nedanstående grunder.

Vid *universiteten* och *gymnastiska högskolan* hafva upptagits de antal, som enligt kommitténs betänkande äro för den gymnastiska undervisningen nödvändiga.

Vid *öfriga högskolor* är gymnastiklärarens uppgift endast att gifva gymnastiklektioner åt de studerande, som så önska. Lämpligen kunna härvid studerande från sådana läroanstalter, hvilka ej äro allt för långt aflägsna från hvarandra, erhålla dessa lektioner inom samma lokal och af gemensam lärare. Emellertid är det icke uteslutet, att inom vissa af dessa högskolor — t. ex. tekniska högskolan och landtbruksinstituten — gymnastiklärarbefattningen kan kombineras med undervisning i naturvetenskapligt ämne.

Vid *allmänna läroverken, högre goss- och samskolorna, mellanskolorna, folkskolseminarierna* samt de *lägre tekniska läroanstalterna* har beräknats, att sådan kombinering blir regeln. Då lärarnas tjänstgöring bör omfatta 24—28 timmars undervisning i veckan, d. v. s. minst 4 timmar om dagen, har för de blifvande *gymnastiklektorerna* och *gymnastikadjunkterna* beräknats, att ungefär hälften af denna tid skall ägnas åt undervisning i gymnastik. Deras undervisning i gymnastik kommer sålunda att omfatta 2—3 timmar dagligen — eller i betraktande af tid för förflyttning och omklädning — 2—3 gymnastiklektioner per dag. Enär vidare en gymnastikafdelning i allmänhet ej bör öfverstiga 60 lärjungar, har antalet gymnastikafdelningar erhållits genom att dividera hela lärjungeantalet med 60. Lätt har därefter beräknats det erforderliga antalet lärare i gymnastik.

Det har ansetts lämpligt, att vid *samskolorna* gymnastiklektionerna med gossarna ledas af en gymnastiklärare och med flickorna af en gymnastiklärarinna. Vid de mindre samskolorna — och flertalet af dessa hafva ju ett jämförelsevis ringa antal lärjungar — kan därför såväl gymnastikläraren som gymnastiklärarinnan i afsevärd mån tagas i anspråk för undervisning i intellektuellt ämne. Endast vid några af de minsta samskolorna har det beräknats, att gymnastikläraren skall leda gymnastiken äfven med de kvinnliga lärjungarna.

Äfven vid *folkhögskolorna* har beräknats, att gymnastikläraren — mer än en vid hvarje skola torde ej vara erforderlig — kan få tillfälle till undervisning i intellektuellt ämne. Dessa gymnastiklärare hafva dessutom afsetts till inspektörer af gymnastiken inom folkskolorna.

Uppdrag af sistnämnda slag torde också lämpligen kunna gifvas åt gymnastiklärare vid *slöjdlärarseminarier* och *abnormskolor*. Dessa finna vid nämnda skolor knappast någon annan uppgift än att leda gymnastiklektioner.

Vid *navigationsskolorna* kan man knappast ifrågasätta, att särskild gymnastiklärare skall anställas, utan torde här gymnastiken lämpligen handhafvas af lärare vid annan läroanstalt inom samma stad.

Af kommittén anmodad sakkunnig, öfverläraren Carl Lidman, har uppgjort beräkning af sannolika behofvet af lärarkrafter i gymnastik för *folkskolornas* vidkommande, hvarvid ortens folkmängd legat till grund. Be-

träffande folkskolorna på landsbygden torde i allmänhet högskolebildade gymnastiklärare kunna påräknas endast för inspektioner samt för repetitionskurser, afsedda för folkskollärarpersonalen.

Antalet erforderliga gymnastiklärare blir enligt ofvanstående beräkning 328 eller i rundt tal 330.

Då flertalet af dessa blifvande gymnastiklärare blifva likställda med de nuvarande lektorerna och adjunkterna vid de allmänna läroverken, torde man kunna antaga, att den årliga afgångsprocenten bland de förra blir lika stor som bland de senare. En beräkning af denna afgångsprocent under en femårsperiod har gifvit följande resultat.

Läsår	Antal tjänstgörande			Antal afgångna			Årlig afgångs-%
	Lektorer	Adjunkter	Summa	Lektorer	Adjunkter	Summa	
1902—1903	222	594	816	10	12	22	2,7
1903—1904	222	606	828	11	21	32	3,86
1904—1905	226	609	835	9	26	35	4,19
1905—1906	235	629	864	11	32	43	4,98
1906—1907	239	644	883	9	23	32	3,62
Medeltal	—	—	—	—	—	—	3,88

Årliga afgångsprocenten har således varit 3,88. På grund af den omständigheten, att antagligen en del af de ifrågavarande gymnastiklektorerna och gymnastikadjunkterna vid tilltagande ålder under sista delen af tjänstetiden icke önska och ej heller lämpligen böra syssla med gymnastik, utan hellre ägna sig enbart åt teoretisk undervisning, torde denna siffra kunna något ökas — eller till 5 %.

5 % af 330 blir 16,5, hvadan alltså behofvet af från gymnastiska högskolan årligen utexaminerade manliga studerande blir omkring 17.

Då emellertid i början, sedan omorganisationen trädt i kraft, behofvet af utexaminerade studerande sannolikt blir betydligt större, torde man utan öfverdrift kunna antaga, att siffran 20 ej blir för hög för de första åren.

Gymnastiklärarinnor.

Behofvet af gymnastiklärarinnor kan anses vara nedanstående.

Läroanstalt	Ungefärligt antal *kvinnliga lärjungar*[1]	Antal erforderliga *gymnastiklärarinnor*
Universiteten:		
Universitetet i Uppsala	180	1
» » Lund	70	1
Öfriga högskolor:		
Gymnastiska högskolan	—	3
Karolinska mediko-kirurgiska institutet	30	
Konsthögskolan	20	
Tandläkarinstitutet	20	
Musikkonservatoriet	50	1
Farmaceutiska institutet	20	
Frans Schartaus praktiska handelsinstitut	20	
Stockholms högskola	60	
Göteborgs » [2]	40	—
Göteborgs handelsinstitut[2]	30	
Malmö högre handelsinstitut[2]	10	—
Högre lärarinneseminariet i Stockholm	80	1
Den därmed förenade statens normalskola för flickor	260	2
Enskilda lärarinneseminarier:		
Nya lärarinneseminariet (Detthowska) i Stockholm	90	1
Privata lärarinneseminariet i Stockholm	80	1
Anna Sandströms lärarinneseminarium i Stockholm	120	1
Stiftelsen Kjellbergska flickskolans högre lärarinneseminarium i Göteborg	80	1
Privata högre lärarinneseminariet i Lund	70	1

Läroanstalt	Ungefärligt antal *kvinnliga lärjungar*[1])	Antal erforderliga *gymnastik-lärarinnor*
Högre flickskolor:		
Afzelii elementarskola för flickor	180	2
Ateneum för flickor	380	3
Brummerska skolan	500	3
Detthowska »	370	3
Kungsholms elementarskola för flickor	180	2
» läroverk » »	160	1
Lyceum för flickor	250	2
Nya elementarskolan för flickor	170	1
Oskarsskolan	170	1
Anna Sandströms skola	390	3
Södermalms högre läroanstalt för flickor	360	3
Wallinska skolan	360	3
Åhlinska skolan	600	4
Elementarskolan för flickor i Södertälje	90	1
Uppsala högre elementarläroverk för flickor	310	2
Lindska skolan i Uppsala	180	2
Elementarskolan för flickor i Enköping	100	1
Eskilstuna elementarläroverk för flickor	200	2
Nyköpings elementarskola » »	160	1
Strängnäs elementarläroverk » »	70	1
Linköpings » » »	300	2
Norrköpings norra läroverk » »	190	2
» östra » » »	230	2
Läroverket för flickor i Eksjö	90	1
Jönköpings elementarskola för flickor	220	2
Västra elementarläroverket för flickor i Jönköping	170	1
Växjö elementarläroverk för flickor	230	2
Elementarskolan för flickor i Kalmar	240	2
Oskarshamns elementarläroverk för flickor	130	1
Västerviks läroanstalt för flickor	120	1
Visby högre flickskola	190	2
Karlshamns elementarläroverk för flickor	180	2

Läroanstalt	Ungefärligt antal *kvinnliga lärjungar*[1])	Antal erforderliga *gymnastik-lärarinnor*
Karlskrona högre läroverk för flickor	310	2
Kristianstads elementarläroverk för flickor	180	2
Högre elementarskolan för flickor i Hälsingborg	220	2
Ebba Lundbergs högre läroverk för flickor i Hälsingborg	240	2
Nya elementarskolan för flickor i Hälsingborg	170	1
Landskrona elementarläroverk för flickor	200	2
Högre elementarskolan för flickor i Lund	190	2
Lunds fullständiga läroverk för flickor	310	2
Malmö högre läroverk för flickor	280	2
Tekla Åbergs högre läroverk för flickor i Malmö	410	3
Anna och Eva Bunths skola i Malmö	160	1
Ystads högre läroverk för flickor	180	2
Högre elementarläroverket i Halmstad för kvinnlig ungdom	280	2
Varbergs elementarläroverk för flickor	120	1
Hilda Bergs skola för flickor i Göteborg	120	1
Fruntimmersföreningens flickskola i Göteborg	160	1
Mathilda Halls skola för flickor » »	340	2
Kjellbergska flickskolan » »	140	1
Majornas elementarläroverk för flickor i Göteborg	350	2
Nya elementarläroverket » » » »	290	2
Sigrid Rudebecks skola » » » »	640	4
Gunilla Wigerts flickskola » »	130	1
Uddevalla elementarläroverk för flickor	190	2
Elementarläroverket för flickor i Borås	240	2
Vänersborgs läroverk för kvinnlig ungdom	130	1
Lidköpings elementarläroverk för flickor	130	1
Mariestads högre flickskola	120	1
Skara högre flickskola	170	1
Sköfde elementarläroverk för flickor	140	1
Arvika elementarskola » »	130	1
Karlstads högre elementarläroverk för flickor	270	2
Kristinehamns » » »	140	1
Örebro elementarskola » »	370	3
Nya elementarskolan för flickor i Örebro	110	1

Läroanstalt	Ungefärligt antal *kvinnliga lärjungar*[1])	Antal erforderliga *gymnastiklärarinnor*
Västerås högre elementarläroverk för flickor	260	2
Elementarläroverket för flickor i Falun	260	2
Högre flickskolan i Gäfle	280	2
Lyceum för flickor i Gäfle	20	1
Hudiksvalls elementarskola för flickor	100	1
Söderhamns elementarläroverk för flickor	120	1
Härnösands » » »	160	1
Sundsvalls läroverk » »	240	2
Östersunds elementarläroverk » »	190	2
Umeå » » »	190	2
Elementarläroverket för flickor i Luleå	190	2
Högre samskolor:		
Sofi Almquists samskola i Stockholm	260	2
Palmgrenska samskolan » »	100	1
Whitlockska » » »	160	1
Djursholms samskola	200	2
Uppsala enskilda läroverk och Uppsala privatgymnasium	200	2
Göteborgs högre samskola	120	1
Eslöfs » »	120	1
Statens samskolor[3]*):*		
Samskolan i Norrtälje	100	1
» » Vadstena	90	1
» » Vimmerby	110	1
» » Alingsås	170	1
» » Falköping	130	1
» » Askersund	100	1
» » Södertälje	170	1
» » Arboga	120	1
» » Sala	170	1
» » Köping	150	1
» » Trälleborg	150	1
» » Ängelholm	160	1

Läroanstalt	Ungefärligt antal *kvinnliga lärjungar*[1])	Antal erforderliga *gymnastiklärarinnor*
Samskolan i Strömstad	100	1
» » Filipstad	140	1
» » Åmål	110	1
» » Örnsköldsvik	200	1
» » Piteå	140	1
» » Haparanda	100	1
» » Skellefteå	130	1
Enskilda mellanskolor:		
Grevesmühlska skolan	120	1
Motala samskola	170	1
Söderköpings samskola	120	1
Värnamo privata elementarläroverk	40	—[5])
Ronneby samskola	120	1
Sölvesborgs »	50	—[5])
Simrishamns »	80	1
Hörby »	50	—[5])
Höörs »	40	—[5])
Falkenbergs elementarskola	150	1
Lysekils samskola	100	1
Trollhättans »	100	1
Hjo »	70	1
Säffle »	60	1
Lindesbergs »	150	1
Nora »	80	1
Avesta elementarskola	70	1
Borlänge samskola	90	1
Hedemora »	100	1
Bollnäs enskilda läroverk	70	1
Sollefteå samskola	180	1
Kommunala mellanskolor:		
Mellanskolan i Stora Malms kommun	10	—[5])
» i Malmö stad	20	—[5])
Mönsterås samskola	20	—[5])

Läroanstalt	Ungefärligt antal *kvinnliga lärjungar* [1]	Antal erforderliga *gymnastik-lärarinnor*
Folkskolseminarierna:		
Folkskollärarinneseminariet i Stockholm	130	1
» » Skara	120	1
» » Falun	70	1
» » Landskrona	110	1
» » Kalmar	110	1
» » Umeå	100	1
Landstingsseminarier:		
Landstingsseminariet i Uppsala	—	1
» » Bollnäs	—	1
» » Linköping	—	1
» » Lund	—	1
» » Kristianstad	—	1
» » Kalmar	—	1
» » Karlstad	—	1
» » Härnösand	—	1
» » Östersund	—	1
Folkhögskolor:		
Folkhögskolorna hafva samtliga såväl manliga som kvinnliga elever med undantag af Molkoms i Värmlands län, som har endast manliga, samt Jakobsbergs, som har endast kvinnliga. Antalet folkhögskolor med kvinnliga elever är alltså 44	—	44
Folkskolorna i:		
Stockholm	—	20
Göteborg	—	12
Malmö	—	6
Norrköping	—	3
Gäfle	—	3
Hälsingborg	—	2

Läroanstalt	Ungefärligt antal *kvinnliga lärjungar*[1])	Antal erforderliga *gymnastiklärarinnor*
Örebro	—	2
Eskilstuna	—	2
Karlskrona	—	2
Jönköping	—	2
Uppsala	—	2
Linköping	—	2
Borås	—	2
Lund	—	2
I öfriga städer och andra orter till ett antal af 50 anses endast 1 gymnastiklärarinna för hvardera vara tillfyllest	—	50
Tekniska skolan i Stockholm	200	1[7])
Abnormskolor:		
Seminariet för bildande af döfstumslärare å Manilla[6])	—	1
Institutet och förskolan för blinda å Tomteboda	—	
Summa	—	369

Anmärkningar:

[1]) I några fall ingå äfven manliga lärjungar i detta i denna kolumn upptagna antalet. Detta är då alltid särskildt anmärkt.

[2]) Gymnastiken torde kunna handhafvas af gymnastiklärarinnan vid någon af de högre flickskolorna i staden.

[3]) Vid samtliga statens samskolor innefattar det upptagna antalet lärjungar såväl manliga som kvinnliga. Antalet lärjungar är ingenstädes större än att *en* gymnastiklärare och *en* gymnastiklärarinna blifva tillfyllest.

[4]) Vid samtliga enskilda mellanskolor innefattar det upptagna antalet lärjungar såväl manliga som kvinnliga. Antalet är ingenstädes större än att *en* gymnastiklärare och *en* gymnastiklärarinna blifva tillfyllest.

[5]) Gymnastiken med de kvinnliga lärjungarna torde med anledning af det ringa antalet böra handhafvas af den vid skolan anställda gymnastikläraren.

[6]) Gymnastiklärarinnan handhar gymnastiken äfven vid döfstumskolan å Manilla. Vid öfriga döfstumskolor torde gymnastiken kunna ledas af lärarinna vid annan läroanstalt i samma stad.

[7]) Lärarinna uteslutande i gymnastik.

Beräkningsgrunder.

Antalet erforderliga högskolebildade gymnastiklärarinnor är här beräknadt efter hufvudsakligen samma grunder, som varit gällande beträffande gymnastiklärarna. Sålunda har i de flesta fallen afsetts kombinering mellan undervisning i gymnastik och i naturvetenskapligt ämne, hvarjämte beträffande folkskolorna ortens folkmängd samt lärjungarnas ålder legat till grund för beräkningen.

Antalet erforderliga gymnastiklärarinnor blir enligt ofvanstående 369, hvilket antal dock sannolikt kommer att ökas i den mån nya läroanstalter uppstå, alltså i rundt tal 400.

Att förskaffa någon statistik öfver den årliga afgången har ej varit möjligt. Men man torde emellertid utan nämnvärdt fel kunna antaga att den årliga afgångsprocenten här blir något större än bland gymnastiklärarna — eller 6 % — alldenstund en del af gymnastiklärarinnorna kunna tänkas ingå äktenskap och på grund däraf lämna sina befattningar.

6 % af 400 blir 24, hvaraf framgår, att årliga behofvet af från gymnastiska högskolan utexaminerade kvinnliga studerande blir omkring 25, hvilken siffra dock under första tiden sannolikt kommer att afsevärdt ökas.

Ebbe Lieberath.

Bilaga 8.

Beräkning

af det vid armén och marinen förefintliga behofvet af från gymnastiska högskolan årligen utexaminerade officerare.

Behofvet af högre gymnastiskt bildade officerare vid arméns olika regementen och kårer samt vid marinen låter sig svårligen exakt preciseras. För närvarande saknas tillräcklig erfarenhet för att kunna bestämma detta behof vid de olika truppförbanden, men skall här nedan anföras de ungefärliga kraf, som kunna anses föreligga.

Hvad först *regementsofficerarna* beträffar, kan man knappast härvid uppställa några fordringar, ty den omständigheten om en kapten besitter gymnastisk högskolebildning eller icke kan icke tänkas komma att tagas i betraktande vid hans ifrågasatta befordran till major. Huruvida gymnastiskt högskolebildade regementsofficerare finnas på ett regemente eller icke måste därför till en stor del komma att bero af slumpen.

Behofvet af gymnastiskt högskolebildade *kompaniofficerare* kan anses vara nedanstående.

Vid hvarje *infanteriregemente* om tre bataljoner och *artilleriregemente.*

Till regementschefens och bataljons-(divisions-)chefernas förfogande vid inspektioner	1
Lärare i gymnastikkurs för subalternofficerare samt i kurser för underbefälet	2
Till öfvervakande af rekrytutbildningen i gymnastik inom bataljonen (divisionen) samt lärare i bataljonens (divisionens) korpral-(konstapel-)skola	3
Lärare i regementets underofficersskola	1
Reserv	2
Summa	9.

Vid hvarje *infanteriregemente* om två baljoner och större *kavalleriregemente.*

Till regementschefens och bataljonschefernas förfogande vid inspektioner	1

Lärare i gymnastikkurs för subalternofficerare samt i kurser för underbefälet ... 2
Till öfvervakande af rekrytutbildningen i gymnastik inom bataljonen samt lärare i bataljonens korpralskola ... 2
Lärare i regementets underofficersskola ... 1
Reserv ... 2
Summa 8.

Vid hvarje mindre *kavalleriregemente.*
Till regementschefens förfogande vid inspektioner ... 1
Lärare i gymnastikkurs för subalternofficerare samt i kurser för underbefälet ... 2
Till öfvervakande af rekrytutbildningen i gymnastik samt lärare i kopralskolan ... 1
Lärare i underofficersskolan ... 1
Reserv ... 1
Summa 6.

Vid hvarje *artilleri-*, *ingenjör-* och *trängkår.*
Till kårchefens förfogande vid inspektioner ... 1
Lärare i gymnastikkurs för subalternofficerare samt i kurser för underbefälet ... 1
Till öfvervakande af rekrytutbildningen i gymnastik samt lärare i korpralskolan ... 1
Lärare i underofficersskolan ... 1
Summa 4.

Vid *marinen* är man i behof af ett lika stort antal gymnastiskt högskolebildade officerare som det nuvarande antalet officerare, hvilka genomgått gymnastiska centralinstitutets olika kurser, eller (se bilaga 5, tab. I) för flottan 27 och för kustartilleriet 8.

Sammanlagda behofvet kompaniofficerare enligt ofvan angifna beräkningsgrunder blir sålunda:

26	infanteriregementen	26 . 9	234
2	»	2 . 8	16
2	större kavalleriregementen	2 . 8	16
6	mindre »	6 . 6	36
8	artilleriregementen	8 . 9	72
1	artillerikår		4

Fortifikationen, 4 ingenjörkårer...	4 . 4	16
6 trängkårer	6 . 4	24
Flottan		27
Kustartilleriet		8
	Summa	453.

Enligt bilaga 5, tab. I, uppgår hela det antal kompaniofficerare, som genomgått gymnastiska centralinstitutets olika kurser, för närvarande till 446. Då det blifvande behofvet endast obetydligt (med 7 personer) öfverstiger denna siffra, framgår det, att med en högst ringa ökning den nuvarande årskontingenten af de officerare, som beordrats till instruktörskursen, är af lagom storlek äfven för årskontingenten till den blifvande gymnastiska högskolan. Under de senaste 10 åren har arméns årskontingent (se bilaga 5, tab. III) till instruktörskursen varit i medeltal 26.4 d. v. s. 27 och marinens 3 officerare. Till gymnastiska högskolan böra således beordras årligen *30 officerare.*

Det bör härvid uppmärksammas, att under öfvergångstiden till det nya systemet för gymnastiklärarnas utbildning armén otvifvelaktigt måste afstå en del officerare till läroverken under vissa tider af året. På grund häraf är det måhända ej osannolikt, att på ett eller annat regemente, som drabbas häraf, brist på högskolebildade officerare under den närmaste tiden kan komma att uppstå — äfven om man nog tills vidare får använda de nuvarande instruktörerna till uppgifter, hvartill egentligen borde fordras högskolebildning. Som sagdt, sådan brist kan uppstå, ty den i ofvanstående beräkningar upptagna »reserven» kan vara tagen i anspråk för andra ändamål. Till följd häraf kan det nog vara ändamålsenligt, om antalet till högskolan beordrade officerare under denna tid ökas till något öfver trettiotalet. Denna åtgärd bör dock icke ifrågasättas, om den inkräktar på antalet vid högskolan antagna civila studerande. Att snart få det största möjliga antal af dessa utbildadt, är nämligen för omorganisationens genomförande af vida större vikt än att få några flera officerare högskolebildade. Blir tilloppet af civila studerande stort, torde till och med de beordrade officerarnas antal kunna under de första åren utan större olägenhet sänkas till 25.

Stockholm i november 1911.

B. B. E. Mörcke.

Bilaga 9.

Plan,

äsyftande att utreda professorernas och assistenternas undervisningsskyldighet vid *gymnastiska högskolan* och *sjukgymnastskolan*.

Ämnen	Erforderliga undervisningstimmar.								Af lärarna fordrad undervisningsskyldighet i timmar.																					
	Manliga kurser				Kvinnliga kurser				Professorn i anatomi och histologi		Professorn i fysiologi		Professorn i psykologi och pedagogik		Professorerna i gymnastisk rörelselära		Professorn i fäktkonst och fäktlära		Assistenten i anatomi, prosektorn		Assistenterna i friskgymnastik. Manliga		Assistenterna i friskgymnastik. Kvinnliga		Professorn i sjukgymnastik		Assistenten i sjukgymnastik. Manlig		Assistenten i sjukgymnastik. Kvinnlig	
	1. arbetsåret		2. arbetsåret		1. arbetsåret		2. arbetsåret																							
	Höstterm.	Vårterm.	Höstterm.	Vårterm.	Höstterm.	Vårterm.	Höstterm.	Vårterm.	Höstterm.	Vårterm.	Höstterm.	Vårterm.	Höstterm.	Vårterm.	Höstterm.	Vårterm.	Höstterm.	Vårterm.	Höstterm.	Vårterm.	Höstterm.	Vårterm.	Höstterm.	Vårterm.	Höstterm.	Vårterm.	Höstterm.	Vårterm.	Höstterm.	Vårterm.
Gymnastiska högskolan.																														
Teoretiska ämnen:																														
Anatomi och histologi	48	109	30	—	48	109	30	—	126	218	—	—	—	—	—	—	—	—	1) 30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dissektioner	24	52	40	—	24	52	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2) 140	2) 200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fysiologi	—	40	20	64	—	40	20	64	—	—	40	208	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Praktiska öfningar	—	—	—	20	—	—	—	20	—	—	—	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hälsolära och skolhygien	—	—	—	24	—	—	—	24	—	—	—	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Psykologi och pedagogik	10	20	20	30	10	20	20	30	—	—	—	—	60	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Praktiska öfningar 3)	—	—	4	12	—	—	4	12	—	—	—	—	16	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gymnastisk rörelselära	38	76	24	96	38	76	24	96	—	—	—	—	—	—	124	344	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Praktiska ämnen:																														
Friskgymnastik.																														
Gymnastik i egentlig bemärkelse 4)	55	125	55	125	55	125	55	125	—	—	—	—	—	—	110	250	110	250	—	—	110	250	110	250	—	—	—	—	—	—
Estetisk gymnastik	—	—	—	—	12	13	10	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	43	—	—	—	—	—	—
Fäktkonst 5) och fäktlära	6) 70	7) 144	55	125	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	144	—	—	275	625	—	—	—	—	—	—	—	—
Lek och idrott 8)	20	55	20	70	20	55	20	70	—	—	—	—	9) 70	9) 200	—	—	—	—	—	—	40	125	40	125	—	—	—	—	—	—
Simning	16	—	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	—	16	—	—	—	—	—	—	—
Gymnastikundervisnings meddelande.																														
Gymnastik i egentlig bemärkelse 10)	55	125	55	125	55	125	55	125	—	—	—	—	—	—	165	375	55	125	—	—	440	1,000	330	750	—	—	—	—	—	—
Estetisk gymnastik	—	—	—	—																										
Fäktkonst 11)	—	—	13	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	36	—	—	65	180	—	—	—	—	—	—	—	—
Lek och idrott 12) / Simning	12	40	12	39	12	40	12	39	—	—	—	—	48	79	—	—	—	—	—	—	120	395	72	237	—	—	—	—	—	—
Kurs i första behandling af skador vid olycksfall 13)	—	—	—	20	—	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa 14)	**348**	**786**	**348**	**786**	**290**	**655**	**290**	**655**	**126**	**218**	**40**	**296**	**194**	**427**	**399**	**969**	**248**	**555**	**170**	**200**	**1,066**	**2,575**	**590**	**1,405**	—	—	—	—	—	—
Sjukgymnastskolan.																														
Teoretiska ämnen:																														
Anatomi och histologi	58	131	—	—	58	131	—	—	15) 43	15) 131	—	—	—	—	—	—	—	—	1) 15) 15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dissektioner	40	90	—	—	40	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2) 100	2) 330	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fysiologi	—	66	60	—	—	66	60	—	—	—	15) 60	15) 66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Allmän rörelselära	—	—	30	30	—	—	30	30	—	—	15) 30	15) 30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sjukgymnastik.																														
Sjukgymnastik med massage	9	21	—	—	9	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15) 9	15) 21	—	—	—	—
Deformitets- och sjukdomslära	—	—	35	60	—	—	35	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15) 35	15) 60	—	—	—	—
Mekanoterapiens historia	10	—	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15) 10	—	—	—	—	—
Praktiska ämnen:																														
Sjukgymnastik.																														
Sjukgymnastikens teknik	115	74	58	57	115	74	58	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	173	131	173	131
Öfningar i sjukgymnastik	—	142	107	138	—	142	107	138	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16) 140	16) 340	107	280	107	280
Poliklinik 17)	—	—	—	444	—	—	—	444	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Friskgymnastik	58	131	58	57	58	131	58	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18) 58	18) 131	19) 58	19) 131	—	—	—	—	—	—
Summa 20)	**290**	**655**	**348**	**786**	**290**	**655**	**348**	**786**	**43**	**131**	**90**	**96**	—	—	—	—	—	—	**115**	**330**	**58**	**131**	**58**	**131**	**194**	**421**	**280**	**411**	**280**	**411**
Summa summarum	—	—	—	—	—	—	—	—	**169**	**349**	**130**	**392**	**194**	**427**	**399**	**969**	**248**	**555**	**285**	**530**	**1,124**	**2,706**	**648**	**1,536**	**194**	**421**	**280**	**411**	**280**	**411**

1) Föreläsningar i osteologi. — 2) Siffran approximativ. Prosektorn är närvarande vid såväl manliga som kvinnliga studerandes dissektioner, då behofvet så påkallar. — 3) En sådan öfning om två timmar anordnas hvarje vecka. Halfva antalet manliga eller halfva antalet kvinnliga studerande deltager hvarje gång. — 4) Dessa öfningar ledas: vid de manliga kurserna af en professor med biträde af en manlig assistent samt vid de kvinnliga kurserna af en professor med biträde af en kvinnlig assistent. — 5) Öfningarna i fäktkonst ledas af professorn i ämnet med biträde af samtliga manliga assistenterna i friskgymnastik. Båda manliga kurserna äro härvid sammanslagna. — 6) Däraf 15 timmar föreläsningar i fäktlära. — 7) Däraf 19 timmar föreläsningar i fäktlära. — 8) Öfningarna ledas af professorn i psykologi och pedagogik med biträde af en manlig eller kvinnlig assistent i friskgymnastik. — 9) Siffran approximativ. Professorn är närvarande vid öfningarna i lek och idrott, då behofvet så påkallar. — 10) Öfningarna ledas: vid de manliga kurserna af en professor med biträde af manliga assistenter samt vid de kvinnliga kurserna af en professor med biträde af samtliga kvinnliga assistenter i friskgymnastik. — 11) Öfningarna ledas af professorn i ämnet med biträde af samtliga manliga assistenter i friskgymnastik. — 12) Öfningarna ledas af professorn i psykologi och pedagogik med biträde af samtliga manliga eller samtliga kvinnliga assistenter i friskgymnastik. — 13) Undervisningen meddelas af särskildt vidtalad, härtill lämplig person. — 14) Antalet undervisningstimmar dagligen är beräknadt till för manliga studerande 6 och för kvinnliga studerande 5. — 15) Undervisningen meddelas gemensamt för manliga och kvinnliga kurserna. — 16) Siffran approximativ. Professorn är närvarande vid den praktiska sjukgymnastiken för såväl manliga som kvinnliga studerande, då behofvet så påkallar. — 17) Dessa sjukgymnastiska öfningar, hvarmed sjukgymnastskolan afslutas, förläggas för såväl manliga som kvinnliga studerande till sjukhus. — 18) Undervisningen meddelas gemensamt för båda manliga kurserna. — 19) Undervisningen meddelas gemensamt för båda kvinnliga kurserna. — 20) Antalet undervisningstimmar dagligen är för såväl manliga som kvinnliga studerande beräknadt till 5 timmar under första och 6 timmar under andra arbetsåret.

Utredning

Bilaga 10.

rörande omfattningen af de i aktiv krigstjänst anställda gymnastiklärarnas vid de allmänna läroverken ledighet från gymnastiklärarbefattningarna för militär tjänstgöring under läsåret 1910—1911 samt rörande uppehållandet af gymnastikundervisningen vid läroverken under tjänstledigheterna.

Läroverk.	Gymnastiklärarens: Militära befattning och gymnastiska kompetens[1]	Gymnastiklärarens: Tjänstledighet under antal dagar	Vikarie. Vikarien utexaminerad från gymnastiska centralinstitutet: Yrke och gymnastiska kompetens[1]	Vikarien utexaminerad från gymnastiska centralinstitutet: Vikariat under antal dagar	Vikarien officer eller reservofficer, som icke utexaminerats från gymnastiska centralinstitutet: Militära befattning	Vikarien officer eller reservofficer: Vikariat under antal dagar	Vikarien annan person, som icke utexaminerats från gymnastiska centralinstitutet: Yrke	Vikarien annan person: Vikariat under antal dagar	Vikarie ej förordnad under antal dagar
Högre latinläroverket å Norrmalm	Kapten; G D	140	Reservunderlöjtnant; G D	140	——	—	——	—	—
» realläroverket » »	» ; »	26	——	—	——	—	Rektor	26	—
Katarina realskola för gossar	» ; » [2])	17	Reservunderlöjtnant; G D	17	——	—	——	—	—
		17	Civil; G D	17	——	—	——	—	—
Högre läroverket i Uppsala	» ; »	39	Kapten i reserven; G C I	39	——	—	——	—	—
» » » Gäfle	» ; »	—	——	—	——	—	——	—	—
» » » Hudiksvall	Löjtnant; G C I	31	——	—	——	—	Kammarskrifvare	31	—
		31	——	—	——	—	Apotekare	31	—
» » » Linköping	Kapten; G C I[3])	29	——	—	——	—	3 läroverksadjunkter gemensamt	29	—
» » » Norrköping	» ; G D	52	——	—	——	—	Ingenjör	52	—
		16	Reservunderlöjtnant; G D	16	——	—	——	—	—
Realskolan för gossar i Eksjö	» ; »	55	——	—	——	—	——	—	55
		23	Löjtnant; G D	23	——	—	——	—	—
Högre läroverket i Borås	Major; »	51	Reservunderlöjtnant; G C I	51	——	—	——	—	—
		18	Löjtnant; G C I	18	——	—	——	—	—
Realskolan för gossar i Lidköping	Löjtnant; »	52	——	—	——	—	Kassör	52	—
		130	——	—	Löjtnant	130	——	—	—
		62	——	—	——	—	Läroverksadjunkt	62	—
» » » » Sköfde	Kapten; »	52	——	—	——	—	En rektor, en läroverksadjunkt och en teckningslärare gemensamt	52	—
		71	Kapten; G D	71	——	—	——	—	—
Samskolan i Alingsås	» ; »	51	——	—	——	—	F. d. fanjunkare	51	—
		67	Fröken; G D	67	——	—	——	—	—
» » Falköping	Fanjunkare[4])	53	——	—	——	—	F. d. fanjunkare	53	—
		19	——	—	——	—	Herre; yrket obekant	19	—
Högre läroverket i Strängnäs	Kapten; G D	—	——	—	——	—	——	—	—
» » » Nyköping	Löjtnant; G C I	28	Civil; G D	28	——	—	——	—	—
		23	——	—	——	—	Läroverksadjunkt	23	—
Realskolan för gossar i Eskilstuna	» ; Gci	37	——	—	——	—	Fanjunkare	37	—
		18	——	—	Löjtnant	18	——	—	—
Samskolan i Södertälje	Regementsintendent; G C I[3])	48	——	—	——	—	Fanjunkare	48	—
Högre läroverket i Västerås	Kapten; G D	—	——	—	——	—	——	—	—
» » » Falun	» ; »	43	Löjtnant; Gci	43	——	—	——	—	—
		13	» ; G C I	13	——	—	——	—	—
Samskolan i Sala	» ; »	—	——	—	——	—	——	—	—
Högre läroverket i Lund	» ; »	109	Civil; G D	109	——	—	——	—	—
» » » Kristianstad	» ; G C I	18	——	—	Reservunderlöjtnant	18	——	—	—
		9	——	—	——	—	Styckjunkare	9	—
» » » Karlskrona	» ; Gci[5])	10	Löjtnant; G D	10	——	—	——	—	—
» » » Hälsingborg	» ; G D	106	Civil; G D	106	——	—	——	—	—
		154	Kapten; Gci	154	——	—	——	—	—
» latinläroverket i Göteborg	» ; »	45	Löjtnant; Gci	45	——	—	——	—	—
» realläroverket » »	» ; »	142	——	—	Reservunderlöjtnant	142	——	—	—
		120	——	—	»	120	——	—	—
» läroverket i Halmstad	» ; »	100	Löjtnant; G D	100	——	—	——	—	—
Realskolan för gossar i Uddevalla	» ; »	45	——	—	——	—	Fanjunkare	45	—
		4	——	—	Reservlöjtnant	4	——	—	—
Samskolan i Åmål	Löjtnant; C C I	47	——	—	——	—	Kontorsskrifvare	47	—
		7	——	—	——	—	Läroverksadjunkt	7	—
Högre läroverket i Östersund	Major; »	39	——	—	Kapten i reserven	39	——	—	—
		220	Reservunderlöjtnant; G D	220	——	—	——	—	—
» » » Sundsvall	Kapten; G D	49	——	—	——	—	——	—	49
		45	——	—	Reservunderlöjtnant	45	——	—	—
Samskolan i Örnsköldsvik	» ; » [6])	36	——	—	——	—	Kassör	36	—
Högre läroverket i Luleå	Löjtnant; » [2])	192	Kapten i reserven; G D	192	——	—	——	—	—
» » » Umeå	Kapten; »	—	——	—	——	—	——	—	—
Samskolan i Skellefteå	» ; »	245	——	—	Kapten i reserven	245	——	—	—
		18	——	—	——	—	Fil. studerande	18	—
Högre läroverket i Visby	» ; »	2	——	—	——	—	——	—	2
Summa	——	3,074	——	1,479	——	761	——	728	106

Anmärkningar.

[1]) G D betecknar gymnastikdirektör. G C I betecknar genomgången gymnastiklärarkurs vid gymnastiska centralinstitutet. Gci betecknar instruktörskurs vid samma institut.

[2]) Gymnastikläraren utnämnd under läsåret.

[3]) Gymnastikläraren under läsåret erhållit afsked från militärtjänsten.

[4]) Gymnastikläraren saknar gymnastisk kompetens.

[5]) Gymnastikläraren äger icke fullständig gymnastisk kompetens för sin plats.

[6]) Gymnastikläraren otjänstbar i militärtjänst annat än till skrifgöromål.

Bilaga 11.

Förslag till nybyggnad för gymnastiska högskolan.

Vid utarbetandet af föreliggande förslag till nybyggnad för gymnastiska högskolan har mitt syftemål varit att gifva en slutgiltig lösning af denna byggnadsfråga. Såväl utredningens sakläge som den synnerligen lyckligt valda byggnadsplatsen inbjödo därtill. Icke mindre inspirerande var möjligheten att organiskt sammanfoga detta vårt nya hälsans Akropolis med den samtidigt koncipierade och utförda Stadionbyggnaden.

Då man komponerar i bestämdt syfte att gifva en slutgiltig lösning af en byggnadsuppgift, beaktar man i alldeles särskild grad den ekonomiska och konstruktiva sidan af problemet. Så har äfven här varit förhållandet. Att resultatet blifvit ekonomiskt och konstruktivt gynnsamt, framgår af det vid slutet af kostnadsberäkningen (Bilaga 12) angifna enhetspriset. Det i förhållande till de solidt och dyrbart beräknade byggnadsmaterialen förvånande ringa enhetspriset beror på, att alla döda utrymmen rationellt undvikits, dels genom det ringformiga totalsystemet, dels genom korridorsystemets reduktion till minimum och de respektive afdelningarnes självcentralisering och entresolering. Genom de gedigna men anspråkslösa ytmaterialen: handslaget tegel, grofhuggen granit, oglaceradt taktegel och koppar, vinnes låg underhållskostnad. Byggnadens dominerande läge gör det möjligt att med relativt enkla och lugna medel ernå en betydande monumental verkan. På sitt bergskrön kommer komplexet att för de nya, nordöstra stadsdelarne spela en roll analog med den, som Uppsala slott fyller för Uppsalaslätten, eller Peterskyrkan för Rom. Byggnadens yttre detaljbildning ger ett exakt uttryck för dess inre disponering, markeradt bl. a. genom salarnes kontrefortsystem. Ytor och konturer äro hållna hela och stora, och detaljernas ledmotiv äro hämtade ur god gammal svensk byggnadskonst. För främre längan och badafdelningen, t. ex., har Vadstena slott lämnat impulser, och donjonskupolmotivet är vidare repeteradt till en klimax öfver vetenskapliga afdelningens hörsal med bibliotekskupolen. I hufvudlängan åt Stadion har jag sträfvat att erhålla den lugna,

obrutna horisontallinje, som där kräfves. De båda små vaktstugorna förmedla anknytningen till Stadions norra delar. Öfvergången bildar en tacksam terrass- och trappformation. Högskolebyggnaden markerar sig gentemot Stadion som en för sig sluten organism. Men genom släktskap i material- och färgbehandlingen och genom totalplanens stränghet vinnes en gynnsam helhetsverkan.

Byggnadens inre borggård torde komma att blifva af stort praktiskt, estetiskt och psykologiskt värde. Dess gräsrabatter kunna apteras till åskådareforum vid uppvisningar. På murarna anordnas klängväxter.

Rundt hela hufvudbyggnaden löper en bred körväg, hvars dosseringar äro jordbetäckta och planterade.

Byggnadskomplexet är förlagdt på bergsplatån nordost om Stadion, hvilkens dimensioner synnerligen väl passa för uppgiften. Projektet är så komponeradt, att sprängnings-, schaktnings- och terrasseringskostnader utgöra ett minimum, genom gruppvis skeende ekvivalering af positiva och negativa schaktmassor, samt genom källarvåningens disponering i olika höjdplan och grupper (se pl. I).

Komplexet består af en ringformig byggnad, omslutande en femkantig borggård, en bostadsbyggnad för rektor, en bostadsbyggnad för fyra gifta vaktmästare, en vaktpaviljong för portvakt och en vaktpaviljong för maskinist.

Det är så afpassadt, att det sluter sig till och drager fördel af terrängens lutningsförhållanden, dels praktiskt, dels estetiskt.

Hufvudbyggnaden är så förlagd, att dess främre, dominerande länga i källarvåningen och likväl ofvan markytan inrymmer samtliga badafdelningars hufvudpartier. Höjden af denna afdelning jämte en bred terrassesplanad framför dess söderfönster ekvivalerar höjden af Stadions norra arkad, med hvilkens yttre omgång esplanaden förbindes medelst en trappanordning. Midt framför denna är södra midtelingången till badafdelningens vestibul.

Terrängens lutningsförhållande tillåter således, att såväl komplexets bottenvåning med alla salarne, som badafdelningen i källarvåningen, komma i markens plan, den ena med borggårdens, den andra med esplanadens.

Hufvudbyggnaden inrymmer följande afdelningar:

1) Nedre vestibulen (se pl. II) med rockvakt, kapprum, omklädnadsafdelningar, toiletter, duschrum etc., allt för manliga studerande och manlig skolungdom. Ingång till nedre vestibulen bevakas från portvaktsbostaden med grind (se pl. I och VII) samt af rockvakten. Denna nedre vestibul står genom 4 trappor i direkt förbindelse med

2) Hufvudvestibulen (»Salle des pas perdus»), i borggårdens våning (se pl. III), från hvilken finnas tvenne stora utgångar till borggården, direkta ingångar till de båda stora gymnastiksalarna I och II med tillhörande lärarerum (mottagnings- och undersökningsrum), assistentrum etc.

Från hufvudvestibulen leda två trappor vidare upp till:

3) Öfre vestibulen, i entresolvåningarnas plan (se pl. IV). Från denna finnas direkta ingångar till rektors väntrum, expedition och mottagningsrum.
Tvenne professorsrum.
Tambur och toiletter.
De båda läktarne till de stora salarne I och II.

Entréen till hufvudvestibulen bevakas från portvaktens dagrum vid östra inkörshvalfvet till borggården (se pl. III). Efter behag och behof kan tillträdet genom esplanaden till nedre vestibulen afstängas, så att endast en vakt är samtidigt nödvändig att upprätthålla.

Från borggården finnas direkta ingångar vidare till:

4) Simbassinafdelningen i källarvåningen med alla dess lokaler (se pl. II och III).
5) Omklädnadsafdelningen för manliga föreningar i entresolvåningen (se pl. IV).
6) Manliga och kvinnliga afdelningarne för undervisningen i salarne III och VI (se pl. II och III).
7) Vetenskapliga afdelningarnes vestibuler i midtaxelns fond med en stor och två mindre hörsalar, kollegierum, afdelningarne för rörelselära, fysiologi och anatomi samt bibliotek, modell- och planschrum (se pl. III, IV och V).
8) Vestibul för de båda kvinnliga salarne IV och V, med lärarerum (mottagnings- och undersökningsrum), assistentrum, kvinnliga samlings- och frukostrum i entresolvåningen, kvinnliga omklädnads-, dusch- och badafdelningarne i källarvåningen (se pl. II, III och IV).
9) Läktaren för kvinnliga salen IV (se pl. IV).
10) Assistentrummen för manliga afdelningen (se pl. III).
11) Frukostrum och samlingsrum för manliga studerande (se pl. IV) samt
12) Trappa med hiss till tennisafdelningen ofvanför salarne I och II med omklädnadsrum, toilettrum m. m. (se pl. III och V).

I källarvåningen finnas dessutom (se pl. II):

13) Pannrumsafdelning för värmeledning samt tillhörande koksrum.
14) Förvärmningskamrar för friskluft till samtliga salar.
15) Passager, källarutrymmen och extra omklädnadsrum.
16) Särskilda specialkällare för anatomiska afdelningen, jämte hiss.
17) Verkstadsafdelningar för vetenskapliga afdelningarne för reparationsarbeten m. m.

(Programmet till byggnadskomplexet har utöfver i 1909 års projekt begärda utrymmen utökats med

1 gymnastiksal,

2 föreläsningssalar, däraf 1 större,
1 verklig simhoppshall med tillbehör,
samtliga professors-, assistent- och amanuensrum,
flertalet frukost- och samlingsrum,
hela afdelningen för rörelselära,
hela afdelningen för fysiologi,
större delen af afdelningen för anatomi,
verkstadsafdelningen, samt
hela afdelningen för tennis, beroende på speciella tomtförhållanden,

hvilket gör genomgående en hel etage mera, utom det, att planen är en salsafdelning större.)

Föreliggande projekt utgör i volym nätt och jämnt summan af de i programmet begärda utrymmena. Förslagets ekonomiska disposition framgår bäst vid en blick på entresol- och läktarplanen (se pl. IV) samt af kostnadsberäkningen.

På borggården framför ingången till vetenskapliga afdelningarne är tänkt plats för ett monument öfver Per Henrik Ling. På gårdens trottoirer planteras en rad träd.

Byggnaderna äro beräknade murade af tegel, vanliga uppsvenska formatet, i kalkbruk, med socklar och kontrefortbetäckningar af tuktad granit och täckta med rödt, enkelkupigt, oglaceradt taktegel på underlag af bräder och tjärpapp. Lanterninerna och foträngorna äro klädda med kopparplåt på trästomme. Bjälklagen äro beräknade i dubbelarmerad beton. Alla hvalf äro slagna af poröst lätt-tegel. Gymnastiksalarne hafva bjälklagen anordnade så, att öfver betonbjälklaget är lagdt ett trägolf. Dessutom äro i betonbjälklaget anordnade fickor eller försänkta partier af 1,20 m. djup för bommar. Dessa fickor försänkas sålunda synliga i dusch- och omklädnadsafdelningarne, men utgöra där ingen olägenhet.

Samtliga lokalers väggar och tak äro tänkta putsade och målade. I ytterfasaderna är beräknadt handslaget rödt tegel, af samma format som bakmurningen.

I vissa rum i badafdelningen äro golfven och väggarnes nedre delar täckta med porslinsplattor. Samtliga inre golf i gymnastiksalarne äro af fullmogen furu, i vestibuler och trappor af kalkstensplattor. I de mindre rummen samt i vetenskapliga afdelningarne linoleum på mellanlägg öfver cementbetonen. I källar- och verkstadsafdelningar stålslipade cementgolf och kalkfärgade väggar och tak. I vissa tvättrum 2,5 cm. asfalt på beton.

Materialbeskrifningen framgår direkt af närslutna detaljerade kostnadsberäkning (Bilaga 12).

Alla gymnastiksalarne hafva fönsterljus från båda sidor och äro med dessa rikligt belysta.

De vetenskapliga afdelningarne för rörelselära, fysiologi och anatomi hafva afsiktligt förlagts i vindsvåningen och utförts så billigt som möjligt. De utgöra så att säga en biprodukt i projektet d. v. s. ett utnyttjande af vindsutrymmena. De äro beräknade i Lean-tegelkonstruktion med bjälklagen af armeradt håltegel. Yttertaken äro lagda på träunderrede. Tennishallarnes tak är af armerad beton och därpå korkstens-isolering under teglet, som har pappunderlag, struket med asfalttjära.

Programmet för byggnadskomplexet har utarbetats samtidigt med ritningsprojektet. Det har af kommittén in pleno granskats, sofrats och minskats till, hvad kommittén anser vara det ändamålsenliga minimum af lokaler för högskolans behof.

Angående komplexets uppförande är att märka, att det är afsedt att uppföras successivt, sålunda, att först uppföres södra hufvudlängan, därefter västra, kvinnliga afdelningen, därefter norra, vetenskapliga midtelgruppen, och sist den nordöstra gruppen, således 4 olika grupper. Af de fritt liggande små bostadshusen kunna exempelvis de två vakthusen uppföras med grupp 1, vaktmästarehuset i väster med grupp 2, och rektorsbostaden samtidigt med grupp 4. Därest man förutsätter, att grupp 1 kan byggas år 1914, grupperna 2 och 3 1915, grupp 4 1916, så skulle den årliga kostnaden icke behöfva blifva för statsverket särdeles kännbar.

Komplexet innehåller följande lokaler:

A. *Tvenne stora gymnastiksalar, med kapprum, vestibuler, omklädnads- och duschrum, toiletter, materialrum, åskådareläktare m. m.*

1.	Portvaktens dagrum					yta	15	m^2
2.	Vindfång och hufvudvestibul					»	280	»
3.	Nedre vestibul					»	280	»
4.	Nedre vindfång					»	25	»
5.	Kapprum och toiletter.							
6.	Korridor	för	högskolans	studerande.				
7.	Omklädnadsrum	»	»	»	(132 skåp)	»	112	»
8.	Duschrum	»	»	»		»	35	»
9.	Omklädnadsrum	»	»	»	(88 skåp)	»	75	»
10.	»	»	»	»	(44 skåp)	»	35	»
11.	Duschrum	»	»	»		»	35	»
12.	Kapprum	»	»	»		»	48	»

13.	Gymnastiksal I	yta	684	m^2
14.	Materialrum	»	41	»
15.	»	»	25	»
16.	Mottagningsrum	»	25	»
17.	Undersökningsrum	»	24	»
18.	Öfre vestibul	»	115	»
19.	Läktare till gymnastiksal I	»	95	»
20.	Korridor för skolungdom.			
21.	Omklädnadsrum » » (216 skofack)	»	74	»
22.	» » » (216 »)	»	74	»
23.	Duschrum » »	»	35	»
24.	Omklädnadsrum » » (104 skofack)	»	35	»
25.	» » » (216 »)	»	75	»
26.	Duschrum » »	»	35	»
27.	Gymnastiksal II	»	684	»
28.	Materialrum	»	22	»
29.	Materialrum	»	25	»
30.	Mottagningsrum	»	25	»
31.	Undersökningsrum	»	24	»
32.	Läktare till gymnastiksal II	»	95	»

B. *Badafdelning för simundervisning.*

33.	Vindfång.			
34.	Tambur	yta	30	m^2
35.	Simhall ..... bassin-	»	308	»
36.	Värmestuga	»	50	»
37.	Torkrum	»	8	»
38.	Toilett	»	10	»
39.	Trampolingalleri med läktare.			
40.	Materialrum	»	16	»
41.	Öfre trampolingalleri med hytter.			
42.	Extra kapprum med toiletter	»	22	»

C. *Tvenne mindre gymnastiksalar, med kapprum, tamburer, omklädnadsrum, duschrum, toiletter, materialrum m. m.*

43.	Kapprum för manliga föreningar, toilett	yta	17	m^2
44.	Korridor	»	41	»

45.	Omklädnadsrum för manliga föreningar	»	63 m^2
46.	» » » »	»	46 »
47.	Duschrum » » »	»	17 »
48.	» » » »	»	15 »
49.	Gymnastiksal III för män	»	387 »
50.	Materialrum	»	10 »
51.	»	»	30 »
52.	Mottagningsrum	»	18 »
53.	Undersökningsrum	»	18 »
54.	»	»	17 »
55.	Demonstrationsrum	»	72 »
56.	Kapprum, vestibul	»	105 »
57.	Omklädnadsrum	»	87 »
58.	Duschrum	»	15 »
59.	Toilett	»	13 »
60.	Gymnastiksal VI för kvinnor	»	387 »
61.	Materialrum	»	19 »
62.	Mottagningsrum	»	13 »
63.	Undersökningsrum	»	15 »
64.	»	»	15 »

65. Extra kapprum i källaren med egen ingång.
66. » omklädnadsrum i källaren med egen ingång.

D. *Tvenne mindre gymnastiksalar för kvinnor (högskolans studerande samt skolflickor), med tamburer, kapprum, omklädnadsrum, duschrum, toiletter, materialrum m. m.*

67.	Vestibul	yta	160 m^2
68.	Omklädnadsrum	»	123 »
69.	Duschrum	»	18 »
70.	»	»	17 »
71.	Omklädnadsrum	»	70 »
72.	Duschrum	»	22 »
73.	Omklädnadsrum	»	45 »
74.	»	»	70 »
75.	Duschrum	»	22 »
76.	Omklädnadsrum	»	45 »
77.	Korridor	»	90 »

78.	Kapprum och toilett	yta	61	m²
79.	» » »	»	61	»
80.	Gymnastiksal IV	»	387	»
81.	Materialrum	»	16	»
82.	»	»	17	»
83.	Mottagningsrum	»	16	»
84.	Undersökningsrum	»	16	»
85.	Läktare för sal IV	»	100	»
86.	Gymnastiksal V	»	387	»
87.	Materialrum	»	19	»
88.	»	»	18	»
89.	Mottagningsrum	»	16	»
90.	Undersökningsrum	»	16	»

E. *Badafdelning för kvinnor.*

91.	Kapprum	yta	55	m²
92.	Afklädningshall	»	129	»
93.	Materialrum	»	15	»
94.	Torkrum	»	9	»
95.	Värmestuga	»	21	»
96.	Simbassin för kvinnor ... bassin-	»	36	»

F. *Föreläsningssalar m. m.*

97.	Vestibul	yta	165	m²
98.	Kapprum.			
99.	»			
100.	Trappa.			
101.	»			
102.	Öfre vestibul.			
103.	Auditorium, större	»	245	»
104.	» , mindre	»	72	»
105.	Preparatrum (i förbindelse med sal V)	»	22	»
106.	Lärarerum	»	21	»
107.	Auditorium, mindre	»	72	»
108.	Preparatrum (i förbindelse med sal VI)	»	22	»
109.	Lärarerum	»	21	»
110.	Entresol, Planschrum	»	160	»
111.	» , Museum	»	160	»

G. *Professorsrum, assistentrum m. m.*

112.	Kapprum och toilett (invid n:o 18)	yta	24	m^2
113.	Professorsrum (invid n:o 18)	»	24	»
114.	» (invid n:o 18)	»	24	»
115.	Assistentrum (invid n:o 2)	»	25	»
116.	Professorsrum (invid n:o 56)	»	19	»
117.	Demonstrationsrum	»	30	»
118.	Assistentrum (manl.)	»	19	»
119.	» (kvinnl.)	»	15	»
120.	» (invid n:o 13)	»	16	»
121.	» (invid n:o 13)	»	19	»
122.	» (invid n:o 13)	»	17	»
123.	» (invid n:o 13)	»	22	»
124.	» (kvinnl., invid n:o 67)	»	72	»
125.	Professorsrum (anatomi, invid n:o 135)	»	30	»
126.	» (fysiologi, invid n:o 150)	»	36	»
127.	» (rörelselära, invid n:o 150)	»	27	»
128.	» (psykologi, invid n:o 150)	»	27	»
129.	Rektors väntrum (invid n:o 18)	»	24	»
130.	» mottagningsrum (invid n:o 18)	»	30	»
131.	» expedition (invid n:o 18)	»	50	»
132.	Kapprum och toilett (invid n:o 110)	»	21	»
133.	» » » (invid n:o 111)	»	21	»
134.	Kollegierum	»	65	»

H. *Anatomiska institutionen.*

135.	Korridor och kapprum, tambur, toilettrum etc.	yta	275	m^2
136.	Föreläsningssal	»	160	»
137.	Preparatrum	»	30	»
138.	Förrådsrum	»	30	»
139.	Glaskammare	»	30	»
140.	Anatomiskt museum	»	110	»
141.	Läsesamling	»	52	»
142.	Förrådsrum	»	27	»
143.	Amanuensrum	»	30	»
144.	Rum för enskilda arbeten	»	45	»
145.	Tvättrum	»	30	»
146.	Anatomisal	»	118	»

147. Demonstrationsrum .... yta 50 m²
148. Benrum .... » 56 »
149. Prosektor .... » 45 »

I. *Fysiologiska institutionen.*

150. Korridor, kapprum, tambur, toilettrum etc. .... yta 275 m²
151. Föreläsningssal (gemensam med inst. för rörelselära) .... » 160 »
152. Instrumentrum .... » 25 »
153. Laboratorium .... » 85 »
154. » .... » 55 »
155. Vågrum .... » 23 »
156. Laboratorium .... » 53 »
157. Laborationsrum .... » 31 »
158. Tvättrum .... » 20 »
159. Preparat .... » 20 »
160. Förvaringsrum .... » 227 »
161. Observationsrum .... » 36 »
162. Terrass.
163. »
164. Fotografisk atelier (gemensam med inst. för rörelselära) ... » 110 »
165. Mörkrum (gemensamt med inst. för rörelselära) .... » 18 »
166. » för demonstrationer (gemensamt med inst. för rörelselära) .... » 84 »

K. *Institutionen för rörelselära.*

167. Laboratorium .... yta 48 m²
168. » .... » 54 »
169. Psykologiskt laboratorium .... » 38 »
170. » » .... » 48 »

L. *Bibliotek.*

171. Vestibul och kapprum .... yta 126 m²
172. Bibliotek, bibliotekarie, boksamling, läsrum .... » 227 »

M. *Samlings- och frukostrum för manliga studerande.*

173. Tambur, toilett m. m. (invid n:o 13) entresol .... yta 28 m²
174. Samlingsrum .... » 46 »

175.	Samlingsrum	yta	47	m^2
176.	Frukostrum	»	105	»
177.	Serveringsrum	»	13	»
178.	Kök	»	22	»

N. *Samlings- och frukostrum för kvinnliga studerande.*

179.	Vestibul, kapprum, toiletter m. m.	yta	130	m^2
180.	Samlingsrum	»	35	»
181.	»	»	72	»
182.	Frukostrum	»	55	»
183.	Serveringsrum	»	12	»
184.	Kök	»	22	»
185.	Förråd (i källaren)	»	34	»

O. *Verkstadslokaler.*

186.	Verkstäder för metallarbeten, snickeriarbeten m. m.	yta	245	m^2
187.	Förstuga	»	36	»
188.	Reserverade lokaler för fysiologiska inst.	»	70	»
189.	» » » anatomiska »	»	65	»

P. *Pannrumsafdelning, kolrum, varmkammare.*

190.	Pannrum	yta	160	m^2
191.	Kolförråd	»	210	»

192. Varmkammare för Auditorium.
193. » » Sal V.
194. » » » VI.
195. » » » III.
196. » » » II.
197. » » » I.
198. » » » IV.
199. Ledningar. Maskinistens passage.
200. » » »
201. » » »

R.	*Bostad för portvakt*	2	rum och kök, samt vind.
S.	» » *rektor*	8	» » »
T.	» » *4 vaktmästare* à	2	» » », » »
U.	» » *maskinist*	2	» » », » »

Byggnadskostnaden framgår af här bifogade kostnadsberäkning (Bilaga 12).

Stockholm i februari 1912.

Torben A. Grut.

Bilaga 12.

Kostnadsberäkning

till *nybyggnad* för gymnastiska högskolan.

Jord- och sprängningsarbeten:

		à pris	Kr. öre	Kr. öre
285 m³	Jordschaktning till 30 cm. under källarvåning och terrassering	1: 50	427: 50	
	Bergsprängning:			
2,663 »	För golf 30 och för murar 60 cm. under källargolfvets plan	7: —	18,641: —	
960 »	För planering af gården	6: 80	6,528: —	
2,228 »	» » » yttre omgången ..	6: 70	14,927: 60	
1,030 »	För bassängerna	7: —	7,210: —	
	Återfyllning och planering medels underberedning af sten och däröfver tätare material:			
3,983 »	För golf	1: —	3,983: —	
4,096 »	» gården	1: 20	4,915: 20	
3,192 »	» slänt och plan åt öster, norr och väster samt innanför terrassmur åt söder och uppkörsbanor	1: 10	3,511: 20	
	Pallsprängning, dränering m. m.		6,500: —	
	Sprängning å tomten för vatten, aflopp m. m.		5,000: —	71,643: 50

Beton- ocn cementarbeten:

		à pris	Kr. öre	Kr. öre
1,755 m³	Yttergrundmurar — till berg — ...	24: —	42,120: —	
3,038 »	Innergrundmurar — » » — ...	25: —	75,950: —	
144 »	Murar för bassängerna	27: —	3,888: —	
10,760 m²	Bjälklag — armeradt håltegelsystem, inklusive sekundärbalkar öfver diverse lokaler	11: —	118,360: —	
2,728 »	D:o d:o med bomtrummor af armerad beton, under gymnastiksalarna. Medelpris pr golfyta	12: 50	34,100: —	
3,214 »	D:o d:o öfver gymnastiksalarna, inklusive sekundärbalkar...............	12: —	38,568: —	

		à pris	Kr. öre	Kr. öre
432 m³	Armerade bärbalkar öfver gymnastiksalarna	55: —	23,760: —	
135 m²	Bjälklag öfver bibliotekets läsrum, inklusive bärplattor för järntakstomme	18: —	2,430: —	
5,4 m³	24 st. betonpelare för sistnämnda bjälklag	52: —	280: 80	
230 m²	Bjälklag öfver bibliotekets förvaringsrum, inklusive bärbalkar och plattor	11: —	2,530: —	
6 m³	12 st. pelare af armerad beton i d:o	52: —	312: —	
245 m²	Betonhvalf öfver auditorium, afplanadt och med trappafsatser å öfre sidan, buktigt och med list å undre	42: —	10,290: —	
125 »	Läktare i auditoriet af armerad beton mot bärbalk af järn, inklusive afsatser, sekundärbalkar och dylikt	30: —	3,750: —	
400 »	D:o för gymnastiksalar I, II och IV och tennishallarna af armerad beton, inklusive afsatser, sekundärbalkar	23: —	9,200: —	
230 »	Armeradt betonhvalf öfver badafdelningens runda del, inklusive lister samt bärplattor för järntakstomme	25: —	5,750: —	
86 m³	Bärstomme för sistnämnda hvalf bestående af konsol och list af armerad beton, samt 2 st. pelare af armerad beton i badafdelningen (bottenvåningen)	50: —	4,300: —	
1,786 löpm.	Trappkupor af armerad beton, medelpris	6: —	10,716: —	
3,916 m²	Yttertakstomme, med plana hvalf och sekundärbalkar	11: —	43,076: —	
180 m³	20 st. »takstolar» af armerad beton	60: —	10,800: —	
4,870 m²	Betonafjämning för olika slags golf i källarvån., jämte grusstampning	2: —	9,740: —	
348 »	Bottenplatta af beton i ljusschakten och under östra körbanan	2: 50	870: —	
114 »	Stålslipad cementputs å väggarna i ljusschakten	3: —	342: —	
4,214 »	Golf af stålslipad cement, helgjutna	2: 40	10,113: 60	
1,552 »	D:o » d:o och färgad cement, helgjutna	2: 90	4,500: 80	
570 »	Cementmosaik: Trottoirbeläggning i inkörshvalfven, bassängkanter och afloppsrännor i bad- och toalettafdelningar, steg i förvaringsrum och dylikt, medelpris	12: —	6,840: —	472,587: 20

		à pris	Kr.	öre	Kr.	öre
	Arbeten i naturlig sten:					
1,656 m²	Sockel af granit, »0-huggning», åt väster, norr och öster, samt gården jämte sättning och fogning	38: —	62,928:	—		
1,284 »	Sockel af granit, »1-huggning», åt söder, till och i passagerna, jämte sättning och fogning	42: —	53,928:	—		
500 löpm.	Profilerad sockelöfverkant åt yttre sidan, »1-huggning»	45: —	22,500:	—		
220 »	Profilerad sockellist å hufvudpartiet	48: —	10,560:	—		
36 st.	Profilerade kontrefortbeklädningar å hufvudbyggningen	275: —	9,900:	—		
56 »	D:o d:o å sidopartierna	250: —	14,000:	—		
230 löpm.	Öfverliggare å terrassmurar mot Stadion och vid slänt	60: —	13,800:	—		
56 »	Barriär vid uppkörsterrasserna	140: —	7,840:	—		
211 m²	Vandstycken och dylikt vid ingång från gård	52: —	10,972:	—		
	Barriär och 2 bänkar vid ingång från gården		4,500:	—		
249 »	Planer af granit vid yttertrapporna (1-huggning)	50: —	12,450:	—		
688 löpm.	Trappsteg af granit vid yttertrapporna (1-huggning)	20: —	13,760:	—		
142 »	Kanter af granit å runda terrassen vid uppkörsvägen, samt till vandstycken vid trappan till Stadion, medelpris	45: —	6,390:	—		
2 st.	Sockel och block till figurer vid hufvudingången från Stadion	500: —	1,000:	—		
2 »	Större fasadinsättningar af granit vid inkörshvalfven	500: —	1,000:	—		
4 »	Mindre d:o d:o	225: —	900:	—		
2 »	Större fasadinsättning af granit vid gårdsingång	300: —	600:	—		
8 »	Mindre d:o d:o	100: —	800:	—		
1 »	Balkong inklusive barriär och konsoler		1,200:	—		
	Till burspråket å hufvudpartiet		300:	—		
577 löpm.	Kantsten till trottoirer och dylikt ..	15: —	8,655:	—		
730 m³	Terrassmurar, af sprängsten, mot Stadion och vid slänt, inklusive fogstrykning	12: 50	9,125:	—		
405 m²	Kalkstensgolf i ångpanne- och verkstadsrum med inläggning	11: 50	4,657:	50		

		à pris	Kr. öre	Kr. öre
2,814 m²	Kalkstensgolf i vestibuler och trappplaner, inlagda delvis med friser, medelpris ...	14: —	39,396: —	
1,220 löpm.	Plan och sättsteg af hyflad kalksten jämte inmurning	12: —	14,640: —	
6 st.	Eldstadsplaner af kalksten	15: —	90: —	325,891: 50
	Asfaltarbeten:			
1,600 m²	Isoleringsskift af äkta asfalt under tegelmur	3: 20	5,120: —	
900 »	Bestrykning med asfalt å grundmurar emot markfyllning och dylikt	1: 50	1,350: —	
870 »	Golf af dubbla lag asfalt, inklusive socklar å öfre terrasserna, i klosett och dylikt samt å ljusschaktens botten, medelpris	10: —	8,700: —	
1,265 m²	Golf, af 2 cm. tjock asfalt, under plattgolfven samt isolering under gång- och körbanorna i inkörshvalfven	7: —	8,855: —	
300 »	Bestrykning med asfalt, å vägg i bassängerna och till 1 m. höjd i badafdelningen, bakom plattorna ...	2: 50	750: —	24,775: —
	Murningsarbeten:			
3,246,500 st.	Murtegel med bruk och inmurning pr mille	95: —	308,417: 50	
325,350 »	Fasadtegel — »Helsingborgs» — med bruk och inmurning per mille	180: —	58,563: —	
2,250 m²	Krysshvalf af lättegel med bruk och inmurning	7: —	15,750: —	
4,000 »	Fogstrykning och rengörning af den naturliga stenen i fasaderna	1: 70	6,800: —	
7,230 »	D:o d:o af fasadteglet	2: —	14,460: —	
40,000 »	Putsning med kalkbruk å invändiga väggar af tegel, beton, plattor, inklusive enkla listdragningar, medelpris	1: 15	46,000: —	
18,800 »	D:o d:o å invändiga takytor d:o d:o	1: 30	24,440: —	
270 »	Tak af rabitz öfver biblioteket inklusive trådnät och utputsn. af profiler	12: —	3,240: —	
600 »	Evakueringstrummor af rabitz å vinden för sammandragning af rören, inklusive trådnät	6: 50	3,900: —	
1,658 »	Ytterväggar af »Leantegel» eller annat jämförligt material med erforderliga bärpelare och plankstomme för koppartäckningen, medelpris	10: 50	17,409: —	

			à pris	Kr. öre	Kr. öre
2,418	m²	Innerväggar — lätta — å vindsvåningen delvis bärande — af santorintegel» eller jämförligt material, medelpris	7: 50	18,135: —	
110	st.	Klosetter, städskrubbar, passager och dylikt af santorinplattor eller jämförligt jämte puts och dörrar	55: —	6,050: —	
		Inmurning af effekter för vatten-, värme- och elektriska anläggningarna äfvensom håltagning och efterlagning för desamma		8,500: —	531,664: 50
		Timmermansarbeten:			
4,097	m²	Taklag af sparrar, panel och asfalttakpapp å betonstommen öfver hufvudpartiet	5: —	20,485: —	
400	»	D:o d:o öfver järnstommen till bibliotekskupolen	17: —	6,800: —	
354	»	D:o d:o d:o till badkupolen	15: —	5,310: —	
348	»	Listgångar, pilastrar, ståndränn., träunderlag för koppartäckning och dylikt å bibliotekskupolen	20: —	6,960: —	
56	»	D:o d:o d:o å badkupolen	17: —	952: —	
360	»	Taklag af panel och asfaltpapp på stomme af sparrar och plank öfver 2 st. hörnpartier	13: 50	4,860: —	
5,756	»	D:o d:o d:o öfver det lägre byggnadspartiet	8: —	46,048: —	
14	st.	Kupor af plank, kompletta med lister	80: —	1,120: —	
5,008	m²	Trägolf jämte underlag eller linoleummattor på underberedning af massa i diverse lokaler, medelpris	7: —	35,056: —	
4,993	»	Trägolf jämte underlag i gymnastiksalar, auditorium, tennishallar och föreläsningssalar	8: 50	42,440: 50	
610	»	Golfbeläggning och beklädnad — inklusive reglar — af afsatser å läktarna	12: —	7,320: —	177,351: 50
		Snickeriarbeten:			
		Fönsterkarmar med raka öfverstycken och med dubbla kopplade bågar, glas och beslag:			
134	st.	1.90 × 1.70	90: —	12,060: —	
13	»	1.30 × 2.20	80: —	1,040: —	
11	»	1.80 × 1.55	78: —	858: —	
13	»	1.90 × 1.40	75: —	975: —	

			à pris	Kr. öre	Kr. öre
62	st.	1.30 × 2.05	75: —	4,650: —	
14	»	1.80 × 1.35	67: —	938: —	
77	»	1.30 × 1.75	62: —	4,774: —	
4	»	1.30 × 1.60	55: —	220: —	
3	»	1.20 × 1.60	50: —	150: —	
2	»	1.30 × 1.30	45: —	90: —	
2	»	0.80 × 2.00	42: —	84: —	
4	»	1.20 × 1.30	40: —	160: —	
3	»	0.75 × 1.60	30: —	90: —	
25	»	0.65 × 1.50	25: —	625: —	
40	»	0.80 × 1.00	20: —	800: —	
		Fönsterkarmar med segmentformiga öfverstycken och med dubbla kopplade bågar, glas och beslag:			
24	st.	2.30 × 3.55 (största höjd)	245: —	5,880: —	
48	»	1.95 × 3.40 »	200: —	9,600: —	
20	»	2.25 × 1.60 »	110: —	2,200: —	
15	»	1.30 × 2.40 »	95: —	1,425: —	
42	»	1.60 × 1.30 »	60: —	2,520: —	
19	»	1.20 × 1.50 »	50: —	950: —	
7	»	1.25 × 1.20 »	42: —	294: —	
5	»	0.70 × 0.70 »	15: —	75: —	
		Sekundärfönster med karmar, bågar, glas och beslag:			
10	st.	1.90 × 1.70	65: —	650: —	
6	»	2.50 × 1.20	60: —	360: —	
2	»	3.50 × 1.50	100: —	200: —	
4	»	0.50 m²	10: —	40: —	
27	»	4.00 × 1.50	80: —	2,160: —	
		Ytterdörrar med karmar, foder, glas och beslag. Ekarbeten:			
1	st.	2.30 × 2.60	375: —	375: —	
1	»	1.80 × 2.70	325: —	325: —	
2	»	2.20 × 2.60	350: —	700: —	
2	»	2.00 × 2.60	300: —	600: —	
1	»	1.70 × 2.30	250: —	250: —	
2	»	3.60 × 3.80	700: —	1,400: —	
4	»	1.15 × 2.40	170: —	680: —	
		Furuarbeten:			
4	st.	1.80 × 2.30	125: —	500: —	
5	»	1.50 × 2.50	105: —	525: —	
1	»	1.00 × 2.10	45: —	45: —	
1	»	1.30 × 3.25	125: —	125: —	

			à pris	Kr. öre	Kr. öre
		Slagdörrar af furu med karmar, foder, glas och beslag:			
12	st.	1.60 × 2.50	150: —	1,800: —	
4	»	1.80 × 2.70	175: —	700: —	
470	»	Invändiga dörrar med karmar, foder och beslag, medelpris	42: —	19,740: —	
		Barriär, stolpar och band, uppbärande hyfladt tak vid öfre terassen		1,200: —	
544	löpm.	Hög panel å väggarna i gymnastiksalarna	35: —	19,040: —	
3,500	»	Fotpaneler och socklar i diverse rum, medelpris	1: 40	4,900: —	
3	st.	Ektrappor i badafdelningen	300: —	900: —	
70	»	Afklädnadshytter, bestående af skärmar och öfverliggare af hyfladt och profileradt virke	25: —	1,750: —	
470	löpm.	Bänkar till läktare vid tennishall, gymnastiksalarna och badafdelningen, medelpris	14: —	6,580: —	
200	»	D:o d:o vid auditorium	20: —	4,000: —	
235	»	Bänkar med anteckningsskifvor till föreläsningssalarna	17: —	3,995: —	
144	»	Bänkar, jämte panel utefter tennishallarnas långsidor	35: —	5,040: —	
305	»	Bänkar i omklädnadsrummen	8: 50	2,592: 50	
1,150	st.	Klädskåp i d:o	10: —	11,500: —	
730	»	Skofack i d:o	5: —	3,650: —	
		Inredningar, med kostnader för eldstäder och dylikt inberäknadt:			
1	»	Verkstadsrum, jämte toalett		150: —	
8	»	Kapprum	225: —	1,800: —	
2	»	Värmestugor		300: —	
4	»	Föreläsningssalar med lärare- och toalettrum m. m.		2,000: —	
1	»	Toalettrum		250: —	
		Kollegierummet, jämte kapp-, toalett- och telefonrum		1,200: —	
		Bibliotek med tillhörande läsrum, bänkar och dylikt		2,400: —	
		Expeditionsrum, jämte mottagnings-, rektors- och tamburrum		1,200: —	
4	»	Samlingsrum jämte tamburer och toaletter		2,000: —	
2	»	Frukostrum		800: —	
2	»	Samlingsrum		1,300: —	
1	»	Prosektorsrum med biutrymmen		500: —	
2	»	Kapprum med toalett vid badafdeln.		450: —	

		à pris	Kr. öre	Kr. öre
7 st.	Laboratorier med kapellskåp och dyl.		4,500: —	
4 »	Toalett- eller tvättrum		400: —	
4 »	Kök	225: —	900: —	
2 »	Serveringsrum	250: —	500: —	
	Inredning i professors-, preparat-, demonstrationsrum m. fl., samt div. smärre snickeri		6,500: —	
	Inredning och dekorering af badafdelningen		6,000: —	
	D:o d:o af tennishallarne		4,500: —	
	D:o d:o af vestibulerna		20,000: —	204,430: 50

Järnarbeten:

		à pris	Kr. öre	Kr. öre
3,575 kg.	Böjd bärbalk för auditorieläktaren samt gjutjärnspelare i verkstadsrum	0: 55	1,966: 25	
63,000 »	Järnkonstruktioner för biblioteks- och badkupolerna, för badafdelningens läktare samt gjutjärnspelare under auditorieläktaren	0: 60	37,800: —	
75,000 »	Järnbalkar öfver större dörr- och fönsteröppningar, m. fl. olika ändamål (utom betonbjälklager)	0: 20	15,000: —	
	Smide till förankringar, afväxlingar, smärre bärjärn, kramlor och dylikt (utom betonbjälkar)		13,500: —	
83 löpm.	Järnstaket kring ljusschakten	24: —	1,992: —	
2 st.	Grindar i trappan från Stadion	450: —	900: —	
2 »	Grindpartier vid ingångarna till terrasssen, med tillbehör	1,350: —	2,700: —	
5 »	Järndörrar af 4,5 mm. ångpanneplåt	125: —	625: —	
10 »	Brandluckor med fasta järnstegar	30: —	300: —	
	Rensluckor till evakueringskanaler m. m. å vinden		300: —	75,083: 25

Koppararbeten:

Anm. Till ståndrännor invändigt är beräknadt 18 ℔ plåt. I öfrigt 12 ℔ plåt. Priser enl. materialpris pr kg. af 1,60—1,65 kr.

		à pris	Kr. öre	Kr. öre
2,102 m^2	Beklädnad af raka väggpartiet mellan taken, hufvudpartiets takbrott, 14 st. kupor; beklädnad kring bibliotekets ljusschakt och takfönstren samt invid murytor och taktegel, såväl som ståndrännorna utvändigt	16: 20	34,052: 40	

			a pris	Kr. öre	Kr. öre
		Täckning af 12 st. hufvar, 212 m² à 16,20 m.; tillägg för sidoöppningar med 50 kr. pr st.		4,034: 40	
1,060	m²	Inre beklädnad af ståndrännorna och kalott öfver badkupolen	19: 75	20,935: —	
108	»	Beklädnad af badhusets öfre runda väggparti, inkl. pilastrar och ståndränna	24: —	2,592: —	
192	»	D:o d:o öfre raka väggparti samt nedre taket jämte ståndrännan	16: 50	3,168: —	
439	»	Beklädnad rundt bibliotekskupolen, väggparti, inkl. pilastrar, profiler och ståndränna	24: —	10,536: —	
152	löpm.	111 mm. stuprännor, inkl. svep af koppar	10: —	1,520: —	
400	»	125 mm. d:o d:o af d:o	11: —	4,400: —	
230	»	137 » d:o d:o af d:o	12: —	2,760: —	
422	»	Fönsterbleck	4: —	1,688: —	58,685: 80
		Målningsarbeten:			
25,000	m²	1:a klass oljemålning å snickeri, värmeytor och dylikt, medelpris	1: 50	37,500: —	
58,800	»	2:a klass oljemålning, lim- och kalkfärgstrykning å väggar och tak samt tapetsering, medelpris	0: 80	47,040: —	
		Oljemålning (mönjning) å järn och plåt, dekorering samt smärre målningsarbeten		11,460: —	96,000: —
		Diverse:			
10,198	m²	Taktegel, inkl. läkt och påläggning	3: 50	35,693: —	
403	löpm.	Nocktegel, dubbelradigt med mellanliggande hålpanna, inkl. fäststomme af plank och påläggning	12: 50	5,037: 50	
350	»	D:o, enkelradigt, d:o d:o	4: 25	1,487: 50	
212	»	Ränndalar af tegel med läkt och påläggning	5: —	1,060: —	
1,840	m²	Glaserade plattor å väggar och tak i värmestugor och duschrum samt å badafdelningens nedre del till 2 m. höjd och för bassängväggarna m. m.	10: —	18,400: —	
800	»	Golfbeläggning med glas och refflade plattor i badafdelningens bassänger, dusch, toilettrum samt värmestugor	12: —	9,600: —	
3,820	»	Korkstensisolering af betonyttertaket	5: 50	21,010: —	
19	st.	Takfönster (»Eclipsesystem») med yttre del af järn och invändigt trä, med glas och beslagning	850: —	16,150: —	

			à pris	Kr. öre	Kr. öre.
1	st.	Skylight, öfver biblioteket, för glas, montering och träunderrede	900: —	900: —	
1	»	Ångpanneskorsten, tilläggskostnad för murning med eldfast tegel, stege och slag m. m.		2,000: —	
1	»	Personhiss för 8 m. stighöjd och 3 personers bärighet		18,000: —	
1	»	D:o för 12,5 m. stighöjd och 3 d:o d:o			
1	»	D:o » 9 » » » 5 d:o d:o			
		Trappor af ek samt polerade mässingsrör för räck och stänger till bassängerna		1,000: —	
550	löpm.	Ledstänger eller öfverliggare af polerad björk jämte förnicklade krokar eller barriär vid trappslut och mindre spindlar å invändig trappuppgång, medelpris	6: —	3,300: —	
160	m²	Körbana af träkubb i inkörshvalfven	12: —	1,920: —	135,558: —
4,600	»	Stampning af gård och trottoaren med grusfyllning	1: 50		6,900: —
8,000	»	Grusning eller gräsmattor åt yttre sidorna, medelpris	2: —		16,000: —
7,200	»	Ordnande af tomtens öfriga partier med plantering	4: —		28,800: —
1,000	»	Uppfartsvägar	10: —		10,000: —
		Rektorsbostad, Vaktmästarebostäder och Vaktstugor, cirka			100,000: —
		Åskledareanläggningar			25,000: —
		Gas-, vatten- och afloppsledningar jämte sprängning utom tomten m. m.			90,000: —
		Värme- och ventilationsanläggning			100,000: —
		Elektriska belysningsanläggningar			55,000: —
		Telefon- och ringledningar			5,000: —
		Oförutsedda utgifter samt arvode till arkitekt, kontrollanter, 4 olika experter, m. m., cirka 12 % af ofvanstående byggnadssumma			262,629: 25
		Totalsumma Kronor			2,900,000: —

Anm. Fördelad på byggnadernas »nyttiga utrymmens» volym, som är = 139,355 m³, *utgör denna summa Kr. 20: 81 pr m³.*

Stockholm den 26 januari 1912.

Torben A. Grut.

Bilaga 13 a.

Kostnadsförslag

å *möbler, gardiner m. m.* till gymnastiska högskolan.

(Sammandrag.)

Bonad ek:

2 Dubbelskrifbord (m. hurtsar).
26 Skrifbord.
16 Skrifstolar.
1 Skrifmaskinsbord.
1 Kopieringsbord.
29 Bord.
106 Stolar.
14 Soffor.
7 Bänkar.
29 Skåp.
3 Bokhyllor.
1 Räck.
1 Arbetsbord.
1 Hvilstol.
3 Fåtöljer.
1 Säng.
1 Lavoar.
2 Hyllor.

Fernissad björk:

4 Skrifbord.
9 D:o utan hurtsar.
16 Bord.
119 Stolar.
4 Soffor.

10 Stolar med träsitsar.
19 Skåp.
12 Taburetter.
2 Fönsterbord.
2 Bokhyllor.
8 Skåp med glas (i museum).

Lacerad furu.

3 Bord.
12 Stolar.
1 Soffa.
1 Skåp.

Fernissad furu:

26 Bord.
96 Stolar.
2 Soffor.
4 Skåp.
2 D:o med 50 fack (i anatomisalen).
36 Stolar med 3 ben och 55 cm. höga.
3 Skåp med glasdörrar.
1 Hylla.

Diverse:

2 Bord } af furu.
1 Bänk }
10 Plintar af lacerad furu, klädda med pegamoid.
213 Lufter gardiner.
3 D:o rullgardiner i fals (till mörkrum).
8 Dissektionsbord.
1 Liktransportbord.
2 Tvättställ.
1 Kassaskåp.

Sammanlagda kostnaden för förestående möbler utgör — enligt Aktiebolaget Nordiska Kompaniets detaljerade kostnadsförslag Kronor 56,557: —

Torben A. Grut.

Bilaga 13 b.

Kostnadsförslag

å den för *gymnastiksalarna* vid gymnastiska högskolan erforderliga utrustningen.

I a. *En större gymnastiksal* enligt ritning (Plansch XI) med nedanstående redskapsinredning.
79 fack ribbstol (A).[1])
58 st. pallar kläddda med mollskinn.
56 st. trätrummor i öppningarna i väggen för pallarna med tillhörande hyllor i ribbstolen (B).
2 st. trummor i golfvet med luckor för pallar (C).
8 st. bommar med 2 rörliga kanaler till hvarje, trumma och luckor samt särskildt konstruerade beslag (D).
3 st. dubbelbommar.
2 st. bommar med 1 fast och 1 rörlig kanal till hvarje, trumma och luckor samt särskildt konstruerade beslag (E).
2 st. bommar med 2 fasta kanaler (F).
5 st. lösa bommar (G).
3 st. bommar att hissa mot väggen med motvikt i en ända, 3 kanaler med trumma bakom för motvikt (H).
3 st. dubbelbommar att hissa mot väggen med motvikt i en ända.
26 st. sadlar med självflåsande beslag.
13 st. trummor i golfvet med luckor för sadlarna (I).
6 st. bomputor med läderklädsel.
6 st. trummor i golfvet med luckor för bomputorna (J).
2 st. smala afmatarstegar vid de fasta kanalerna (K).
6 st. treradiga lodstegar (L).
2 st. vågstegar hängande i järntrådlinor att upphissas med gölingar (M).
8 st. lejdare (N).

---

[1]) Bokstäfverna i redskapsförteckningarna hänvisa till motsvarande å ritningarna.

2 st. gölingar med 2 block till hvarje göling för upphissning af lejdarna.
12 st. stänger att haka upp med kasthakar på ribbstolen (O).
6 st. enkla båglinor (P).
6 st. taljor för anhalning af båglinorna.
6 st. gölingar med 2 block till hvarje göling för upphissning af båglinorna.
6 st. märsar för båglinorna med 6 st. afmatarstegar (Q).
4 st. tvåradiga afmatarstegar öfver ribbstolen (R).
6 st. afmatarlinor (S).
6 st. hakar för upphakning vid väggen af 6 afmatarlinor.
28 st. lodlinor (T).
6 st. gölingar med 2 block till hvarje göling för upphissning af lodlinorna.
8 stolpar för sabelhuggning (U).
6 st. långbänkar med balansribba och rörliga hakar.
2 st. hästar med trissor och ställbara ben.
2 st. bockar med trissor och ställbara ben, däraf den ena med de lösa benen gående inuti lifvet på bocken.
2 st. plintar med läderklädsel.
2 st. språngställ jämte linor med tyngder och flaggor.
Kostnaden för ofvanstående inredning enligt nuvarande priser .... Kr. 19,235: —

I b. *En gymnastiksal* med liknande inredning .... » 19,235: —

II a. *En mindre gymnastiksal* enligt ritning (Plansch XII) med nedanstående redskapsinredning:
58 fack ribbstol (A).
46 st. pallar, klädda med mollskinn.
42 st. trätrummor i öppningarna i väggen för pallarna med tillhörande hyllor i ribbstolen (B).
4 st. trummor i golfvet med luckor för pallar (C).
3 st. bommar med 2 rörliga kanaler till hvarje, trumma och luckor samt särskildt konstruerade beslag (D).
1 st. dubbelbom.
4 st. bommar med en fast och en rörlig kanal till hvarje, trumma och luckor samt särskildt konstruerade beslag (E).

Transport Kr. 38,470: —

Transport Kr. 38,470: —

4 st. bommar med 4 fasta kanaler (F).
2 st. bommar att hissa mot väggen med motvikt i en ända, 2 kanaler med trummor bakom för motvikt (G).
2 st. dubbelbommar att hissa mot väggen med motvikt i en ända.
20 st. sadlar med självlåsande beslag.
10 st. trummor i golfvet med luckor för sadlarna (H).
2 st. bomputor med läderklädsel.
2 st. trummor i golfvet med luckor för bomputorna (I).
4 st. smala afmatarstegar vid de fasta kanalerna (J).
4 st. treradiga lodstegar (K).
2 st. vågstegar hängande i järntrådlinor, att upphissas med gölingar (L).
6 st. lejdare (M).
2 st. gölingar med 2 block till hvarje göling för upphissning af lejdarna.
6 st. stänger att haka upp med kasthakar på ribbstolen (N).
2 st. dubbla båglinor (O).
2 st. taljor för anhalning af båglinorna.
2 st. gölingar med 2 block till hvarje göling för upphissning af båglinorna.
2 st. märsar för båglinorna med 2 afmatarstegar (P).
3 st. tvåradiga afmatarstegar öfver ribbstolen (Q).
4 st. afmatarlinor (R).
4 st. hakar för upphakning vid väggen af 4 afmatarlinor.
18 st. lodlinor (S).
6 st. gölingar med 2 block till hvarje göling för upphissning af lodlinorna.
4 st. långbänkar af vanlig längd med balansribba och rörliga hakar.
2 st. långbänkar för 3 fack ribbstol hvardera med balansribba och rörliga hakar.
2 st. hästar med trissor och ställbara ben.
2 st. bockar med trissor och ställbara ben, däraf den ena med de lösa benen gående inuti lifvet på bocken.
2 st. plintar med läderklädsel.
2 st. språngställ jämte linor med tyngder och flaggor.

Transport Kr. 38,470: —

			Transport Kr.	38,470: —
	Kostnaden för ofvanstående inredning enligt nuvarande priser		»	12,580: —
II b.	*Tre gymnastiksalar* med liknande inredning		»	37,740: —
III.	Nyanskaffning af *fäktmateriell:*			
	45 fäktmasker à 13 kronor	585: —		
	60 sablar » 9 »	540: —		
	70 handskar » 12 »	840: —		
	100 bajonettfäktningshandskar à 10 kronor	1,000: —	»	2,965: —
IV.	För reparering af gammal samt nyanskaffning af *materiell för den sjukgymnastiska tekniken*		»	2,000: —
			Kr.	93,755: —
	Härtill bör läggas för oförutsedda utgifter		»	6,245: —
			Summa Kr.	100,000: —

Prisuppgifterna under I och II äro lämnade af snickerifabrikören E. G. Ekstrand.

Den under mycket skilda tidsperioder tillkomna redskapsinredningen i gymnastiska centralinstitutets nuvarande gymnastiksalar är icke användbar för de nya, föreslagna lokalerna. Den är nämligen till stor del föråldrad och försliten samt i öfrigt med dimensioner, som icke kunna anpassas efter de nya salarnas mått.

Vid af sakkunnig person företagen värdering af densamma har den befunnits kunna vid försäljning möjligen inbringa 2,837 kronor. Denna summa kan gifvetvis endast gifva ett ungefärligt begrepp om värdet af redskapen vid nuvarande tidpunkt. Värdet måste alltid blifva beroende af dels redskapens beskaffenhet vid tiden för de nya lokalernas besittningstagande dels om folkskolor befinnas benägna att använda delar däraf för sina mindre salar.

Stockholm i januari 1912.

N. F. Sellén.

Bilaga 13 c.

Kostnadsförslag

å den för *badafdelningen* vid gymnastiska högskolan erforderliga utrustningen.

15	simdynor à Kr. 5: 50	Kr.	82: 50
2	simgördlar à » 10: —	»	20: —
7	stänger à » 2: 50	»	17: 50
50	speglar à » 5: —	»	250: —
1	gross kammar	»	36: —
7	simbänkar à Kr. 12: —	»	84: —
1,000	handdukar à » 1: 25	»	1,250: —
		Kr.	1,740: —
För oförutsedda behof		»	260: —
	Summa	Kr.	2,000: —

N. F. Sellén.

Bilaga 13 d.

Kostnadsförslag

å den för *föreläsningssalarna* vid gymnastiska högskolan erforderliga utrustningen.

3 sciopticon jämte dukar, ramar och stativ m. m.	Kr.	1,000: —
Omformare	»	700: —
Summa	Kr.	1,700: —

N. F. Sellén.

Bilaga 13 e.

Kostnadsförslag

å den för *anatomiska institutionen* vid gymnastiska högskolan erforderliga utrustningen.

Gips- och papiermaché-modeller, instrument, preparat och glaskärl	Kr.	2,500: —
Mikroskop för demonstrationer vid föreläsningar, ett arbetsmikroskop och andra instrument för histologiskt ändamål	»	2,500: —
Summa	Kr.	5,000: —

Stockholm den 24 januari 1912.

Carl M. Fürst.

Professor i anatomi vid Lunds universitet.

Bilaga 13 f.

Kostnadsförslag

å den för *fysiologiska institutionen* vid gymnastiska högskolan erforderliga utrustningen.

Institutionen behöfver diverse speciella instrument och apparater för studiet af blodomloppets och andningens fysiologi, allmän nerv- och muskelfysiologi samt sinnesorganens fysiologi, en uppsättning registreringsapparater med tidsmarkerare och annat tillbehör, en apparat för fotografisk registrering; vidare kemiskt arbetsbord, våg och diverse utensilier af glas, porslin och platina. Med ledning af inventariet å den fysiologiska institutionen vid Karolinska Institutet, hvilket efter frånräkning af en del specialapparater utvisar en slutsumma af 45,000 kronor, beräknar jag anskaffningskostnaderna för ofvan angifna apparater till 15,000 kronor.

J. E. Johansson.

Bilaga 13 g.

Kostnadsförslag

å den för *institutionen för rörelselära* vid gymnastiska högskolan erforderliga utrustningen.

Uppsättning af arbetsbord med tillbehör, mikroskop med tillbehör, personvåg, centrifug med tillbehör, bunsenstativ, flask- och glasuppsättning m. m. enligt kostnadsförslag från Vereinigte Fabriken für Laboratoriumsbedarf, Berlin	Kr.	1,853:	85
Analysapparat och lätt transportabel apparat för undersökning af gasutbytet enligt prisuppgift från S. Elster, Berlin ..	»	1,235:	—
Apparater för undersökning af hjärtverksamhet, registrering af hjärttoner, mätning af blodtryck m. m.	»	2,500:	—
Apparater för undersökning af muskelverksamheten	»	1,000:	—
Antropometriska apparater m. m.	»	1,500:	—
	Kr.	8,088:	85
För oförutsedda behof	»	1,911:	15
Summa	Kr.	10,000:	—

N. F. Sellén.

Bilaga 13 h.

Kostnadsförslag

å *fotografiska och röntgenapparater*, gemensamma för fysiologiska institutionen och institutionen för rörelselära vid gymnastiska högskolan.

Röntgenapparat från Polyphos, München	Kr.	6,000:	—
Spegelreflexkamera med ridåslutare för tid och ögonblick jämte tillbehör	»	540:	—
Kinematografkamera för fotografering af en sammanhängande följd af rörelser	»	625:	—
Mörkrumstillbehör	»	194:	60
	Kr.	7,359:	60
För oförutsedda behof	»	640:	40
Summa	Kr.	8,000:	—

N. F. Sellén.

Bilaga 13 i.

Kostnadsförslag

å den för *reparationsverkstaden* vid gymnastiska högskolan erforderliga utrustningen.

För verkstadens utrustning behöfvas svarf för metall och trä, borrmaskin, gasässja, hyfvelbänk, bandsåg, elektrisk motor och transmissioner samt verktyg. Med ledning af inventariet för en motsvarande verkstad vid Karolinska Institutet beräknar jag kostnaden för ofvanstående utrustning till 3,500 kronor.

J. E. Johansson.

Bilaga 13 k.

Kostnadsförslag

å *friluftsanordningar* vid gymnastiska högskolan.

I. *Friluftsgymnastiken* enligt ritning (Plansch XIII).
6 st. bommar och 12 kanaler med sprintar (A).[1]
6 st. dubbelbommar.
12 st. bomklykor.
10 st. pinnstolpar (B).
4 st. treradiga lodstegar (C).
8 st. enradiga lodstegar (D).
7 st. stänger (E).
4 st. landgångar.
2 st. balansbommar med 2 bockar till hvarje.
2 st. vinkellutplan med 4 sträfvor.
6 st. plintar med läderklädsel.
6 st. språngbräden.
16 st. långbänkar med balansribbor och rörliga hakar.
4 st. språngställ jämte linor med tyngder och flaggor.

---

[1] Bokstäfverna i redskapsförteckningen hänvisa till motsvarande å ritningen.

24 fack ribbstol, hopsatta i två och två fack att användas från båda sidor (F).
20 st. lodlinor (G).
5 st. enkla båglinor (H).
5 st. taljor för anhalning af båglinorna.
5 st. gölingar med 2 block till hvarje för upphissning af båglinorna.
4 st. bomputor med läderklädsel.
6 st. sadlar med själflåsande beslag.
8 st. linor för fria hopp med flaggor.
24 st. språngstafvar, 3 m. långa.
1 st. gymnastikställning, bestående af 10 st. stolpar, hela höjden öfver marken 6,50 m., stolparna 1 m. i marken och sammanbundna upptill med bjälkar med krokar till den hängande redskapen (I).
1 st. gymnastikställning för ribbstolen, bestående af 13 st. stolpar, 3,40 m. öfver marken och 1 m. nere i marken med bjälkar upptill för stolparnas sammanbindande (K).

Kostnaden för ofvanstående redskap uppgår till .... Kr. 8,350: —

II. *Lek- och idrottsmateriell:*
2 st. reglementsenliga fotbollar.
2 satser målnät, (för 2 olika partier).
2 satser hörnflaggor, (4 st. i satsen).
4 st. linjeflaggor.
2 par korgbollställ, (för 2 olika partier).
2 st. korgbollar för d:o.
3 st. pärkbollar, (för 3 olika lag).
2 st. hoppstafvar, $4^1/_2$ m.
1 st. hoppställ för höjdhopp.
1 st. hoppställ för stafhopp.
6 st. ribbor för stafhopp.
6 st. ribbor för höjdhopp.
2 st. diskusskifvor, s. k. patentdiskus.
2 st. ringar för diskus och kulstötning.
2 st. stötkulor.
1 st. dragkamplina.
1 sats häckar för häcklöpning, (10 st.).
3 st. stafetter.

Transport Kr. 8,350: —

Transport Kr. 8,350: —

1 st. stång för stångstörtning.
10 st. kastspjut.
10 st. pilbågar.
50 st. pilar till d:o.
10 st. skottaflor af halm.
10 st. ställningar för taflorna.
2 st. kägelspel.
2 st. slungbollar.
2 st. lyrträn.
2 st. lyrbollar.
44 st. hockeyklubbor.
4 st. hockeybollar.
10 st. tamburiner för tamburinspel.
4 st. bollar till d:o.
2 st. måttband, (à 50 m. och 25 m.).
6 st. tidur.
3 st. ribbor till spjutkastning.
100 st. nummerlappar.

Kostnaden för ofvanstående materiell .... Kr. 1,360: 50

Kr. 9,710: 50

För oförutsedda behof .... » 289: 50

Summa Kr. 10,000: —

Prisuppgifterna äro lämnade af snickerifabrikören E. G. Ekstrand.

N. F. Sellén.

Bilaga 14.

Sedan vi af Herr Sixten von Friesen, i egenskap af ordförande i den kommitté, som genom nådigt beslut af den 8 april 1910 erhållit uppdrag att efter verkställd utredning afgifva underdånigt utlåtande och förslag angående omorganisation af gymnastiska centralinstitutet äfvensom rörande anskaffande af nya lokaler för detsamma, blifvit anmodade att verkställa värdering af *dels* den utaf gymnastiska centralinstitutet i Stockholm disponerade tomt *oafsedt* därå befintliga byggnader, *dels ock* samma tomt *med* berörda byggnader, få vi, i anledning af det oss sålunda gifna uppdraget, härmed afgifva följande utlåtande.

Enligt bifogade, öfver den ifrågavarande tomten, n:ris 6 och 7 i kvarteret Fyrmörsaren, upprättade beskrifning af den 8 juli 1871 [1]), har egendomen en areal af 39,990 kv.fot (3,525,2 kv.meter), hvaraf 25,695 kv.fot (2,265,07 kvm.) äro å fri och egen grund samt 14,295 kv.fot (1,260,13 kvm.) å ofri eller stadens grund.

Tomtens läge och dimensioner framgå af den medföljande kartan [2]), hvarjämte bilagda planritningar [3]) utvisa på hvad sätt tomten för närvarande är bebyggd.

Uppdragets första del hafva vi fattat skola innehålla: *värdering af egendomen under förutsättning att densamma under närmaste tiden exploateras såsom byggnadstomt.*

För att utröna värdet i berörda afseende hafva vi utfört beräkningar öfver byggnadskostnaden för och hyresafkastningen af å tomten, enligt olika tomtindelningar tänkta byggnader. Genom dessa beräkningar, och med hänsyn jämväl tagen till de pris, som för närvarande erläggas för tomter jämförliga med den ifrågavarande, hafva vi kommit till den uppfattningen, att egendomen, betraktad såsom byggnadstomt, bör kunna uppskattas till ett värde af cirka 970,000 kr., motsvarande ett pris per kvm. af 275 kr., detta dock under förutsättning att dess nu ofria tomtdel är friköpt.

Utgående från de beräkningsgrunder staden visat sig följa för beviljande af friköp af ofri mark, hafva vi beräknat att friköpeskillingen skulle under nuvarande tid kunna antagas uppgå till omkring 200,000 kronor.

---

1) Ej här aftryckt.
2) Plansch XIV.
3) Ej här reproducerade.

Egendomen, såsom byggnadstomt betraktad, skulle alltså, med hänsyn tagen därtill att en del däraf är å ofri mark, enligt vår uppskattning hafva ett *värde af 770,000 kronor.*

Det är att märka, att vid ett exploaterande af egendomen såsom byggnadstomt de därå nu befintliga byggnaderna icke kunna beräknas lämna något nämnvärdt tillskott i värdet, i det att kostnaden för deras nedrifvande ungefärligen torde motsvara värdet å de därvid erhållna, för nybyggnad användbara materialierna.

Uppdragets andra del hafva vi fattat skola innebära: *värdering af egendomen med hänsyn till den hyresafkastning dess nuvarande åbyggnader, i hufvudsakligen oförändradt skick, jämte den obebyggda tomtdelen kunna beräknas lämna.*

Sedan vi besiktigat byggnaderna och efter att därefter hafva, med hänsyn till resp. lokalers areal och kubikinnehåll, uppskattat dessas hyresvärde och under antagande att jämväl den obebyggda tomtdelen kan uthyras för ett eller annat ändamål, exempelvis till upplagsplats, materialgårdar eller dylikt, hafva vi kommit till det resultat, att man från egendomen bör kunna påräkna en årlig hyresafkastning af cirka 40,000 kronor. Detta innebär tydligen att egendomen, i hufvudsakligen oförändradt skick, icke kan lämna en hyresafkastning som, kapitaliserad efter gängse grunder vid egendomsvärdering, gifver ett värde, uppgående till det af oss förut angifna värdet af egendomen i egenskap af byggnadstomt. Genom nedläggande af en jämförelsevis ringa kostnad för omändring af de nuvarande byggnaderna, hvarvid den hufvudsakligaste skulle bestå i anordnande af butiker i bottenvåningen åt resp. gator, anse vi emellertid att egendomen kan lämna en afkastning, som medför god ränta å det kapital, som representeras af nuvarande tomtvärdet jämte de relativt små ombyggnadskostnaderna. Enligt de beräkningar vi gjort skulle nämligen, genom nedläggande af en ombyggnadskostnad af omkring 70,000 kronor, egendomen kunna lämna en årlig hyresafkastning af omkring 58,000 kronor, eller en bruttoafkastning af närmare 7 % å det kapital — 840,000 kronor —, som motsvarar tomtvärdet — 770,000 kronor — jämte ombyggnadskostnaden — 70,000 kronor. Ur affärssynpunkt sedt skulle, enligt vårt förmenande, det af oss här senast angifna förfaringssättet vara att föredraga framför att under närmaste tid exploatera egendomen såsom byggnadstomt, i det vi nämligen hysa den öfvertygelsen, att tomtvärdet å en plats som denna helt visst kommer att stiga ganska snabbt. Alldeles gifvet blir detta förhållandet, därest det af stadsplanekommittén nyligen framlagda förslaget till reglering af denna trakt skulle blifva förverkligadt, och är det med tanke härå, som vi trott oss jämväl böra göra *en utredning rörande*

det värde egendomen efter den föreslagna gaturegleringen kan förväntas erhålla.

På hvad sätt egendomen beröres af det ifrågavarande förslaget framgår af bilagda plan däröfver [1]).

Genom den af oss gjorda utredningen hafva vi funnit, att egendomen efter stadsplaneförslagets genomförande bör hafva ett försäljningsvärde af minst 920,000 kronor, och hafva vi vid beräknandet af värdet tagit hänsyn till såväl den ersättning för gatumark, som tillkommer egendomen, som ock de gatumarksbidrag och den friköpeskilling för ofri mark egendomen å andra sidan får vidkännas.

Resultatet af sistnämnda uppskattning är för oss ett kraftigt bevis för det berättigade i vårt ofvan gjorda uttalande, att ett uppskjutande af egendomens exploaterande såsom byggnadstomt är ur affärssynpunkt att förorda.

Stockholm den 15 januari 1912.

C. O. T. Örtenblad. *Wilh. Klemming.*

---

1) Ej här reproducerad.

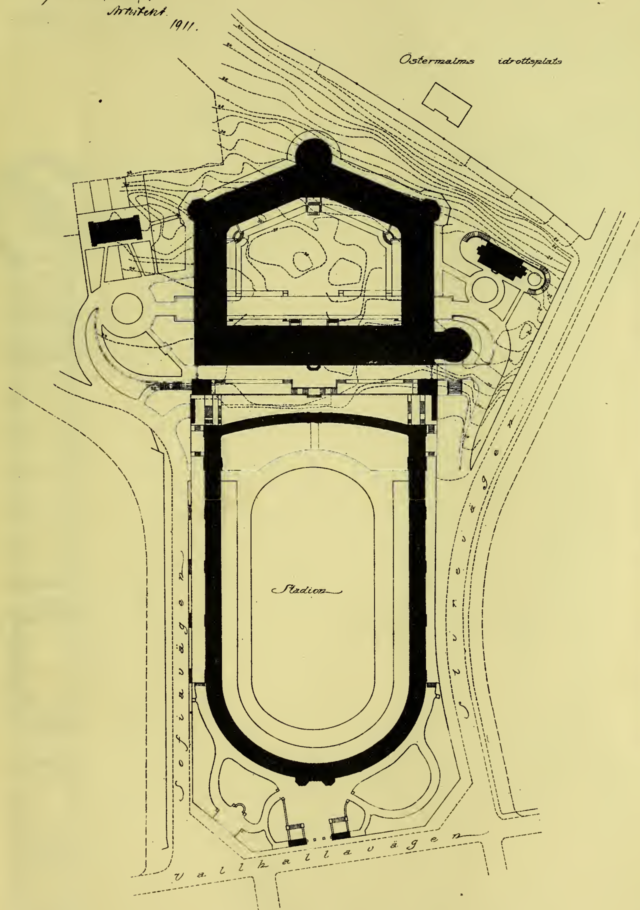
PLANSCHER.

Förslag till nybyggnad för Gymnastiska Högskolan å bergsplatån nordost om Stadion.

Situationsplan.

Pl. I.

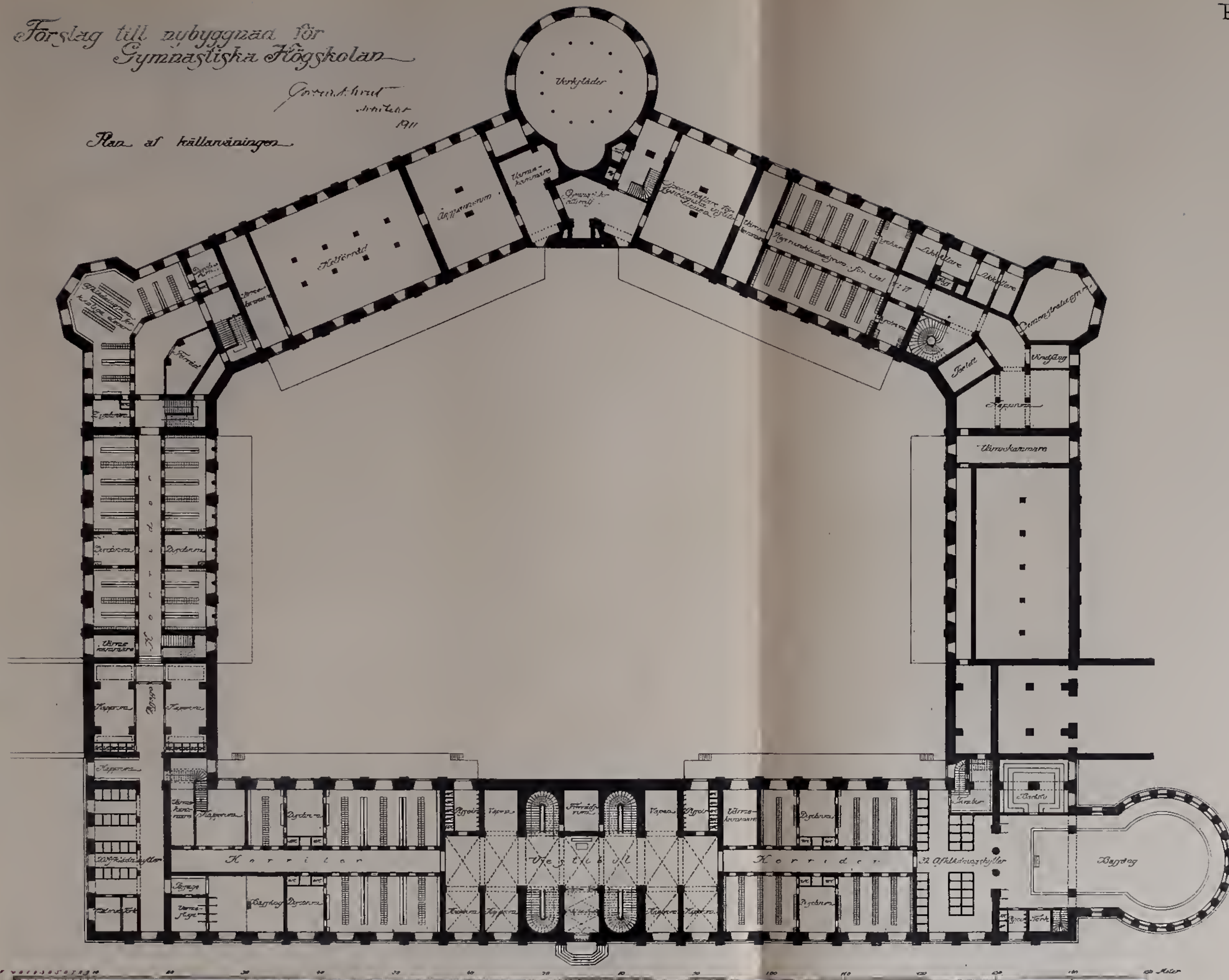
Torben A. Grut. Arkitekt. 1911.

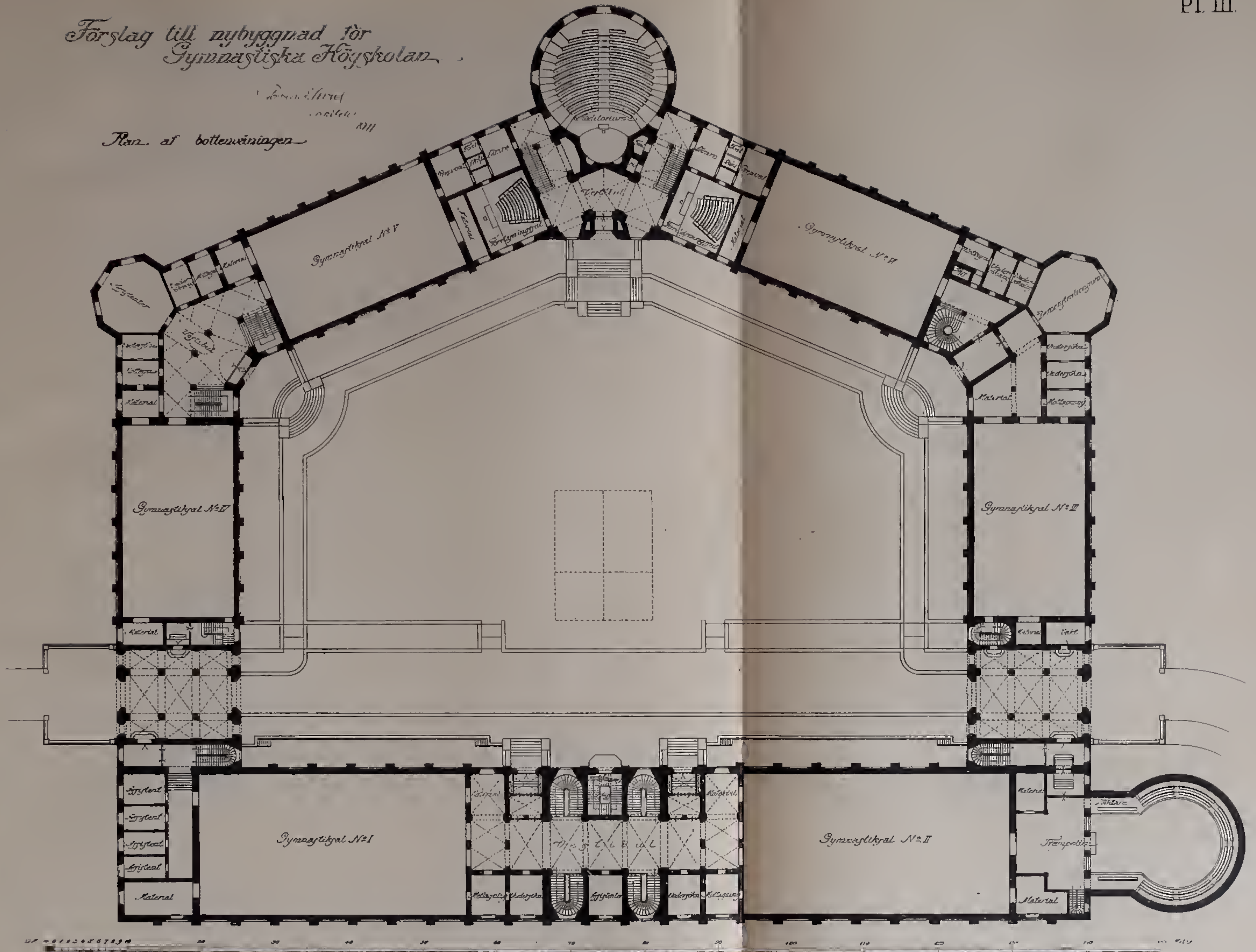
3748

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 110 120 130 140 150 160 170 180 190 200 210 220 230 240 250 Meter

GEN. STAB. LIT. ANST.

GEN. STAB. LIT ANST.

GEN. STAB. LIT. ANST.

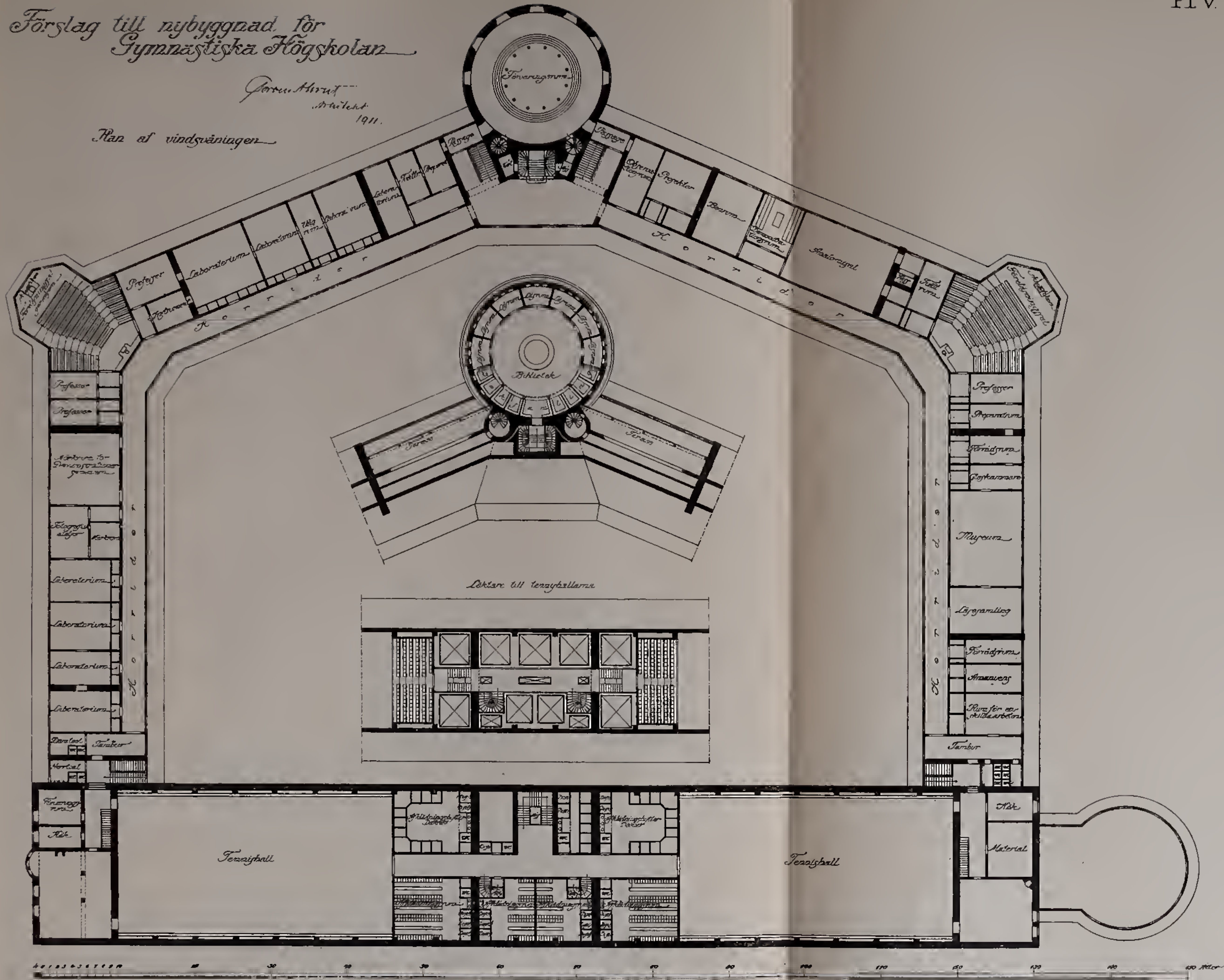
Förslag till nybyggnad för
Gymnastiska Högskolan

1911.

Plan af entresolvåningen

Auditorium
Kollegerum
Gymnastiksal N:o V Öfre del
Gymnastiksal N:o II Öfre del
Gymnastiksal N:o IV Öfre del
Gymnastiksal N:o III Öfre del
Gymnastiksal N:o I Öfre del
Gymnastiksal N:o II Öfre del
Samlingsrum
Vestibul
Kök
Professor
Expedition
Rektor
Trapolin
Kapprum
Dyschrum
Samlingsrum

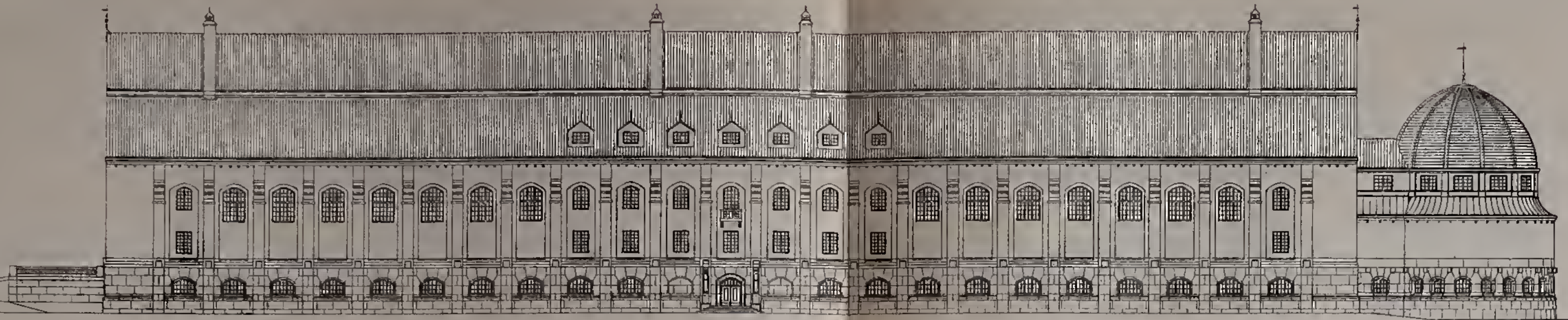
GEN. STAB. LIT. ANST.

Förslag till nybyggnad för Gymnastiska Högskolan
Arkitekt 1911.
Plan af vindsvåningen
Läktare till tennishallarne
Tennishall
Tennishall
Bibliotek
Korridor
Laboratorium
Professor
Museum
Material
Kök
Tambur

Förslag till nybyggnad för
Gymnastiska Högskolan

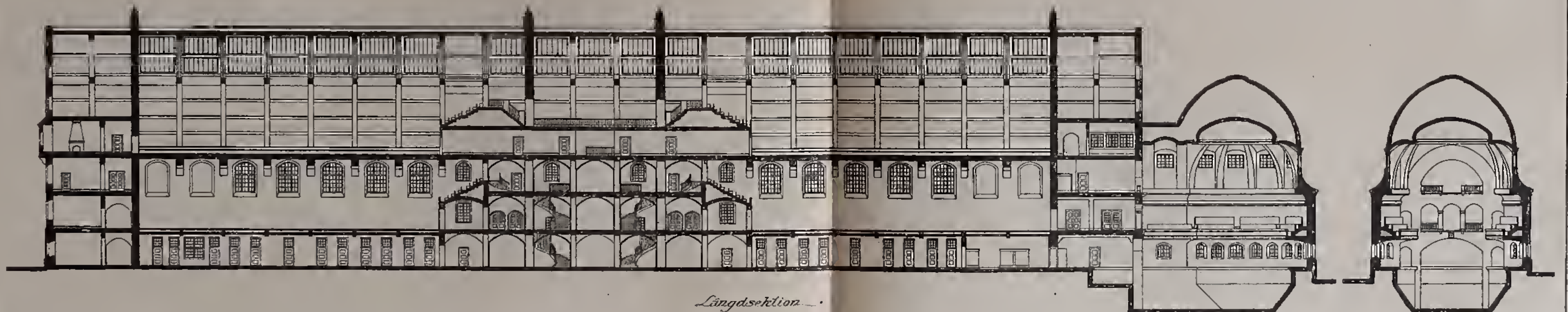
1911

Södra fasaden

Förslag till nybyggnad för
Gymnastiska Högskolan

1911

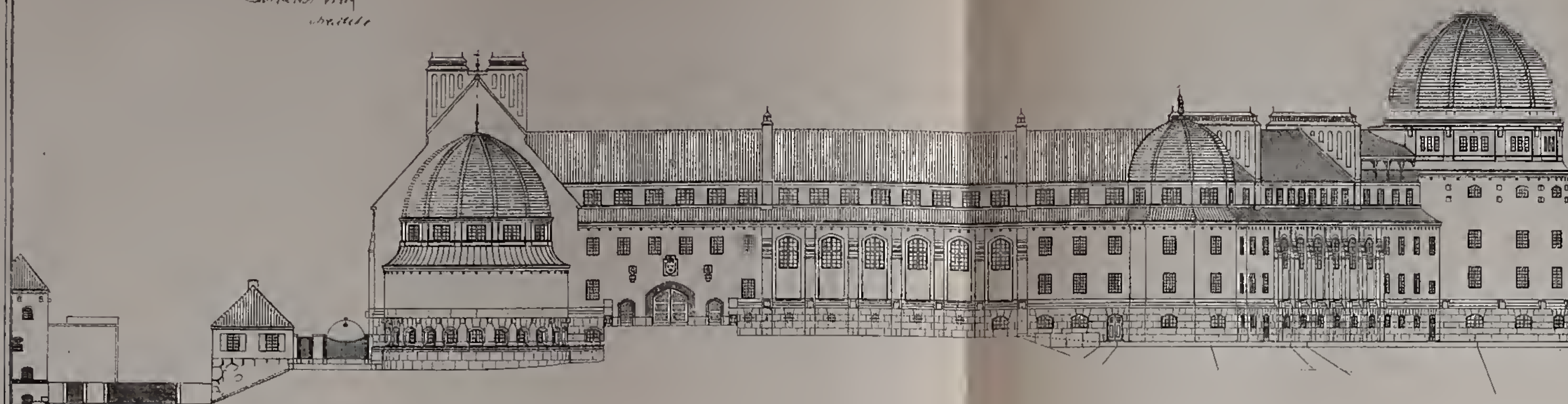

Tvärsektion

GEN. STAB LIT ANST.

Pl. VII.

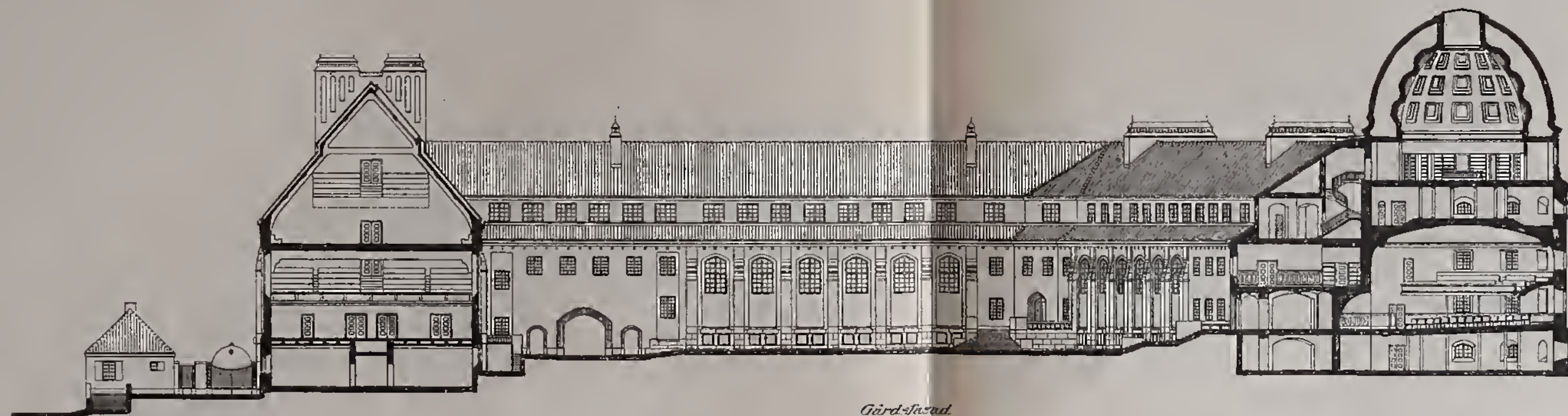
Förslag till nybyggnad för
Gymnastiska Högskolan

Östra fasaden

Förslag till nybyggnad för
Gymnastiska Högskolan

1911

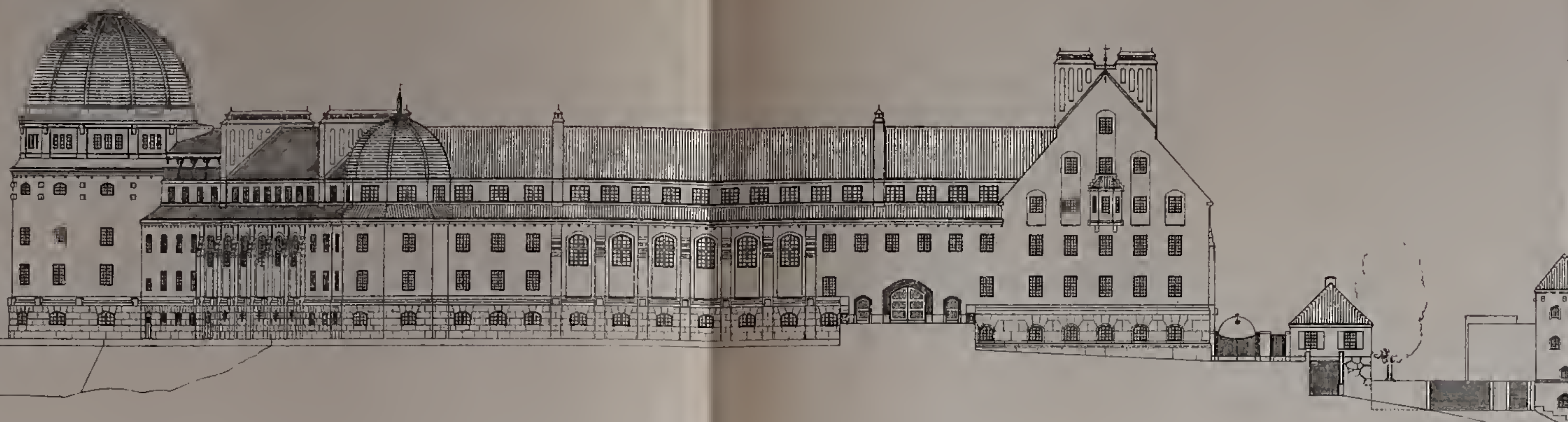

Gård-fasad

GEN. STAB. LIT. ANST.

Förslag till nybyggnad för
Gymnastiska Högskolan

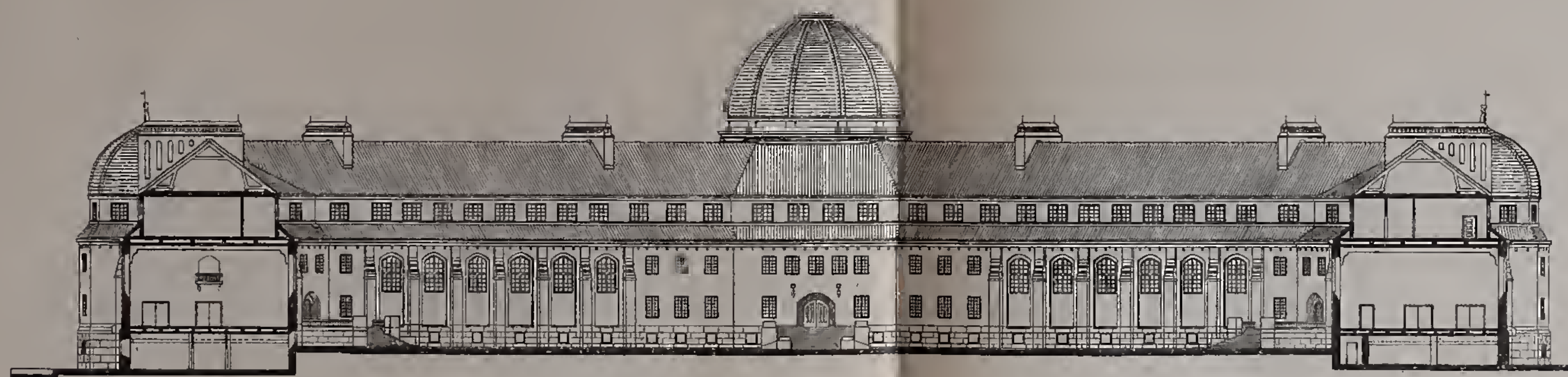
Arkitekt
1911.

Västra fasaden

Förslag till nybyggnad för
Gymnastiska Högskolan

Arkitekt
1911.

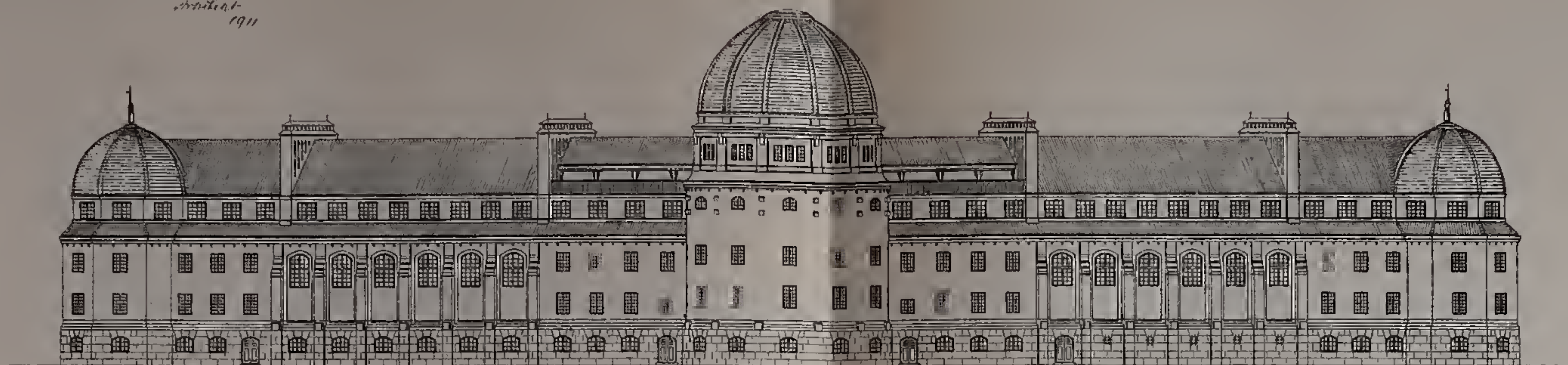
Gårdsfasad

GEN STAB LIT ANST

Pl. IX.

Förslag till nybyggnad för Gymnastiska Högskolan.

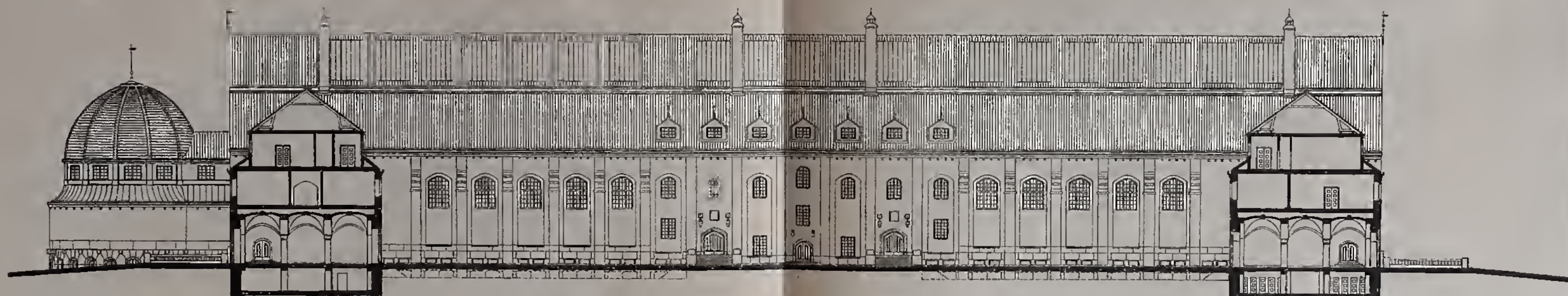
Torben Grut
arkitekt
1911

Norra fasaden

Förslag till nybyggnad för Gymnastiska Högskolan

Torben Grut
arkitekt
1911

G[illegible]sfasad

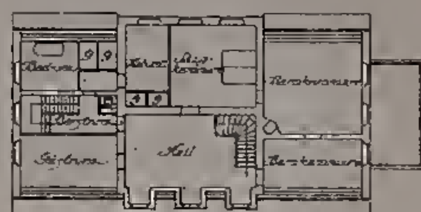
GEN. STAB. LIT. ANST.

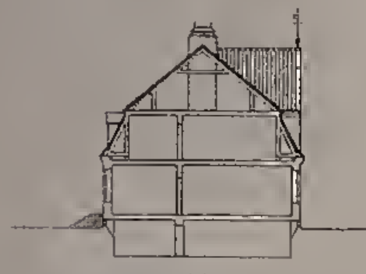
Förslag till nybyggnad för Gymnastiska Högskolan

PL. X.

Rektorsbostaden

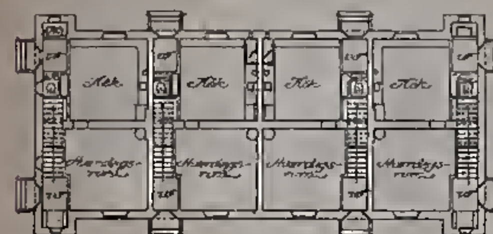

Bottenvåningen

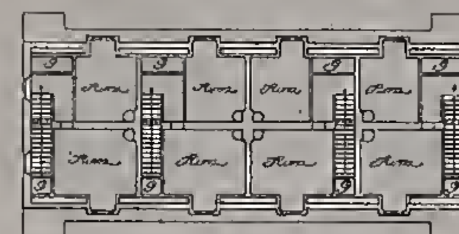

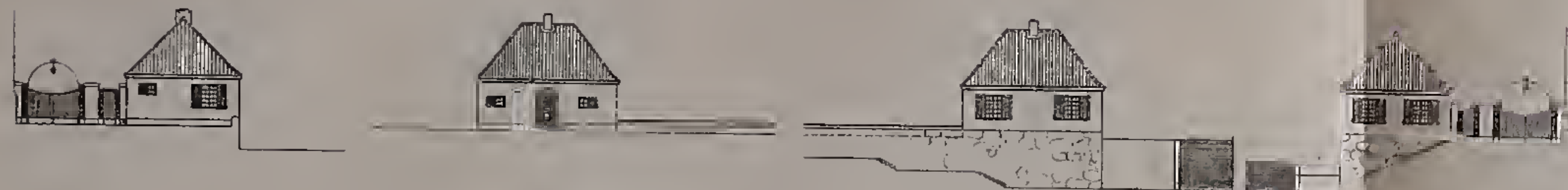

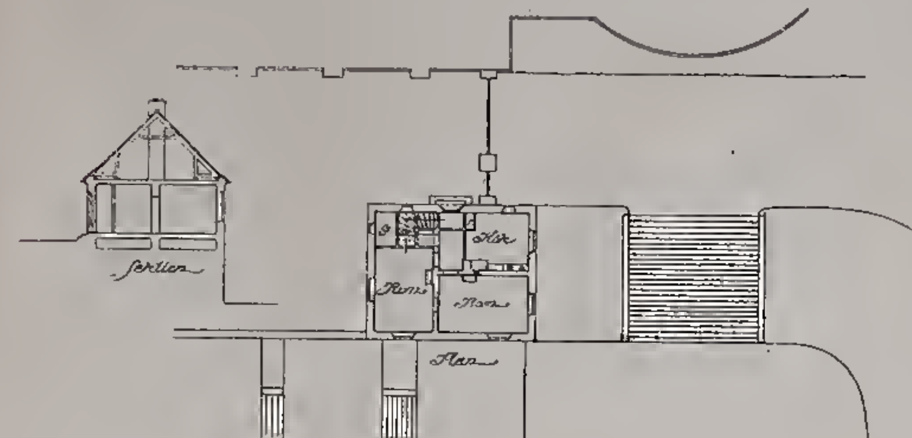

Bostäder för 4 vaktmästare

Plan af bottenvåningen

Plan af öfre våningen

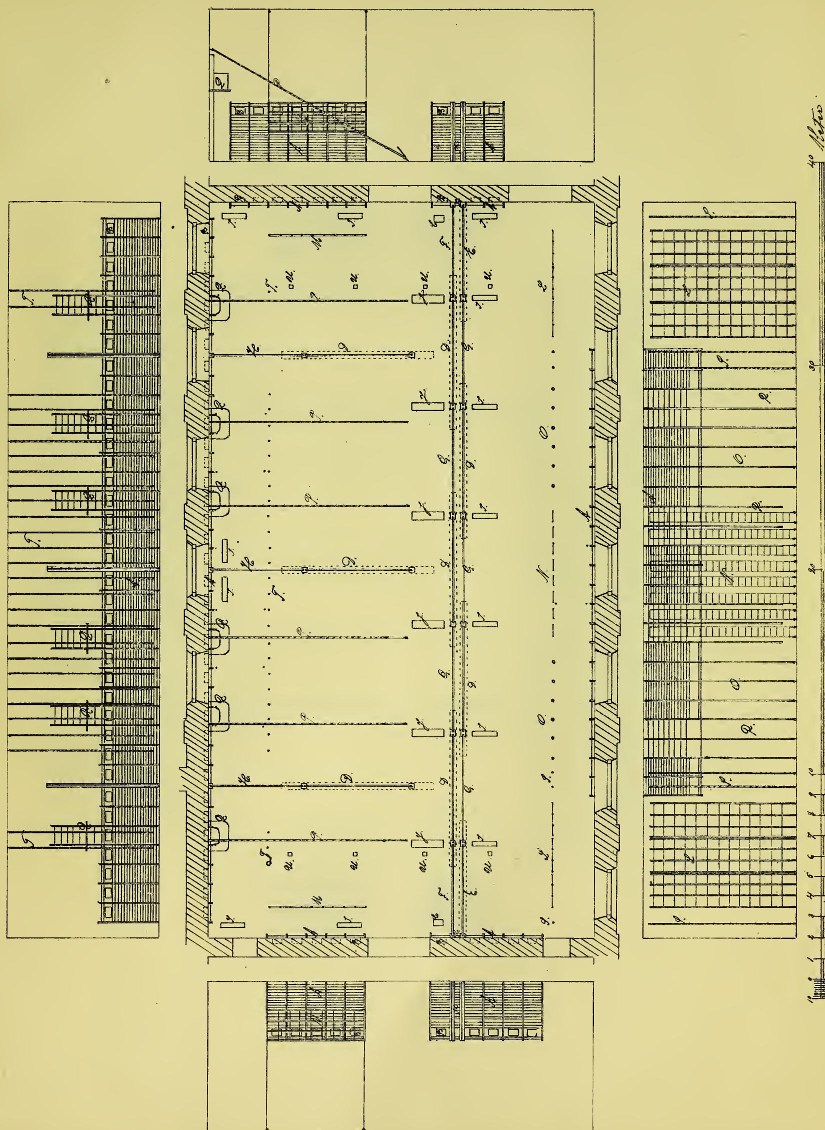
Vaktstugor

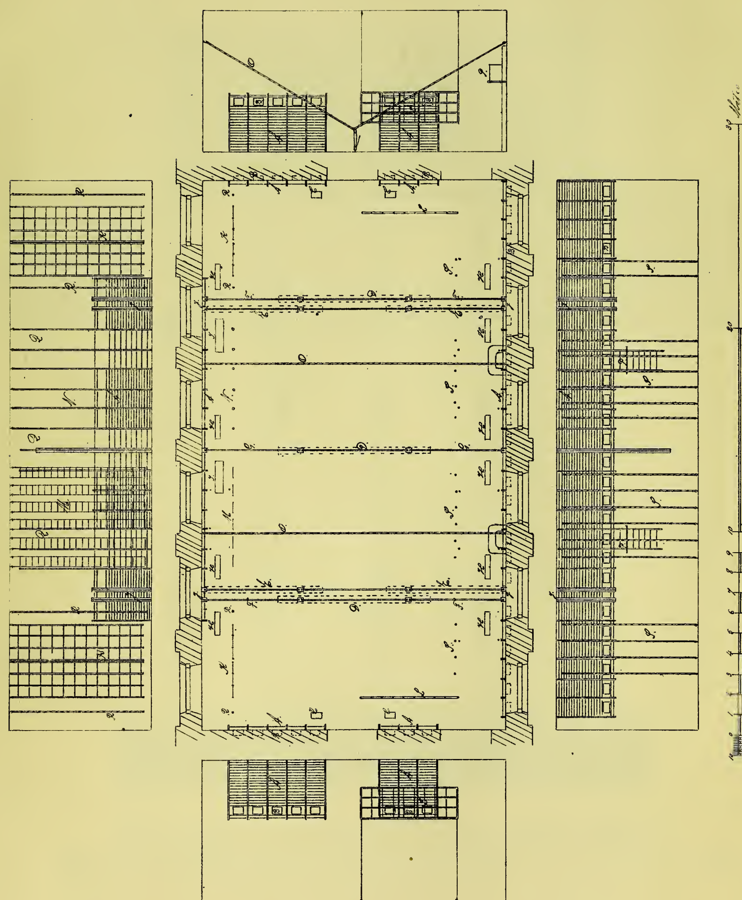

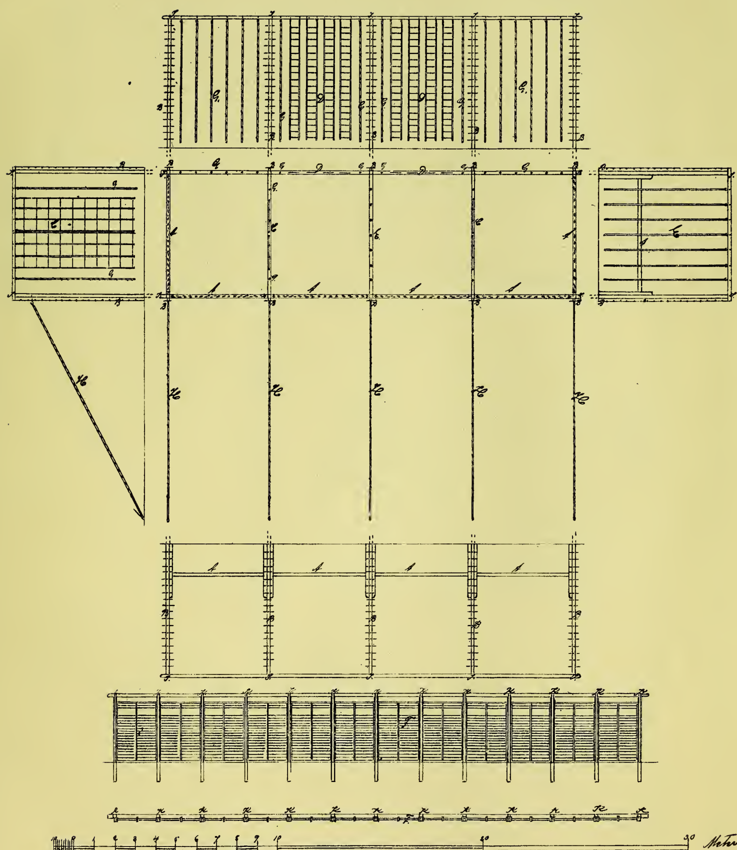

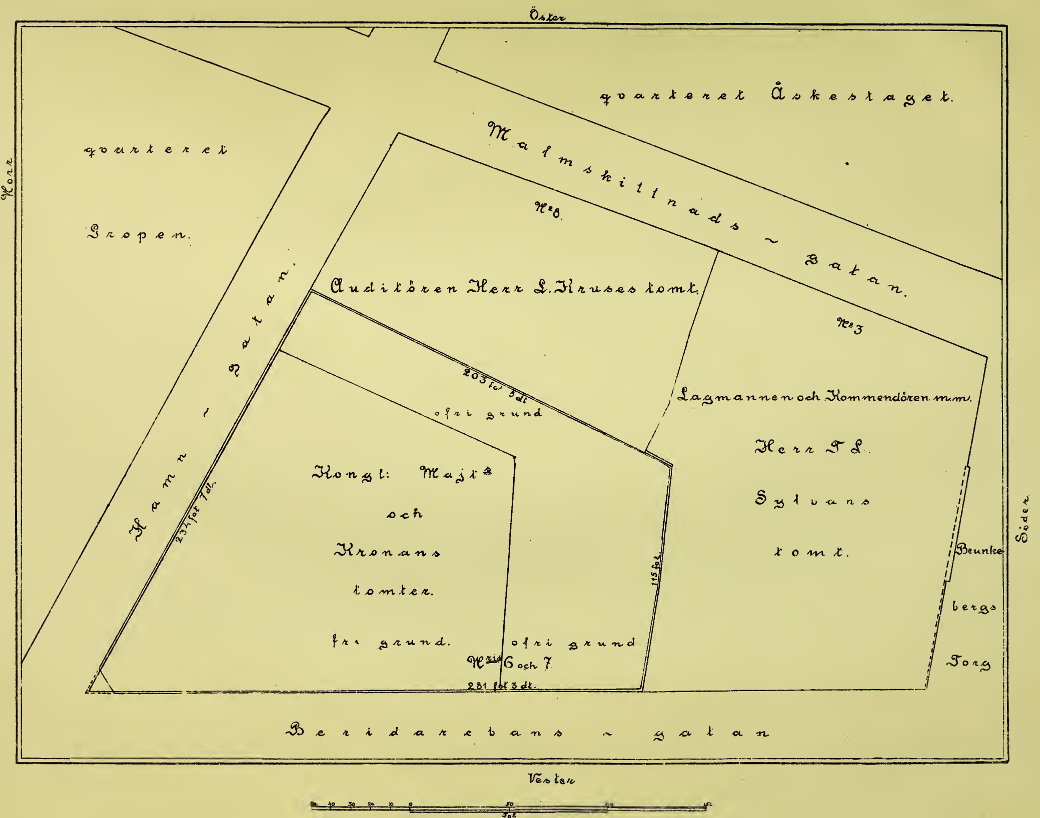
GEN. STAB. LIT. ANST.

GEN. STAB. LIT. ANST.

Öster
Norr
Söder
Vesten
qvarteret Åskestaget.
qvarteret Gropen.
Malmskillnads ~ Gatan.
N:o 8.
N:o 3
Auditören Herr L. Kruses tomt.
Lagmannen och Kommendören m.m.m.
Herr J. L. Sylvans tomt.
Kamn ~ gatan.
234 fot 7 dt.
203 fot 5 dt
ofri grund
Kongl: Maj:ts och Kronans tomter.
fri grund.
ofri grund
N:ris 6 och 7.
281 fot 3 dt.
115 fot
Brunke bergs Torg
Beridarebans ~ gatan
Fot